

प्रस्तावना.

મનુષ્ય કેવલ પૂર્ણ અને સંતોષ

[illegible]

આ ગ્રંથ ઘટુ જીવોને ઉપકારક હોવાથી તેનું ભાષાંતર ગુજરાતીમાં ચંદ્રાણવાળા શાસ્ત્રી દરિશંકર કાલીદાસે કરી જની ભાઈઓની મદદથી છરાત્રી ચંદાર પાઠેલું હતું. પણ-હાલ તે મળતુ નહીં હોવાથી અને ઘણા-જેનો ભાઈઓને તથા-માધુ સાધ્વીઓને મળવા વાંચવાનું મુગમ હોવાથી પ્રાતઃસ્મરણીય તપગન્ધના પૂજ્યપાદ ગુરુગીજી મહારાજશ્રી સૌભાગ્યશ્રીજીના સદુપદેશથી અને તેમની ગ્રામ પ્રેરણાથી જ કોઈની કાંઈ પણ મદદ નહીં છતાં તેનો યોગ્ય કર્મિત રાખી આ પુસ્તક ચંદાર પાઠવામાં આવ્યું છે. જેમાં સાહેબના ઉપકાર સાથે તેમનું દેવ દુષ્ટાંત અહીં આપવામાં આવ્યું છે.

આપને સુવિદિત જ છે કે આ જૈન સામનના મરુપક મહાન વિતરાગ નીર્ધર ભગવાન હોય છે તેમના અભાગે સામન ચલાવનાર આચાર્ય મહારાજા હોય છે જેમ તરફોને વિશેષ ઉપકારક આચાર્ય મહારાજા હોય છે તેમજ શ્રાવીકાઓ તથા ચાલીકાઓને વિશેષ ઉપકારક ગુરુગીજી મહારાજા હોય છે. તેજ ન્યાયે આ પૂજ્યપાદ પરિવ્રજારિય ભૂપણ ગુરુગીજી મહારાજશ્રી સૌભાગ્યશ્રીજી મહારાજ સાહેવ પણ દિદુસ્તાનના ઘણા ઘટેરો અને ગામોમાં વિહાર કરવા પૂર્વક-શ્રાવીકાઓ અને ચાલીકાઓને પર્મમાર્ગમાં જોડવામાં હંમેશાં ઉધ્યમર્વં અને ઘણાજગત ધરાવનારા મહાપરિવ્રજ સાધ્વીજીઓમાંના એક ઉત્તમ પારિશ્રવંત ગુરુગીજી મહારાજ છે. ઘટલુંજ નહીં પણ તેમનો સમુદાય પણ ગામો ગામો વિહાર કરવા પૂર્વક અનેક ઉપકાર કરી રહ્યા છે તે નીચે મુજબ છે. તપ ગન્ધના મુખ્ય પ્રાતઃ સ્મરણીય પરમ પૂજ્ય ગુરુગીજી મહારાજશ્રી જે શ્રીજીનો શિષ્યાઓ.

ગુરુગીજી શ્રી વિજકોર શ્રીજી.

તેમની શિષ્યાઓ.

વિનયશીજી. દેવ શ્રીજી. દેવશીજી ઉત્તમશીજી. ઉમેદશીજી. અને રિહીશીજી. ગુરુગીજી સાહેવશ્રી દેવશીજીની શિષ્યાઓ. માર-

શ્રીજી. સૌમાન્યશ્રીજી આણંદશ્રીજી. હરલશ્રીજી. ગુરુશ્રીજીમહારા-
જશ્રી સૌમાન્યશ્રીજીની શિષ્યાઓ. ચંપાશ્રીજી. હીરશ્રીજી. દાન-
શ્રીજી. લાવણ્યશ્રીજી. ગુલાવશ્રીજી દોલત શ્રીજી. કનકશ્રીજી
વિદ્યાશ્રીજી મળીશ્રીજી સુનંદાશ્રીજી. સાધ્વી આણંદશ્રીજીની
શિષ્યાઓ. અનોરશ્રીજી કમલ શ્રીજી શાંતી શ્રીજી ચંદ્રશ્રીજી. સાધ્વી
હરલશ્રીજીની શિષ્યાઓ. પ્રમનશ્રીજી. સાધ્વી ચંપાશ્રીજીની
શિષ્યાઓ. દરમનશ્રીજી શિવશ્રીજી હીરાશ્રીજી સ્ત્રીમાશ્રીજી પ્રમા-
શ્રીજી સાધ્વીદાનભાજીની શિષ્યાઓ. દીપશ્રીજી વલ્લભશ્રીજી.

માંગરોલવાલા સાધ્વીજી ગુલાવશ્રીજીની શિષ્યાઓ. પુન્ય-
શ્રીજી ગુણશ્રીજી પ્રધાનશ્રીજી.

ઉપર લખાવેલો પરિવાર તથા પ્રશિષ્યાઓનો ઘણો સમુદાય
વિંગેરે હાલમાં વિચરે છે. અને ઘણી આરોક્ષાઓ તથા વાલીકા-
ઓને ધર્મ માર્ગમાં જોડવામાં ઘણો ઉપકાર કરી રહ્યા છે. પૃથ્વીનું
નહી પરંતુ પ્રાચીન સ્તવનો જીનજનક દેવક પ્રકરણ ૪૧ દ્વારાં
તેમજ નીચ સ્મરણીય શૈલજા પ્રકરણો આદિ નાના મોટા પુસ્તકો
પણ તેમના સ્વપ્રદેશથી છાપાવી વહાર પાડવામાં આવેલા છે અને
તે પૃથ્વી થવા લોકપ્રીય થયેલા છે કે તેનો વડે ચાર ચાર આઠ-
ત્રિશો કાદવી પડી છે. તેજ પ્રમાણે આ મોટી મંથ્રાણીનું પણ
પુસ્તક લોકપ્રીય થશે તેમાં કાંઈ સંદેહ જેવું નથી.

ઉપરની દલીલો જણાવ્યા બાદ હવે આ બૃહન્મંથ્રાણીની
પ્રત યંત્રો સહિત ઉક્ત ગુરુશ્રીજી મહારાજ તરફથી વરાવર સુદ્ધ
કમળી છાપાવામાં આવી છે છતાં પણ દ્વિતી દોષથી તેમજ પ્રેમ
દોષથી- જે કાંઈ મુશ્કેલી રહી ગઈ હોય અગર જીનાશા સિદ્ધ કાંઈ
લખાઈ નહીં હોય તેની સમાધાની ધીરજામિ દુષ્ટ દેવા પૂરક આ
મળાવના મમામ કરવામાં આવે છે. પણ મુત્તશ્રીકોં રહનાં.

મથન ૧૭/૮૦ ના

શ્રી ૦

મહા સુદ ૨૭ શ્રીવાત. }

પ્રમિદ્ધકર્તા.

॥ श्रीचंद्रमानस्वामिने नमः ॥

॥ श्री बृहत्संग्रहणी प्रारम्भ्यते ॥

श्री परमपददायकाष्टकर्मारिघातकत्रिलोकाधारक-
चतुर्दशरज्ज्वात्मकप्रकटकारकधर्मदीपकादिप्ररूपक-
परमपुरुषोत्तमाय नमोनमः ॥ श्रीदानादिचतु-
ष्कस्य शक्त्या धारकशासनाधिष्ठायकदेवेभ्यो न-
मोनमः ॥ श्रीमहावीरस्वामिने नमोनमः ॥

एते प्रयकर्त्ता प्रथम शिष्टाचार पालवाने अर्थे तथा विघ्न निवा-
रवाने अर्थे दोड गाथायी मंगलाचरण अने अभिषेक, प्रयोजन,
सम्बन्ध तथा अधिकारी ए चार वस्तुनं प्रतिपादन करेछे ।

नमिउं अरिहंताई, डिडभवणो गाहणा य पत्तेयं ॥

सुरनारयाण चुच्छं, नरतिरियाणं विणा भवणं ॥१॥

उववाय चवण विरहं, संखं इगसमइयं गमागमणे॥

अर्थ—(अरिहंताई) के० अरिहंतादि पांच परमेष्ठिने—त्यां
सकल प्रण भुवनना जनने चमत्कार उज्जावनार, उत्तम अरिहंतम-

હિમાને વિસ્તારનાર, અશોકવૃક્ષાદિક આઠ પ્રાતિહાર્ય ધારક, ચાં-
 ગ્રીશ અનિશયથી મુશોમિત, રાગાદિક ઋતુને હણનાર અને ચાર
 ગુણ સહિત તે અરિહંત કહેવાય. તથા જ્ઞાનાવરણીયાદિક આઠ કર્મ
 રહિત, આઠ ગુણના ધારક અને સિદ્ધક્ષેત્રને ત્રિપે નિરાકારપદ ધારક
 તે સિદ્ધ કહેવાય. તથા જ્ઞાનાદિક પાંચ આચારને પોતે પાલનાર,
 વીજાને પલાવનાર પાલનાંને અનુમોદના કરનાર, ધમનો ઉપદેશ આપ
 નાર અને છગ્રીશ ગુણ સહિત તે આચાર્ય કહેવાય. તથા પચ્ચીશ ગુણના
 ધારક, વીજાઓને મળાવનાર અને શુદ્ધ વાચના આવનાર તે ડગા-
 ધ્યાય કહેવાય. તથા મત્તાવીશ ગુણના ધારક, મત્તર મત્તરે સયમ
 પાલનાર, પાંચ મહાવ્રતના ધારક, વાવીસ પમ્મિહને જીતનાર,
 દશવિધ યતિ ધર્મના ધારક, પાંચ સુમતિ ગ્રંથ સુક્તિના આધાર,
 વસ્ત્રકાવચના રક્ષક, મન વચન કાવ યોગને ગોપવનાર અને વૈનાલીશ
 દોષ રહિત આહારની ગવેષણા કરનાર તે માધુ કહેવાય. તે પૂર્વે
 કહેલા પાંચ પરમેષ્ઠીને (નમિર્ત) કે० ત્રિહરણ શુદ્ધિથી નમસ્કાર
 કરીને (મુસ્નારમાળ) કે० દેવતા તથા નારકીની (ઝિડ) કે० સ્થિતિ
 પટ્ટમે આપુલ્ય (મવગ) કે० નિવાસ કરનાનાં પર અને (મોંગાહણાવ)
 કે० શરીરનું મમાળ, અર્ધ મૂલગાધામાં યં શબ્દનુ ગ્રહણ કર્યું છે તેથી
 એ દેવતાનાં ચિદ્, મસ્યાન, નતીર, અરધિજ્ઞાન, અરધિજ્ઞાનનો
 આહાર, વિમાન, વિષય, મેશ્યા એ (વત્તેવ) કે० અનુક્રમે પ્રત્યેક
 (વુલ્લ) કે० કરીશું, પરન્તુ (નરનિમિયાળ) કે० મનુષ્ય અને તિર્થ-
 ચના (મવગ તિગા) કે० યાનો શાશ્વતાં ન હોવાથી મુરત વિના
 આપુલ્ય તથા અવગાહના કરીશું. એ ૧ દ્વાર ધયાં ॥ ૧ ॥ તથા
 (ડરવાપચિરદ) કે० એક દેવ ડગ્યા પછી વીર્જી દેવ કેટલા કાલને
 માંતરે ડગે ? તે ડગાત વિરદકાલ ૪, તથા (વવગચિરદ) કે०
 એક દેવ વવ્યા પછી વીર્જી દેવ કેટલા કાલને માંતરે વગે ? તે વ-

મન ફિરકાળ ૫, તથા (શમમાર્ગ) કેં ૦. એક શમરે (શંભ) કેં ૦ શમમાળ, મળતાં કેટલા કરજે ? તે કરતાન મંત્ર્યા ૬, તથા એક શમરે શંભમાળ મળતાં કેટલા કરજે ? તે કરતાન મંત્ર્યા ૭, તથા (મયળ) કેં ૦ મારીને કેટલી મનિમાં જાય ? તે મનિ ૮, તથા (આગમને) કેં ૦ કેટલી મનિના આપ્યા જીરો દેવાળે કરજે ? તે આગમિ ૦ ॥ એમ દેશના તથા નાગલીનાં મહ મહ દાર મલી અદાર દાર થાય, અને મનુષ્ય તથા નિર્વેશનાં મહન મિના માઠ માઠ દાર મલી શોભ થાય, એમ મહે મલી પોષીત દાર થાય. એ પોષીત દાર કરીયું, એ અધિપેય કય.

દ્રવ્યકર્તાને દ્રવ્ય કરતાં જે શુભ આશર અને અશુભની નિ-
ર્જગ થાય તે અનન્ય મયોજન અને તેવી પરંપરા મોતમામી તે પર-
પરા મયોજન જાણવું, એ જે મયોજન દ્રવ્યકર્તાનાં જાણતાં, તથા
ધોતાને દેશાદિજનુ સ્વરૂપ જાણવું તે ધોતાનું અનન્ય મયોજન અને
તેવી પરંપરા મોતમામી તે ધોતાનું પરંપરા મયોજન, એ જે મયોજન
ધોતાનાં જાણતાં.

સંબંધ જે મકાનનો છે. ગરેમો ડાપોપેય સ્પષ્ટ અને સીતો
ગુરુપરેકમ સ્પષ્ટ, તેમાં સમ્રાજી દ્રવ્ય તે ડાપ અને તેનું તત્ત્વજ્ઞાન તે
ડેપેય એમ જાણે મનીને ડાપોપેય સ્પષ્ટ સંબંધ જાણતો, તથા ગુરુ-
પરેકમસ્પષ્ટ તે એ સમ્રાજીનો અર્થ ધીરીરમધુર કાવાળ્યો, સ્વાર પછી
શુભમાં સ્વામીય દાદનાંગીમાં મુખ્યો, સ્વામી ડ્યામાવાર્તાદિકે પસ-
વના મમુલમાં મુખ્યો, સ્વામી જિનમદ્ર મનિ સમાધયમે આ સમ્રા-
જીમાં ડાપો, એ ગુરુપરેકમ સ્પષ્ટ જાણવું, એ સંબંધ કયો.

મની આ સમ્રાજી દ્રવ્ય મળવાના અધિકારી માધુ સાધ્વી
ધાવક અને ધાવિકા છે. તે અધિકારીનું જાણવું.

હવે જેવી રીતે અનુક્રમે કરીને ચોત્રીય દ્વાર કથા, તેવીજ રીતે અનુક્રમે કરીને દેવતાની સ્થિતિ પ્રમુખ નવ દ્વાર કહે છે, તેમાં પ્રથમ ? ભુવનપતિ, ૨ વ્યંતર, ૩ જ્યોતિષી અને ૪ વૈમાનિક. એ ચાર પ્રકારના દેવોમાંથી ભુવનપતિ દેવોની જગન્ય આયુષ્યની સ્થિતિ અર્દગાથાએ કરીને કહે છે

દસ વાસસહસ્સાઈ, ભવળર્ણવર્ણ જહનર્ણવર્ણ ॥ ૨ ॥

અર્થ—(ભવળર્ણવર્ણ)કે० અમુરકુમારાદિક દશ પ્રકારના ભુવનપતિ દેવોની અને ભુવનપતિની દેવીઓની સામાન્યપણે (દસ વાસસહસ્સાઈ) કે० દસ હજાર વર્ષની (જહનર્ણવર્ણ) કે० જગન્યયી આયુષ્યની સ્થિતિ હોય, પણ તેવી ઓછી ન હોય.

અર્ધ દેવતાઓના આયુષ્યનું પ્રમાણ પન્યોત્તમ તથા માગરોત્તમ-મયી કહેશે, માટે પન્યોત્તમ તથા માગરોત્તમનું સ્વરૂપ લેલાં છે.

દેવદુરુ તથા ઉત્તરદુરુના ઉજ્જેશ સાત દિવસના પેશના એક ઉત્તેરાંગુલ પ્રમાણ રોમસ્વદના સાત વાર આઠ આઠ સ્વદ કરતાં તે મરં મયીને ચીમ ભાસ મત્તાણું હજાર એક સો ચાલત સ્વદ થાય. તેમ સંદર્થી ચાર ગાડનો પનવૃત્ત (ચાર ગાડ વિષ્ણુ અને ચાર ગાડ ઉદાર્ણવાલી) કૂવો ટાંપીને કાંડા છુટી મરી તેમાંથી મમયે મમયે એક એક રોમસ્વદ કાઢતાં ચારે કૂવો ચાલી થાય ત્યારે એક ઉદાર પન્યોત્તમ કહેવાય, અને મો મો ચર્ચે એક એક રોમસ્વદ કાઢતાં અદ્વા પન્યોત્તમ કહેવાય છે. તેમ દસ કાંડાકોટી પન્યોત્તમે એક માગરોત્તમ થાય છે. અર્ધ છ પ્રકારના પન્યોત્તમનું વિશેષ સ્વરૂપ લેશમયામાદિ ગ્રંથોથી જાણી મેળું ॥

હવે ભુવનાતિ દેવોની ઉદ્ગૃહી આયુષ્યસ્થિતિ શે ગાથાએ કરી કહે છે.

ચમરચલિ સારમદિયં, તદેવીણં તુ તિન્નિ ચત્તારી ॥
 પલિયાઈં મદ્દાઈં, સેમાણં નવ નિકાયાણં ॥ ૩ ॥
 દાહિણ દિવહ્ પલિયં, ઉત્તરઓ હુંતિ દુન્નિ દેસૂણા ॥
 તદેવીમદ્દપલિયં, દેસૂણં આઝમુક્કોમં ॥ ૪ ॥

અર્થ—ધુવનરતિ દેશના દસ નિકાય (જાતિ વિશેષ અથવા નિરામ સ્થાન) છે. તે દરેક નિકાયમાં દક્ષિણ અને ઉત્તર એમ બે સ્વરૂપ છે. દરેક સ્વરૂપનો એક એક સ્ત્રી છે. તેથી ધુવનરતિ દેશના સર્વ સ્ત્રીને ધીમ્મંદ્રો છે. તેમાં પદ્મના નિકાયને વિષે દક્ષિણ દિશાના સ્વરૂપમાં રહેનારા અમુરકુમારોનો રાજા (ચમર) કે. ચમરેન્દ્ર છે, તેનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સાર) કે. એક સાગરોપ-મનું છે. તથા ઉત્તર દિશાના સ્વરૂપમાં રહેનારા અમુરકુમારોનો રાજા (ચલિ) કે. ચલીન્દ્ર છે. તેનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (અહિયં) કે. એક સાગરોપમણી કાંઈક અધિક છે. (તુ) કે. ચલી (તદેવીણં) કે. તે ચમરેન્દ્રની દેશીનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (મદ્દાઈં તિન્નિ પલિયાઈં) કે. માદાપ્રણ પલ્યોપમનું છે. તથા ચલીન્દ્રની દેશીનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (મદ્દાઈં ચત્તારિ પલિયાઈં) કે. માદાપ્રણ પલ્યોપમનું છે. તથા (સેમાણં નવ નિકાયાણં) કે. એ ચમરેન્દ્ર તથા ચલીન્દ્ર વિના ચાલીના જે નવ નિકાયના સ્ત્રીઓ છે. ॥ ૩ ॥ તેમાં. (દાહિણ) કે. દક્ષિણ દિશાના નવ નિકાયના પરમેન્દ્ર પ્રમુલ નવ સ્ત્રીઓ છે તેમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દિવહ્ પલિયં) કે. દોઢ પલ્યોપ-મનું જાણવું, અને (ઉત્તરઓ) કે. ઉત્તર દિશાના નવ નિકાયના ભૂતાન્દ્ર પ્રમુલ નવ સ્ત્રીઓ છે તેમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દુન્નિ દેસૂણા) કે. દેસો ઝણુ એ પલ્યોપમનું ઘટલે એ પલ્યોપમમાં કાંઈક ઓછું જાણવું. તથા (તદેવીમદ્દ) કે. તે પરમેન્દ્ર પ્રમુલ

પલિયં અહિયં સસિરવીળં ॥ ૫ ॥

લક્ષ્મેણ સહસ્ત્રેણ ચ, વાસાણ ગદાણ પલિયમેષમિં ॥

ઠિઠ્ઠ અઢ્ઢં દેવીળં, કમેણ નક્ષત્ર તારાળં ॥ ૬ ॥

પલિઅઢ્ઢં ચત્રમાગો, ચત્રઅઢ્ઢમાગાહિગા ઉ દેવીળં ॥

ચત્રજુયલે ચત્રમાગો, જહન્નમઢ્ઢમાગ પંચમણ ॥ ૭ ॥

અર્થ—જ્યોતિષી દેવતાના જે મેદ છે. ચર અને સ્થિર. તેમાં અઢી દ્વીપની માંહેના ચર છે અને અઢી દ્વીપની ષાહેરના સ્થિર છે. તે સર્વે જ્યોતિષી માંહેના જે (સસિ) કે. ચંદ્રમા ઇન્દ્ર અને ચંદ્રમાના વિમાનવાસી દેવો છે, તેમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (વાસાણ લક્ષ્મેણ અહિયં પલિયં) કે. એક લાખ વ અધિક એક પત્થોપમ, અર્થાત્ એક પત્થોપમ અને એક લાખ વર્ષનું હોય છે. (ય) કે. તથા (રવીળં) કે. શૂર ઇન્દ્ર અને શૂરના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (વાસાણ સહસ્ત્રેણ અહિયં પલિયં) કે. એક હજાર વ અધિક એક પત્થોપમનું અર્થાત્ એક પત્થોપમ અને એક હજાર વર્ષનું હોય છે. તથા (ગદાણ) કે. ગ્રહ વિમાનાધિપતિ અને ગ્રહના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિયં) કે. એક પત્થોપમનું હોય છે. ચન્દી (અર્ષમિ) કે. એ પૂર્વે કહેલા ચન્દ્ર શૂર અને ગ્રહો તથા તેમના વિમાનવાસીદેવો એ સર્વની (દેવીળં) કે. દેવીઓની (ઠિઠ્ઠ) કે. આયુષ્ય (અઢ્ઢં) કે. અઢ્ઢં જાણવું. ઇટ્ઠે ચંદ્રની દેવીનું તથા ચંદ્રના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અર્થે પત્થોપમ અને પચાસ હજાર વર્ષ ઊર હોય છે. તથા શૂરની દેવીનું અને શૂરના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અર્થે પત્થોપમ અને

નવ દ્વિતીયી દેવીઓનું અર્ધા પલ્લોપમનું અને મૂતાનેન્દ્ર પ્રમુખ
 નવ દ્વિતીયી દેવીઓનું (દ્વિમૂળં પલ્લિયં) કે० દેવે ઝળું એક
 પલ્લોપમનું (આઝમુકોસં) કે० ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જાણવું અર્ધ
 હિન્દના ઉપનિષદગ્રંથો સામાન્ય મુવનગતિ દેવોનું તથા તેમની
 દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય પણ પૂર્વોક્ત પ્રકારે જાણવું ॥ ૪ ॥

હવે વ્યંતરદેવતા તથા તેમની દેવીઓનું જયન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ
 આયુષ્ય ગાયાના ત્રણ પદે કરીને કહે છે,

વંતરિયાણ જહન્નં, દમવાસસહસ્ત્ર પલિયમુકોસં॥
 દેવીણં પલિયદ્ધં—

અર્થ—(વંતરિયાણ) કે० વ્યંતરદેવતા^૧ તથા તેમની દેવી-
 ઓનું (જહન્ન) કે० જયન્ય આયુષ્ય (દમવાસસહસ્ત્ર) કે०
 દશ હજાર વર્ષનું હોય છે. અને વ્યંતરદેવોનું (પલિયં) કે० એક
 પલ્લોપમનું તથા (દેવીણં) કે० તેમની દેવીઓનું (પલિયદ્ધં) કે०
 અર્ધપલ્લોપમનું. (ઉકોસં) કે० ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જાણવું.

હવે ચંદ્ર સૂર્ય ગ્રહ નક્ષત્ર અને તારા ૯ પાંચ જાતના
 જ્યોતિષી દેવતા તથા તેમની દેવીઓનું જયન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ
 આયુષ્ય એક પદ અને તે ગાથા કરીને કહે છે.

૧ મુવનગતિની પેટે અર્ધ વ્યંતરદેવતા હિન્દ હિન્દાગિઓનું
 આયુષ્ય કહ્યું નથી તો પણ વ્યંતરદેવતા અને હિન્દાગિઓનું આયુષ્ય
 ઉત્કૃષ્ટ પલ્લોપમ અને અર્ધ પલ્લોપમ અનુક્રમે જાણવું. હિન્દ હિન્દા-
 ગિઓનું જયન્ય આયુષ્ય મંથવે નહિ.

૨ શ્રી હિન્દાગિ વિગેરે દેવીઓનું આયુષ્ય ૧ પલ્લોપમ છે
 તે વ્યંતર નિશાપત્રી નહિ પણ મુવનગતિ નિશાપત્રી દેવતા
 (?) પલ્લોપમનું આયુષ્ય છે.

આયુષ્ય અઠ ભાગ કેં પલ્લોપમના આઠમા ભાગનું જાણવું. ૯
 જ્યોતિષી દેવ તથા દેવીઓની જયન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ
 કહી ॥ ૭ ॥

હવે ધર્માત્મિક દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય દોઢ ગાથાવડે કહે છે:—

દો સાહિ સત્ત સાહિય, દસ ચડદસ સતર અયર
 જા મુકો ॥ શ્વેતિક મહિયમિત્તો, જા ઇગતીસુવરિ
 ગેવિજ્જે ॥ ૮ ॥ તિત્તીસણુત્તરેસુ, સોહમ્માઇસુ ઇમા
 ઊઠ્ઠિ જિઠ્ઠા ॥

અર્થ:—ગહેના સૌધર્મ દેવલોકને વિષે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
 (દો) કેં બે સાગરોપમનું હોય છે. આ આયુષ્ય સૌધર્મ દેવલોકના
 છેલ્લા તૈરમા પ્રતરમા નિવાસ કરનારા દેવતાનું જાણવું. બીજા ઈન્દ્રાન
 દેવલોકે પણ તૈરમા પ્રતરે બે સાગરોપમ અને (સાહિ) કેં પલ્લો-
 પમનો અસંખ્યાતમો ભાગ અધિક હોય છે. બીજા મનસ્કુમાર
 દેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સત્ત) કેં સાત સાગરોપમનું
 છેલ્લે પ્રતરે હોય છે. ૯ પ્રમાણે ચોથા માહેન્દ્ર દેવલોકે સાત સાગરો-
 પમ અને (સાહિ) કેં પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ અધિક
 હોય છે. પાંચમે વ્રાહ્મદેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દસ) કેં
 દસ સાગરોપમનું, છઠ્ઠે ભાંતક દેવલોકે (ચડદસ) કેં ચડદ
 સાગરોપમનું, અને સાતમે શુક દેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
 (સતર અયર) કેં સત્તર સાગરોપમનું હોય છે. ૯મ (જા મુકો)
 કેં યાવત્ ઉઠ્ઠા શુક દેવલોક મુખી જાણવું. (શ્વેતો) કેં ત્યાર
 પછી (શ્વેતિકમહિયં) કેં એક એક સાગરોપમની ટુદ્ધિ કરતી તે
 (જા) કેં જ્યાં મુખી (ડવરિ ગેવિજ્જે) કેં ડવરના નરમા

પાંચસો વર્ષનું ઝર હોય છે. તથા ગ્રહની દેવીનું તથા ગ્રહના વિમા-
નવાસી દેવોની દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અર્થે પલ્લોપમનું હોય છે.
હવે (નક્ષત્રતારાણ) કે૦ નક્ષત્ર તથા તારાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
(કમેણ) કે૦ અનુક્રમે કરીને કહે છે. ॥ ૬ ॥ નક્ષત્ર અધિપતિ
અને નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલ્લિયદ્વં) કે૦
અર્ધા પલ્લોપમનું હોય છે. તથા તારા અધિપતિ અને તારાના વિ-
માનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (ચડમાર્ગો) કે૦ પલ્લોપમના
ચોથાભાગનું હોય છે. તથા (દેવીણં) કે૦ નક્ષત્રની દેવીનું તથા નક્ષ-
ત્રના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું (આડ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
(ચડમાર્ગાદિગ) કે૦ પલ્લોપમનો ચોથો ભાગ વિશેષાધિક એટલે
પલ્લોપમનો ચોથો ભાગ અને કાંઈક વધારે હોય છે. તથા તારાની
દેવીઓનું અને તારાના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું
ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (અડમાર્ગાદિગ) કે૦ પલ્લોપમનો આઠમો
ભાગ વિશેષાધિક એટલે પલ્લોપમનો આઠમો ભાગ અને કાંઈક વ-
ધારે હોય છે. એમ એ જ્યોતિષી દેવોનાં પાંચે યુગલનું ઉત્કૃષ્ટ
આયુષ્ય કહ્યું.

હવે જ્યોતિષી દેવોનું જયન્ય આયુષ્ય કહે છે. પાંચ જાતના
જ્યોતિષીમાં ચંદ્ર અને સૂર્ય એ બે હિંદુ છે અને વાકીના ત્રણ વિમાનના
અધિપતિઓ છે, તેથી તેમનું જયન્ય તથા મધ્યમ આયુષ્ય મળી,
માટે તેમના વિના (ચડજુઅલે) કે૦ ચાર યુગલ—તે ચંદ્રના વિમાન-
વાસી દેવ અને દેવીઓ ૧, સૂર્યના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ
૨, ગ્રહના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ ૩, નક્ષત્રના વિમાનવાસી
દેવ અને દેવીઓ ૪, એ ચારે યુગલનું (જહલ) કે૦ જયન્ય આયુષ્ય
(ચડમાર્ગો) કે૦ પલ્લોપમનો ચોથો ભાગ હોય અને (પંચમર્) કે૦
તારાના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ એ પાંચમા યુગલનું જયન્ય

આયુષ્ય અઠ્ઠ ભાગ કેં પલ્લોપમના આઠમા ભાગનું જાણવું. એ જ્યોતિષી દેવ તથા દેવીઓની જગન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ કહી ॥ ૭ ॥

હવે વૈમાનિક દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય દોઢ ગાથાવડે કહે છે:—

દો સાહિ સત્ત સાહિય, દસ ચડદસ સતર અયર
જા સુકો ॥ શ્કિક મહિયમિત્તો, જા ઇગતીસુવરિ
ગેવિજ્જે ॥ ૮ ॥ તિત્તોસણુત્તરેસુ, સોહમ્માઇસુ ઇમા
ઠિઈ જિઠ્ઠા ॥

અર્થ:—પહેલા સૌંધર્મ દેવલોકને વિષે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દો) કેં એ સાગરોપમનું હોય છે. આ આયુષ્ય સૌંધર્મ દેવલોકના છેલ્લા તેરમા પ્રતરમાં નિવાસ કરનારા દેવતાનું જાણવું. ધીજા ઈશાન દેવલોકે પણ તેરમા પ્રતરે એ સાગરોપમ અને (સાહિ) કેં પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ અધિક હોય છે. ધીજા સનત્કુમાર દેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સત્ત) કેં સાત સાગરોપમનું છેલ્લે પ્રતરે હોય છે. એ પ્રમાણે ચોથા માહેન્દ્ર દેવલોકે સાત સાગરોપમ અને (સાહિ) કેં પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ અધિક હોય છે. પાંચમે પ્રભુદેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દસ) કેં દશ સાગરોપમનું, છઠ્ઠે લાંતક દેવલોકે (ચડદસ) કેં ચડદ સાગરોપમનું, અને માતમે શુક્ર દેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સતર અયર) કેં સત્તર સાગરોપમનું હોય છે. એમ (જા સુકો) કેં યાવત્ છઠ્ઠા શુક્ર દેવલોક મુધી જાણવું. (ઈત્તો) કેં ત્યાર પછી (શ્કિકમહિયં) કેં એક એક સાગરોપમની વૃદ્ધિ કરવી છે (જા) કેં જ્યાં મુધી (ડવરિ ગેવિજ્જે) કેં ડરના નવમા

પાંચમો વર્ષનું ઝર હોય છે. તથા ગ્રહની દેવીનું તથા ગ્રહના વિમા-
નવાસી દેવોની દેવીઓનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અર્થે પત્ન્યોપમનું હોય છે.
હવે (નક્ષત્રતારાણ) કે૦ નક્ષત્ર તથા તારાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
(કમેણ) કે૦ અનુક્રમે કરીને કહે છે. ॥ ૬ ॥ નક્ષત્ર અધિપતિ
અને નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પત્નિચદ્રં) કે૦
અર્ધા પત્ન્યોપમનું હોય છે. તથા તારા અધિપતિ અને તારાના વિ-
માનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (ચતુર્માસો) કે૦ પત્ન્યોપમના
ચોથાભાગનું હોય છે. તથા (દેવીજં) કે૦ નક્ષત્રની દેવીનું તથા નક્ષ-
ત્રના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું (આઠ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
(ચતુર્માસાહિગ) કે૦ પત્ન્યોપમનો ચોથો ભાગ વિશેષાધિક એટલે
પત્ન્યોપમનો ચોથો ભાગ અને કાંઈક વધારે હોય છે. તથા તારાની
દેવીઓનું અને તારાના વિમાનવાસી દેવોની દેવીઓનું
ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (અઠ માસાહિગ) કે૦ પત્ન્યોપમનો આઠમો
ભાગ વિશેષાધિક એટલે પત્ન્યોપમનો આઠમો ભાગ અને કાંઈક વ-
ધારે હોય છે. એમ એ જ્યોતિષી દેવોનાં પાંચે યુગલનું ઉત્કૃષ્ટ
આયુષ્ય કહ્યું.

હવે જ્યોતિષી દેવોનું જયન્ય આયુષ્ય કહે છે. પાંચ જાનના
જ્યોતિષીમાં ચંદ્ર અને સૂર્ય એ બે હૈંદ્ર છે અને શાકીના ત્રણ વિમાનના
અધિપતિઓ છે, તેથી તેમનું જયન્ય તથા મધ્યમ આયુષ્ય નથી,
માટે તેમના વિના (ચતુરજુગલે) કે૦ ચાર જુગલ—તે ચંદ્રના વિમાન-
વાસી દેવ અને દેવીઓ ૧, સૂર્યના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ
૨, ગ્રહના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ ૩, નક્ષત્રના વિમાનવાસી
દેવ અને દેવીઓ ૪, એ ચારે જુગલનું (જહન્ન) કે૦ જયન્ય આયુષ્ય
(ચતુર્માસો) કે૦ પત્ન્યોપમનો ચોથો ભાગ હોય અને (પંચમર્ષ) કે૦
તારાના વિમાનવાસી દેવ અને દેવીઓ એ પાંચમા યુગલનું જયન્ય

આયુષ્ય અઠ માગ કે૦ પલ્લોપમના આઠમા માગનું જાણવું. ૫
જ્યોતિષી દેવ તથા દેવીઓની જગન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ
ફહી ॥ ૭ ॥

હવે વૈમાનિક દેવોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય દીઠ ગાથાવડે ફહે છે:—

દો સાહિ સત્ત સાહિય, દસ ચઠદસ સતર અયર
જા મુફો ॥ ઇષિક મહિયમિત્તો, જા ઇગતીસુવરિ
ગેવિજ્જે ॥ ૮ ॥ તિત્તીસણુત્તરેસુ, સોહમ્માઇસુ ઇમા
ઠિઈ જિઠ્ઠા ॥

અર્થ:—પહેલા સૌથર્મ દેવલોકને વિષે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
(દો) કે૦ બે સાગરોપમનું હોય છે. આ આયુષ્ય સૌથર્મ દેવલોકના
છેલ્લા તૈરમા પ્રતરમાં નિશામ કરનારા દેવતાનું જાણવું. ધીજા રૂશાન
દેવલોકે પણ તેગમા પ્રતરે બે સાગરોપમ અને (સાહિ) કે૦ પલ્લો-
પમનો અસંખ્યાતમો માગ અધિક હોય છે. ધીજા સનત્કુમાર
દેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (સત્ત) કે૦ સાત સાગરોપમનું
છેલ્લે પ્રતરે હોય છે. ૫ પ્રમાણે ચોથા માહેન્દ્ર દેવલોકે માત્ર સાગરો-
પમ અને (સાહિ) કે૦ પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો માગ અધિક
હોય છે. પાંચમે ધમ્મદેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દસ) કે૦
દસ સાગરોપમનું, છઠે જ્ઞાંતક દેવલોકે (ચઠદસ) કે૦ ચઠદ
સાગરોપમનું, અને માનમે શુક્ર દેવલોકે દેવતાનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય
(સતર અયર) કે૦ સત્તર સાગરોપમનું હોય છે. ૫મ (જા મુફો)
કે૦ પાવત્ છઠા શુક્ર દેવલોક મુખી જાણવું. (ઇષો) કે૦ ત્યાર
પછી (ઇષિકમહિય) કે૦ એક એક સાગરોપમની ઘટ્ટિ કરવી તે
(જા) કે૦ ઝયાં મુખી (ડવરિ ગેવિજ્જે) કે૦ ડવરના નવમા

ગ્રંથકે (ઇગ્નીસ) કે૦ એકત્રીસ સાગરોપમનું આપુણ્ય થાય તે
 કહી દેલાડે છે. આઠમા સહસ્રાર દેવલોકે અઠાર સાગરોપમ, નવમા
 આનન દેવલોકે ઓગણીસ સાગરોપમ, દ્વિતીયા પ્રાણન દેવલોકે વીસ
 સાગરોપમ, અગ્યારમા આરણ દેવલોકે એકવીસ સાગરોપમ, અને ચારમા
 અચ્યુત દેવલોકે ધાત્રીસ સાગરોપમનું ઉચ્છ્ર આપુણ્ય હોય છે. વ્હી
 વ્રણ વ્રણ ગ્રંથેયકના વ્રણ જોડલાં મળી નવ ગ્રંથેયક ઉપરા ઉપરી
 રહેલા છે. તેમાં નીચેના વ્રણમાંના નીચેના મુદ્ગન ગ્રંથેયકે ત્રેવીસ,
 ચલેના (વીજા) મુવનિષ્ઠ ગ્રંથેયકે ચોવીસ અને ઉપરના ત્રીજા મનોરમ
 ગ્રંથેયકે પચીસ સાગરોપમનું આપુણ્ય હોય છે, વચ્ચેના વ્રણમાંના નીચેના
 ઇટલે ચોથા સ્વમદ્ર ગ્રંથેયકે છવીસ, વચ્ચેના ઇટલે પાંચમા મુવિશાલ
 ગ્રંથેયકે સન્યાવીસ અને ઉપરના ઇટલે છઠ્ઠા સોમનમ ગ્રંથેયકે અઠા-
 વીસ સાગરોપમનું આપુણ્ય હોય છે. તથા ઉપરના વ્રણમાંના નીચેના
 ઇટલે માતમા મુવનમ ગ્રંથેયકે ઓગણત્રીસ, વચ્ચેના ઇટલે આઠમા
 મીયંકર ગ્રંથેયકે ત્રીસ અને ઉપરના નવમા આદિન્ય ગ્રંથેયકે એક-
 ત્રીસ સાગરોપમનું ઉચ્છ્ર આપુણ્ય હોય છે ॥ ૮ ॥ એથી ઉપરના
 વિજય વૈજયંત જયંત અપરાજિત અને મર્વાયંમિદ્ધ એ પાંચે અનુત્તર
 વિમાનને ચિતે દેવતાનું (ત્રિતિમ) કે૦ ત્રીજા સાગરોપમનું ઉચ્છ્ર
 આપુણ્ય જાગવું. (મોહમ્માદમુ) કે૦ સૌચર્મ દેવલોકથી માંડી
 પાંચ અનુત્તર વિમાન મુર્વીના વૈમાનિક દેવતાની (રમા) કે૦ મા
 (ત્રિદા દિ) કે૦ ઉચ્છ્ર મ્થિતિ કરી.

જે વૈમાનિક દેવતાનું જન્ય આપુણ્ય વે ગાયાથી કરે છે:—

મોહમ્મે રમાણે, જદ્ઝઝરિદ્દે પલિયમહિયં ચ ॥ ૧ ॥

દો માહિ મત્ત દમ્મ ચત્ત—દમ્મ મત્તર અયરાઈ જા
 મહમ્માગે ॥ તળગઝો ફક્રિકં, અહિયં જાશુત્તર-

ચડકે ॥ ૧૦ ॥ ઇગતીસ સાગરાઈ, સંવઢે પુળ
જહનનિદિ નતિય ॥

અર્થ:—(સોદમ્મે) કે૦ સૌધર્મ દેવલોકને વિષે દેવતાઓની (જહનનિદિ) કે૦ જયન્ય આયુષ્ય (પનિયં) કે૦ એક પન્થોપમનું હોય છે. આ આયુષ્ય સૌધર્મ દેવલોકના તેરે મનરમાં નિવાસ કરનારાનું જાણવું. (ચ) કે૦ અને (ર્હસામે) કે૦ ર્હસાન દેવલોકને વિષે એક પન્થોપમ મથા (અરિયં) કે૦ એક પન્થોપમનો અસંસ્કયાતમો ભાગ અધિક હોય છે ॥ ૯ ॥ મીજા સનતકુમાર દેવલોકે (દો) કે૦ બે માગરોપમનું અને ચોથા માહેન્દ્રદેવલોકે બે માગરોપમ અને (માહિ) કે૦ કાંદક અધિક હોય છે. પાંચમા દ્રવ્ય દેવલોકે (સત્) કે૦ સાત માગરોપમનું, છઠ્ઠા સ્થાનક દેવલોકે દસ કે૦ દસ માગરોપમનું, સાતમા શુક્ર દેવલોકે (ચડદમ) કે૦ ચડદ માગરોપમનું, એમ (જા મહસ્સારો) કે૦ યાવત્ આઠમા સદમ્માર દેવલોકને વિષે (મત્તર અયરાઈ) કે૦ મત્તર માગરોપમનું જયન્ય આયુષ્ય હોય છે. (તપ્પરઓ) કે૦ તેથી ઉપર આનતાદિ દેવલોકને વિષે (ર્હિકં અરિયં) કે૦ એક એક માગરોપમ વધારતા જવું. તે (જા જુત્તરચડકે) કે૦ જ્યાં સુધી ચોથા અનુત્તર વિમાનને વિષે એકત્રીસ માગરોપમનું જયન્ય આયુષ્ય થાય છે. તે આ પ્રમાણે—આનત દેવલોકે. અઠાર માગરોપમનું, માણત દેવલોકે. ઔગણીસ માગરોપમનું, આરણ દેવલોકે થીસ માગરોપમનું, અને અચ્યુત દેવલોકે એકત્રીસ માગરોપમનું જયન્ય આયુષ્ય થાય છે. ત્યારપછી નવે પ્રેયેકે એક એક માગરોપમ વધારતાં નવમે પ્રેયેકે થીસ માગરોપમનું જયન્ય આયુષ્ય હોય. ત્યાર પછી વિનય વૈનર્યત નર્યત અને અપરજિત એ ચાર અનુત્તર વિમાને—॥ ૧૦ ॥ (ઇગ-

ગ્રંથેયકં (દ્વિતીય) કે૦ એકત્રીશ સાગરોપમનું આયુષ્ય થાય તે કહી દેવાડે છે. આઠમા સદસ્યાર દેવલોકે અઠાર સાગરોપમ, નવમા આનન દેવલોકે ઓગણીશ સાગરોપમ, દશમા પ્રાણન દેવલોકે વીંશ સાગરોપમ, અગ્યારમા આરણ દેવલોકે એકત્રીશ સાગરોપમ, અને ચારમા અચ્યુત દેવલોકે બાવીશ સાગરોપમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય હોય છે. વચ્ચી ઋણ ઋણ ગ્રંથેયકના ઋણ જોડલાં મળી નવ ગ્રંથેયક ઉપરા ઉપરી રહેલા છે. તેમાં નીચેના ઋણમાંના નીચેના મુદ્ગને ગ્રંથેયકે ત્રેવીશ, વચ્ચેના (વીંશ) મુપતિષ્ઠ ગ્રંથેયકે ચોવીશ અને ઉપરના ત્રીજા મનોરમ ગ્રંથેયકે પચીશ સાગરોપમનું આયુષ્ય હોય છે, વચ્ચેના ઋણમાંના નીચેના છઠ્ઠે ચોથા સર્વમદ્ર ગ્રંથેયકે છવીશ, વચ્ચેના છઠ્ઠે પાંચમા મુવિશાલ ગ્રંથેયકે સત્યાવીશ અને ઉપરના છઠ્ઠે છઠ્ઠા સામનસ ગ્રંથેયકે અઠાવીશ સાગરોપમનું આયુષ્ય હોય છે. તથા ઉપરના ઋણમાંના નીચેના છઠ્ઠે સાતમા મુપનમ ગ્રંથેયકે ઓગણત્રીશ, વચ્ચેના છઠ્ઠે આઠમા પ્રીયંકર ગ્રંથેયકે ત્રીંશ અને ઉપરના નવમા આદિત્ય ગ્રંથેયકે એકત્રીશ સાગરોપમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય હોય છે ॥ ૮ ॥ એથી ઉપરના વિમળ વૈજયંત જયંત અપરાજિત અને સર્વાર્થસિદ્ધ એ પાંચે અનુત્તર વિમાનને વિષે દેવતાનું (તિત્તિસ) કે૦ ત્રેવીશ સાગરોપમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જાણવું. (સોહમ્માઇનુ) કે૦ સૌંચર્મ દેવલોકથી માંહી પાંચ અનુત્તર વિમાન મુચીના વૈમાનિક દેવતાની (રૂપા) કે૦ આ (ત્રિદા ડિડ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ મિથિ કહી.

એ વૈમાનિક દેવોનું જયન્ત આયુષ્ય કે ગાયાથી કહે છે:—

સોહમ્મે રૂપાણે, જહન્નઠિર્દિ પલિયમહિયં ચ ॥ ૧ ॥

દો સાહિ સત્ત દસ ચત્ત—દમ સત્તર અપરાઈ જા
સહસ્સારો ॥ તપ્પરઓ રૂપિકાં, અહિયં જાણુત્તર-

જડપે ॥ ૧૦ ॥ દગતીન નાગગઢં, મન્વદે પુન
જાત્નદિ નતિ ॥

અર્થ:— જાંઘમે) કે० ઘાંધમે દેવલોકને વિષે દેવતાધોની
(જાત્નદિ) કે० જપન્ય આયુષ્ય (પતિય) કે० એક પન્થોપમનું
હોય છે. આ આયુષ્ય ઘાંધમે દેવલોકના તેરે ધનર્થા નિતામ કા-
નાગનું જાણવું. (પ) કે० અને (દિગાને) કે० દિગાન દેવલોકને
વિષે એક પન્થોપમ મયા (અતિય) કે० એક પન્થોપમનાં અર્ગ
સ્થાનમાં ધાગ અધિક હોય છે ॥ ૯ ॥ ધીના મનશુમાર દેવલોકે
(ટા) કે० કે જાગરોપમનું અને પોષા ઘાંદેન્દેલોકે કે જાગરો-
પમ અને (જાતિ) કે० વાંક અધિક હોય છે. પાંચમા વ્રમ
દેવલોકે (મત) કે० જાગ જાગરોપમનું, છઠ્ઠા વ્રાંતક દેવલોકે
દગ કે० દગ જાગરોપમનું, સાતમા શુદ્ધ દેવલોકે (જડપે) કે०
જડપે જાગરોપમનું, વમ (જા જાગમાર્ગ) કે० યાવત્ આઠમા
જાગમાર દેવલોકને વિષે (મત્તર અયરાઈ) કે० મત્તર જાગરોપમનું
જપન્ય આયુષ્ય હોય છે. (તળગ્રા) કે० તેવી ડપર આનતાદિ
દેવલોકને વિષે (કિર્તિ અતિય) કે० એક એક જાગરોપમ વધા-
ના જવું. તે (જા જુત્તરપડક) કે० ડયાં જુધી પોષા અનુત્તર
વિમાનને વિષે એકવીસ જાગરોપમનું જપન્ય આયુષ્ય થાય છે. તે
આ ધમાને-આનત દેવલોકે. અઠાર જાગરોપમનું, ધાનત દેવલોકે
ઓગળીસ જાગરોપમનું, આગળ દેવલોકે વીસ જાગરોપમનું, અને
અધ્યુત દેવલોકે એકવીસ જાગરોપમનું જપન્ય આયુષ્ય થાય છે.
ત્યાગપછી મને ધ્રેવકે એક એક જાગરોપમ વધારતાં જવમે પ્રેવેવકે
ધીસ જાગરોપમનું જપન્ય આયુષ્ય હોય. ત્યાર પછી વિજય વૈતર્યન
જવન અને અપરાજિત એ ચાર અનુત્તર વિમાને-॥ ૧૦ ॥ (દગ-

તીર્થસાગરાદં) કે० ઇરુત્રીસ સાગરોપમનું જગન્ય આયુષ્ય હોય.
(પુગ) કે० ચન્દો (સવદે) કે० સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાંચમા
અનુત્તર વિમાનને વિષે (જઠ્ઠાત્રિડિ નતિય) કે० જગન્ય
આયુષ્ય નથી ॥

હવે ધર્માનિક દેવીઓ કેટલા દેવલોક મુખી હોય છે ? તથા
કેટલા પ્રકારની હોય છે ? તે અર્થો ગાથા વડે કહે છે.

પરિગહિયાણિયરાણિ ય, સોહમ્મીસાણ દેવીણં ॥૧૧॥

અર્થ:—(દેવીણં) કે० ધર્માનિક દેવીની ઉત્પત્તિ (સોહમ્મી-
માણ) કે० મૌર્ધર્મ તથા ઈમાન એ બે દેવલોકને વિશે હોય છે.
અને તે દેવીઓ બે પ્રકારની છે. (પરિગહિયાણિયરાણિ ય) કે०
પરિગ્રહિતા તે પરમેશ્વી^૧ કુલાંગના સરસ્વી અને ધીજી અપરિ-
ગ્રહિતા તે સાધારણ ગણિકા સરસ્વી જાણવી. ॥ ૧૧ ॥

હવે એક ઇંદ્રના મઘમાં કેટલી દેવીઓ ઉત્પન્ન થઈ મરણ પામે ?
તે બે ગાથાવડે કહે છે.

દોકોડાકોડીઓ, પંચાસી કોડી લક્ષ્મીસયરી ॥

કોડિમહમ્મ ચત્તકોડિ-મયાણ અડ્ઘીસકોડીણં

॥ ૧૨ ॥ મત્તાવન્નં લક્ષ્મી ચત્તદમસહસ્માય દુસ-

૧. દેવોમા અનુષ્ઠાનનું વસ્ત્રગાની વિધી જ્યાં વસ્ત્રનું પ્રમુક
બદ્ધ પતિવેશમાં તે દેવી જાણી હોવાથી પતિવસ્ત્રાવધુ હોય છે.
પ્રથમ પતિવેશ જ્યાં જાણી થીમાં તેમ જ્યાંને ઉપજેલા દેવને
પૂજા પતિ જાણે. સમીકાર કરે તે જમ પતિવસ્ત્રાવધુ મોટાપ
મદિ જ્યાં દેવજોડની યજ્ઞોદા છે.

ચપંચામી ॥ इय मंवा देवीओ, चवंति इंदस्स
जम्पमि ॥ १३ ॥

અર્થ:—(દો કોટાકોટીઓ) કે.૦ પે કોટાકોટ, (પંચા-
સીકોટીસગ્ગ) કે.૦ પંચામી કોટ સ્થાગ, (ઇગમપરિ કોટી
સાદમ) કે.૦ ઇકોનેર કોટ દમાગ, (ચડકોટિ સપાણ) કે.૦
ચાગ સો કોટ અને (અટકોમ કોટીજે) કે.૦ અઠાસીત કોટ
॥ ૧૩ ॥ (સજાવરં સગ્ગા) કે.૦ સજાવન સ્થાગ, (ચડસ
સદમ્મા) કે.૦ ચડદ દમાગ (ય) કે.૦ અને (દુસય પંચામી)
કે.૦ થમો પંચામી. ૨૮૫૭૧૪૨૮૫૭૧૪૨૮૫ (इय मंवा देवीओ)
કે.૦ ઇટમી દેવીઓની મંવ્યા ઇંદસ્સ જમ્પમિ કે.૦ ॥ ઇકા ઇંદના
મવ્યાં / ચવંતિ કે.૦ ઘરણ પાયે છે. ॥ ૧૩ ॥

इये वैमानिक देवीओंनुं जयन्त्य तथा उन्मृष्ट आयुष्य एक
मायापी कहे छे.

पलियं अहियं च कमा, त्रिई जहन्ना इओ य

उक्कोसा ॥

पलियाइं मत्तपन्नास, तहय नव पंचवन्नाय ॥ १४ ॥

અર્થ:—મૌઘર્મ દેવલોકને ત્રિયે (ઇઓ) કે.૦ ઇ પરિગ્રહીતા
તથા અરિગ્રહીતા દેવીઓની (જહન્ના ત્રિ) કે.૦ જયન્ત આયુષ્ય
(પલિય) કે.૦ એક પન્થોગમનું, (ચ) કે.૦ ઈસાન દેવલોકને
ત્રિયે પરિગ્રહીતા તથા અરિગ્રહીતા દેવીઓનું જયન્ત આયુષ્ય
(અહિયં) કે.૦ એક પન્થોગમથી કાંઈક અધિક (કમા) કે.૦
અનુક્રમે કરીને જાણવું. તથા મૌઘર્મ દેવલોકે પરિગ્રહીતા દેવીઓનું
(ઉક્કોસા) કે.૦ ઉન્મૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિયાઈં સસ) કે.૦ સાત

તોમમાગરાઈ) કે० એકત્રીસ સાગરોપમનું જયન્ય આપુવ્ય હોય.
(પુગ) કે० ચત્તી (સવહે) કે० સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાંચમા
અનુત્તર વિમાનને વિષે (જહમડિડ નતિય) કે० જયન્ય
આપુવ્ય નથી ॥

હાં વૈમાનિક દેવીઓ કેટલા દેવલોક મુખી હોય છે ? તથા
કેટલા પ્રકારની હોય છે ? તે અર્થો ગાયા વડે કહે છે.

परिग्रहियाणियराणि य, सोहम्मीसाण देवीणं ॥૧૧॥

અર્થ:—(દેવીણં) કે० વૈમાનિક દેવીની ઉત્પત્તિ (સોહમ્મી-
માગ) કે० મૌખિક તથા ઈજ્ઞાન એ બે દેવલોકને વિષે હોય છે.
અને તે દેવીઓ બે પ્રકારની છે. (પરિગ્રહિયાગિયરાણિ ય) કે०
એક પરિગ્રહિતા તે પરણેલી^૧ કુળાંગના સરગી અને ધીજી અપરિ-
ગ્રહિતા તે સાધારણ ગણિકા સરગી બાળતી. ॥ ૧૧ ॥

હાં એક ઈશના મર્યાં કેટલી દેવીઓ ઉત્પન્ન થઈ મરણ પામે ?
તે બે ગાથાવડે કહે છે.

દોફોડાકોડીઓ, પંચાસી કોડી લક્ષ્મણમયરી ॥

કોડિમહમ્મ ચત્તકોડિ-મયાણ અલ્લીમકોડીણં

॥ ૧૨ ॥ મનાવત્રં લક્ષ્મણા ચત્તદમમહમ્માય દુમ-

૧. કેવંચાં મનુષ્યવન્ વસ્તુવાની વિધી જવી પરમ્મુ પ્રમુક
જદ્દ પતિવ્રતવત્રાં તે દેવી જગતી ધોવાથી પતિવ્રતાવત્રુ હોય છે.
પ્રથમ પતિવ્રત જવી જવાથી જીવ્યાં તેજ જવાં ઉપરથી તે દેવને
નુમ્ પતિ મળેલે પ્રમોદાઈ જહે તો વત્ર પતિવ્રતાવત્રુ ધોવાય
જદ્દ જવી કેવંચોજવી પ્રમોદાઈ છે.

યપંચાસી ॥ દ્ય સંત્વા દેવીઓ, ચંતિ ઇંદસ્સ
જમ્મંમિ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—(દો કોદાકોદીઓ) કે० એ કોદાકોદ, (પંચા-
સીકોદીચ્છવ ૧ કે० પંચાસી કોદ મ્મ, (ઇમપરિ કોદી
સદ્મ) કે० એકોતેર કોદ હજાર, (ચડકોદિ સપાણ) કે०
પાર મો કોદ અને (અદ્વીમ કોદીર્ણ) કે० અડાવીસ કોદ
॥ ૧૨ ॥ (સત્તાવધ્ધં મ્મ) કે० સત્તાવન મ્મ, (ચડદસ
સદ્મ) કે० ચડદ હજાર (ય) કે० અને (દુસપ પંચાસી)
કે० ચમો પંચાસી. ૨૮૫૭૧૪૨૮૫૭૧૪૨૮૫ (દ્ય સંત્વા દેવીઓ)
કે० એટલી દેવીઓની મમ્મ્યા ઇંદસ્સ જમ્મંમિ કે० ॥ એક ઇંદના
મમ્માં (ચંતિ કે० મરણ પામે છે. ॥ ૧૩ ॥

૧૧ે વેમાનિક દેવીઓનું જયન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય એક
ગાળાથી કહે છે.

પલિયં અહિયં ચ કમા, ટિંદિ જહન્ના ઇઓ ય
ઉકોસા ॥

પલિયાઈ સત્તપન્નાસ, તહય નવ પંચવન્નાય ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—સૌવર્મ દેવલોકને વિષે (ઇઓ) કે० એ પરિગ્રહીતા
તથા અપરિગ્રહીતા દેવીઓની (જહન્ના ટિંદિ) કે० જયન્ય આયુષ્ય
(પલિયં) કે० એક પન્નોયમનુ, (ચ) કે० ઇશાન દેવલોકને
વિષે પરિગ્રહીતા તથા અપરિગ્રહીતા દેવીઓનું જયન્ય આયુષ્ય
(અહિયં) કે० એક પન્નોયમથી કાંઈક અધિક (કમા) કે०
અનુક્રમે કરીને જાણવું. તથા સૌવર્મ દેવલોકે પરિગ્રહીતા દેવીઓનું
(ઉકોસા) કે० ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિયાઈ સત્ત) કે० સાત

નોમમાગરાઈ) કેં એકત્રીય સાગરોપમનું જગન્ય આયુષ્ય હોય.
(પુગ) કેં વચ્ચી (સવંદે) કેં સર્વાર્થમિદ્ધ નામના પાંચમા
અનુત્તર વિમાનને વિષે (જહ્નમિદ્ધ નતિય) કેં જગન્ય
આયુષ્ય નથી ॥

હોં વૈમાનિક દેવીઓ કેટલા દેવઓક મુઘી હોય છે ? ત્યા
કેટલા પ્રકારની હોય છે ? તે અર્થો ગાયા વડે કરે છે.

परिग्रहियाणियराणि य, सोहम्मीसाण देवीणं ॥૧૧॥

અર્થઃ—(દેવીગે) કેં વૈમાનિક દેવીની ઉત્પત્તિ (સોહમ્મી-
માણ) કેં મૌખ્ય તથા ઈમાન એ વે દેવઓકને વિષે હોય છે.
અને તે દેવીઓ વે પ્રકારની છે. (પરિગ્રહિયાગિયરાણિ ય) કેં
એક પરિગ્રહિતા તે પરમેષ્ઠી^૧ કુલ્યાંગના સરગી અને પોતી અપરિ-
ગ્રહિતા તે માગરગ ગણિકા સરગી જાણી. ॥ ૧૧ ॥

હોં એક ઈશ્વના ભામાં કેટલી દેવીઓ ઉત્પન્ન થઈ મરણ પામે ?
તે વે ગાણાવડે કરે છે.

દોઠોડાકોડીઓ, પંચામી કોડી લક્ષ્મણમયરી ॥

કોટિમહમ્મ ચત્તકોટિ-મયાણ અટ્ટોમકોડીણં

॥ ૧૨ ॥ મનારત્તં લક્ષ્મણ ચત્તમમહમ્માય દુમ-

૧. કેવળાં મનુષ્યવન પુરુષવાની વિધી જાણી પરમ્મુ અમુક
અથ પતિદેવઓક તે કેવી જાણી હોવાથી પતિવ્રતાપણુ હોય છે.
અથ પતિદેવ જાણી જાણી બીજા તેમ જવાને ઉપદેશ દિવને
તુલ્ય પતિ મર્યાદા કરે તો પણ પતિવ્રતાપણુ જાણાય
અર્થ જાણી કેવળાં જાણી જાણી છે.

ચપંચાસી ॥ इय संखा देवीओ, चवंति इंदस्स
जम्भंमि ॥ १३ ॥

અર્થ:—(દો કોટાકોટીઓ) કે० મે કોટાકોટ, (પંચા-
સીકોટીલગ્ગ) કે० પંચાસી કોટ લાગ્ગ, (ઇગ્ગસપરિ કોટી
સદમ્મ) કે० ઇગ્ગોનેર કોટ હજાર, (ચત્તકોટિ સયાણ) કે०
ચાત મો કોટ અને (અદ્દસીમ કોટીર્ણ) કે० અઢાસીસ કોટ
॥ ૧૨ ॥ (સત્તાવધં લગ્ગા) કે० સત્તાવન લાગ્ગ, (ચત્તસ
સદમ્મા) કે० ચત્તહ હજાર (ય) કે० અને (દુસય પંચાસી)
કે० ઘમ્મો પંચાસી. ૨૮૬૭૧૪૨૮૬૭૧૪૨૮૬ (ઇય સંખા દેવીઓ)
કે० ઇટ્ઠની દેવીઓની મમ્મ્યા ઇંદસ્સ જમ્મંમિ કે० ॥ એક ઇંદ્રના
ભવમાં (ચવંતિ) કે० મરણ પામે છે. ॥ ૧૩ ॥

इये ईमानिषः देवीभोर्नुं जयन्त्य तथा उत्कृष्ट आयुष्य एक
गाथापी कहे छे.

पलियं अहियं च कमा, ठिई जहन्ना इओ य

उक्कोसा ॥

पलियाइं सत्तपन्नास, तहय नव पंचवन्नाय ॥ १४ ॥

અર્થ:—સૌંધર્મ દેવલોકને વિષે (ઇઓ) કે० એ પરિગ્રહીતા
તથા અવરિગ્રહીતા દેવીઓની (જહન્ના ઠિઈ) કે० જયન્ત્ય આયુષ્ય
(પલિય) કે० એક પન્થોડમનું, (ચ) કે० ઈશાન દેવલોકને
વિષે પરિગ્રહીતા તથા અવરિગ્રહીતા દેવીઓનું જયન્ત્ય આયુષ્ય
(અહિય) કે० એક પન્થોડમથી કાંઈક અધિક (કમા) કે०
અનુક્રમે કરીને જાણવું. તથા સૌંધર્મ દેવલોકે પરિગ્રહીતા દેવીઓનું
(ઉક્કોસા) કે० ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિયાઈં સત્ત) કે० સાત

તીસસાગરાઈ) કે० ઇકત્રીશ સાગરોપમનું જન્મ આયુષ્ય હોય.
(પુગ) કે० વલી (સવઢે) કે० સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાંચમા
અનુત્તર વિમાનને વિષે (જહનઝિદ નતિય) કે० જન્મ
આયુષ્ય નથી ॥

હવે વૈમાનિક દેવીઓ કેટલા દેવલોક સુધી હોય છે ? તથા
કેટલા પ્રકારની હોય છે ? તે અર્થે ગાયા વડે કહે છે.

પરિગહિયાણિયરાણિ ય, સોહમ્મીસાણ દેવીણં ॥૧૧॥

અર્થ:—(દેવીણં) કે० વૈમાનિક દેવીની ઉત્પત્તિ (સોહમ્મી-
સાણ) કે० સૌધર્મે તથા ઈશાન એ બે દેવલોકને વિશે હોય છે.
અને તે દેવીઓ બે પ્રકારની છે. (પરિગહિયાણિયરાણિ ય) કે०
એક પરિગ્રહિતા તે પરણેલી^૧ કુલાંગના સરસ્વી અને ધોમી અપરિ-
ગ્રહિતા તે સાધારણ ગણિકા સરસ્વી જાણવી. ॥ ૧૧ ॥

હવે એક ઇંદના મરમાં કેટલી દેવીઓ ઉત્પન્ન થઈ મરણ પામે ?
તે બે ગાવાવડે કહે છે.

દોકોડાકોડીઓ, પંચાસી કોડી લક્ષ્ણ ઇગસયરી ॥

કોડિસહસ્મ ચડકોડિ-સયાણ અડવીસકોડીણં

॥ ૧૨ ॥ સત્તાવન્નં લક્ષ્ણા ચડદમમહસ્માય દુમ-

૧. મેયોમાં મનુષ્યજન્મ પરણવાની વિધી નથી પરન્તુ જમુક
બદ્ધ પતિદેવતાજી તે દેવી મળાની હોવાથી પતિવ્રતાયગ્ય હોય છે.
અથવા પતિદેવ નથી મળાથી ધીમાં તેજ સ્વામે ઉપજેલા મેવને
દુમ: પતિ તરીકે જાનોવાવ જરે માં પણ પતિવ્રતાયગ્ય ળોગાય
નહિ બધી દેવગોત્રની મર્યાદા છે.

યપંચાસી ॥ इय संखा देवीओ, चवंति इंदस्स
जम्मंमि ॥ १३ ॥

અર્થ:—(દો કોડાકોડીઓ) કે૦ બે કોડાકોડ, (પંચા-
સીકોડીલગ્લ) કે૦ પંચાસી કોડ લાગ, (ઇગમયરિ કોડી
સહસ્સ) કે૦ ઇકોતેર કોડ હજાર, (ચડકોડિ સયાણ) કે૦
ચાર સો કોડ અને (અઢવોસ કોડીણં) કે૦ અઠાવીસ કોડ
॥ ૧૨ ॥ (સત્તાવઘં લગ્લ) કે૦ સત્તાવન લાગ, (ચડહસ
સહસ્સ) કે૦ ચડહ હજાર (ય) કે૦ અને (દુસય પંચાસી)
કે૦ ધસો પંચાસી. ૨૮૫૭૧૪૨૮૫૭૧૪૨૮૫ (ઇય સંખા દેવીઓ)
કે૦ ઇટલી દેવીઓની મંત્રયા ઇંદસ્સ જમ્મંમિ કે૦ ॥ ઇક ઇંદના
ભવમાં (ચવંતિ) કે૦ મરણ પામે છે. ॥ ૧૩ ॥

इये वमानिक देवीओंनुं जपन्त्य तथा उल्लूट आयुष्य एक
गाथाधी कहे छे.

पलियं अहियं च कमा, ठिई जहन्ना इओ य
उक्कोसा ॥

पलियाइं सत्तपन्नास, तहय नव पंचवन्नाय ॥ १४ ॥

અર્થ:—સૌંધર્મે દેવલોકને વિષે (ઇઓ) કે૦ ઇ પરિવ્રજીતા
તથા અપરિવ્રજીતા દેવીઓની (જહન્ના ટિઈ) કે૦ જપન્ત્ય આયુષ્ય
(પલિયં) કે૦ ઇક પન્થોમનું, (ચ) કે૦ ઇંત્તાન દેવલોકને
વિષે પરિવ્રજીતા તથા અપરિવ્રજીતા દેવીઓનું જપન્ત્ય આયુષ્ય
(અહિયં) કે૦ ઇક પન્થોમયી કાંઈક અધિક (કમા) કે૦
અનુક્રમે કરીને જાણવું. તથા સૌંધર્મે દેવલોકે પરિવ્રજીતા દેવીઓનું
(ઉક્કોસા) કે૦ ઉલ્લૂટ આયુષ્ય (પલિયાઈં મત) કે૦ તાન

તીમસાગરાઈ) કે૦ એકત્રીસ સાગરોપમનું જયન્ય આયુષ્ય હોય.
(પુગ) કે૦ ચત્તી (સત્તે) કે૦ સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાંચમા
અનુત્તર વિમાનને વિષે (જહઝઝિડ નતિય) કે૦ જયન્ય
આયુષ્ય નથી ॥

હવે ચૈમાનિક દેવીઓ કેટલા દેવલોક સુધી હોય છે ? તથા
કેટલા પ્રકારની હોય છે ? તે અર્થો ગાયા વડે કહે છે.

પરિગહિયાણિયરાણિ ય, સોહમ્મીસાણ દેવીણં ॥૧૧॥

અર્થ:—(દેવીણં) કે૦ ચૈમાનિક દેવીની ઉત્પત્તિ (સોહમ્મી-
સાણ) કે૦ મૌઘર્મ તથા ઈગ્નાન એ બે દેવલોકને વિશે હોય છે.
અને તે દેવીઓ બે પ્રકારની છે. (પરિગહિયાણિયરાણિ ય) કે૦
એક પરિગ્રહિતા તે પરણેલી* કુલાંગના સરસ્વી અને ધીની અપરિ-
ગ્રહિતા તે સાધારણ ગણિકા સરસ્વી જાણવી. ॥ ૧૧ ॥

હવે એક ઈંદ્રના મમમાં કેટલી દેવીઓ ઉત્પન્ન થઈ મરણ પામે ?
તે બે ગાયાવડે કહે છે.

દોકોડાકોડીઓ, પંચાસી કોડી લક્ષ્મ ઇગ્મયરી ॥

કોડિમહમ્મ ચત્તકોડિ-સયાણ અઢવીમકોડીણં

॥ ૧૨ ॥ મત્તાવન્નં લક્ષ્મી ચત્તદમમહમ્માય દુમ-

૧. દેવોમાં મનુષ્યવન્ પશુપાત્રી વિધી મળી પરમ્નુ મમુદ્ધ
બદ્ધ પતિદેવતાંજ તે દેવી મળાતી હોવાથી પતિવ્રતાપદ્ધિ હોય છે.
મમમ પતિદેવ થતી મળાતી ધીઓ તેજ કલાને કાળનેતા દેવને
પુત્ર: પતિ મરીકે કામોક્તાવ કહે તો પણ પતિવ્રતાપદ્ધિ મોગાય
મરિ થતી દેવલોકની મર્યાદા છે.

ચપંચાસી ॥ इय संखा देवीओ, चवंति इंदस्स
जम्मंमि ॥ १३ ॥

અર્થ:—(દો કોટાકોટીઓ) કે૦ બે ક્રોટાક્રોટ, (પંચા-
સીકોટીનુલ્લ) કે૦ પંચાસી ક્રોટ લાલ, (ઇગસયરિ કોટી
સહસ્સ) કે૦ ઇકોતેર ક્રોટ હજાર, (ચડકોટિ સયાણ) કે૦
ચાર સો ક્રોટ અને (અઢવીસ કોટીણં) કે૦ અઠાવીસ ક્રોટ
॥ ૧૨ ॥ (સત્તાવર્ણ લાલ) કે૦ સત્તાવન લાલ, (ચડહસ
સહસ્સા) કે૦ ચડહ હજાર (ચ) કે૦ અને (દુસય પંચામી)
કે૦ ષસો પંચાસી. ૨૮૫૭૧૪૨૮૫૭૧૪૨૮૫ (ઇય સંખા દેવીઓ)
કે૦ પટલી દેવીઓની સંખ્યા ઇંદસ્સ જમ્મંમિ કે૦ ॥ એક ઇંદ્રના
મર્યાં (ચવંતિ) કે૦ મરણ પામે છે. ॥ ૧૩ ॥

इये वैमानिक देवीओंनुं जपन्य तथा उत्कृष्ट आयुष्य एक
गाथायी कहे छे.

पलियं अहियं च कमा, त्रिई जहन्ना इओ य
उक्कोसा ॥

पलियाइं सत्तपन्नास, तहय नव पंचवन्नाय ॥ १४ ॥

અર્થ:—મૌર્ધમ દેવલોકને વિષે (ઇઓ) કે૦ એ પરિવ્રજીના
તથા અપરિવ્રજીના દેવીઓની (જહન્ના ટિઈ) કે૦ જપન્ય આયુષ્ય
(પલિયં) કે૦ એક પલ્લોરમનું, (ચ) કે૦ ઇંદ્રાન દેવલોકને
વિષે પરિવ્રજીના તથા અપરિવ્રજીના દેવીઓનું જપન્ય આયુષ્ય
(અહિયં) કે૦ એક પલ્લોરમથી કાંઈક અધિક (કમા) કે૦
અનુકરણે કરીને જાણવું. તથા મૌર્ધમ દેવલોકે પરિવ્રજીના દેવીઓનું
(ઉક્કોસા) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (પલિયાઈં સત્ત) કે૦ સાત

પલ્યોપમની અને અપરિગ્રહીતા દેવીઓની (પન્નાસ) કેં૦ પચાસ પલ્યોપમની આયુસ્થિતિ હોય છે. (તદ્) કેં૦ તથા ઈશાન દેવ-લોકે પરિગ્રહીતા દેવીઓનું (નવ) કેં૦ નવ પલ્યોપમ અને અપરિ-ગ્રહીતા દેવીઓનું (પંચવન્ના) કેં૦ પંચાવન પલ્યોપમનું આયુષ્ય હોય છે ॥ ૧૪ ॥

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકના દેવતાને ભોગ્ય એવી જે પતિ-ગ્રતા દેવીઓ છે તે પરિગ્રહીતા દેવીઓ કહેવાય છે. સૌધર્મ દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીઓનાં છ લાખ વિમાન છે. તે અપરિગ્રહીતા દેવીઓ ગણિકા જાતિ છે. તે અપરિગ્રહીતા દેવીઓ ત્રીજા પાંચમા સાતમા નવમા અને અગ્યારમા દેવલોકના દેવોને ભોગ્ય છે, તેથી જે દેવીઓ જે દેવલોકને ભોગ્ય છે તે ત્યાં જાય છે. તથા ઈશાન દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીઓનાં ચાર લાખ વિમાન છે. એ અપરિ-ગ્રહીતા દેવીઓ ચોથા છઠ્ઠા આઠમા દશમા અને શારમા દેવલોકના દેવને ભોગ્ય છે, તેથી જે દેવીઓ જે દેવલોકને ભોગ્ય છે તે ત્યાં જાય છે.

હયે અમુર કુમારાદિક ઈંદ્રોની અગ્રમદિપીઓની સંખ્યા કહે છે.

પણ છ ચત્ર ચત્ર અદ્વ ય, કમેણ પત્તેયમગ્ગમહિસીઓ ॥
અમુરા નાગાઈ વંતર—જોઈસ કષ્પ દુગિંદાણં ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:—જે પ્રધાન પટ્ટરાણી હોય તે અગ્રમદિપી કહેવાય છે. તેમાં સુવનપતિની પહંલી નિકાયની બે દિશામાં રહેનારા (અમુરો) કેં૦ અમુરકુમારના ચમરેન્દ્ર તથા ચ્લીન્દ્ર નામના બે ઈંદ્ર છે. તેમને એક એકને (પણ) કેં૦ પાંચ પાંચ (અગ્ગમહિસીઓ) કેં૦ અગ્ર-મદિપીઓ હોય છે. તથા (નાગાઈ) કેં૦ નાગકુમાર વિગેરે શાક્તીના સુવનપતિની નવ નિકાય છે તેના ધાળેન્દ્ર તથા નેન્દ્ર વિગેરે

અઢાર હ્રદ છે, તેમને દરેકને (છ) કે० છ છ અગ્રમહિષીઓ છે. તથા (ધંતર) કે० ધ્યંતર દેવતાની મોલ નિકાયના કાલ મદા-કાલ વિગેરે ચત્રીશ હ્રદ છે. તેમને દરેકને (ચડ) કે० ચાર ચાર અગ્રમહિષીઓ હોય છે. તથા (જોઈસ) કે० જ્યોતિષીના ચંદ્ર તથા સૂર્ય ૯ થે હ્રદને (ચડ) કે० ચાર અગ્રમહિષીઓ હોય છે. તથા (કલ્પદુર્ગિદાણ) કે० સૌધર્મ તથા હિંસાન ૯ થે દેવલોકના થે હ્રદ છે તેમને દરેકને (અદ્ધ) કે० આઠ આઠ અગ્રમહિષીઓ હોય છે. સૌધર્મ તથા હિંસાન દેવલોકથી ડરના દેવલોકને વિગે દેવીનું ડરનું નથી, તેથી ત્યાં પરિગ્રહીતા દેરીઓ પળ નથી. પરંતુ તે દેવલોકના હ્રદ તથા દેવોને જ્યારં વિષય સંવચાની હ્રદા ધાય ત્યારે તેમને યથાયોગ્ય સૌધર્મ તથા હિંસાન દેવલોકની અપરિ-ગ્રહીતા દેરીઓ ડરભોગને અર્થ ધાય છે, માટે ત્યાં અગ્રમહિષીઓનો સંભવ નથી ॥ ૧૫ ॥

હવે દેવલોકના મનરની સંખ્યા ૯૬ ગાથાવડે કહે છે:—

દુસુ તેરસ દુસુ વારસ, છ પળ ચડ ચડ દુગે

દુગે ય ચડ ॥

ગેવિજ્જણુત્તરે દસ, વિસદ્ધિ પયસા ડવરિ લોણ ॥૧૬॥

અર્થ:—જેમ ધરને ડપરાડર માલ હોય છે, તેમ દેવલોકમાં ડપરાડર મનર હોય છે. પળ માલની પેઠે ૯૬ મનરથી થીજા મન-રની ચરને ટેકાણ કહે ન હોય. દેવલોકનાં દરેક મનરો આકાશમાં નિરાધાર હોય. તેમાં (દુસુ) કે० સૌધર્મ અને હિંસાન ૯ થે દેવ-લોકના મળીને (તેરસ) કે० તેર મનર ચલ્યાકારે છે. તેમાં પૂર્વ મહાચિદેહ અને પશ્ચિમ મહાચિદેહની ચરમાં અર્દ્ધચલ્યાકાર સંદર્ષી અર્દ્ધો અર્દ્ધ સંદ કરવા, જેમાં ૯૬ દક્ષિણ દિશાનો ચળ, અને

પલ્યોપમની અને અપરિગ્રહીતા દેવીઓની (પન્નામ) કે૦ પચામ પલ્યોપમની આયુસ્થિતિ હોય છે. (ત્રહ) કે૦ તથા ઈશાન દેવ-લોકે પરિગ્રહીતા દેવીઓનું (નવ) કે૦ નવ પલ્યોપમ અને અપરિ-ગ્રહીતા દેવીઓનું (પંચવન્ના) કે૦ પંચાવન પલ્યોપમનું આયુષ્ય હોય છે ॥ ૧૪ ॥

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકના દેવતાને મોગ્ય એવી જે પતિ-વ્રતા દેવીઓ છે તે પરિગ્રહીતા દેવીઓ કહેવાય છે. સૌધર્મ દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીઓનાં છ લાખ વિમાન છે. તે અપરિગ્રહીતા દેવીઓ ગણિકા જાતિ છે. તે અપરિગ્રહીતા દેવીઓ થીના પાંચમા સાતમા નવમા અને અગ્યારમા દેવલોકના દેવોને મોગ્ય છે, તેથી જે દેવીઓ જે દેવલોકને મોગ્ય છે તે ત્યાં જાય છે. તથા ઈશાન દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીઓનાં ચાર લાખ વિમાન છે. ૯ અપરિ-ગ્રહીતા દેવીઓ ચોથા છઠ્ઠા આઠમા દશમા અને ધારમા દેવલોકના દેવને મોગ્ય છે, તેથી જે દેવીઓ જે દેવલોકને મોગ્ય છે તે ત્યાં જાય છે.

હવે અમુર કુમારાદિક ઇંદ્રોની અગ્રમહિષીઓની સંખ્યા કહે છે.

પણ છ ચત્ર ચત્ર અટ્ટ ય, કમેણ પત્તેયમગ્ગમહિસીઓ ॥

અમુરા નાગાદ વંતર-જોઈસ કપ્પ દુગિંદાણં ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:—જે પ્રધાન પટરાણી હોય તે અગ્રમહિષી કહેવાય છે. તેમાં સુવનપતિની પહેલી નિકાયની ચે દિશામાં રહેનારા (અમુરો) કે૦ અમુરકુમારના ચમરેન્દ્ર તથા વલીન્દ્ર નામના ચે ઇંદ્ર છે. તેમને एक एकને (પણ) કે૦ પાંચ પાંચ (અગ્રમહિમીઓ) કે૦ અગ્ર-મહિષીઓ હોય છે. તથા (નાગાદ) કે૦ નાગકુમાર વિગેરે વાકોના સુવનપતિની નવ નિકાય છે તેના યાજેન્દ્ર તથા નિન્દ્ર વિગેરે

પયરુકોસદ્દિઓ, સબ્ધત્થ જહનઓ પલિયં ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—(મોહમ્મુદોમદ્દિ) કે૦ પહેલા સૌધર્મ દેવલોકને વિષે જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ જે સાગરોપમની છે તેને (નિયમપર) કે૦ પોતાના તેર પ્રતર સાથે (વિહત) કે૦ સર્વેશીને પછી (ઇચ્છ મંગુણિઓ) કે૦ અર્દિ જે પ્રીજા પાંચમા અથવા સાતમા પ્રતરનું આયુષ્ય કાઢવાને ઇચ્છેતું હોય તે પ્રતરની સાથે ઝ્યારે ગુણાકાર કરીએ ત્યારે (પપર) કે૦ તે પ્રતરનો (ડકોસદ્દિઓ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ થાય. તે આ પ્રમાણે—સૌધર્મ દેવલોકના તેરમા પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ જે સાગરોપમની છે, તેમાંથી એક એક સાગરોપમના તેર તેર ભાગ કરીએ ત્યારે જે સાગરોપમના તેરીયા છત્રીશ ભાગ થાય, તેને તેર ભાગે સર્વેશનાં એક સાગરોપમના તેરીયા જે ભાગનું આયુષ્ય પહેલે પ્રતરે હોય. એવીજ રીતે ત્રીજા પ્રતરનું આયુષ્ય કાઢવું હોય તો તેને તે સાથે ગુણીએ તો એક પલ્યોપમના તેરીયા ચાર ભાગ આવે. તેવીજ રીતે ત્રીજે પ્રતરે છ ભાગ, ચોથે આઠ ભાગ, પાંચમે દશ ભાગ, છઠ્ઠે બાર ભાગ, સાતમે ચંદ્ર ભાગ એટલે એક સાગરોપમ અને ડાર તેરીઓ એક ભાગ, આઠમે એક સાગરોપમ ને ત્રણ ભાગ, નવમે એક સાગરોપમ ને પાંચ ભાગ, દશમે એક સાગરોપમ ને સાત ભાગ, અગ્યારમે એક સાગરોપમ ને નવ ભાગ, બારમે એક સાગરોપમ ને અગ્યાર ભાગ અને તેરમે પ્રતરે જે સાગરોપમ સંપૂર્ણ આયુષ્ય હોય. એન પ્રમાણે જ્ઞાન દેવલોકને વિષે પણ પ્રત્યેક પ્રતરમાં આયુષ્ય કાઢવાનો ડારાવ જાણવો, પરન્તુ ઘટલું વિશેષ છે કે—જે દેવલોકના પહેલે પ્રતરે સાગરોપમના તેરીયા જે ભાગથી કાંઈક અધિક આયુષ્ય કહેવું. એમ દરેક પ્રતરે અધિક આયુષ્ય કહેતાં તેરમે પ્રતરે જે સાગરોપમ સાધિક આયુષ્ય સ્થિતિ થાય, અને (મુબ્ધત્થ) કે૦ સૌધર્મ દેવલોકના સર્વેશ એટલે તેર

ધીજો ઉત્તર દિશાનો સ્વર્ગ. તેમાં દક્ષિણ દિશાના અર્ધવલ્લય સ્વર્ગના તેર પ્રતર સૌધર્મેન્દ્રના જાણવા અને ઉત્તર દિશાના અર્ધ-વલ્લય સ્વર્ગના તેર પ્રતર ઈશાનેન્દ્રના જાણવા. તેમજ (દુમ્) કે ૦ સનત્કુમાર અને માદેન્દ્રને વિષે મલેન્દ્રા વલ્લયાકાર (વારસ) કે ૦ ચાર પ્રતર છે. અહિં પણ અર્ધોર્ધ્વ કરી દક્ષિણ દિશાના સનત્કુ-મારેન્દ્રના અને ઉત્તર દિશાના માદેન્દ્રના પ્રતર જાણવા. પ્રથમ દેવ-લોકે (છ) કે ૦ છ પ્રતર, ભાંતક દેવલોકે (પળ) કે ૦ પાંચ પ્રતર, શુક્ર દેવલોકે (ચડ) કે ૦ ચાર પ્રતર, સદશ્વારે (ચડ) કે ૦ ચાર પ્રતર, તથા આનન અને પ્રાગત્ત એ (દુમે) કે ૦ બે દેવ-લોકના મળીને (ચડ) કે ૦ ચાર પ્રતર, તથા આરણ અને અચ્યુત એ (દુમે ય) કે ૦ બે દેવઓરુના મળીને ચાર પ્રતર જાણવા. એ સર્વ મળીને ધાવન પ્રતર થયા. વળી (મેવિજા) કે ૦ નવ ગ્રંથેયકે એક એક પ્રતર ગણતાં નવ પ્રતર થાય, અને (અણુતરે) કે ૦ પાંચે અનુત્તર વિમાને એક પ્રતર એ (દસ) કે ૦ દશ પ્રતર થયા. તે પૂર્વે કહેલા ધાવન સાથે મેલનાં (ડીર ભોળ) કે ૦ ડીરના લોકને વિષે (વિસદ્ધિ પયગ) કે ૦ ઘાસડ પ્રતર થાય છે ॥ ૧૬ ॥

હવે પ્રતરે પ્રતરે જુદું જુદું ઉક્ત તથા જગત્ત આયુષ્ય જાણવા માટે પ્રથમ સૌધર્મ દેવલોકે ઉપાય કહે છે.

સોહમ્મુકોસદ્ધિઃ, નિયપયર વિહત્ત ઇચ્છ સંગુણિઓ ॥

૧ સૌધર્મના ૧૩ પ્રતર અને ઇશાનના ૧૩ પ્રતર મળી ૨૬ પ્રતર ન ગણાય, પણ ૧૩ પ્રતરજ ગણાય. કારણ કે સૌધર્મને સાથે દક્ષિણ ધાતુના ૧૩ અર્ધા પ્રતર અને ઇશાન ઇન્દ્રને સાથે ઉત્તર ધાતુના ૧૩ અર્ધા પ્રતર મળી ૧૩ આત્મા પ્રતર થાય. એ પ્રમાણે ત્રીજા ચાંચા આઠમા નવમા દશમા અને અગીઆર ધારમા દેવલોકે પણ જાણવું.

પયરુકોસદ્વિહો, સવ્વત્થ જહનઓ પલિયં ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—(સોહમ્મુકોસદ્વિહો) કે૦ પહેલા સૌધર્મ દેવલોકને વિષે જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ જે સાગરોપમની છે તેને (નિયણયર) કે૦ પોતાના તેર મનર સાથે (વિહત) કે૦ વહેંચીને પછી (રુચ્છ સંગુણિઓ) કે૦ અહિં જે શ્રીજા પાંચમા અથવા સાતમા મનરનું આયુષ્ય કાઢવાને રુચ્છેતું હોય તે મનરની સાથે જ્યારે ગુણાકાર ફરીય ત્યારે (પયર) કે૦ તે મનરનો (ઉકોસદ્વિહો) કે૦ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ થાય. તે આ પ્રમાણે—સૌધર્મ દેવલોકના તેરમા મનરે ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ જે સાગરોપમની છે, તેમાંથી એક એક સાગરોપમના તેર તેર ભાગ કરીયે ત્યારે જે સાગરોપમના તેરીયા છત્રીશ ભાગ થાય, તેને તેર ભાગે વહેંચતાં એક સાગરોપમના તેરીયા જે ભાગનું આયુષ્ય પહેલે મનરે હોય. એવીજ રીતે શ્રીજા મનરનું આયુષ્ય કાઢવું હોય તો તેને તે સાથે ગુણીયે તો એક પન્થોપમના તેરીયા ચાર ભાગ આવે. તેવીજ રીતે શ્રીજે મનરે ૪ ભાગ, ચોથે આઠ ભાગ, પાંચમે દશ ભાગ, છઠે વાર ભાગ, સાતમે ચઠ્ઠ ભાગ એટલે એક સાગરોપમ અને ડાર તેરીઓ એક ભાગ, આઠમે એક સાગરોપમ ને પ્રગ ભાગ, નવમે એક સાગરોપમ ને પાંચ ભાગ, દશમે એક સાગરોપમ ને સાત ભાગ, અગ્યારમે એક સાગરોપમ ને નવ ભાગ, બારમે એક સાગરોપમ ને અગ્યાર ભાગ અને તેરમે મનરે જે સાગરોપમ સંપૂર્ણ આયુષ્ય હોય. એજ પ્રમાણે રૂશાન દેવલોકને વિષે પણ પ્રત્યેક મનરમાં આયુષ્ય કાઢવાનો ઉચ્ચ જાણશો, પરન્તુ એટલું વિશેષ છે કે—૨ દેવલોકના પહેલે મનરે સાગરોપમના તેરીયા જે ભાગથી કાંઈક અધિક આયુષ્ય કરેવું. એમ દરેક મનરે અધિક આયુષ્ય કરેતાં તેરમે મનરે જે સાગરોપમ માધિક આયુષ્ય સ્થિતિ થાય, અને (સુવ્વત્થ) કે૦ સૌધર્મ દેવલોકના સર્વમ એટલે તેર

પ્રતરને વિરે (જહશ્વર્ગ) કે૦ જગન્યથી (પલિય) કે૦ એક પલ્યો-
પમનો આયુષ્ય સ્થિતિ હોય. તથા ઈગ્નાન દેવલોકના તેરે
પ્રતરને વિરે જગન્યથી એક પલ્યોગમ અધિક આયુષ્ય સ્થિતિ
હોય છે. ॥ ૧૭ ॥

હવે સૌધર્ધેન્દ્રના ચાર લોકપાલોનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય કહે છે.

સોમજમાણં સતિમાગ-પલિયં વરુણસ્મ દુન્નિ દેસૂગા ॥
વેસમણે દો પલિયા, એસ દિહિ લોગપાલાણં ॥ ૧૮ ॥

અર્થ:—પૂર્વ દિગ્નાનો લોકપાલ (સોમ) કે૦ સોમ છે અને
દક્ષિણ દિગ્નાનો લોકપાલ (જમ) કે૦ યમ છે. તે બન્નેનું ઉત્કૃષ્ટ
આયુષ્ય (સતિમાગપલિયં) કે૦ એક પલ્યોપમના ત્રીજા ભાગ
રૂપે એક પલ્યોપમનું છે. પશ્ચિમ દિગ્નાનો (વરુણસ્મ) કે૦ વરુણ
નામનો લોકપાલ છે, તેનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દુન્નિ દેસૂગા) કે૦
દેવો ગા વે પલ્યોપમનું છે. તથા ઉત્તર દિગ્નાનો (વેસમણે) કે૦
વૈશ્રવણ નામના લોકપાલનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય (દોપલિયા) કે૦ વે
પલ્યોપમનું છે. એ પ્રમાણે (લોગપાલાણં) કે૦ સૌધર્ધેન્દ્રના ચાર
લોકપાલની (એસ દિહિ) કે૦ એ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની સ્થિતિ
હોય છે ॥ ૧૮ ॥

૧ લોકપાલોનાં વિમાન કેવળાં હોય છે? તે એક ગાયથી કહે છે:—

અદ્વતેસ્સલક્ષા, વિમાગમાગં ચ લોગપાલાણં ॥

મગીયં ચ પંચમંગે, બુદ્ધેહિં નિચં મુણેયવ્યં ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:—‘ ચ ’ કે૦ વલી (લોગપાલાણં) કે૦ એ લોક-
પાલનાં (વિમાગમાગં) કે૦ વિમાનોનું પ્રમાણ પદ્ધતિ વિમાનોની

ભંચાઈ તથા ગહોન્ચાઈ (બદ્ધતેરસન્ધવસ્ત્રા) કે० માઢા ધાર ભાલ
યોજનની (પંચમૈગ) કે० ભગવતી મૂત્રમાં (મળીપં) કે० કહી
છે. તે (ગુહેદિ) કે० વિદ્વાનોષ (નિચ) કે० નિત્ય (મુનેયર્વ)
કે० જાગવું. ॥ ૧૯ ॥

હવે ધારે દેવલોકના ઇન્દ્રોને રહેવાનાં મ્યાનક કહે છે:—

કપ્પસ્સ અંતપયરે, નિયકપ્પવહિંસયા વિમાણાઓ ॥
ઈંદનિવાસા તેસિં, ચઙ્ગદિસિ લોગપાલાણં ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:—(કપ્પસ) કે० દરેક દેવલોકના (અંતપયરે) કે०
છેલ્લા પ્રતરના મધ્યભાગને^૧ વિષે (નિયકપ્પવહિંસયા) કે० પોત-
પોતાના કલ્પને નામે અવતંત્રક નામના (વિમાણાઓ) કે० વિમાનો
છે. જેમકે:—સૌપર્મ દેવલોકના ઉપરના તેરમા પ્રતરને વિષે દક્ષિણ
દિશાએ મધ્યભાગે મુધર્માવતંત્રક નામનું વિમાન છે. તેમજ ઈશાન
દેવલોકના ઉપરના તેરમા પ્રતરને વિષે ઉત્તર દિશાએ મધ્ય ભાગે
ઈશાનાવતંત્રક નામનું વિમાન છે. એવી રીતે સર્વ દેવલોકને વિષે
જાણવું. પરંતુ નવમા તથા દ્વન્નમા દેવલોકનો એક ઇન્દ્ર છે ત્યાં
ચોથા પ્રતરે પ્રાણાવતંત્રક નામનું વિમાન છે અને અગ્યારમા તથા
ધારમા દેવલોકનો એક ઇન્દ્ર છે, ત્યાં પણ ચોથા પ્રતરે અચ્યુતાવતં-
ત્રક નામનું વિમાન છે. તે અવતંત્રક નામના વિમાનોને વિષે
(ઈંદનિવાસા) કે० ઇન્દ્રોનો નિવાસ છે અને (તેસિં) કે० તે
રિમાનની (ચઙ્ગદિમિ) કે० ધારે દિશાને વિષે (લોગપાલાણં)
કે० તે સોમ વિગેરે ધાર લોકપાલોનો નિવાસ છે. એમ સર્વ દેવ-
લોકને વિષે જાણવું. ॥ ૨૦ ॥

૧ પાંચપોતાના સાધાના અર્ધવચ્ચ પ્રતરના થા પૂર્ણ પ્રતરના
મધ્ય ભાગે.

દેવે સનત્કુમારાદિક દેવલોકના પ્રત્યેક પ્રતરોને વિને પ્રત્ય
તથા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની સ્થિતિ જાણવાનો ઉપાય કહે છે:—

સુરકલ્પઙ્ગિવિસેસો, સગપયરવિહત્ત ઇચ્છ સંગુણિઓ ॥
હિદ્ધિલ્લહિદ્ધિસહિઓ, ઇચ્છિયપયરંમિ ઉક્તોમા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:—(સુરકલ્પ) કેં દેવોના કલ્પ પટલે દેવનાશ્રોને
નિવાસ કરવાના ચાર દેવલોક તે કલ્પ કહેવાય છે અને નવ
ગ્રંથેયક તથા પાંચ અનુત્તર વિપાન તે કલ્પાનીત કહેવાય છે. તે
સુરકલ્પના ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની જે (ટિડ) કેં સ્થિતિ છે તેનો
(વિસેસો) કેં ચિહ્નેય કરવો, અર્થાત્ અગ્રિક સ્થિતિમાંથી
ઓછી સ્થિતિ કાઢી નાલવી. એમ કર્યા પછી જે વચે તેને (સગ-
પયરવિહત્ત) કેં પોત પોતાના પ્રતરે કરીને વેહેંચીએ. પછી
(ઇચ્છસંગુણિઓ) કેં એ સ્થાને વાંછિત પ્રતર સાથે ગુગીરે. તેનો
જે આંક આવે તેને (હિદ્ધિલ્લહિદ્ધિસહિઓ) કેં ફેટની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
સાથે એકઠો કરીએ ત્યારે (ઇચ્છિયપયરંમિ) કેં ઇચ્છિય પ્રતરને
વિને (ઉક્તોમા) કેં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ આવે.

તે વાતને અહિં ઉદાહરણ સહિત સમજાવે છે કે:—પહેલા
મૌપર્મ દેવલોકના ત્રેસે પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની સ્થિતિ જે સાગરો-
પમની છે અને સનત્કુમાર દેવલોકનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સાત સાગરો-
પમનું છે, માટે સાત સાગરોપમમાંથી જે સાગરોપમની સ્થિતિ ઘાટ
કરીએ ત્યારે પાંચ સાગરોપમ સનત્કુમારના ચાકી રહે. પછી તે
પાંચ સાગરોપમને સનત્કુમારના ચાર પ્રતરે કરીને વેહેંચીએ. તે પરી
રીતે કે-૨૪ સાગરોપમના ચાર ચાર ભાગ કરવા, જેથી પાંચે સાગ-
રોપમના ચારીયા માઢ ભાગ થાય અને તે માટે ભાગને ચારે પ્રતરે
વેહેંચીએ ત્યારે એક એક પ્રતરે સાગરોપમના ચારીયા પાંચ પાંચ

ભાગ ખાતે. પાટી નીચેના મીઠમ દેવલોકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ જે સાગરોપમની છે તે તેની સાથે મેઝીએ ત્યારે પ્રીતિ મનત્કુમાર દેવ-
લોકના પહેલા મનરની જે સાગરોપમ અને એક સાગરોપમના
ચારીયા પાંચ ભાગ ડર એટલી ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ થાય.
તેરીને રીતે ધીમા મનરે જે સાગરોપમ અને ડર ચારીયા દસ ભાગ
થાય. ધીમે મનરે ત્રણ સાગરોપમ જે ડર ચારીયા ત્રણ ભાગ થાય.
એ પ્રમાણે મનરે મનરે ચારીયા પાંચ પાંચ ભાગ વધારવા, જેમી છેડા
પારમા મનરે વરાવર માત્ર સાગરોપમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય થાય. એ
રીતે માહેન્દ્રે સાથિક માત્ર સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહેવી. એ
પ્રમાણે ડરના મનરે દેવલોકના મનરને વિશે આયુષ્ય સ્થિતિ કાઢવી.
એ આયુષ્યની સ્થિતિ યંત્રમાં આવી છે તેમાંથી જોઈ લેવી ॥ ૨૧ ॥
અર્થ દેવતાના આયુષ્યનું પ્રથમ દ્વાર સમ્પૂર્ણ થયું. ॥

જે દેવતાને વિશે શ્રવન સમ્બન્ધી ચીજ દ્વાર કહે છે:—

અમુરા નાગ મુવના, વિજ્ઞુ અગ્ની ય દીવ ઉદહી અ ॥

દિસિ પવગ થણિય દસવિહ, મવણવઈ તેસુ

દુદુ હંદા ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:—ચાર નિશાપના દેવતામાં પ્રથમ શ્રવનપતિ દેવતાનાં
શ્રવન પાંદેશને માટે શ્રવનપતિની દસ જાનિનાં નામ કહે છે. ૧
(અમુરા) કે. અમુર કુમાર, ૨ (નાગ) કે. નાગ કુમાર, ૩
(મુવના) કે. મુવના કુમાર ૪ (વિજ્ઞુ) કે. વિજ્ઞુકુમાર, ૫
(અગ્નીય) કે. અગ્નિ કુમાર, ૬ (દીવ) કે. દીવ કુમાર, ૭
(ય) કે. અને (ઉદહી) કે. ઉદધિ કુમાર, ૮ (દિસિ) કે.
દિશિ કુમાર, ૯ (પવગ) કે. વાયુ કુમાર, અને ૧૦ (થણિય)

કે० સ્તનિન કુમાર. ૨ (દસ વિદ મયજનવદ) કે० દશ પ્રકારના મુવનપતિ દેવતા છે. (તેમુ) કે० તે એક એક નિકાયને વિષે એક દક્ષિણ શ્રેણિનો અને એક ઉત્તર શ્રેણિનો એમ (દુદુ દંડા) કે० વે વે ઇન્દ્રો છે. ૨ દસે નિકાયના દેવો કુમાર એટલે ચાલકની પંઠે શ્રીદા કરનારા છે, માટે દરેક નામની સાથે કુમાર શબ્દ જોડ્યો છે. ॥ ૨૨ ॥

હવે મુવનપતિની દશ નિકાયના ધીન ઇન્દ્રોનાં નામ કહે છે:-

ચમરે ચ્લી ય ધરણે, મૂયાણંદે ય વેણુદેવે ય ॥
તત્તો ય વેણુદાલી, હરિકંતે હરિસ્મદે ચેવ ॥ ૨૩ ॥
અગિસિહ અગિમાણવ, પુત્રવિસિદ્ધે તદેવ જલકંતે ॥
જલપહ તહ અમિ અર્ગઈ, મિયશાહણ દાહિ-

ણુત્તરઓ ॥ ૨૪ ॥

વેલંવે ય પમંજળ, વોમ મહાવોમ એમિમન્નયરો ॥
જંચુદીપં છતં, મેરું દંડં પહુ કાડં ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:-મદિ (દાહિણુત્તરઓ) કે० દક્ષિણ શ્રેણીનો ઇન્દ્ર અને ઉત્તર શ્રેણીના ઇન્દ્ર એમ દરેક નિકાયના વે વે ઇન્દ્રો કહેવા. તેમના અનુક્રમે કર્મને નામ કરે છે. પહેલી અમુરકુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાનો (ચમરે) કે० ચમરેન્દ્ર (ય) કે० અને ઉત્તર દિશાનો (ચ્લી) કે० ચ્લીન્દ્ર, ધીત્રી નાગકુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાનો (ધરણે) કે० ધરણેન્દ્ર (ય) કે० અને ઉત્તર દિશાનો (મૂયાણંદે) કે० મૂયાણંદ્ર (ય) કે० ચ્લી શ્રીત્રી મુરળે કુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાનો (વેણુદેવે) કે० વેણુદેવેન્દ્ર અને ઉત્તર

દિશાનો (રેણુદાસી) કે. ષેણુદાસીન્દ્ર. (તત્તો) કે. તારપછી
 ચોથી વિષ્ણુકુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાને વિ (હરિકંતે) કે.
 હરિકંતેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (હરિસ્સંહ) કે. હરિસહેન્દ્ર
 (હેવ) કે. નિથયયી જાણવા. ॥ ૨૩ ॥ પાંચમી અગ્નિ કુમાર
 નિકાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે (અગ્નિસિંહ) કે. અગ્નિશિલેન્દ્ર
 અને ઉત્તર દિશાને વિષે (અગ્નિમાળવ) કે. અગ્નિમાનવેન્દ્ર, છઠી
 ક્ષીરકુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે, (પુષ્પ) કે. પૂર્ણેન્દ્ર
 અને ઉત્તર દિશાને વિષે (ચિમિંદ્ર) કે. વિશિષ્ટેન્દ્ર. (તહેવ) કે.
 તેમજ સાતમી વદધિકુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે (જલ-
 કંતે) કે. જલકંતેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (જલપદ) કે.
 જલપદેન્દ્ર (તદ) કે. તેમજ આઠમી ત્રિજિહ્વકુમાર નિકાયની
 દક્ષિણ દિશાને વિષે (અમિતગર્ભ) કે. અમિતગતીન્દ્ર અને ઉત્તર
 દિશાને વિષે (અમિતવાહન) કે. અમિતવાહનેન્દ્ર-॥ ૨૪ ॥ (ય)
 કે. ચત્વી નવમી વાયુકુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે
 (વેલંબે) કે. વેલંબેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (વધંજન) કે.
 વધંજનેન્દ્ર, દશમી સ્વનિરુકુમાર નિકાયની દક્ષિણ દિશાને વિષે
 (યોમ) કે. યોમેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (મહાયોમ) કે.
 મહાયોમેન્દ્ર. (ઇસિ) કે. ઇ સીશ ઇંદ્રમાંથી (અસ્યરો) કે.
 કોઈ ઇંદ્ર જો પોતાની શક્તિ કોવે તો તે (જંબુદ્વીપે) કે. જંબુ-
 દ્વીપને (છત્ત) કે. છત્રાકાર કરવાને મથા (મેરુ) કે. મેરુ-
 વૈવનને (દંદં કાર્ડ) કે. દંદ કરવાને (પદુ) કે. સમર્થ થાય છે.
 અર્થાત્ તે ઇન્દ્ર પૃથ્વીનું છત્ર કરી અને મેરુવૈવનનો દંદ કરી દાણા
 હાથે ધારણ કરે તો પણ તેના શરીરને કાંઈ પ્રયામ બળાય નહીં.
 છતાં કોઈ વચ્ચે એવી શક્તિ કોરવી જંબુદ્વીપને છત્રાકાર કર્યું
 નથી, કરતા નથી ને કરશે પણ નહિ.

હવે અમુર કુમારાદિક નિકાયોની દક્ષિણ શ્રેણીની ધુવન સંખ્યા કહે છે:—

ચત્તીસા ચત્તચત્તા, અઢત્તીસાય ચત્ત પંચણ્ઠ ॥

પન્ના ચત્તા કમસો, લક્ષ્ણા ભવણાણ દાહિણઓ ॥૨૫॥

અર્થ:—અમુર કુમારનાં (ચત્તીસા) કે૦ ચોત્રીસ લાલ, નાગ કુમારનાં (ચત્તચત્તા) કે૦ ચુમાલીસ લાલ, મુરખ કુમારનાં (અઢત્તીસાય) કે૦ આઠત્રીસ લાલ, વલી વિશુલકુમાર અમ્નિકુમાર હીનકુમાર, ઉદધિકુમાર અને દિશિકુમાર ૯ (પંચણ્ઠ) કે૦ પાંચે નિકાયનાં (ચત્ત) કે૦ ચાલીસ ચાલીસ લાલ ધુવન છે. તથા પવનકુમારનાં (પન્ના) કે૦ પચાસ લાલ અને સ્તનિતકુમારનાં (ચત્તા) કે૦ ચાલીસ લાલ ધુવન છે, ૯ (કમસો) કે૦ અનુક્રમે કરીને (દાહિણઓ) કે૦ દક્ષિણ શ્રેણીના (ભવણાણ) કે૦ ધુવનોના (લક્ષ્યા) કે૦ જાણોની સંખ્યા કરી. ॥ ૨૬ ॥

હવે ઉત્તર શ્રેણીના ધુવનની સંખ્યા કહે છે:—

ચત્ત ચત્ત લક્ષ્ણ વિહૂણા, તાવડયા ચેવ ઉત્તર દિસાણ ॥

મન્વેવિ મન કોડી, વાવતરિ હુંતિ લક્ષ્યા ય ॥૨૭॥

અર્થ:—જો નિકાયની દક્ષિણ શ્રેણીર જે ધુવન સંખ્યા કરી છે. તેમાં ૯૪ ૯૪માંથી (ચત્ત ચત્ત લક્ષ્ણ વિહૂણા) કે૦ ચાર ચાર લાલ ખાંછાં કર્યાં જ્યાં જોય જે જે નિકાયનાં જોડ્યાં જોડ્યાં ધુવન રહે (તાવડયા) કે૦ તેડ્યાં તેડ્યાં (ઉત્તર દિસાણ) કે૦ ઉત્તર દિશાની નિકાયને વિષે (વેવ) કે૦ નિર્ણય થાય છે. તે ખા

મમાળે અગુરકુમારનાં ત્રીસ લાલ, નાગકુમારનાં ચાલીસ લાલ,
 ગુરુકુમારનાં ચોત્રીસ લાલ, પછો વિગ્નકુમાર અગ્નિકુમાર
 દ્વિપકુમાર ઉદધિકુમાર અને દિશિકુમાર એ પાંચનાં છત્રીસ
 છત્રીસ લાલ, પવનકુમારનાં છતાલીસ લાલ, અને સ્તનિતકુ-
 મારનાં છત્રીસલાલ ધ્રુવન ઉત્તર દિશાએ છે, (સન્નેત્રિ) કે.
 એ દક્ષિણ તથા ઉત્તરે ઘણે શ્રેણિના મઠી ને (સત્તકોડી) કે.
 સાત કોડ યકે. અને (ધાવત્તરી લક્ષ્મી) કે. ઘણેતેર લાલ
 ધ્રુવન હુંત્રિ કે. હોય છે ॥ ૨૭ ॥

હવે એ દશ નિકાયની દક્ષિણ તથા ઉત્તર શ્રેણીની જુદી
 જુદી ધ્રુવન સંલપા કહે છે:—

ચત્તારિય કોડીઓ, લક્ષ્મી છેવે દાહિણે ભવળા,
 તિન્નેવ ય કોડીઓ, લક્ષ્મી છેવટી ઉત્તરઓ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:—(ચત્તારિ કોડીઓ) કે. ચાર કોડ, યકે. અને
 (છ લક્ષ્મી) કે. છ લાલ, (દાહિણે) કે. દક્ષિણ દિશામાં, (ભવળા)
 કે. ધ્રુવનો, (વેવ) કે. તિન્ને ધાય છે, તથા (તિન્નેવ કોડીઓ)
 કે. ત્રણ કોડ, યકે. (છાવટી લક્ષ્મી) કે. છાસડલાલ ધ્રુવનો,
 (ઉત્તરઓ) કે. ઉત્તર દિશા તરફ હોય છે ॥ ૨૮ ॥

હવે એ પૂર્વોક્ત ધ્રુવન ક્યાં છે? તે સ્થાનક કહે છે:—

રયળાએ દિદુવરિં, જોયળ સહસ્તં વિમુત્ત તે ભવળા ॥
 જંબુદ્વીપ સના તહ, સંસ્થમસંસ્થિજ્જવિત્થારા ॥ ૨૯ ॥

અર્થ:—રયળાએ કે. રત્નપ્રભા પૃથ્વીનો પીંડ એક લાલ
 અને પૈસીદનાર યોજન જાણ્યે છે, તેમાંથી, (દિદુવરિ) કે. હેઠે
 ને ઉપર, (જોયળ સહસ્તં વિમુત્ત) કે. એક એક દનાર યોજન

હો અમુર કુમારાદિક નિકાયોની દક્ષિણ શ્રેણીની ધુવન સંખ્યા કહે છે:—

ચત્તીસા ચત્તચત્તા, અદ્વત્તીસાય ચત્ત પંચર્ણ ॥

પન્ના ચત્તા કમસો, લક્ષ્ણ મવળાણ દાહિગઓ ॥૨૫॥

અર્થ:—અમુર કુમારનાં (ચત્તીસા) કે૦ ચોથીસ લાખ, નાગ કુમારનાં (ચત્તચત્તા) કે૦ ત્રીસાલીસ લાખ, મુવળ કુમારનાં (અદ્વત્તીસાય) કે૦ આઠવીસ લાખ, વલી વિશુન્નુકુમાર અગ્નિકુમાર ઢીપકુમાર, ઉદયિકુમાર અને દિગ્વિકુમાર ૯ (પંચર્ણ) કે૦ પાંચે નિકાયનાં (ચત્ત) કે૦ ચાલીસ ચાલીસ લાખ ધુવન છે. તથા પવનકુમારનાં (પન્ના) કે૦ પચાસ લાખ અને સ્તનિકુમારનાં (ચત્તા) કે૦ ચાલીસ લાખ ધુવન છે, ૯ (કમસો) કે૦ અનુક્રમે કરીને (દાહિગઓ) કે૦ દક્ષિણ શ્રેણીના (મવળાણ) કે૦ ધુવનોના (લક્ષ્ણ) કે૦ લાખોની સંખ્યા કહી. ॥ ૨૬ ॥

હવે ઉત્તર શ્રેણીના ધુવનની સંખ્યા કહે છે:—

ચડ ચડ લક્ષ્ણ વિહૂણા, તાવડ્યા ચેવ ઉત્તર દિસા ॥

સઁવેવિ સત્ત કોડી, વાવત્તરિ હુંતિ લક્ષ્ણ ય ॥૨૭॥

અર્થ:—દ્વો નિકાયની દક્ષિણ શ્રેણી જે ધુવન સંખ્યા કહી છે. તેમાં ૯૬૬૬૬૬ (ચડ ચડ લક્ષ્ણ વિહૂણા) કે૦ ચાર ચાર લાખ ઓછાં કર્યા થકાં શેષ જે જે નિકાયનાં જેટલાં જેટલાં ધુવન રહે (તાવડ્યા) કે૦ તેટલાં તેટલાં (ઉત્તર દિસા) કે૦ ઉત્તર દિશાની નિકાયને વિષે (ચેવ) કે૦ નિષે હોય છે. તે આ

મમાળે અમુરકુમારનાં શ્રીઞ ત્યાલ, નાગકુમારનાં ચાલીશ ત્યાલ, મુવર્ણકુમારનાં ચોત્રીશ ત્યાલ, પછો વિથત્કુમાર અગ્નિકુમાર દ્વિપકુમાર ઉદધિકુમાર અને દિગ્ધિકુમાર એ પાંતેનાં છત્રીસ છત્રીસ ત્યાલ, પવનકુમારનાં છેતાલીસ ત્યાલ, અને સ્તનિતકુમારનાં છત્રીસત્યાલ ધ્રુવન ઉત્તર દિશાએ છે, (સન્નેરિ) કે૦ એ દક્ષિણ તથા ઉત્તરે ષષ્ઠે શ્રેણિના મઝી ને (સત્તકોડી) કે૦ સાત કોડ યકે૦ અને (ધાવત્તરી લગલા) કે૦ ઘઠોતેર ત્યાલ ધ્રુવન હુંતિ કે૦ હોય છે ॥ ૨૭ ॥

હયે એજ દગ નિકાયની દક્ષિણ તથા ઉત્તર શ્રેણીની જુદી જુદી ધ્રુવન મંલ્યા કહે છે:—

ચત્તારિય કોડીઓ, લગલા છેવેવ દાહિણે ભવળા,
તિન્નેવ ય કોડીઓ, લગલા છાવટ્ટી ઉત્તરઓ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:—(ચત્તારિ કોડીઓ) કે૦ ચાર કોડ, યકે૦ અને (છ લગલા) કે૦ ॥ ત્યાલ, (દાહિણે) કે૦ દક્ષિણ દિશામાં, (ભવળા) કે૦ ધ્રુવનો, (વેવ) કે૦ તિન્ને ધાય છે, તથા (તિન્નેવ કોડીઓ) કે૦ ત્રણ કોડ, યકે૦ (છાવટ્ટી લગલા) કે૦ છાસડત્યાલ ધ્રુવનો, (ઉત્તરઓ) કે૦ ઉત્તર દિશા તરફ હોય છે ॥ ૨૮ ॥

હયે એ પૂર્વોક્ત ધ્રુવન ક્યાં છે? તે સ્થાનક કહે છે:—

રયળાએ હિટુવરિં, જોયળ સહસ્સં વિમુત્ત તે ભવળા ॥
જંબુદ્વીપ સન્ના તહ, સંસ્તમસંસ્તિજ્જવિત્થારા ॥ ૨૯ ॥

અર્થ:—રયળાએ કે૦ રત્નમથા પૃથ્વીનો પીંઠ એક ત્યાલ અને એસોહજાર યોજન જાટપળે છે, તેમાંથી, (હિટુવરિ) કે૦ હેઠે ને ઉપર, (જોયળ સહસ્સં વિમુ-ત્ત) કે૦ એક એક હજાર યોજન

દો અમુર કુમારદિક નિકાયોની દક્ષિણ શ્રેણીની મુજબ સંખ્યા કહે છે:—

ચત્તીસા ચત્તચત્તા, અદ્વત્તીસાય ચત્ત પંચઠં ॥

પન્ના ચત્તા કમસો, લક્ષ્મી મવળાણ દાહિગઓ ॥૨૫॥

અર્થ:—અમુર કુમારનાં (ચત્તીસા) કે૦ ચૌવીસ લાલ, નાગ કુમારનાં (ચત્તચત્તા) કે૦ ચુમાલીસ લાલ, મુરખ કુમારનાં (અદ્વત્તીસાય) કે૦ આઠવીસ લાલ, વલી વિશુકુમાર અગ્નિકુમાર છીપકુમાર, ઉદયિકુમાર અને દિગિકુમાર ૫ (પંચઠં) કે૦ પાંચે નિકાયનાં (ચત્ત) કે૦ ચાલીસ ચાલીસ લાલ મુવન છે. તથા પવનકુમારનાં (પન્ના) કે૦ પચાસ લાલ અને સ્તનિકુમારનાં (ચત્તા) કે૦ ચાલીસ લાલ મુવન છે, ૫ (કમસો) કે૦ અનુક્રમે કરીને (દાહિગઓ) કે૦ દક્ષિણ શ્રેણીના (મવળાણ) કે૦ મુવનોના (લક્ષ્મી) કે૦ લાલોની સંખ્યા કહી. ॥ ૨૬ ॥

હવે ઉત્તર શ્રેણીના મુવનની સંખ્યા કહે છે:—

ચડ ચડ લક્ષ્મી વિહૂણા, તાવડયા ચેવ ઉત્તર દિસા ॥

સબ્બેવિ સત્ત કોડી, વાવત્તરિ હુંતિ લક્ષ્મી ય ॥૨૭॥

અર્થ:—૩૬૦ નિકાયની દક્ષિણ શ્રેણી જે મુવન સંખ્યા કહી છે. તેમાં ૧૬૧૬૫૫ (ચડ ચડ લક્ષ્મી વિહૂણા) કે૦ ચાર ચાર લાલ ઓછાં કર્યા થકાં શેષ જે જે નિકાયનાં જેટલાં જેટલાં મુવન રહે (તાવડયા) કે૦ તેટલાં તેટલાં (ઉત્તર દિસા) કે૦ ઉત્તર દિશાની નિકાયને વિષે (ચેવ) કે૦ નિથે હોય છે. તે આ

પ્રમાણે અમુરકુમારનાં ત્રીસ લાખ, નાગકુમારનાં ચાલીસ લાખ, સુવર્ણકુમારનાં ચોત્રીસ લાખ, પછો વિશ્વકુમાર અગ્નિકુમાર દ્વિપકુમાર ઉદધિકુમાર અને દિશિકુમાર એ પાંચેનાં છત્રીસ છત્રીસ લાખ, પવનકુમારનાં ઈનાલીસ લાખ, અને સ્તનિતકુમારનાં છત્રીસલાખ ધ્રુવન ઉત્તર દિશાએ છે, (સર્વેશ્વર) કે. એ દક્ષિણ તથા ઉત્તરે વચ્ચે શેષિના મઝી ને (સત્તકોડી) કે. સાત ક્રોડ યકે. અને (ચાવત્તરી લક્ષ્મી) કે. વહોતેર લાખ ધ્રુવન હુંતિ કે. હોય છે ॥ ૨૭ ॥

હવે એક દશ નિકાયની દક્ષિણ તથા ઉત્તર શેષીની જુદી જુદી ધ્રુવન સંરૂપા કહે છે:—

ચત્તારિય કોડીઓ, લક્ષ્મી છવેવ દાહિણે ભવળા,
તિન્નેવ ય કોડીઓ, લક્ષ્મી છાવટ્ટી ઉત્તરઓ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:—(ચત્તારિ કોડીઓ) કે. ચાર ક્રોડ, યકે. અને (છ લક્ષ્મી) કે. છ લાખ, (દાહિણે) કે. દક્ષિણ દિશામાં, (ભવળા) કે. ધ્રુવનો, (છેવ) કે. નિધે ધાય છે, તથા (તિન્નેવ કોડીઓ) કે. ત્રણ ક્રોડ, યકે. (છાવટ્ટી લક્ષ્મી) કે. છાસડલાખ ધ્રુવનો, (ઉત્તરઓ) કે. ઉત્તર દિશા તરફ હોય છે ॥ ૨૮ ॥

હવે એ પૂર્વોક્ત ધ્રુવન ક્યાં છે? તે સ્થાનક કહે છે:—

રયળાએ હિદુવરિં, જોયળ સહસ્તં વિમુત્ત તે ભવળા ॥
જંબુદ્વીપ સન્ના તદ્, સંસ્વપસંસ્વિજ્જવિત્થારા ॥ ૨૯ ॥

અર્થ:—રયળાએ કે. રત્નમથા પૃથ્વીનો પીંડ એક લાખ અને એસીદ્દનાર યોજન જાડપણે છે, તેમાંથી, (હિદુવરિ) કે. હેંટે ને ઉપર, (જોયળ સહસ્તં વિમુત્ત) કે. એક એક દ્વિનાર યોજન

મુક્તીને વચમાંના પૃથ્વી ત્રણ અઢોતેર દજાર યોજનમાં, તે કે० તે શુવનપતિ દેવોના, (મવળા) કે० શુવનો છે. તેમાં નાના શુવનો (જંબુદ્વીપ મમા) કે० જંબુદ્વીપ મરલા છે. (નહ) કે० તથા મધ્યમ શુવનો તે, (મંલ) કે० મંલયાના કોટી યોજન પ્રમાણ છે, તથા ઉત્કૃષ્ટાતે (અમંલિલ) કે० અમંલયાના કોટી કોટી યોજન પ્રમાણ, (વિલ્યારા) કે० વિસ્તારવંત હોય છે ॥ ૨૯ ॥

હવે ધણા દેવોમાં પોતપોતાની નિકાય જાણી જાણી માટે અમુરાદિક દગ નિકાયના દેવોનાં મુકુટાદિક આભૂષણને વિષે ચિન્હો હોય છે તે કહે છે:—

ચૂડામણિ ફણિ ગરુડે, વજ્રે તહ કલમ્ સીહ અસ્સેય, ॥
ગય મગર વદ્ધમાણે અમુરાડ્ડગં મુણસુ ચિણ્હં ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:—અમુરકુમારના મુકુટને વિષે, (ચૂડામણિ) કે० ચૂડામણિનું ચિન્હ છે. નાગકુમારના આભૂષણને વિષે, (ફણિ) કે० સપંતું ચિન્હ છે. સૂર્યકુમારના આભૂષણને વિષે, (ગરુડ) કે० ગરુડનું ચિન્હ છે. વિદ્યુત્કુમારના મુકુટમાં, (વજ્રે) કે० વજ્રનું ચિન્હ છે. (નહ) કે० તથા અગ્નિકુમારના આભૂષણમાં, (કલમ) કે० કલમનું ચિન્હ છે. ઈન્દ્રકુમારના આભૂષણમાં (સીહ) કે० સિંહનું ચિન્હ છે, ઉદયિકુમારના મુકુટને વિષે કે० (અસ્સેય) અશ્વનું ચિન્હ છે, ટ્રિશુલકુમારનાં મુકુટ વિષે, (ગય) કે० હાથીનું ચિન્હ છે, શાયકુમારના આભૂષણને વિષે, (મગર) કે० મગરનું ચિન્હ છે. સ્તનિતકુમારના આભૂષણને વિષે, (વદ્ધમાણે) કે० સરાવ મંપૂટનું ચિન્હ છે. ૯ પ્રમાણે (અમુરાડ્ડગં) કે० અમુરાદિક દગ શુવન પતિનાં (ચિણ્હં) કે० ચિન્હ (મુગમુ) કે० જાણવા. ॥ ૩૦ ॥

હવે ૯જ અમુરાદિક દગ પ્રહારના શુવનપતિ દેવોના શરીરનો વર્ણ કહે છે:—

અમુરા કાલાનાગુ, દહિપંડુરા તહ મુવન્ન દિમિ ધણિયા-
કળગામ વિજ્ઞુ સિહિ દીવ, અરુણા વાઝ પિયંગુ

નિમા ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:—અમુરાકાલા કે. અમુરકુમારનાં શરીર કાલા થઈ
હોય છે, (નાગુદહિ) કે. નાગકુમાર અને ઉદ્ધિષ્ટકુમાર એ પંચેનાં
શરીર, (પંડુરા) કે. ગૌર થઈ છે તહ કે. તેમજ, મુરખ કે.
મુવર્ણકુમાર (દિમિ) કે. દિશિકુમાર તથા (ધણિયા) કે. જ્ઞાનિ-
કુમાર એ પ્રજનાં શરીર (કળગામ) કે. મુવર્ણકાંતિ સમાન હોય
છે. (વિજ્ઞુ) કે. વિષ્ણુકુમાર (સિહિ) કે. અગ્નિકુમાર (દીવ) કે.
દીપકુમાર એ પ્રજનાં શરીર (અરુણા) કે. રાત્રી થઈ છે તથા
(વાઝ) કે. વાયુકુમારના શરીરની કાંતિ (પિયંગુ) નિમા કે. પિયંગુ
વૃક્ષના થઈ સમાન હોય છે નીચ હોય છે. ॥ ૩૧ ॥

હવે અમુરકુમારાદિકનાં વસ્ત્રોનો વર્ણ કરે છે:—

અમુરાણ વત્થરત્તા, નાગોદહિ વિજ્ઞુ દીવ મિહિ નીલા ॥
દિસિ ધણિય મુવન્નાગં, ધવ્વલા વાઝ ગ મંદરહ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ:—અમુરાણ કે. અમુરકુમારનાં વસ્ત્ર કે. વસ્ત્ર, (રત્તા) કે.
રાત્રી હોય છે, (નાગોદહિ) કે. નાગકુમાર અને ઉદ્ધિષ્ટકુમાર તથા
(વિજ્ઞુ) કે. વિષ્ણુકુમાર (દીવ) કે. દીપકુમાર (સિહિ) કે. અગ્નિકુમાર
એ પાંચેનાં વસ્ત્રો નિલા કે. નીલ થઈ હોય છે. દિસિ કે. દિશિ-
કુમાર (ધણિય) કે. જ્ઞાનિકુમાર અને (મુવન્નાગં) કે. મુવર્ણકુમાર એ
પંચેનાં વસ્ત્રો (ધવ્વલા) કે. ઉગ્રહ હોય છે. તથા (વાઝગ) કે.
વાયુકુમારનાં વસ્ત્ર (મંદરહ) કે. મંદપાના વંશ મરત્યા છે.

હવે શુક્તરત્તિ રિતેરે દત્તે નિશાપના દેવોના આધ્યાત્મિક દેવોની
તથા આત્મરક્ષક દેવોની વેળ્યા કરે છે:—

મુક્તીને વચમાંના એક લાસ્ર અટ્ટોનેર હજાર યોજનમાંહે, તે કે૦ તે શુવનપતિ દેવોના, (શ્રવણા) કે૦ શ્રુવનો છે. તેમાં નાના શ્રુવનો (જંબુદ્વીપ સમા) કે૦ જંબુદ્વિપ મરજા છે. (તદ) કે૦ તથા મધ્યમ શ્રુવનો તે, (સંત્ર) કે૦ સંસ્થાત કોટી યોજન પ્રમાણ છે, તથા ઉત્કૃષ્ટાને (અસંલિત્ત) કે૦ અસંસ્થાના કોટી કોટી યોજન પ્રમાણ, (વિસ્થારા) કે૦ વિસ્તારવંત હોય છે ॥ ૨૯ ॥

હવે ધણા દેવોમાં પોતપોતાની નિકાય જાણી શકાય માટે અમુરાદિક દગ્ન નિકાયના દેવોનાં મુકુટાદિક આભૂષણને વિંપે ચિન્હો હોય છે તે કહે છે:—

ચૂડામણિ ફણિ ગરુડે, વજ્જે તદ્દ કલ્પ મીહ અસ્સેય, ॥

ગય મગર વદ્ધમાણે અમુરાડ્ઙં મુણસુ ચિણ્હં ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:—અમુરકુમારના મુકુટને વિંપે, (ચૂડામણિ) કે૦ ચૂડામણિનું ચિન્હ છે. નાગકુમારના આભૂષણને વિંપે, (ફણિ) કે૦ મંપનું ચિન્હ છે સૂર્યકુમારના આભૂષણને વિંપે, (ગરુડ) કે૦ ગરુડનું ચિન્હ છે. વિષ્ણુકુમારના મુકુટમાં, (વજ્જે) કે૦ વજ્રનું ચિન્હ છે. (તદ) કે૦ તથા અગ્નિકુમારના આભૂષણમાં, (કલ્પ) કે૦ કલ્પનું ચિન્હ છે ક્ષિત્રિકુમારના આભૂષણમાં (મીહ) કે૦ મિદનું ચિન્હ છે, વદધિકુમારના મુકુટને વિંપે કે૦ (અસ્સેય૦) અશ્વનું ચિન્હ છે, દિગ્નિકુમારનાં મુકુટ વિંપે, (ગય) કે૦ દાર્થીનું ચિન્હ છે, વાયુકુમારના આભૂષણને વિંપે, (મગર) કે૦ મગરનું ચિન્હ છે મનિનિકુમારના આભૂષણને વિંપે, (વદ્ધમાણે૦) કે૦ મગવ મંપટનું ચિન્હ છે. ૫ પ્રમાણે (અમુરાડ્ઙં) કે૦ અમુરાદિક દગ્ન શુવન પતિનાં (ચિણ્હં) કે૦ ચિન્હ (મુગમુ) કે૦ જાગવા. ॥ ૩૦ ॥

હવે ૫૪ અમુરાદિક દગ્ન પ્રકારના શુવનપતિ દેવોના શરીરનાં વર્ગ કહે છે:—

અમુરા કાલાનાગુ. દહિપંડુરા તહ સુવન્ન દિસિ ધણિયા-
કળગામ વિજ્ઞુ સિહિ દીવ, અરુણા વાઝ પિયંગુ

નિભા ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:—અમુરાકાલા કે० અમુરકુમારનાં શરીર કાલા વર્ણ
હોય છે, (નાગુદહિ) કે० નાગકુમાર અને ઉદધિકુમાર એ ધવેનાં
શરીર, (પંડુરા) કે० ગૌર વર્ણ છે તહ કે० તેમજ, મુરદ્ધ કે०
મુવર્ણકુમાર (દિસિ) કે० દિગ્ગિકુમાર તથા (ધણિયા) કે० સ્તનિત-
કુમાર એ ધ્રુવનાં શરીર (કળગામ) કે० મુવર્ણકાંતિ સમાન હોય
છે. (વિજ્ઞુ) કે० ત્રિપુત્રકુમાર (મિહિ) કે० અગ્નિકુમાર (દીવ) કે०
ઠીપકુમાર એ ધ્રુવનાં શરીર (અરુણા) કે० રાત્રા ધર્મે છે તથા
(વાઝ) કે० વાયુકુમારના શરીરની કાંતિ (પિયંગુ) નિભા કે० મિયંગુ
સૂક્ષ્મા વર્ણ સમાન હોય છે નીલ હોય છે. ॥ ૩૧ ॥

એ અમુરકુમારાદિકનાં વસ્ત્રોનો વર્ણ કહે છે:—

અમુરાણ વત્થરત્તા, નાગોદહિ વિજ્ઞુ દીવ સિહિ નીલા ॥
દિસિ ધણિય સુવન્નાગં, ધવલા વાઝગ સંશ્રુહ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ:—અમુરાણ કે० અમુરકુમારનાં વસ્ત્ર કે० વસ્ત્ર, (રત્તા) કે०
રાત્રાં હોય છે, (નાગોદહિ) કે० નાગકુમાર અને ઉદધિકુમાર તથા
(વિજ્ઞુ) કે० ત્રિપુત્રકુમાર (દીવ) કે० દિપકુમાર (મિહિ) કે० અગ્નિકુમાર
એ પાંચેનાં વસ્ત્રો નિષ્ઠા કે० નીલ ધર્મે હોય છે, દિસિ કે० દિશિ-
કુમાર (ધણિય) કે० સ્તનિતકુમાર અને (મુવન્નાગં) કે० (મુવર્ણ)કુમાર એ
ધ્રુવનાં વસ્ત્રો (ધવલા) કે० ઉજ્જ્વલ હોય છે. તથા (વાઝગ) કે०
વાયુકુમારનાં વસ્ત્ર (સંશ્રુહ) કે० સંવ્યાના રંગ સરલા છે.

એ સુવનરતિ વિગેરે દશે નિકાયના ઈંદ્રોના મામાનિક દેવોની
તથા આત્મરક્ષક દેવોની સંખ્યા કહે છે:—

ચડસઠિ સઠિ અસુરે, છવ્વમહસ્મા ધરદ્વંશ માદ્વંશ ॥
સામાગિયા રમેસિં, ચડગુણા આય સ્વભાય ॥ ૩૩ ॥

અર્થ:—અસુરે કે અસુરકુમાર નિકાયના ચે રૂદ્ર છે તેમાં પઠેલા
ચમરેન્દ્રને (ચડસઠિ)કે ૦ ચોસઠ હજાર અને ચલિદ્રને(સઠિ)કે ૦ માઠ
હજાર તથા (ધરણનાઈંગ) કે ૦ ધરમેન્દ્ર રિંગેર અઠારહજાર રૂદ્રને
(છઠ્ઠ સઠસ્સાઈ) કે ૦ છ હજાર (સામાગિયા) કે ૦ સામાનિક
દેવતા છે, (ય) કે ૦ અને (રમેસિં) કે ૦ એ સામાનિક દેવોથી
(ચડગુણા) કે ૦ ચાર ગુણા (આયસ્વભા) કે ૦ આત્મરક્ષક
દેવો હોય છે. ॥ ૩૩ ॥ એમ ધ્રુવજગતિની દ્વે નિકાયનાં નામ,
રૂદ્ર, ધ્રુવનસંખ્યા, ચિન્હ, વર્ણ, વસ્ત્ર, સામાનિક દેવ અને આત્મ-
રક્ષક વિશેરેની વક્તવ્યતા કહી.

એ વ્યંતરદેવોની વક્તવ્યતા કહેતા થકા પ્રથમ વ્યંતર દેવોનાં
ધ્રુવન કહે છે:—

રયણાણ પદમ જોયણ—સહસે હિદુવરિ સય સય વિહૂણે ॥
વંતરિયાણં રમ્મા, ભોમા નગરા અસંલિજ્જા ॥ ૩૪ ॥

અર્થ:—(રયણાણ) કે ૦ રત્નપ્રમા પૃથ્વીના પિંડના (પદમ)
કે ૦ પ્રથમ ઉપરના જોયણ (સહસે) કે ૦ લે એક હજાર યોજન
મૂલ્યા છે, તેમાંથી (હિદુવરિ સય સય વિહૂણે) કે ૦ હેઠે અને ઊપર
સો સો યોજન મૂકીએ. વચમાં આઠસો યોજન રથા, તેમાં (વંત-
રિયાણં) કે ૦ વ્યંતર દેવોનાં (ભોમા) કે ૦ પૃથ્વોકાય સંબંધી
(રમ્મા) કે ૦ રમણિક (અસંલિજ્જા) કે ૦ અસંખ્યાના (નગરા)
કે ૦ નગરો છે. ॥ ૩૪ ॥

એ વ્યંતર દેવોના ધરના આકાર કહે છે:—

વાહિં વટ્ટા અંતો, ચરસં અહો અ કણિયાયારા ॥

ભવણવર્ણં તહ વંતરાણ, ઇંદ ભવગાઓ નાયવ્વા ॥૩૫॥

અર્થ:—વ્યંતરદેવોનાં ઘરો (વાહિં) કે० બાહેરના ભાગે (વટ્ટા) કે० વૃત્ત ઇટ્લે ગોલ આકારવાલા છે, અને (અંતો) કે० માંહેલા ભાગે (ચરસં) કે० ઘોમ્મૂગા છે. (અ) કે० બ્લો (અહો) કે० અધોમાગે ઇટ્લે નીચેના ભાગે (કણિયાયારા) કે० કમલની કર્જિફાના આકારે છે. એ ઉપર કહેલી આકૃતિવાલા (ભવણવર્ણ) કે० ભવનપતિનાં (તહ) કે० તથા (વંતરાણ) કે० વ્યંતરદેવોના (ઇંદભવગાઓ) કે० ઇન્દ્રના મુરનો (નાયવ્વા) કે० જાળવા. ॥ ૩૫ ॥

તહિં દેવા વંતરિયા, વસ્તરુગીગીયવાઇયરવેણં ॥

નિચં સુહિયા પમુહ્યા, ગયંપિ કાલં ન યાગંતિ ॥૩૬॥

અર્થ:—(તહિં) કે० તે મુરનોમાં (દેવા વંતરિયા) કે० વ્યંતરિક દેવતાઓ (વસ્તરુગી) કે० અતિ સુન્દર દેવાંગનાઓના (ગીયવાઇયર વેણં) કે० મધુર ગીત અને શ્રીશબ્દ નાટક સહિત મૃદંગાદિક ધાર્મિકના શબ્દો (નિચં) કે० નિત્ય (સુહિયા) કે० સુભી છતા અને (પમુહ્યા) કે० હર્ષવન છતા (ગયંપિ કાલં) કે० ગયેલા કાલને (ન યાગંતિ) કે० નથી જાળતા ॥ ૩૬ ॥

હવે તે વ્યંતર દેવોનાં નગરોનું મમાળ તથા નિકાપનાં નામ કહે છે:—

તે જંબુદીવ ભારહ—વિદેહ સમ ગુરુ જહન મજ્જિમગા ॥

વંતર પુણ અઠ્ઠવિહા, પિસાય મૂયા તદા જક્ષા ॥૩૭॥

અતિ ઘેંગવાળા, મુન્દર આકૃતિવાળા, મદોટા શરીરવાળા, પુષ્ટ વિસ્તારવંત સ્કંધ ગ્રીવાવાળા અને વિચિત્ર આભૂષણોને ધારણ કરનારા એવા શુજંગ, મોગજાન્નિન, મહાકાય, અતિકાય, સ્કંધ સાલ્હિન, યનોરમ, મહાદેગ, મહેશ્વસ, મેરુકાંત અને ખાસ્તંત એ દશ પ્રકારના મહોરગ દેવો છે. ॥ ૭ ॥

મુન્દર આકૃતિવાળા, શ્રેષ્ઠ મુલ્તવાળા, પ્રીય શબ્દવાળા, યમ્ન-કને વિષે મુકુટ અને કંઠને વિષે હારને ધારણ કરનાર એવા ઢાઢા, હૂહ, ટુંબરુ, નારદ, રુપિવાદક, ભૂતવાદક, કાર્દંબ, મહાકાર્દંબ, રૈવત વિશ્વાવસુ, ગીતરતિ અને ગીતયજ્ઞ એ ચાર પ્રકારના ગંધર્વ દેવો છે, એ વ્યંતરદેવોના પ્રતિમેદ કથા.

એ વ્યંતર દેવોના શોલ ઇન્દ્રોનાં નામ વે ગાયાવડે કહે છે:—

કાલે ય મહાકાલે, સુરુવ પડિરુવ પુન્નમદ્દે ય ॥

તહ ચેવ માણિમદ્દે, મીમે ય તહા મહામીમે ॥ ૩૯ ॥

કિંનર કિંપુરિસે સપ્પુ-રિસા મહપુરિસ તહય અડકાણ ॥

મહકાણ ગીયર્દ્દે, ગીયજસે દુન્નિ દુન્નિ કમા ॥ ૪૦ ॥

અર્થ:—પિશાચ નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ (કાલે) કે૦ કાલેન્દ્ર અને (ય) કે૦ વઝી ઉત્તર દિશાએ (મહાકાલે) કે૦ મહાકાલેન્દ્ર, ભૂતનિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ (સુરુવ) કે૦ સુરુવેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાએ (પડિરુવ) કે૦ પ્રતિરુવેન્દ્ર, (ય) કે૦ અને યક્ષનિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ (પુન્નમદ્દે) કે૦ પૂર્ણમદ્ર અને ઉત્તર દિશાએ (તહ ચેવ) કે૦ નેવીજ ગીતે નિચ્ચે (માણિમદ્દે) કે૦ માણિમદ્ર, ય કે૦ વઝી તહા કે૦ (તયા) રાક્ષસ નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ (મીમે) કે૦ મીમેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાએ (મહામીમે)

કે० મહાધીમેન્દ્ર ॥ ૩૯ ॥ કિંનર નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ (કિંનર) કે० કિંનરેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાએ (કિંપુરિસ) કે० કિંપુરુષેન્દ્ર, તથા કિંપુરિષ નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાએ (સપ્પુરિમા) કે० સત્પુરુષેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાએ (મહપુરિસ) કે० મહાપુરુષેન્દ્ર, (તહપ) કે० તેમજ મહોરગ નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાને વિષે (અફાપ) કે० અનિકાયેન્દ્ર અને ઉત્તર દિશાને વિષે (મહફાપ) કે० મહાફાયેન્દ્ર, મંપર્વે નિકાયમાં દક્ષિણ દિશાને વિષે (ગીયર્ફ) કે० ગીતરત્તોદ્ધ અને ઉત્તર દિશાને વિષે (ગીયર્જસે) કે० ગીત-યર્જેન્દ્ર, એ પ્રમાણે આઠ નિકાયમાં (કયા) કે० અનુક્રમે કરીને (દુમિ દુમિ) કે० બે રૂંદ્રો હોય છે. ॥ ૪૦ ॥

હવે એ વિદ્યાવાદિક આઠ નિકાયના વ્યંતર દેવોની ધ્વજામાં ચિન્હ હોય તે કહે છે:—

ચિંધં કલંબ સુલસે, વંડ સ્વટુંગે અસોગ ચંપયપ્ ॥

નાગે તુંબરુ અ ક્ષપ્, સ્વટુંગવિવજ્જિયા રુક્ષા ॥ ૪૧ ॥

અર્થ:—વિદ્યાવન (કલંબ) કે० કલંબ હસ્તનું ચિન્હ, ધૂમને (સુલસે) કે० ધૂમસ હસ્તનું ચિન્હ, ઘસને (વંડ) કે० વડહસ્તનું ચિન્હ રાક્ષસને (સ્વટુંગે) કે० તાપમના પાત્રનું ચિન્હ, કિંનરને (અસોગ) કે० અશોક હસ્તનું ચિન્હ, કિંપુરુષને (ચંપયપ્) કે० ચંપક હસ્તનું ચિન્હ, મહોરગને (નાગે) કે० નાગ હસ્તનું ચિન્હ, મંપર્વેને (તુંબરુ અ) કે० ઘડી તુંબરાના હસ્તનું ચિન્હ હોય છે. એ સર્વે (ચિંધં) કે० ચિન્હ (ક્ષપ્) કે० ધ્વજામાં હોય છે. તેમાં (સ્વટુંગવિવજ્જિયા) કે० સ્વટુંગને ધર્મીને યાજ્ઞીના સર્વે ચિન્હો રુક્ષા કે० હુસો છે. અને સ્વટુંગ એ તાપમનું ડરવરણ છે. ॥ ૪૧ ॥

હવે એ વ્યંતર દેવોના ધરોત્તો વર્ણ કહે છે:—

જક્ષ પિસાય મહોરગ, ગંધવ્વા સામ કિંનરા નીલા ॥
સ્વલસ કિંપુરિસા ત્રિ ય, ધવલા ભૂયા પુર્ણો કાલા ॥૪૨॥

અર્થ:—(જક્ષ) કે० યક્ષ, (પિસાય) કે० પિસાચ, (મહોરગ) કે० મહોરગ, (ગંધવ્વા) કે० ગંધર્વ ઇ ચારનો વર્ગ (સામ) કે० ઇયામ ઇટલ કિંચિત્ કુળવર્ગ જાણતો. (કિંનરા) કે० કિંનરો (નીલા) કે० ઇયામ વળ કિંચિત્ નીલ વર્ગવાળા જાણતો. (સ્વલસ) કે० સ્વલસ અને (કિંપુરિમાધિય) કે० કિંપુરુષ વળ (ધવલા) કે० ડગ્ગલ વર્ગવાળા હોય છે. (પુર્ણો) કે० વળી (ભૂયા) કે० ભૂદેવો (કાલા) કે० કુળવર્ગવાળા હોય છે. ॥ ૪૨ ॥

હવે શ્રીમા આઠ જ્ઞાનિના વ્યંતર દેવો છે, તે કહે છે:—

સ્વર્ણાણ જોયણસણ, હિદુવરિ દમ દમ ચ્છ્ર્ણ ચેવ ॥
વંતરિયાણ નિકાયા, ભવણાસંભા સુણ મળિયા ॥ ૪૩ ॥

અર્થ:—(સ્વર્ણાણ) કે० સ્વર્ણમા પૃથ્વીના પિંદ માંહેલા (જોયણસણ) કે० પહેલા મો યોજનમાં (હિદુવરિ) કે० નીચે અને ઉપર (દમ દમ ચ્છ્ર્ણ ચેવ) કે० નિશ્ચય દમ દમ યોજન મૂકીયે. શાસ્ત્રીના એમી યોજનમાં વંતરિયાણ (નિકાયા) કે० વ્યંતર દેવતાની આઠ નિકાયો છે. તેમાં (ભવણાસંભા) કે० વ્યંતર દેવોના ધસંસ્થ ધુવનો (સુણ મળિયા) કે० મૂલમાં કર્યા છે ॥ ૪૩ ॥

અણપત્તી પણપત્તી, ડસિવાઈ ભૂયવાઈ ચેવ ॥
કંદી ય મહાકંદી, કોહંડે ચેવ પયણ ય ॥ ૪૪ ॥

અર્થ:—૧ (અણપત્તી) કે० અણપત્તી નિકાય, ૨ (પણ-

પત્ની) કે० પગપત્ની નિકાય, ૩ (શ્મિવાઈ) કે० ઋષિવાદી નિકાય, ૪ (ભૂયવાઈર) કે० ભૂતવાદી નિકાય, (ચેવ) કે० નિષે, ૫ (કંદી ય) કે० વલો કંદિન નિકાય, ૬ (મહાકંદી) કે० મહાકંદિન નિકાય. ૭ (કોહંદે) કે० કોહંદિક નિકાય, (ચેવ) કે० નિર્થય ૮ (પયપ ય) કે० વલ્લી પતંગ નિકાય. ૯ ધ્યંનર દેવોની આઠ નિકાય જાણવી. ॥ ૪૪ ॥

इय पदमजोयणसए, रयणाए अट्ट वंतरा अवरे ॥

तेसु इह सोलसिंदा, रुअगअहो दाहिगुत्तरओ ॥ ४५ ॥

અર્થ:—(ઇય) કે० ૯ આઠ નિકાય તે (રયનાએ) કે० રત્નમખા પૃથ્વીના (પદમજોયણસએ) કે० પહેલા મો યોજન માટેલાં વચ્ચા એમી યોજનમાં વસનારા (અટ્ટ વંતરા) કે० આઠ જાતિના ધ્યંનર તે પૂર્વે કહેલા ધ્યંનહોથી (અવરે) કે० ષીજા અર્થાત્ વાળધ્યંનર દેવો જાણવા. (હહ) કે० અહિં (તેમુ) કે० તે ધ્યંનર દેવતાને રિવે આઠ નિકાયના (સોલસિંદા) કે० શોલ ઈંદ્રો (રુઅગઅહો) કે० હવક પ્રદેશથી દસ યોજન નીચે એમી યોજનમાં દાહિગુત્તરઓ કે० વશિષ્ઠ અને ઉત્તર દિશાના મેરે કરીને જાણવા. ॥ ૪૫ ॥

हये वे गाथावटे सोल इंद्रोना नाम कहे छे:—

सन्निहिए सामाणे, धाइ विहाए इसी य इसिवाले ॥

ईसर महेसुरे वि य, हवइ मुवत्ये विसाले य ॥ ४६ ॥

हासे हासरई वि य, सेए य भवे तहा महासेए ॥

पयगे पयगवई वि य, मोलस इंदाण नामाणि ॥ ४७ ॥

અર્થ:—૧ (સન્નિહિ) કે० સન્નિહિનંદ્ર, ૨ (સામાણે)

કે० સામાનેંદ્ર, ૩ (ઘાઈ) કે० ધાના ઇંદ્ર, ૪ (વિહાર) કે०
 વિધાના ઇંદ્ર, ૫ (इसी य) કે० વઝી ઋષિ ઇંદ્ર, ૬ (इसिवाले)
 કે० ઋષિપાલેંદ્ર, ૭ (ईसर) કે० ઈશ્વરેંદ્ર, ૮ (महेशरे) કે०
 મહેશ્વરેંદ્ર, (वि य) કે० નિશ્વય (हवद्) કે० હોય. ૯ (मुखये)
 કે० મુઝસેંદ્ર, (य) કે० અને ૧૦ (विसाले) કે० વિશાલેંદ્ર.
 ॥ ૪૬ ॥ ૧૧ (हासे) કે० હાસ્ય ઇંદ્ર, ૧૨ (हासरई) કે०
 હાસ્યરતિ ઇંદ્ર, (वि य) કે० વઝી ૧૩ (सेर) કે० શ્વેતઇંદ્ર,
 (भवे) કે० હોય. (तडा) કે० તેમજ ૧૪ (महासेर) કે०
 મહાશ્વેત ઇંદ્ર, ૧૫ (पयगे) કે० પતંગ ઇંદ્ર, ૧૬ (पयगरई) કે०
 પતંગરતિ ઇંદ્ર. ૧૭ (वि य) કે० નિશ્વય (सोलमइदाग) કે० સોલ
 ઇંદ્રોનાં (नामाणि) કે० નામ કથાં. ॥ ૪૭ ॥

આ વાગવ્યંતર દેવોના સોલ ઇંદ્ર કથા. તેની પહેલા વ્યંતર
 દેવોના પણ સોલ ઇંદ્રો કથા છે. સર્વે મઝી વઝીસ ઇન્દ્ર ધયા. તેમની
 સાથે શ્રુવનરતિના વીશ, મૂર્ધ ચંદ્રના ચે અને વૈમાનિકના દશ મઝી
 ઘોસડ ઇંદ્રો ગણાય છે.

હવે વ્યંતર તથા જ્યોતિષિ દેવોના સામાનિક અને આત્મરક્ષક.
 દેવો સરલા છે, માટે સાથે મંદ્યા કહે છે:—

सामाणियाण चउरो, सहस्स सोलस य आयरक्खाणं ॥
 पत्तेयं सव्वेसिं, वंतरखइ ससिखीणं च ॥ ૪૮ ॥

અર્થ:—(सव्वेसिं) કે० સર્વે ષ્ટલે વઝીશ (वंतरखइ) કે०
 વ્યંતર ઇન્દ્રોને (च) કે० અને (समिखीणं) કે० મૂર્ધ અને
 ચંદ્રને તે (पत्तेयं) કે० દરેકને (सामाणियाण) કે० સામાનિક
 દેવો (चउरोमहस्स) કે० ચાર હજાર અને (आयरक्खाणं) કે०
 અંગરક્ષક દેવો તે (सोलसय) કે० સોલ હજાર હોય છે. ॥૪૮॥

એ દરેક ઇન્દ્રો પાસે કેટલી જાનના દેવો હોય છે ? તે કહે છે:—

ઇંદસામાણિયાણ તા-યતીસા પરિસા ય અંગરક્ષા ય ॥
લોગપાલા અણિકા, પદ્મ અભિઓગ કિલ્વિ-
સીયા ॥ ૪૯॥

અર્થ:—, ઇંદ) કે. ઇન્દ્ર, (સામાણિયાગ) કે. સામાનિક દેવો, (તાયતીસા) કે. સાયન્તિક દેવો, (પરિસા) કે. પરિ-
દાના દેવો, (અંગરક્ષા) કે. અંગરક્ષક દેવો, (લોગપાલા) કે. લોકપાલ દેવો, (અણિકા) કે. અનિક તે કટકના દેવો, (પદ્મ) કે. મરીચી પટલે પ્રજારૂપ દેવો, (અભિઓગ) કે. આધ્યોગિક તે ચાકર દેવો, (કિલ્વિમીયા) કે. કિલ્વિપિક દેવો. ૫ દમ જાનના દેવો હોય છે. ॥ ૪૯. ॥

એ કટકના માન પ્રકાર કહે છે:—

ગંધલ્વ નટ્ટ હય ગય, રહ મહ અણિયાણિ સબ્વઈંદાણં ॥
વેમાણિયાણ વસહા, મહિસા ય અહોનિવાસાણં ॥ ૫૦ ॥

અર્થ:—(ગંધલ્વ), કે. મુર્દગપર ગંધર્વનું, (નટ્ટ) કે. નૃત્ય
કાનાર નાટકીયાનું, (હય) કે. ઘોડાનું, (ગય) કે. શાપીનું,
(રહ) કે. રથનું અને (મહ) કે. મુખનું. ૫ છ પ્રકારનાં
(અણિયાણિ) કે. કટકો (સબ્વઈંદાણં) કે. સર્વે ઇન્દ્રોને હોય
છે, પરંતુ (વેમાણિયાણ) કે. વૈમાધિક ઇન્દ્રોને સાનમું કટક
(વસહા) કે. વૃષ્ણનું હોય છે. (ય) કે. અને (અહોનિવાસાણં)
કે. સુવનરનિ મયા ધ્યંવર ઇન્દ્રોને સાનમું કટક (મહિસા) કે.
મરિચ પટલે પાદાનું હોય છે. ॥ ૫૦ ॥

હવે પ્રત્યેક ઇન્દ્રને ત્રાયત્રિશકાદિક દેવોની સંખ્યા કહે છે:—

તિત્તિસ તાયતીસા, પરિસતિયા લોગપાલ ચત્તારિ ॥
અણિયાણિ સત્ત સત્ત ય, અણિયાહિવ સવ્વંદાણં ॥૫૧॥

અર્થ:—(તિત્તિસ તાયતિસા) કે૦ તેત્રીસ ત્રાયત્રિશકાદિક દેવો. (પરિસતિયા) કે૦ વાશ-મધ્ય અને અભ્યંતર એવી ત્રણ પર્વદા, (લોગપાલ ચત્તારિ) કે૦ સોમ યમ વરુણ અને કુવેર એ નામના ચાર લોકપાલ, (અણિયાણિ સત્ત સત્ત ય) કે૦ વઢી સાત સાત પ્રકારનું કટક, અને (અણિયાહિવ) કે૦ કટકના અધિપતિ, એ સવ્વંદાણં) કે૦ સર્વે ઇન્દ્રોને હોય છે. ॥ ૫૧ ॥

નવરં વંતર જોહસ, હંદાણ ન હુંતિ લોગપાલાઓ ॥
તાયત્તીસમિહાણા, તિયસાવિય તેમિં નહુ હુંતિ ॥૫૨॥

અર્થ:—પરંતુ (નવરં) કે૦ ઘટલું વિશેષ છે કે—(વંતર) કે૦ ધ્યંતર દેવોના ઘત્રીશ ઇન્દ્રોને તથા (જોહસ) કે૦ જ્યોતિષીના એ ઇન્દ્રોને (લોગપાલાઓ) કે૦ ચાર લોકપાલ (ન હુંતિ) કે૦ ન હોય. તેમજ (તાયત્તીસમિહાણા) કે૦ ત્રાયત્રિશકા નામના (તિય સાવિય) કે૦ તે દેવતા પણ (તેમિં) કે૦ ધ્યંતર તથા જ્યોતિષીના ઇન્દ્રોને (નહુ હુંતિ) કે૦ ન હોય. ॥ ૫૨ ॥

હવે જ્યોતિષી દેવોના વિમાનોની વસ્તુવ્યવસ્થા કહે છે. જ્યોતિષી ત્રિપદ લોકમાં છે. અને ત્રિપદ લોક મેઠુ મધ્યરુચકયો નવમો યોજન ઉપર અને નવમો યોજન નીચે એમ અઠારમો યોજન પ્રમાણ છે, તેમાં ઉપરના ત્રે ત્રિપદ લોકના નવમો યોજન છે. તેમાં જ્યોતિષીના વિમાન કેટલા ડેવા છે ? તે કહે છે:—

સમભૂતલાઓ અદ્દહિં, દસૂળ જોયણસદ્દહિં આરમ્મ ॥
 ઉવરિ દસૂત્તર જોયણ—મયંમિ ચિદ્દંતિ જોડસિયા ॥૫૩॥

અર્થ:—મેરૂત્તરના મધ્ય ભાગમાં જે આઠ રુચકપ્રદેશ છે, તે સમભૂતલા કહેવાય. તે (સમભૂતલાઓ) કે० સમભૂતલા થતી (દસૂળ) કે० દશ યોજન ઓછા એવા (અદ્દહિં જોયણસદ્દહિં) કે० આઠમો યોજન અર્થાત્ સાતમો ને નેયું યોજન, ત્યાંથી (આરમ્મ) કે० આરંભોને (ઉવરિ) કે० ડરના ભાગને વિષે (દસૂત્તર જોયણમયંમિ) કે० એકસો દશ યોજનમાંહે (જોડસિયા) કે० ડ્યોતિષી દેશો (ચિદ્દંતિ) કે० રહે છે ॥ ૫૩ ॥

હવે એકમો દશ યોજનમાં ડ્યોતિષી દેશો કેવી ઢીત રવા છે ? તે કહે છે:—

તત્થ રત્તી દસજોયણ, અસીદ્ તદુવરિ સસી ય રિલ્લેસુ ॥
 અહ ભરણિ માદ્ ઉવરિ, વહિ મૂલો મિતરે અમિદ્ ॥૫૪॥

અર્થ:—(તત્થ) કે० ત્યાં પડલે એકમો દશ યોજનમાં (દસ જોયણ) કે० પ્રથમ દશ યોજનની ડર (રત્તી) કે० મૂય છે. (તદુવરિ) કે० તેના ડર (અસીદ્) કે० એસી યોજન (સસી) કે० ચંદ્રમા છે. (ય) કે० વળી તે થતી ચાર યોજન ડંચા (રિલ્લેસુ) કે० અઢાવીશ નક્ષત્રો છે તેમાં (ભરણિ) કે० ભરણી નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોથી (અહ) કે० નીચે ચાલે છે, તથા (માદ્) કે० સ્વાતિ નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોથી (ઉવરિ) કે० ડર ચાલે છે. વળી (મૂલો) કે० મૂલ નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોથી (વહિ) કે० મહારમા મંડલે ચાલે છે અને (અમિદ્) કે० અમિજિત્ નક્ષત્ર સર્વ નક્ષત્રોની (મિતરે) કે० અંદર ચાલે છે. ॥ ૫૪ ॥

એ પ્રત્યેક ઇન્દ્રને ત્રાયવિંશતિકાદિક દેવોની સંખ્યા કહે છે:—

તિત્તિમ તાયતીમા, પરિમતિયા લોગપાલ ત્રત્તારિ ॥
અણિયાણિ સત્ત સત્ત ય, અણિયાહિવ સત્ત્વિંદ્રાણં ॥૫૧॥

અર્થ:—(તિત્તિમ તાયતીમા) કે૦ તેત્રીસ ત્રાયવિંશત એટલે
ગુરુસ્થાનીયા સભાહ પુછવા યોગ્ય દેવો. (પરિમતિયા) કે૦ યાજ્ઞ-
મધ્ય અને અભ્યંતર ઈવી ગ્રણ પર્વદા, (લોગપાલ ત્રત્તારિ) કે૦
સૌમ યમ વરુણ અને કુરેર એ નામના ચાર લોકપાલ, (અણિ-
યાણિ સત્ત સત્ત ય) કે૦ વહી માન માન પ્રકારનું કટક, અને
(અણિયાહિવ) કે૦ કટકના અધિપતિ, એ સત્ત્વિંદ્રાણં) કે૦ સર્વ
ઇન્દ્રોને દોષ છે. ॥ ૫૧ ॥

નવરં વંતર જોઈમ, ઇંદ્રાણ ન હુંતિ લોગપાલાઓ ॥
તાયત્તીમભિહાણા, નિયમાવિય તેમિં નહુ હુંતિ ॥૫૨॥

અર્થ:—પરંતુ (નવરં) કે૦ એટલું વિશેષ છે કે—(વંતર)
કે૦ ધ્યંતર દેવોના ધર્મી ઇન્દ્રોને તથા (જોઈમ) કે૦ ય્યોતિષીના
યે ઇન્દ્રોને (લોગપાલાઓ) કે૦ ચાર લોગપાલ (ન હુંતિ) કે૦
ન દોષ. તેમજ (તાયત્તીમભિહાણા) કે૦ ત્રાયવિંશત નામના
(નિય માવિય) કે૦ તે દેવના પણ (તેમિં) કે૦ ધ્યંતર તથા
ય્યોતિષીના ઇન્દ્રોને (નહુ હુંતિ) કે૦ ન દોષ. ॥ ૫૨ ॥

તે ય્યોતિષી દેવોના વિધાનોની વત્તવ્યતા કહે છે. ય્યોતિષી
નિર્વેક શોકમાં છે. અને નિર્વેક શોક મેઠ વધ્યવ્યકયો નવમો
યોજન ઉપર અને નવમો યોજન નીચે એમ અદારમો યોજન પ્રમાણ
છે, તેમાં ઝાગ્ના જે નિર્વેક શોકના નવમો યોજન છે. તેમાં
ય્યોતિષીના વિધાન કેટલા રૂંવા છે ? તે કહે છે:—

મય) કે. અગીયારમો યોજન અને તે ઘર (હાથમાટિયા) કે. અગીયાર યોજન અંશિક. એ (જમનો) કે. અનુક્રમે કરીને (દેવ અથવા માણસ) કે. મેઘચંદ્રીથી અરોહને અવસા કરતું (જોડમપર) કે. ય્યોનિપત્ર (૫૪) કે. પાને છે. અને (હાથ) કે. નિશ રહે છે. અર્થાત્ મેઘચંદ્રીથી અગીયારમો ને એકાદશ યોજન દૂર ય્યોનિપત્ર મનુષ્ય શેષમાં પાને છે અને સ્પંધના ઉદાપત્રી અગીયારમો ને અગીયાર યોજન પાર િનાયા માંદેથી પોરં લોકની અવધાઈ પડે અને ય્યોનિપત્ર પત્ર સ્થીર છે. ગાત્ર મનુષ્યશેષમાં પાર ય્યોનિથી અને વહાત્રમા શેષમાં સ્થીર ય્યોનિથી છે. ॥ ૫૬ ॥

અદ્વકવિદ્યાગામ, ફાલિહમયા રમ્મ જોડમવિમાણા ॥
વંતરનયરેહિતો, મંચિજ્જગુણા રમે હુંતિ ॥ ૫૭ ॥

અર્થ—(અદ્વકવિદ્યાગામ) કે. અર્ધ કોડ ફાલના આપા-
શાલા, (ફાલિહમયા) કે. સ્પંધિશ્વરન્મય અને (રમ્મ) કે. રમણિક. એ (જોડમવિમાણા) કે. ય્યોનિપિ દેવોના વિમાનો છે. અને (રમે) કે. એ વિમાનો (વંતરનયરેહિતો) કે. પૂર્વે જહેલા ધ્વજના નગરોપત્તી (મંચિજ્જગુણા) કે. મંચ્યાત્રગુણા મોટાં (હુંતિ) કે. હાંચ છે ॥ ૫૭ ॥

જોડમિયવિમાણાઈ, મઘાઈ હુંતિ ફાલિહનયાઈ ॥
દગફાલિહમયા પુગ, લવણે જે જોડમવિમાણા ॥ ૫૮ ॥

અર્થ—(મઘાઈ) કે. પૂર્વે જહેલા મઘ (જોડમિયવિમા-
ણાઈ) કે. ય્યોનિપિ વિમાનો (ફાલિહમયાઈ) કે. સ્પંધિશ્વરન્મ-
ય (હુંતિ) કે. છે. પુગ કે. (વલી મઘણે) કે. મઘણમમુદને
ચિં (જે જોડમવિમાણા) કે. જે ય્યોનિપિના વિમાનો છે તે સર્વે

તાર રવિ ચંદ્ર રિક્ત્વા, બુદ્ધ મુક્તા જીવ મંગલ સળિયા ॥
 સગ સય નડય દમ અસિદ્ધ, ચડ ચડ કમસો તિયા
 ચડમુ ॥ ૫૫ ॥

અર્થ:—સમભૂતલા પૃથ્વીયી સાતસો ને નેવું યોજન મુઘીજ
 જ્યોતિષિ વિનાનું કેવલ આકાશ છે. (સગ સય નડય) કેં
 તે સાતસો ને નેવું યોજન ડર (તાર) કેં નારા મંદલ છે,
 તે ડપર (દ્વસ) કેં દ્વ યોજન ડંચો (રવિ) કેં મૂર્ધ છે,
 તે યકી (અસિદ્ધ) કેં ઇંશો યોજન ડર (ચંદ્ર) કેં ચંદ્રમા
 છે, તે યકી (ચડ) કેં ચાર યોજન ડર (રિક્ત્વા) કેં
 નક્ષત્ર છે, તે યકી (ચડ) કેં ચાર યોજન ડંચો (બુદ્ધ) કેં
 બુધ છે, તે યકી (કમસો) કેં અનુક્રમે (તિયા) કેં ત્રણ
 યોજનને અંતરે (મુક્તા) કેં મુક્ત, (જીવ) કેં વૃહસ્પતિ,
 (મંગલ) કેં મંગલ અને (સળિયા) કેં સ્ત્રી ૫ (ચડમુ)
 કેં ચાર ગ્રહ છે. ૫ પ્રમાણે સમભૂતલા પૃથ્વીયી સાતસો નેવું
 યોજન ડર દસો દ્વ યોજનમાં સર્વ જ્યોતિષ ચક્ર ચાલે
 છે. સમભૂતલા પૃથ્વીયી નવસો યોજન સર્વથી ડંચો સ્ત્રીશ્વર છે.
 અર્હિ યોજનનું પ્રમાણ પ્રમાણાંગુલે કરાને જાણવું. ॥ ૫૫ ॥

હવે મનુષ્યહેત્રમાં ચર જ્યોતિષી મેરુપર્વતથી કેટલા યોજન દૂર
 ચાલે ? તયા અલોકયો અંદર કેટલી અઘાષા જ્યોતિષી રહે છે ?
 તે કહે છે:—

ઇકારસ જોયણ સય, ઇગત્રીસિકાર સાહિયા કમસો ॥
 મેરુ અલોગાવાહિ, જોદસચક્રં ચડ ઠાડ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ:—(ઇકારસ જોયણ સય) કેં અગીયારસો યોજન અને
 તે ડપર (ઇગત્રીસ) કેં એકત્રીસ યોજન. વહી (ઇકારસ જોયણ-

પગચાલ ન્હાવ જોયળ, નરસિતં તત્થિમે મયા મપિરા ॥
 નરસિતાઓ વહિ પુળ. અદ્ધમાળા દિયા નિર્મ ॥૬૦॥

અર્થ:—(પગચાલ ન્હાવ જોયળ) કે.૦ પિસ્તાલીશ ન્હાવ
 યોજનનું (નરસિત) કે.૦ મનુષ્યસેવ છે. (નય) કે.૦ તે
 જનુષ્ય સેવમાં (૬૦) કે.૦ ૨ ઘર ય્યોનિપિ (મયા) કે.૦ નિરંતર
 (મપિરા) કે.૦ કરે છે. (પુળ) કે.૦ બધી (નરસિતાઓ વહિ)
 કે.૦ મનુષ્ય સેવનો યાદર (અદ્ધમાળા) કે.૦ જે ઘર ય્યોનિપિના
 વિમાનોનું પ્રમાણ થયું છે. તેથી અર્ધા પ્રમાણવાળા ય્યોનિપિ
 વિમાનો (નિર્મ) કે.૦ નિરંતર (દિયા) કે.૦ સ્થિર રથા છે.
 અર્થાત્ત ઘર ય્યોનિપિના વિમાનોથી સ્થિર ય્યોનિપિના વિમાનોનું
 પ્રમાણ સ્થાપ પદોલ્લાઃ અને ઠંચાપમાં અર્ધું છે. ॥ ૬૦ ॥

અર્થ પિસ્તાલીશ ન્હાવ યોજનનું મનુષ્ય સેવનું પ્રમાણ કહે છે
 કે.—જેપુઠીપથી પૂર્વ દિશામાં જે ન્હાવ યોજનનો સ્વળ મમુદ્, પાર-
 ન્હાવ યોજનનો ધાતકી સ્વળ, આઠ ન્હાવ યોજનનો કાલોદધિ
 મમુદ્, અને આઠ ન્હાવ યોજનનો પુષ્કરાર્દ. ૯ મર્થે મલી ધારીશ
 ન્હાવ યોજન થયા. તેવાજ પાલીશ ન્હાવ યોજન પશ્ચિમ દિશામાં
 થાય. અને મલી શુમાલીશ ન્હાવ યોજન થાય, તેની સાથે ૯૬
 ન્હાવ યોજનનો ઝંપુઠીય મેલ્લનાં પિસ્તાલીસ ન્હાવ યોજન થાય,
 તેમ પ્રમાણે ઉત્તર દક્ષિણમાં ગણતાં પણ પિસ્તાલીશ ન્હાવ યોજન
 થાય છે, ૯ પિસ્તાલીશ ન્હાવ યોજનના મનુષ્ય સેવને ચીંટીને
 સતરમાં ૯૬થીય યોજન ડંચો માનુષોત્તર પર્વત રહ્યો છે. તેની
 અંદરજ મનુષ્યોના જન્મ મરણ થવાથી તે મનુષ્ય સેવ કહેવાય છે.
 ૯ મનુષ્ય સેવમાં ઘર ય્યોનિપિનાં વિમાનો મેરુ પર્વતને મદક્ષિણા
 દેતાં નિરંતર કરે છે. ॥

(દગફાન્નિદમયા) કે૦ ઉદ્કમ્પટિકરણમય છે. જલજ મમુદ્રની શિલા દશ હજાર યોજન પહોળી અને મોઢા હજાર યોજન ઊંચી છે, અને જ્યોતિષિ વિમાનો તો નવમો યોજન ઊંચાઈમાં છે, તેથી તે વિમાનો પાણીની સ્વામાં ચાલે છે, પરંતુ સ્ફટિકરણના પ્રમાણથી પાણી ફાટીને ધોકલું થઈ જાય છે, તેથી વિમાનોને થાથા થતી નથી. તેમ વિમાનોમાં પાણી ભરવું નથી. આવા કારણોથી સૂર્યગ્રહણિ વિગેરેમાં જ્યોતિષિ વિમાનો સ્ફટિકમય, પણ જલજ મમુદ્રમાં ફરતા જ્યોતિષિ વિમાનો ઉદ્કમ્પટિકમય કર્યા છે. વળી તે વિમાનોના નેજની પાણીથી કાંઈ હાની થતી નથી ॥ ૫૮ ॥

જો ચંદ્રાદિક જ્યોતિષિ દેવોના વિમાનોનું પ્રમાણ કહે છે:—

જોયણિગમદ્વિ ભાગા, છપ્પન્નઽડ્યાલ ગાઝ દુ ઇગ ઝં ॥

ચંદાઈવિમાણાયમ, વિલ્થડા અઢ્ઢમુજ્જનં ॥ ૫૯ ॥

અર્થ:—(જોયણિગમદ્વિ ભાગા) કે૦ એક યોજનના એકમક ભાગ કરીયે, તેમાં (છપ્પન્ન) કે૦ છપ્પન્ન ભાગનું ચન્દ્ર વિમાન ભાંપુ છે અને (અઢ્ઢયાલ) કે૦ અઢ્ઢત્રીજ ભાગનું સૂર્ય વિમાન ભાંપુ છે. વળી (ગાઝ દુ) કે૦ એ ગાઝનાં શ્રદ્ધ વિમાનો ભાંપા છે, તથા (ઇગ) કે૦ એક ગાઝનાં નક્ષત્ર વિમાનો ભાંપા છે, અને (અઢ્ઢ) કે૦ અઢ્ઢાં ગાઝના ત્રાગના વિમાનો ભાંપા છે. ૧ (ચંદાઈવિમાણાયમ) કે૦ ચન્દ્ર વિગેરેના વિમાનોની ભણાઈ કરી, વળી (વિલ્થડા) કે૦ વિમાન પડતે ગરોળાઈ પણ નેડતી ત્રાગરી. અને ટેટલાં ભાંપાં ગરોળાં કર્યાં. તેથી (અઢ્ઢં ઉમ્મન) કે૦ અઢ્ઢાં ઉંચાણે ત્રાગવાં. ૨ ૫૯. ૧

જો મનુષ્યલોકનું પ્રમાણ તથા મનુષ્યલોકથી શારંગના સ્થિત ચંદ્રાદિક ગાંધે જ્યોતિષિઓના વિમાનોનું પ્રમાણ કહે છે:—

અર્થ:—મર્ચથી (અપ્પહીયાઓ) કે.૦ થોરી રુદિવાળા (તારા) કે.૦ તારાઓ છે. (નેઓ) કે.૦ નેથી (મહીયા) કે.૦ સ્થાને રુદિવાળા (નવમ્બા) કે.૦ નમ્બો (સ્વમ્) કે.૦ નિશ્ચે હોય છે. અને (નવમ્બે) કે.૦ નમ્બોથી (મહા) કે.૦ પ્રહો સ્થાને રુદિવાળા (હુનિ) કે.૦ હોય છે. ચ્ચી (મંદિ) કે.૦ પ્રહોથી સ્થાને રુદિવાળા (મુરા) કે.૦ મૂંય હોય છે, અને (નઓ) કે.૦ મૂંયથી સ્થાને રુદિવાળા (ચંદા) કે.૦ ચન્દ્ર હોય છે. તારા પાંચ વર્ણના હોય છે અને ધીજા મર્ચે જ્યોતિષિ દેવો અગ્નિમ્મ મુર્ચન મમાન છે. પાંચે જ્યોતિષિ દેવોને પાંત પોતાની નામાકૃતિ મરચાં મુદ્દમોં ચિન્દ હોય છે. ॥ ૬૩ ॥

સોલ્મ સોલ્મ અડ ચડ, દો મુરમહસ્તા પુરો

ય દાહિણઓ ॥

પચ્છિપ ઉત્તર મોહા, હત્થી વમહા હયા કમસો ॥ ૬૪ ॥

અર્થ:—(સોલ્મ મુર મહસ્તા) કે.૦ સોલ્મ હજાર દેવો ચન્દ્ર વિમાનને વહન કરનારા અને (સોલ્મ) કે.૦ સોલ્મ હજાર દેવો મૂંયના વિમાનને વહન કરનારા હોય છે. ચ્ચી (અડ) કે.૦ આડ હજાર દેવો પ્રહના વિમાનને વહન કરનારા, (ચડ) કે.૦ ચાર હજાર દેવો નમ્બના વિમાનને વહન કરનારા, તથા (દો) કે.૦ બે હજાર દેવો તારાના વિમાનને વહન કરનારા હોય છે. જો કે ચન્દ્રાદિકના વિમાનો સ્વાભાવિક રીતે આકાશમાં આલંબન રહિત કર્યા કરે છે. પરંતુ આજ્ઞાકારી દેવો ભક્તિ દેસાદવાને માટે વિમાનનો નીતે તિહાદિકનાં રૂપ ધારણ કરી રહ્યા છે. તેથી નેઓ પળ વિમાનની સાથે ભ્રમણ કર્યા કરે છે.

હં મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં ચન્દ્ર વિગેરે જ્યોતિષિ દેવતાની ગતિ તથા તેમના વિમાનને વહન કરનારા દેવતાની સંખ્યા વિગેરે કહે છે:—

સપ્તિ રવિ ગૃહ નક્ષત્રા, તારાઓ હુંતિ જહુત્તરં સિંગ્યા ॥
વિવરીયા ડ મહદ્વિઅ, વિમાનવહગા કમેળેસિં ॥ ૬૧ ॥

અર્થ:—(સપ્તિ) કે० ચન્દ્ર, (રવિ) કે० સૂર્ય, (ગૃહ) કે० ગ્રહ, (નક્ષત્રા) કે० નક્ષત્ર અને (તારાઓ) કે० તારા તેમની ગતિ (જહુત્તરં) કે० યયોત્તરણાયે કરીને (સિંગ્યા) કે० ડનાવળી (હુંતિ) કે० હોય છે. (ડ) કે० વળી (મહદ્વિઅ) કે० મહદ્વિકે કરીને (વિવરીયા) કે० પૂર્વ કહેલા અનુક્રમથી વિવરીત પ્રમ જાણવો. અને (કમેળેસિં) કે० અનુવ્રત્તે કરીને (વિમાનવહગા) કે० વિમાને વહન કરનારા દેવતા ઇ મર્થે આગલી ગાથામાંથી કહે છે. ॥ ૬૧ ॥

ચંદેહિં સ્વી સિંગ્યા, રવિગો મવે ડ ગહા ય સિંગ્યયરા ॥
તત્તો નક્ષત્રાઓ, નક્ષત્રે હુંતિ તારાઓ ॥ ૬૨ ॥

અર્થ:—(ચંદેહિં) કે० ચન્દ્રથી (સ્વી) કે० સૂર્યે (સિંગ્યા) કે० ડનાવળી ગતિચાલો છે. (ડ) કે० વળી (રવિગો) કે० સૂર્યથી (ગહા ય) કે० ગ્રહો (સિંગ્યયરા) કે० ડનાવળી ગતિચાલો (મોં) કે० હોય છે. (તત્તો) કે० ગ્રહોથી (નક્ષત્રાઓ) કે० નક્ષત્રો, અને (નક્ષત્રે) કે० નક્ષત્રોથી (તારાઓ) કે० તારા ડનાવળી ગતિચાલો (હુંતિ) કે० હોય છે. ॥ ૬૨ ॥

અપ્પદ્વીયાઓ તારા, નક્ષત્રના સ્વરૂપ તઓ મહદ્વીયા ॥
નક્ષત્રે હુંતિ ગહા, મદેહિં સૂગ તઓ ચન્દ્રા ॥ ૬૩ ॥

અર્થ:—મરંથી (અપ્પહીયાઓ) કે. મોઠી રુદિવાળા (નારા) કે. નારાઓ છે. (નેઓ) કે. તેથી (મહદીયા) કે. સપારે રુદિવાળા (નચલના) કે. નસત્રો (મ્બુ) કે. નિથ્રે હોય છે. અને (નચલને) કે. નસત્રાંથી (ગઠા) કે. ગ્રહો સપારે રુદિવાળા હુતિ) કે. હોય છે. ચ્ચી (મહેદિ) કે. ગ્રહાંથી સપારે રુદિવાળા (મૂરા) કે. મૂર્ચ હોય છે, અને (નઓ) કે. મૂર્ચથી સપારે રુદિવાળા (ચંદ્રા) કે. ચન્દ્ર હોય છે. નારા પાંચ વર્ણના હોય છે અને ધીમા મર્ચે જ્યોતિષિ દેવો અગ્નિના મુર્ચને સમાન છે. પાંચે જ્યોતિષિ દેવોને પાંચ પોતાની નામાકૃતિ મર્યાં મુકુટમાં ચિન્હ હોય છે. ॥ ૬૩ ॥

સોલ્મ સોલ્મ અડ ચડ, દો મુરમહસ્મા પુરો

ય દાહિણઓ ॥

પચ્છિર ઉત્તર મીહા. હત્થી ચમહા હયા કમમો ॥ ૬૪ ॥

અર્થ:—(સોલ્મ મુર મહસ્મા) કે. સોલ્મ હજાર દેવો ચન્દ્ર વિમાનને વહન કરનારા અને (સોલ્મ) કે. સોલ્મ હજાર દેવો મૂર્ચના વિમાનને વહન કરનારા હોય છે. ચ્ચી (અડ) કે. આડ હજાર દેવો ગ્રહના વિમાનને વહન કરનારા, (ચડ) કે. ચાર હજાર દેવો નસત્રના વિમાનને વહન કરનારા, મધા (દો) કે. બે હજાર દેવો નારાના વિમાનને વહન કરનારા હોય છે. જો કે ચન્દ્રાદિકના વિમાનો સ્વાભાવિક રીતે આકાશમાં આલેષન રહિત કર્યા કરે છે. પરંતુ આજ્ઞાકારી દેવો ભક્તિ દેસાદવાને માટે વિમાનની નીચે સિદ્ધાદિકનાં રૂપ ધારણ કરી રચા છે. તેથી તેઓ પણ વિમાનની માથે ભ્રમણ કર્યા કરે છે.

ए पांच ज्योतिषि विमानाने चत्वारनाम देवो चार दिशामां
 मरले भागे रया છે તે કહે છે. (પુરો) કે० પૂર્વદિશામે (મોટા)
 કે० મિહનાં રૂને, (દાહિણ્યો) કે० દક્ષિણ દિશામે (દક્ષી)
 કે० દાયીનાં રૂને, (પચ્છિમ) કે० પશ્ચિમ દિશામે (વસદા) કે०
 વૃષભને રૂને અને (ઉત્તર) કે० ઉત્તર દિશામે (દગા) કે०
 યોદાને રૂને (કમસો) કે० અનુક્રમે કરીને જાણવા. ॥ ૬૪ ॥

તેજ વાત દૃઢ કરવાને યોગી ગાથાઓ કહે છે:—

પુરો ય હુંતિ મિહા, દાહિણે કુંજરો મહાકાણ્ ॥

પચ્છિમેણ ય વસદા, તુરગા પુણ ઉત્તરે પાસે ॥ ૬૫ ॥

અર્થ:—ચંદ્રના વિમાનને વહન કરનારા ચૌદ હજાર દેવો છે.
 તેમાં (પુરો) કે० પૂર્વ દિશામાં (મિહા) કે० મિહનાં રૂને
 ધારણ કરનારા ચાર હજાર દેવો હોય છે, (દાહિણે) કે० દક્ષિણ
 દિશામાં કુંજરો (મહાકાણ્) કે० મોટા ઝરીરરાચા દાયીનાં રૂને
 ધારણ કરનારા ચાર હજાર દેવો હોય છે, (પચ્છિમેણ ૫) કે०
 પશ્ચિમ દિશામાં (વસદા) કે० વૃષભનાં રૂને ધારણ કરનારા
 ચાર હજાર દેવો હોય છે, (પુણ) કે० વચ્ચે (ઉત્તરે પાસે) કે०
 ઉત્તર દિશામાં (તુરગા) કે० યોદાનાં રૂને ધારણ કરનારા ચાર
 હજાર દેવો હોય છે. એમ પ્રમાણે સૂર્ય વિગેરેના વિમાનોને વહન
 કરનારા દેવોની જે સંખ્યા કહી હોય તેના ચોથે માંગે દરેક
 દિશામાં મિહાદિ રૂને ધારણ કરનારા દેવો હોય છે એમ
 જાણવું. ॥ ૬૫ ॥

સર્વ જ્યોતિષિ દેવોમાં ચંદ્ર અધિક ક્ષદ્ધિવંત છે, માટે ચંદ્રનો
 પરિવાર કહે છે:—

ગદ અટ્ટાની નવસત્ત, અડવીમં તાર કોડિ કોડીણં ॥
છામદિ મહમ્મ નવ મય, પળહત્તરિ ઇગમમિસિત્રં ॥૬૬॥

અર્થ:—(ગદ) કે० યંગલ ચિનેરે ગ્રહો ને (અટ્ટાસી) કે०
અટ્ટાસી છે. અને (નવસત્ત) કે० અધિજિત્ ચિનેરે નવસત્તો
(અટ્ટાસી) કે० અટ્ટાસી છે, ચલી (છામદિ મહમ્મ) કે०
છામદ દજાર, (નવ મય) કે० નવમો અને (પળહત્તરિ) કે०
પંચોતેર પટ્ટી (કોડિ કોડીણં) કે० કોડા કોડી-અર્થાત્
છામદ દજાર કોડા કોડી અને પંચોતેર કોડા કોડી પટ્ટા
(તાર) કે० તારા ૫ મંચ (ઇગમમિસિત્રં) કે० એક ચન્દ્રનું
મંચ પટ્ટા પરિવાર છે. ૩ ૬૬ ૩

અર્થિ કોડીને શંકા થાય કે-મનુષ્યસંત્ર પિત્તાલીન તાલ
યોજન છે અને તારાની સંખ્યા ચારે છે તો નેટલા સંખ્યામાં સમા-
વેત થાય નહીં. આ શંકાની આગતી ગાથાથી નિ.તિ કરે છે:—

કોડાકોડી સત્રં-તરં તુ મત્રંતિ સ્વિત્તથોવનયા ॥
કેડ અન્ને ઉસ્સે-દંગુલમાણેણ તારાણં ॥ ૬૭ ॥

અર્થ:—અર્થિ કે મત છે. (કેડ) કે० કોઈક આચાર્ય
(કોડા કોડી) કે० કોડા કોડીની સંખ્યાને (સત્રંતરં) કે०
નામાંતર (મત્રંતિ) કે० માને છે. જેમ કોડી કહેરાય છે
તેમ કોડાકોડી પણ તેવુંજ ખોસ નામ છે. કારણ કે (સ્વિત્તથો-
વનયા) કે० મનુષ્યસંત્રનું થોડાણું છે માટે. ચલી (અન્ને) કે०
ધીતા કેટલાક આચાર્ય (તારાણં) કે० તારાના પ્રમાણનું પ્રમાણ
(ઉસ્સેદંગુલમાણેણ) કે० ઉસ્સેદંગુલપ્રમાણે કરીને માને છે. અર્થિ
કેટલાક ગ્રંથોમાં ચારમો ઉસ્સેદંગુલે એક પ્રમાણાંગુલ કયું છે અને
કેટલાક ગ્રંથોમાં એક દજાર ઉસ્સેદંગુલે એક પ્રમાણાંગુલ કયું છે.

ए पांच ज्योतिषि विमानोने चत्वारनारा देवो चार दिशामां सरस्ते भागे रथा छे ते कहें छे. (पुरो) के० पूर्वदिशाये (मोटा) के० सिद्धनां रूपे, (दाहिणओ) के० दक्षिण दिशाये (हथी) के० हाथीनां रूपे, (पच्छिम) के० पश्चिम दिशाये (बमटा) के० वृषभने रूपे अने (उत्तर) के० उत्तर दिशाये (ह्या) के० घोडाने रूपे (कमसो) के० अनुक्रमे करीने जाणवा. ॥ ६४ ॥

तेज बान हट करवाने बीजो गाथायो कहें छे:—

पुरो य हुंनि मिहा, दाहिणे कुंजरो महाकाए ॥
पच्छिमेण य बमहा, तुरगा पुण उत्तरे पासे ॥ ६५ ॥

अर्थ:—चन्द्रना विमानने बहन करनारा मोल हजार देवो छे. तेमां (पुरो) के० पूर्व दिशामां (मिहा) के० मिहनां रूपने धारण करनारा चार हजार देवो होय छे, (दाहिणे) के० दक्षिण दिशामां कुंजरो (महाकाए) के० मोटा शरीरवाला हाथीनां रूपने धारण करनारा चार हजार देवो होय छे, (पच्छिमेण ५) के० पश्चिम दिशामां (बमहा) के० वृषभनां रूपने धारण करनारा चार हजार देवो होय छे, (पुण) के० बम्हो (उत्तरे पासे) के० उत्तर दिशामां (तुरगा) के० घोडानां रूपने धारण करनारा चार हजार देवो होय छे. एन प्रमाणे सूर्य बिनेरेना विमानोने बहन करनारा देवोनी जे संख्या कही होय तेना चोये भागे दरेक दिशामां मिहादि रूपने धारण करनारा देवो होय छे एम जाणवुं. ॥ ६५ ॥

सर्वे ज्योतिषि देवोमां चन्द्र अधिक कृद्विबन छे, माटे चंद्रनी परिवार कहें छे:—

ચર્ણનું છે. તે મર્વેદા ચન્દ્રની માથે પણ ચન્દ્રના વિમાનથી ચાર
અંગુલ નીચું ચાલે છે. તેમાં કુટંગપક્ષમાં ચન્દ્રમંડલના પંદર ભાગ
કરીયે તેવા એક એક ભાગને ચપારં ઢાંકે છે. અને શુક્રપક્ષમાં એક
એક ભાગને મૂકે છે. જેથી નોકમાં ચન્દ્રમંડલના તેજની હાની
દૃષ્ટિ દેવાય છે.

હવે જંબુદ્વીપમાં તથા ધીજા પણ મનુષ્યસેશમાં એક તારાથી
ધીજા તારાના વિમાનોનું પર્વતાદિકના વ્યાપાને (આંતરે) અથવા
વ્યાપાત વિના (આંતરા વિના) જગન્મોક્ષ અંતર કેટલું હોય ?
તે કહે છે:—

તારસ્મ ય તારસ્મ ચ. જંબુદ્વીવંમિ અંતરં ગુરુપં ॥
ચારમ જોયણ મહસ્મા. દુન્નિસયા ચેવ વાયાલા ॥૭૦॥

અર્થ:—(જંબુદ્વીવંમિ) કે. જંબુદ્વીપને વિષે તારસ્મ ય
તારસ્મ ય) કે. એક તારાથી ધીજા તારાનું (ગુરુપં અંતરં) કે.
ઉત્કૃષ્ટ અંતર (ચારમ જોયણ મહસ્મા) કે. ચાર હજાર યોજન,
(દુન્નિ સયા) કે. ચમો યોજન અને (વાયાલા) કે. બેતાલીશ
યોજન અર્થાત્ (૧૨૦૪૨) યોજન (ચેવ) કે. નિધે હોય છે.
આ અંતર મેરુ પર્વતના વ્યાપાતથી પૃથ્વી આંતરાથી જાણવું. કારણ
મેરુ પર્વત સમભૂતલાની નીચે દસ હજાર યોજન જાડો છે, તથા
મેરુને અને એક વાજુના તારાને અગીયારમો એકવીસ યોજનનું
અંતર છે. અને ધીજી વાજુષ્ પળ મેરુને અને તારાને તેટલુંજ અંતર
છે, એ પ્રણ અંતરની સંખ્યાને એકઠી કરીયે તો એક તારાથી ધીજા
તારાનું ઉત્કૃષ્ટ અંતર (૧૨૨૪૦) યોજન થાય છે. ॥ ૭૦ ॥

હવે મેરુ પર્વત વિના ધીજા પર્વતોનાં આંતરે અથવા આંતરા
વિના તારા તથા નક્ષત્રોનું જગન્મ તથા ઉત્કૃષ્ટ અંતર કહે છે:—

તેથી ક્ષેત્રનું અલગ્ન હોવા છતાં ઉન્મેષાંગુલના માનથી તાગતાં વિમાનનું પ્રમાણ કરી શકાય છે. ॥ ૬૭ ॥

હવે રાહુનું સ્વરૂપ અને તેની ગતિ કહે છે:—

આયામં વિરકંભં, જોયણમેઁં તુ ત્રિગુણઓ પરિહી ॥
અદ્વાદજ્જ ધગુસયા, રાહુવિમાણાણ ત્રાહલં ॥ ૬૮ ॥

અર્થ:—(રાહુ વિમાણાણ) કેં રાહુના વિમાનની (આયામં વિરકંભં) કેં લંબાઈ તથા પહોળાઈ (જોયણમેઁં) કેં એક યોજનની હોય છે. તુ કેં ચલી (પરિહી) કેં પરિધિ તે (ત્રિગુણઓ) કેં ત્રણ ગુણો પડેલે ત્રણ યોજનથી અધિક છે. અને (ત્રાહલં) કેં જાડાઈ તે (અદ્વાદજ્જધગુસયા) કેં અઢીસો ધનુષ્યની છે. ॥ ૬૮ ॥

કળ્હં રાહુ વિમાણં, નિચં ચન્દ્રેણ હોઈ અવિરહિયં ॥
ચતુરંગુલમપ્પત્તં, હિદ્ધા ચન્દસ્સ તં ચરહ ॥ ૬૯ ॥

અર્થ:—(કળ્હં) કેં કાળા વર્ણવાળું (રાહુવિમાણં) કેં રાહુનું વિમાન (નિચં) કેં નિરંતર (ચન્દ્રેણ) કેં ચંદ્રના વિમાનથી (અવિરહિયં હોઈ) કેં અભિન્ન હોય છે. અર્થાત્ દૂર થાતું નથી. (તં) કેં તે રાહુનું વિમાન (ચંદસ્સ) કેં ચંદ્રના વિમાનથી (ચતુરંગુલમપ્પત્તં) કેં ચાર અંગુલ દૂર (હિદ્ધા) કેં નીચે (ચરહ) કેં ચાલે છે. ॥ ૬૯ ॥

રાહુ બે પ્રકારના છે. એક નિત્યરાહુ બીજો પર્વરાહુ. પર્વરાહુ જન્મ્યથી છ માસે ચંદ્રને અને મૃત્યુને ગ્રહણ કરે છે અર્થાત્ પોતાના વિમાનથી ઢાંકે છે. તથા ઉત્કૃષ્ટથી ચંદ્રને ચૈતાલીશ માસે અને મૃત્યુને અદતાલીશ વર્ષે ગ્રહણ કરે છે. નિત્યરાહુનું વિમાન કાળા

ચર્ણનું છે. તે સર્વેદા ચન્દ્રની સાથે પણ ચન્દ્રના ચિમાનથી ચાર અંગુલ નીચું ચાલે છે. તેમાં કુપ્પલક્ષમાં ચન્દ્રમંડલના પંદર ભાગ કરીયે તેવા એક એક ભાગને ચારે ઢાંકે છે. અને શુક્રપક્ષમાં એક એક ભાગને મૂકે છે. જેથી ભોક્ષમાં ચન્દ્રમંડલના તેજની હાની વૃદ્ધિ દેખાય છે.

હવે જંબુદ્વીપમાં તથા ધીજા પણ મનુષ્યક્ષેત્રમાં એક તારાથી ધીજા તારાના ચિમાનોનું પર્વતાદિકના વ્યાપાને (આંતરે) અથવા વ્યાપાન વિના (આંતરા વિના) જપન્નોત્કૃષ્ટ અંતર કેટલું હોય ? તે કહે છે:—

તારસ્મ ય તારસ્મ ય. જંબુદ્વીવંમિ અંતરં ગુરુયં ॥

ચારમ જોયળ મહસ્મા. દુન્નિસયા ચેવ ચાયાલા ॥૭૦॥

અર્થ:—(જંબુદ્વીવંમિ) કે. જંબુદ્વીપને વિં તારસ્મ ય તારસ્મ ય) કે. એક તારાથી ધીજા તારાનું (ગુરુયં અંતરં) કે. ઉત્કૃષ્ટ અંતર (ચારમ જોયળ મહસ્મા) કે. ચાર હજાર યોજન, (દુન્નિ સયા) કે. ધમો યોજન અને (ચાયાલા) કે. પેનાલીશ યોજન અર્થાત્ (૧૨૨૪૨) યોજન (ચેવ) કે. નિધે હોય છે. આ અંતર મેરુ પર્વતના વ્યાપાનથી પદ્મે આંતરાથી જાણવું. કારણ મેરુ પર્વત સમભૂતલાની નીચે દસ હજાર યોજન જાદો છે, તથા મેરુને અને એક ઘાતુના તારાને અગીયારમો એકરીશ યોજનનું અંતર છે. અને ધીજી ઘાતુ પણ મેરુને અને તારાને સેટલુંજ અંતર છે, એ ત્રણ અંતરની સંખ્યાને એકઠી કરીયે તો એક તારાથી ધીજા તારાનું ઉત્કૃષ્ટ અંતર (૧૨૨૪૨) યોજન થાય છે. ॥ ૭૦ ॥

હવે મેરુ પર્વત વિના ધીજા પર્વતોનાં આંતરે અથવા આંતરા વિના તારા તથા નક્ષત્રોનું જયન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ અંતર કહે છે:—

નિમદો ય નીલવંતો, ચત્તારિસ ઉચ પંચ મય કૂડા ॥
અદ્ધં ઉચરિ રિક્ષા, ચરંતિ ઉમય દ્વ વાહાણ ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:—(નિમદો ય નીલવંતો) કે૦ નિપદ અને નીલવંત
૫ વસ્ત્ર પવંત (ચત્તારિ મય ઉચ) કે૦ ભૂમિથી ચાર્મો યોજન
ઉંચા છે અને તે પર્વતનાં (પંચ મય) કે૦ પાંચમો યોજન ઉંચા
(કૂડા) કે૦ નવ નવ કૂટ્ટ પટલે શિલ્પરો છે. તે કૂટ્ટો (ઉચરિ)
કે૦ ડરના ભાગે (અદ્ધ) કે૦ અડીમો યોજન પહોળા છે. પર્વત
અને શિલ્પરો મળી નવમો યોજન ઉચ્ચરણ થયું. તે કૂટ્ટના (ઉમય)
કે૦ વસ્ત્રે વાહુણ (અદ્ધ) કે૦ આઠ યોજનની (અવાહાણ) કે૦
અવાહાણ (રિક્ષા) કે૦ નણ્ણો (ચરંતિ) કે૦ ફરે છે. પટલે
કે-અડીમો યોજન શિલ્પરની પહોળાઈ તથા વસ્ત્રે વાહુણ આઠ
યોજનની અવાહા મળીને—॥ ૭૧ ॥

છાવદ્ધા દુન્નિમયા, જહનમેયં તુ હોઈ વાહાણ ॥

નિવાહાણ ગુલ્લહુ, દો ગાઉ ય ધગુમયા પંચ ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:—(છાવદ્ધા દુન્નિમયા) કે૦ ધર્મો ને છામદ યોજન
(ઇયં) કે૦ ૫ (જહન) કે૦ જગન્યથી તારા તારાને તથા નણ્ણ
નણ્ણને (વાહાણ) કે૦ પવતાદિકના વ્યાધાને પટલે આંતર
આંતર છે. અને (નિવાહાણ) કે૦ પર્વતાદિકના આંતરા વિના
મો (ગુલ્લ) કે૦ ઉચ્છ્ર આંતર (દો ગાઉ) કે૦ એ ગાઉનું છે,
(ય) કે૦ અને (અદ્ધ) કે૦ જગન્ય આંતર (ધગુમયા પંચ)
કે૦ પાંચમો ધનુષ્યનું છે ॥ ૭૨ ॥

તે મનુષ્ય ક્ષેત્રની વહાર ઘંટાકારે સ્થિર રહેલા ચન્દ્ર મૂયનું
માંદોમાંદે અંતરપ્રમાણ કહે છે:—

માણુસનગાઓ વાહિં, ચંદા સૂરસ્સ સૂર ચંદસ્સ ॥

જોયણ સહસ્સ પન્નાસ, ણૂળગા અંતરં દિઠ્ઠં ॥ ૭૩ ॥

અર્થ:—(માણુસ નગાઓ) કે૦ મનુષ્યસેવ્રની મર્યાદા રૂપ માનુષોત્તર પર્વતથી (વાહિં) કે૦ વહાર (ચંદા) કે૦ ચન્દ્રથી (સૂરસ્સ) કે૦ સૂર્યનું અને (સૂર) કે૦ સૂર્યથી (ચંદસ્સ) કે૦ ચન્દ્રનું (જોયણ સહસ્સ પન્નાસ) કે૦ પચાસ હજાર યોજનનું (અણૂળગા) કે૦ પરિપૂર્ણ (અંતરં) કે૦ અંતર (દિઠ્ઠં) કે૦ તીર્થંકરોણ કણં છે. ॥ ૭૩ ॥

ઉપરની ગાથામાં સૂર્યેયો ચન્દ્રનું અને ચન્દ્રથી સૂર્યનું અંતર કણં છે મૂર્યેયો સૂર્યનું અને ચન્દ્ર ॥ ચન્દ્રનું અંતર કહે છે:—

સસિ સસિ રવિ રવિ માહિય, જોયણ લક્ષ્ણે

અંતરં હોઈ ॥

રવિ અંતરિયા સમિણો, સસિ અંતરિયા રવો દિત્તા ॥ ૭૪ ॥

અર્થ:—(સસિ સસિ) કે૦ એક ચન્દ્રથી થીજા ચન્દ્રનું અને (રવિ રવિ) કે૦ એક સૂર્યથી થીજા સૂર્યનું (માહિય જોયણ લક્ષ્ણે) કે૦ એક લાલ યોજન અધિક અંતરં (હોઈ) કે૦ અંતર હોય છે. કાશ્મિર કે (રવિ અંતરિયા સસિણો) કે૦ સૂર્ય સૂર્યને આંતરં ચન્દ્ર છે. અને (સસિ અંતરિયા રવો) કે૦ ચંદ્ર ચંદ્રને આંતરં સૂર્ય (દિત્તા) કે૦ પ્રકાશે છે. અર્થાત્ એક ચન્દ્રથી થીજા ચન્દ્રનું અંતર એક લાલ યોજન ઉપર સૂર્યના ઘંટલ જેટલું પટલે એક યોજનના એકસઠીયા અઠનાલીજ ભાગ જેટલું છે અને એક સૂર્યથી થીજા સૂર્યનું અંતર એક લાલ યોજન તથા એક યોજનના એકસઠીયા છપ્પથ ભાગ જેટલું છે. ॥ ૭૪ ॥

વહિયા મણુસુત્તરઓ, ચંદ્રા સૂરા અવદ્વિડ્જ્જોયા ॥

ચન્દ્રા અભિહજુતા, સૂરા પુણ હુંતિ પુસ્સેહિં ॥ ૭૫ ॥

અર્થ:—(મણુસુત્તરઓ) કે० માનુષોના પર્વતચક્રી (વહિયા) કે० વહાર (ચન્દ્રા સૂરા) કે० ચંદ્ર અને સૂર્ય (અવદ્વિડ્જ્જોયા) કે० નિશ્ચય રજા છતા પ્રકાશ કરે છે. તેનાં (ચંદ્રા) કે० ચંદ્ર (અભિહજુતા) અભિમિત્ત નક્ષત્ર યુક્ત છે. પુણ કે० વલી (સૂરા) કે० સૂર્ય (પુસ્સેહિં) કે० પુણ નક્ષત્ર યુક્ત (હુંતિ) કે० હોય છે. અર્ધિ સૂર્ય સૂર્યની વચ્ચે ચંદ્ર, અને ચંદ્ર ચંદ્રની વચ્ચે સૂર્યે હોવાથી ચંદ્ર વધુ ધીનલ્લતા કરતા નથી અને સૂર્ય વધુ તપતા નથી. ॥ ૭૫ ॥

મૃદ્ધમ અને વાદર પૃથા મેદયી ઉદ્ધાર માગરોમ્ય વે પ્રકારનો છે.

જં જોયણવિન્છિન્નં, તેં તીડણં પરિયણમવિસેમં ॥

તાવદ્યં ડચ્છિદ્દં, પલ્લિ પલિઓવમં નામ ॥ ૭૬ ॥

અર્થ:—(જં જોયણવિન્છિન્નં) કે० જે એક યોજન વિસ્તારવાળો, (તેં તીડણં પરિયણમવિસેમં) કે० તે વ્રજગુણાથી અધિક પરિધિ મહિત, (તાવદ્યં ડચ્છિદ્દં) કે० તેટલો ઘટલે એક યોજન ડંદો (પલ્લિ) કે० પાત્રો અર્પાન્ કૃત્વો તેનું (પલિઓવમં) નામ કે० વલ્લ્યોમ્ય નામ કહેવાય. કારણ એથી વલ્લ્યોમ્યનું પ્રમાણ થાય છે માટે. ॥ ૭૬ ॥

એગાહિય વેહીયા, તેહીયાણ ઉક્કોમ મત્તરત્તાણં ॥

મમગ્ગં મ નિત્થિયં, મરિયં વાલાગ્ગકોડિણં ॥ ૭૭ ॥

અર્થ:—(એગાહિય) કે० એક દિવસના, (વેહીયા) કે० વે દિવસના, (તેહીયાણ) કે० ત્રણ દિવસના, એમ ઉક્કોમ (મત્તરત્તાણં) કે० ઉત્કૃષ્ટી સાત દિવસ મુર્ચના ઘેરાના (વાલાગ્ગ-

कोटिणं) के० एक उत्सेधांगुल ममाण वालना (२०९७१५२.
ककडा थाय, एवा ककडायी (स) के० ते पालो (समगं
के० मयलो (निचिय) के० ठांसी ठांसीने (भरियं) के०
भरसो. ॥ ७७ ॥

तत्तो समए समए, इकिके अवहियंमि जो कालो॥
संखिज्जा खलु ममया, वायर उद्धार पलियमि ॥ ७८ ॥

अर्थः—(तत्तो) के० त्वार पछी ते क्वामांथी (समए
समए) के० एक एक समये (इकिके) एक एक वालाग्र (अव-
हियंमि) के० काहवो. एम करनां (जो कालो) के० जेदलो काल
कूवो खाली करनां थाय. तेमां (संखिज्जा ममया) के० संख्याता
ममय (खलु) के० निथे थाय छे. ते (वायर उद्धारपलियंमि)
के० वादर उद्धार पल्योपम कहेवाय. ॥ ७८ ॥

इकीकमओ लोमं, कट्टुमसंखिज्जखंडमदीसं ॥
समच्छेयाणतयए, मियागपल्लं भरिज्जाहिं ॥ ७९ ॥

अर्थः—(अओ) के० त्वारपछी (इकिकं लोमं) के० पूर्व
कहेला (२०९७१५२) लोमखंड मांहेमा एकेरु लोमखंडना
(अहीमं) के० मनकलीन अदश्य (असंखिज्जखंडं कट्टु) के०
असंख्याता ककडा कनिने (समच्छेयाणतयए) के० शिलाग्र
सहित (मियागपल्लं) के० शिलाकपन्थने (भरिज्जाहिं) के०
भरवो. ॥ ७९ ॥

तत्तो समए समए, इकिके अवहियंमि जो कालो ॥
संखिज्जवासकोडी मुहुमे उद्धारपलीयंमि ॥ ८० ॥

વહિયા મણુસુત્તરઓ, ચંદા સૂરા અવદિઝજ્ઞોયા ॥

ચન્દા અભિઙ્જુતા, સૂરા પુણ હંતિ પુસ્તેહિં ॥ ૭૫ ॥

અર્થ:—(મણુસુત્તરઓ) કે० માનુષોત્તર પર્વતયકી (વહિયા) કે० વહાર (ચન્દા સૂરા) કે० ચંદ્ર અને મૂર્ચ (અવદિઝજ્ઞોયા) કે० નિશ્ચય રચા છતા પ્રકાશ કરે છે. તેમાં (ચંદા) કે० ચંદ્ર (અભિઙ્જુતા) અભિજિત નક્ષત્ર યુક્ત છે. પુણ કે० વલી (સૂરા) કે० મૂર્ચ (પુસ્તેહિં) કે० પુણ્ય નક્ષત્ર યુક્ત (હંતિ) કે० હોય છે. અહિં મૂર્ચ મૂર્ચની વચ્ચે ચંદ્ર, અને ચંદ્ર ચંદ્રની વચ્ચે મૂર્ચ હોવાથી ચંદ્ર વધુ શીતલતા કરતા નથી અને મૂર્ચ વધુ તપતા નથી. ॥ ૭૫ ॥

મૂલ્મ અને વાદર ઇવા મેંદયી ઉદ્ધાર માગરોમ્મ વે પ્રકારનો છે.

જં જોયણવિચ્છિન્નં, તં તીઝણં પરિયણમવિસેસં ॥

તાવડયં ઉચ્ચિદ્દં, પલ્લિ પલ્લિઓવમં નામ ॥ ૭૬ ॥

અર્થ:—(જં જોયણવિચ્છિન્નં) કે० જે એક યોજન વિસ્તારવાળો, (તં તીઝણં પરિયણમવિસેસં) કે० તે ત્રણગુણથી અધિક પરિધિ સહિત, (તાવડયં ઉચ્ચિદ્દં) કે० તેટલો ઘટલો એક યોજન ડંઢો (પલ્લિ) કે० પાલો અર્થાત્ ક્વો તેનું (પલ્લિઓવમં) નામ કે० પલ્લ્યાગમ નામ કહેવાય. કારણ ઇથી પલ્લ્યાગમનુ પ્રમાણ થાય છે માટે. ॥ ૭૬ ॥

એગાહિય વેહીયા, તેહીયાણ ઉક્કોસ સત્તરત્તાણં ॥

સમગ્ગં સ નિચિયં, મરિયં વાલાગ્ગકોડિણં ॥ ૭૭ ॥

અર્થ:—(એગાહિય) કે० એક દિવસના, (વેહીયા) કે० વે દિવસના, (તેહીયાણ) કે० ત્રણ દિવસના, એમ ઉક્કોસ (સત્તરત્તાણં) કે० ઉત્કૃષ્ટી સાત દિવસ મુખીના ઘેટાના (વાલાગ્ગ-

फोडिणं) के० एक उत्सेधांगुल प्रमाण बालना (२०९७१५२
ककडा थाय, एवा ककडायी (स) के० ते पालो (समगं
के० सयलो (निचिय) के० ठांसी ठांसीने (भरियं) के०
भरवो. ॥ ७७ ॥

तत्तो समए समए, इक्कि के अवहियंमि जो कालो॥
संखिज्जा खलु समया, वायर उद्धार पलियमि ॥ ७८ ॥

अर्थः—(तत्तो) के० त्वार पछी ते कूबामांथी (समए
समए) के० एक एक समये (इक्कि के) एक एक बालाग्र (अव-
हियंमि) के० कादवो. एम करतां (जो कालो) के० जेदलो काल
कूबो खाली करतां थाय. तेषां (संखिज्जा समया) के० संख्याता
समय (खलु) के० निधे थाय छे. ते (वायर उद्धारपलियंमि)
के० वादर उद्धार पत्तोपम कहेवाय. ॥ ७८ ॥

इक्कीकमओ लोमं, कट्टुमसंखिज्जखंडमदीसं ॥
समच्छेयाणतयए, मियागपल्लं भरिज्जाहिं ॥ ७९ ॥

अर्थः—(अओ) के० त्वारपछी (इक्किं लोमं) के० पूर्व
कहेला (२०९७१५२) लोमखंड मांहेला एकेक लोमखंडना
(अदीसं) के० मनकलीत अदृश्य (असंखिज्जखंडं कट्टु) के०
असंख्याता ककडा कगिने (समच्छेयाणतयए) के० शिलाग्र
सहित (मियागपल्लं) के० शिन्नाकपन्थने (भरिज्जाहिं) के०
भरवो. ॥ ७९ ॥

तत्तो समए समए, इक्कि के अवहियंमि जो कालो ॥
संखिज्जवासकोडी सुहुमे उद्धारपलीयंमि ॥ ८० ॥

વહિયા મગુમુત્તરઓ. ચંદા મૂગ અમ્હિત્તજ્જોગા ॥

ચન્દા અમિડજુતા. મૂગ પુગ હુંનિ પુમ્મેદિં ॥ ૭૫ ॥

અર્થ:—(મગુમુત્તરઓ) કે૦ માનુષોના પતંગાદી (વહિયા) કે૦ ચદાર (ચન્દા મૂગ) કે૦ ચંદ્ર અને મૂં (અમ્હિત્તજ્જોગા) કે૦ નિમ્ન તથા ઊંચા પ્રકાર કહે છે. તેમાં (ચંદા) કે૦ ચંદ્ર (અમિડજુતા) અભિજિત નક્ષત્ર યુક્ત છે. પુગ કે૦ વર્ષા (મૂગ) કે૦ મૂં (પુમ્મેદિં) કે૦ પુગ નક્ષત્ર યુક્ત (હુંનિ) કે૦ હોય છે. અદિં મૂં મૂંની વર્ષા ચંદ્ર, અને ચંદ્ર ચંદ્રની વર્ષા મૂં હોવાથી ચંદ્ર વધુ શીતલતા કરતા નથી અને મૂં વધુ ગરમતા નથી. ॥ ૭૫ ॥

મૂં અને ચાદર વગેરે મેંદથી ઉદાર સામગ્રી સમ વે પ્રકારની છે.

જં જોયણવિન્હિત્તં, તેં નીડણં પરિયણમવિસેમં ॥

તાવડયં ઉચિદં, પલ્હિ પલિઓવમં નામ ॥ ૭૬ ॥

અર્થ:—(જં જોયણવિન્હિત્તં) કે૦ જે એક યોજન વિસ્તારવાળો, (તેં નીડણં પરિયણમવિસેમં) કે૦ તે ગ્રગણાથી અધિક પરિધિ સહિત, (તાવડયં ઉચિદં) કે૦ તેટલાં એટલે એક યોજન હંદો (પલ્હિ) કે૦ પાલો અર્થાત્ કુર્ચો તેનું (પલિઓવમં) નામ કે૦ પલ્યોણમ નામ કહેવાય. કારણ એવી પલ્યોણમનુ પ્રમાણ થાય છે માટે. ॥ ૭૬ ॥

એગહિય વેહીયા, તેહીયાણ ઉકોસ સત્તરત્તાણં ॥

સમગ્ગં સ નિચ્ચિયં, મરિયં વાલાગ્ગકોડિણં ॥ ૭૭ ॥

અર્થ:—(એગહિય) કે૦ એક દિવસના, (વેહીયા) કે૦ વે દિવસના, (તેહીયાણ) કે૦ ત્રણ દિવસના, એમ ઉકોસ / સત્તરત્તાણં) કે૦ ઉત્કૃષ્ટી સાત દિવસ સુચીના ઘેરાના (વાલાગ્ગ-

कोटिणं) के० एक उत्तेधांगुल प्रमाण वालना (२०९७१५२
ककडा थाय, एवा ककडाथी (स) के० ते पालो (समगं
के० सयलो (निचिय) के० ठांसी ठांसीने (भरियं) के०
भरवो. ॥ ७७ ॥

तत्तो समए समए, इक्कि के अवहियंमि जो कालो॥
संखिज्जा खलु समया, वायर उद्धार पलियंमि ॥ ७८ ॥

अर्थः—(तत्तो) के० त्वार पछी ते कूचामांथी (समए
समए) के० एक एक समये (इक्कि के) एक एक वालाग्र (अव-
हियंमि) के० काढवो. एम करतां (जो कालो) के० जेटलो पाल
कूचो खाली करतां थाय, तेमां (संखिज्जा समया) के० संख्याता
समय (खलु) के० निधे थाय छे. ते (वायर उद्धारपलियंमि)
के० वादर उद्धार पल्योपम कहवाय. ॥ ७८ ॥

इक्कीकमओ लोमं, कट्टुमसंखिज्जखंडमहीसं ॥
समच्छेयाणतयए, मियागपल्लं भरिज्जाहिं ॥ ७९ ॥

अर्थः—(अओ) के० त्वारगछी (इक्कि लोमं) के० पूर्व
कहेला (२०९७१५२) लोमखंड मांहेला एहेक लोमखंडना
(अहीस) के० मनकलीन अदृश्य (असंखिज्जखंडं कट्टु) के०
असंख्याता ककडा कमीने (समच्छेयाणतयए) के० गिलाग्र
सहित (मियागपल्लं) के० शिलाकपन्वने (भरिज्जाहिं) के०
भरवो. ॥ ७९ ॥

तत्तो समए समए, इक्कि के अवहियंमि जो कालो ॥
संखिज्जवासकोडी सुहुमे उद्धारपलीयंमि ॥ ८० ॥

વહિયા મગુમુત્તરઓ, ચંદા મૂગ અરદ્વિજ્જોયા ॥

ચન્દા અભિહજુતા, મૂગ પુળ હુંનિ પુમ્મેદિં ॥ ૭૫ ॥

અર્થ:—(મગુમુત્તરઓ) કે० માનુષોના પવનગદી (વહિયા) કે० ચઢાર (ચન્દા મૂગ) કે० ચંદા અને મૂગ (અરદ્વિજ્જોયા) કે० નિવચ રજા છતાં પ્રહાસ કરે છે. તેમાં (ચંદા) કે० ચંદા (અભિહજુતા) અભિજિત નક્ષત્ર યુક્ત છે. પુળ કે० વચી (મૂગ) કે० મૂયં (પુમ્મેદિં) કે० પુળ નક્ષત્ર યુક્ત (હુંનિ) કે० હાંપ છે. અદિં મૂયં મૂયેની વચં ચંદા, અને ચંદા ચંદની વચ મૂયં હાંવાથી ચંદા વધુ શીતલતા કરતા નથી અને મૂયં વધુ ગાતા નથી. ॥ ૭૫ ॥

મુલ્મ અને વાદર પણ મંદથી ઉદાર માગગં સ્મ ચે પ્રહાસનો છે.

જં જોયણવિચ્છિન્નં, તં તીડણં પરિયણમવિસેમં ॥

તાવદ્યં ઉચ્છિદ્ધં, પલ્લિ પલિઓવમં નામ ॥ ૭૬ ॥

અર્થ:—(જં જોયણવિચ્છિન્નં) કે० જે એક યોજન વિખા-
રવાલો, (તં તીડણં પરિયણમવિસેમં) કે० તે પ્રગળાથી અધિક
પરિધિ મહિત, (તાવદ્યં ઉચ્છિદ્ધં) કે० તેટલો ફટકો એક યોજન
ઉંદો (પલ્લિ) કે० પાલો અર્થાત્ કુલો તેનું (પલિઓવમં)
નામ કે० ગલ્પોગમ નામ કહેવાય. કારણ એથી ગલ્પોગમનું પ્રમાણ
પાય છે માટે. ॥ ૭૬ ॥

એગાહિય વેહીયા, તેહીયાણ ઉક્કોસ સત્તરત્તાણં ॥

સમગ્ગં સ નિચ્ચિયં, મરિયં વાલાગ્ગકોડિણં ॥ ૭૭ ॥

અર્થ:—(એગાહિય) કે० એક દિવમના, (વેહીયા) કે०
ચે દિવમના, (તેહીયાણ) કે० ત્રણ દિવમના, એમ ઉક્કોસ (સત્ત-
રત્તાણં) કે० ઉલ્કૃષ્ઠી સાત દિવમ મુશીના ઘેટાના (વાલાગ્ગ-

कोटिणं) के० एक उत्सेवांगुल ममाण बालना (२०९७१५२
 ककटा पाय, एवा ककटापी (स) के० ते पालो (समगं
 के० मयलो (निचिय) के० ठांसी ठांसीने (भरियं) के०
 भरवो. ॥ ७७ ॥

तत्तो समए समए, इक्किंके अवहियंमि जो कालो॥
 संखिज्जा खलु समया, बायर उद्धार पलियंमि ॥ ७८ ॥

अर्थः—(तत्तो) के० त्वार पछी ते कृषामांथी (समए
 समए) के० एक एक समवे (इक्किंके) एक एक बालाग्र (अव-
 हियंमि) के० काढवो. एम करनां (जो कालो) के० जेदलो काल
 कृशो ग्वालो करनां थाय. तेयां (संखिज्जा समया) के० संख्याता
 समय (खलु) के० निधे थाय छे. ते (बायर उद्धारपलियंमि)
 के० बाइर उद्धार पण्योपम कहेवाय. ॥ ७८ ॥

इक्कीकमओ लोमं, कट्टुमसंखिज्जखंडमद्दीसं ॥
 समच्छेपाणतयए, मियागपलं भरिज्जाहिं ॥ ७९ ॥

अर्थः—(अओ) के० त्वारपछी (इक्किंके लोमं) के० पूर्व
 कहेला (२०९७१५२) लोमखंड मांहेला एहेक लोमखंडना
 (अद्दीसं) के० मनकलीन अदृश्य (असंखिज्जखंडं कट्टु) के०
 असंख्याता ककटा कगिने (समच्छेपाणतयए) के० शिलाग्र
 सहित (मियागपलं) के० शिलाकपन्यने (भरिज्जाहिं) के०
 भरवो. ॥ ७९ ॥

तत्तो समए समए, इक्किंके अवहियंमि जो कालो ॥
 संखिज्जवामकोडी सुहुमे उद्धारपलीयंमि ॥ ८० ॥

અર્થ:—(તત્તો) કે० ત્યાર પછી (સમય સમય) કે० એક
 એક સમયે (ફિક્કે) કે० એક એક રોમલુંડ કાઢતાં (જો કાલો)
 કે० જેટલે કાલે (અવિહિયંમિ) કે० તે પણ સ્વાલી થાય, તેમાં
 (સંલિજ્જવાસકોડી) કે० સંલ્યાના વર્ષકોટિ થાય, તે (મુદ્ધમે
 ઉદ્ધારઅલિયંમિ) કે० મૂઝવ ઉદ્ધાર પલ્યોપમ કહેવાય. ॥ ૮૦ ॥

જાવડયા ઉદ્ધાર, અદ્ધાડજ્જાણ સાગરાણ ભવે
 તાવડયા સ્વલૂ લોણ, એવં દિવાં સમુદ્ધાય ॥૮૧॥

અર્થ:—(અદ્ધાડજ્જાણ) કે० અઢી (ઉદ્ધાર સાગરાણ) કે०
 ઉદ્ધાર સાગરોપમના (જાવડયા) કે० જેટલા સમય (ભવે) કે०
 થાય, (તાવડયા) કે० નેટલા (લોણ) કે० લોકને વિષે (એવં)
 કે० એ પ્રમાણે (દીવા) કે० ઢીપ (ય) કે० અને (સમુદ્ધા)
 કે० સમુદ્ર (સ્વલુ) કે० નિચે જાણવા. ॥ ૮૧ ॥

ઉદ્ધારસાગર દુગે સદ્ધે સમયહિં તુલ્લદીવુદહિ
 દુગુણાદુગણ પવિત્થર, વલ્યાગારા પદમવજ્જં ॥૮૨॥

અર્થ:—(ઉદ્ધારસાગર) કે० ઉદ્ધાર સાગરોપમ તે (દુગે
 સદ્ધે) કે० અઢી પટલે અઢી ઉદ્ધારસાગરોપમના જેટલા (સમયહિં)
 કે० સમય થાય તેહને (તુલ્લ) કે० ધરાધર અર્થાત્ નેટલા (દીવુ-
 દહિ) કે० ઢીપ અને સમુદ્ર છે, તેમાં (પદમવજ્જં) કે० પહેલા
 જંબૂદ્વીપને વર્જીને યાકીના સર્વે (દુગુણાદુગુપવિત્થર) કે० એક
 ધીજાયો વપના વિસ્તારવાલા અને (વલ્યાગારા) કે० વલ્લય
 પટલે ચૂંટીના આકારે છે, અને પ્રથમના જંબૂદ્વીપ વૃત્તાકારે
 છે. ॥ ૮૨ ॥

અહીં પ્રસ્તાવે છ પ્રકારના પલ્યોપમ અને ૬ પ્રકારના સાગ-
 રોપમનું સ્વરૂપ જણાવે છે તે પ્રા પ્રમાણે:—

૧. માત્ર ચાર ખાંડ ખાંડ સ્વષ્ટ કરીને ભરેલા ચનટન કુવામાંથી એકેક સમયે એકેક સ્થૂલ ચાલાગ્ર કાઢના જેટલો કાઢ લાગે તેટલો કાઢ ઘાટર ઉદ્ધાર પલ્લોપમ. અને એવા ૧૦ કોટાકોટિ પલ્લોપમે એક ઘાટર ઉદ્ધાર માગરોપમ થાય.

૨. પ્રથમ ભરેલા સંસ્કૃત રોમ સ્વષ્ટમાંથી દરેક રોમસ્વષ્ટના પુનઃ અસંસ્કૃત અસંસ્કૃત રોમસ્વષ્ટ કરીએ તે મૂલ્ય રોમસ્વષ્ટ કહેવાય એવા મૂલ્ય રોમસ્વષ્ટથી ભરેલા તે ચનટન કુવામાંથી એકેક સમયે એકેક ચાલાગ્ર કાઢનાં જેટલે કાઢ તે કૂચો સ્વાલી થાય તેટલો કાઢ મૂલ્ય ઉદ્ધાર પલ્લોપમ, અને એવા ૧૦ કોટાકોટિ પલ્લોપમે એક મૂલ્ય ઉદ્ધાર માગરોપમ થાય.

૩. સ્થૂલ ચાલાગ્રથી ભરેલા કુવામાંથી દર સો સો વર્ષે એકેક સ્થૂલ ચાલાગ્ર કાઢનાં જેટલો કાઢ લાગે તેટલો કાઢ ઘાટર અદ્ધા પલ્લોપમ અને એવા ૧૦ કોટાકોટિ પલ્લોપમે એક ઘાટર અદ્ધા માગરોપમ.

૪. મૂલ્ય ચાલાગ્રથી ભરેલા કુવામાંથી દર સો સો વર્ષે એકેક મૂલ્ય ચાલાગ્ર કાઢનાં જેટલો કાઢ લાગે તેટલો કાઢ મૂલ્ય અદ્ધા પલ્લોપમ અને એવા ૧૦ કોટાકોટિ પલ્લોપમે ૧ મૂલ્ય અદ્ધા માગરોપમ.

૫. સ્થૂલ ચાલાગ્રથી ભરેલા કુવામાં જેટલા આકાશ પ્રદેશો સ્થૂલ ચાલાગ્રોને સ્પર્શેલા છે તેમાંથી દરેક સ્પર્શેલા આકાશ પ્રદેશને એકેક સમયે કાઢનાં જેટલો કાઢ લાગે તેટલો કાઢ ઘાટર સેત્ર પલ્લોપમ, અને એવા ૧૦ કોટાકોટિ પલ્લોપમે ૧ ઘાટર સેત્ર માગરોપમ.

૬. મૂલ્ય રોમસ્વષ્ટથી ભરેલા કુવામાંથી તે મૂલ્ય રોમસ્વષ્ટોને સ્પર્શેલા અને નહિ સ્પર્શેલા આકાશ પ્રદેશોને એકેક સમયે કાઢનાં

જેટલો કાલ લાગે તેટલો કાલ મૂલમ સેત્ર પલ્લોપમ, અને એવા
?૦ કોટાકોટિ પલ્લોપમે ? મૂલમ સેત્ર મામગોપમ.

પદ્મો જોયળલક્ષ્મં, વટ્ટો તં વેદિઙં ડિયા સેમા
પદ્મો જંબુદીવો, સયંભૂરમણોદહી ચરમો ॥૮૩॥

અર્થ:—(પદ્મો) કે૦ પદ્મો જંબુદીપ (વટ્ટો) કે૦ ધાલીની
પેઠે ગોળ આકાર (જોયળલક્ષ્મં) કે૦ એક લાક્ષ યોજનનો છે.
અને (તં) કે૦ તે જંબુદીપને (વેદિઙં) કે૦ વૈદીને (સેમા)
કે૦ ધીજા સર્વે દીપો (ડિયા) કે૦ રણા છે. (પદ્મો) કે૦
સર્વેથી પદ્મો (જંબુદીવા) કે૦ જંબુદીપની પ્રસિદ્ધ યથેત્થો જંબુ-
દીપ છે, અને (ચરમો) કે૦ સર્વેથી છેલ્લો (સયંભૂરમણોદહી)
કે૦ સ્વયંભૂરમણ નામનો સમુદ્ર છે. ॥ ૮૩ ॥

હવે કેટલાક દીપ અને સમુદ્રનાં નામ કહે છે:—

જંબુ ધાયડ પુક્કર, વારુણિવર સીર ધય સ્વોય નંદિસરા ॥
અરુણ રુણવાય કુંડલ, મંત્ર રુપગ મુયગ કુમ કુંવા ॥૮૪॥

અર્થ:—? (જંબુ) કે૦ જંબુદીપ, ૨ (ધાયડ) કે૦ ધાતકી-
ગંદ દીપ, ૩ (પુક્કર) કે૦ પુક્કર દીપ, ૪ (વારુણિવર)
કે૦ વારુણિવર દીપ, ૫ (સીર) કે૦ સીર દીપ, ૬ (ધય)
કે૦ ધૃત દીપ, ૭ (સ્વોય) કે૦ સ્વયં દીપ, ૮ (નંદિસરા)
કે૦ નન્દીશ્વર દીપ, ૯ (અરુણ) કે૦ અરુણ દીપ, ૧૦ (અરુ-
ણવાય) કે૦ (અરુણોપપાન) દીપ, ૧૧ (કુંડલ) કે૦ કુંડલ
દીપ, ૧૨ (મંત્ર) કે૦ મંત્ર દીપ, ૧૩ (રુપગ) કે૦ રુપક
દીપ, ૧૪ (મુયગ) કે૦ મુયંગ દીપ, ૧૫ (કુમ) કે૦ કુમ-
દીપ, ૧૬ (કુંવા) કે૦ કુંવર દીપ. ॥ ૮૪ ॥

હવે મર છી. એક સમુદ્ધી ચીંટ્યા છે તે સમુદ્ધીનાં નામ કહે છે:—

પદમે લવગો જલહિ. વીણ કાલો ય પુલ્લરાડમુ ॥
દીવેસુ હંતિ જલહિ. દીવમમાણેહિ નામેહિ ॥૮૫॥

અર્થ:—(પદમે) કે० પદ્મે (લવગો જલહિ) કે० લવણ નામનો સમુદ છે, (વીણ) કે० વીજો કાલો કે० કાલોટરિ નામનો સમુદ છે. (ય) કે० અને (પુલ્લરાડમુ) કે० પીતા પુલ્કરવર સમુદ્ધી માંડીને. દીવેસુ કે० મરે દી ને ચિવે (દીવમમાણેહિ નામેહિ) કે० દીના મરણ નામવાળા જલહી. કે० સમુદ્ધી હંતિ કે० હોય છે. હેમ ચાળિયર હોય અને ચાળિયર સમુદ્ધી. એ મમાને વીજા યજ જાણવા. ॥ ૮૫ ॥

એ મરે દીવ સમુદ્ધી સમય જગતીથી ચીંટાવ્યા છે. જગતી આઠ યોજન ડેહી છે. મૂલનાં ચાર યોજન પહોંચી. છો મદેને મદેને હીન થતાં ડગ ચાર યોજન પહોંચી છે. તે ડગ વે માડ અને પાંચમો ધનુષ્ય ડેહી પછર દેશિકા છે. તે ડગ થન છે.

હવે લવણ સમુદ્ધીના ચાર દારનું પરસ્પર અંતર કહે છે.

દુન્નિ મયા ય અમિયા, પળનડહ મહમ્મ તિન્નિ
લક્ષ્મ્યા ય ॥

કોમો અંતર લવણે. દારમ્મ દારાગી તિન્નેયા ॥ ૮૬ ॥

અર્થ:—(તિન્નિ લક્ષ્મ્યા ય) કે० સ્ત્રી ધન માય, (પળન-ડહ મહમ્મ) કે० પંચાણ દાર, (દુન્નિ મયા) કે० સ્ત્રી, (ય) કે० અને (અમિયા) કે० સ્ત્રી પદ્યા યોજન. તથા (કોમો) કે० એક માડ ડગ. પદ્યું (લવણે) કે० લવણસમુદ્ધી (દારમ્મ

દારાણી) કે.૦ એક દારાણી થીના દ્વારા મુરીનું (ઈંતર) કે.૦ ઈંતર (વિગ્રેયા) કે.૦ જાગનું ॥ ત્રણ મમુદની પરિગિ (૧૫૮૧૧૩૦) યોજનમાં ફાંડક ખોલો છે. અને ત્રણ મમુદની ચાર દિશામાં ચાર દરવાજા છે. તે દરેક દરવાજાં ચાર ચાર યોજન પહોંચો છે. તેથી ચાર દરવાજાના મોંલ યોજન થાય. અને દરેક દરવાજાની બન્ને થાજુર એક એક ગાડના વિસ્તારવાળી દારાણ પ્રદેશની થીત છે. તેથી ચાર દરવાજાના આઠ દારાણ પ્રદેશના જે યોજન મેલવાં અંદાર યોજન થાય, તે અંદાર યોજન ફાંડી નાખીને થાકીની ત્રણ મમુદની પરિગિના ચાર માગ કરતાં (૩૦.૫૨.૮૦) યોજન અને એક ગાડ પટ્ટું દાર દારનું અંદાર થાય. ॥ ૮૬ ॥

હવે મોટા પાનાલ કલગ્રાનું સ્વરૂપ અને તેની મંડ્યા કહે છે:-

જોયણ સહસ્ત્ર દસગં, મૂલે ઉવરિ ય હોંતિ વિચ્છીળ્લા ॥
મજ્જે ય મય સહસ્ત્રં, તીત્તિયમિત્તં ચ ઉગાઢા ॥ ૮૭ ॥

અર્થ:-ત્રણ મમુદની ચારે દિશામાં પૂર્વ દિશાથી આરંભીને ૧ વડવામુત્ર, ૨ કેયૂપ, ૩ યૂવ, અને ૪ ઈશ્વર પ નામના અને એક હજાર યોજનની જાડી ટીંકરીવાલા ચાર મોટા પાનાલકલગ્રા છે. તે કલગ્રા (મૂલે) કે.૦ નીચે મૂલમાં (ય) કે.૦ અને (ઉવરિ) કે.૦ ઉપર મુલ આગલ (જોયણ સહસ્ત્ર દસગં) કે.૦ દશ હજાર યોજન (વિચ્છીળ્લા) કે.૦ વિસ્તારવાળા હોંતિ કે.૦ છે. (ય) કે.૦ અને (મજ્જ) કે.૦ મધ્યમાગને વિશે (સય સહસ્ત્રં) કે.૦ એક લાખ યોજન વિસ્તારવાળા છે. (ચ) કે.૦ ચોથી તિત્તિય-મિત્તં કે.૦ તેટલાજ પટ્ટે એક લાખ યોજન (ઉગાઢા) કે.૦ પૃથ્વીમાં ડેદા છે. ॥ ૮૭ ॥

હો નાના પાતાલ કલ્પશાનું મ્હસા અને તેનો સંકલ્પ કહે છે:-
 જોયણ સયચિન્હિણ્ણા. મૂલે ઉવરિ દમમયાણ મજ્જમિં ।
 ઝગાદ્ધા ય સહસ્સં. દમજોયણ વાયમિ તુંડા ॥ ૮૮ ॥
 અન્ને લહુપાયાલા, સુદ્ધાલિં જરગમંઠિયા લવણે
 અદ્દસયા ચૂલસીયા, મત્ત મહસ્સા ય મજ્જેવિ ॥ ૮૯ ॥

અર્થ:—(મૂલે) કે० મૂળમાં નીચે અને (ઉવરિ) કે० ઉપર
 (જોયણસય ચિન્હિણ્ણા) કે० સો યોજન વિસ્તારવાળા,
 (મજ્જમિં) કે० મધ્ય ભાગમાં (દમમયાણ) કે० દસ હજાર
 યોજન વિસ્તારવાળા, (ય) કે० અને (સહસ્સં) કે० એક હજાર
 યોજન (ઝગાદ્ધા) કે० હેઠા, તથા (દમ જોયણ) કે० દસ
 યોજન (વાયમિ તુંડા) કે० જાણી ઠીકરીવાળા—॥ ૮૮ ॥
 એવા (અન્ને લહુ પાયાલા) કે० યોગી નાના પાતાલ કલ્પશા તેની
 (સુદ્ધાલિં) કે० નાનો નવ પંક્તિ તે (જરગ મંઠિયા) કે० ગર-
 શાને આકારે (લવણે) કે० લવણ સમુદ્રમાં રહી છે. મોટા ચાર
 પાતાલ કલ્પશાની સ્વર્ગમાં સ્વર્ગમાં નાના પાતાલ કલ્પશાની મ્હવ
 પંક્તિમાં છે. પહેલી પંક્તિમાં (૨૧૫) કલ્પશા છે, યોગી પંક્તિમાં
 (૨૧૬) કલ્પશા છે. એમ સ્વર્ગમાં સ્વર્ગમાં નવમી પંક્તિમાં (૨૨૩)
 કલ્પશા છે. એક ભાગના સર્વ મલીને (૧૦૭૧) કલ્પશા છે. ચારે
 ભાગના એકઠા ગગતાં (૭૮૮૪) કલ્પશા થાય છે. ॥ ૮૯ ॥

પાયાલા લવણ વિભાગે, મન્વાણ વિ તિન્નિ

ભાગ વિન્નેયા ॥

હેટ્ટીમભાગે વાઝુ, મજ્જે વાઝુ ય ઉદગં ચ ॥ ૯૦ ॥

અર્થ:—(લઘ્વણ) કે० લઘ્વણ મમુદ્રમાં (પાયાલા) કે० પાનાલ કલ્પશાના નાના અને મોટા પદા (વિભાગે) કે० તે ભાગ છે. તે (સત્ત્વાણાવિ) કે० સર્વ કલ્પશાના પદા પદના (વિભિંધાગ) કે० ત્રણ ભાગ (વિન્ત્રેયા) કે० જાણવા. તેમાં (દેહીત-ભાગે) કે० નોંધેના ભાગમાં (વાઝ) કે० વાઙુ છે. (મધ્યે) કે० મધ્યના ભાગમાં (વાઝ) કે० વાઙુ (ય) કે० અને (ઉર્ધ્વ) કે० પાળો મેળું છે. તથા ડારના ભાગમાં પાળીજ છે. ॥ ૧૦ ॥

હવે ધોજા ટીંગ સમુદોનાં કેવાં કેવાં નામ છે ? તે કહે છે:—
આભરણ વત્થ ગંવે, ઉપ્પલ તિલ્લે ય પડમ તિહિરયગે,
વાસહર દહ નર્દો, વિજયા વસ્તાર કર્પિદા ॥ ૧૧ ॥
કુરુ મંદર આગ્રામા, કુડા નક્તત ચન્દ સુરા ય
અન્નેવિ પદ્માઈ, પમત્થવત્થુગ જે નાયા ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—(આભરણ) કે० હાથ ત્રિંગેરે આભૂષણ, (વત્થ) કે० વસ્ત્ર, (ગંવ) કે० કસ્તુરી વગેરે મુગેધિસ્ત્ર, (ઉપ્પલ) કે० ચન્દ્રવિકાશી કમલ, (તિલ્લે ય) કે० હુત તિલ્લ અથવા તિલ્લ-હુત, (પડમ) કે० જાતન પુંડરિકાદિક સ્ત્રોવિકાશી કમલ, (તિહિ) કે० મણિપદ્માદિ નર ત્રિયિ, (રયગે) કે० કક્કાનાદિ રત્ન. (વામહર) કે० હિમરંતાદિક વપેર પર્વત, (દહ) કે० પદ્માદિક દ્રવ્ય, (નર્દો) કે० ગંગા ત્રિંગેરે નર્દોઓ, (વિજયા) કે० કલ્પાદિક વિજય, (વસ્તાર) કે० માલ્યાવંત ત્રિંગેરે વસ્તુસ્તાર પર્વત, (કર્પ) કે० મૌલ્યાદિક દેવલોક, (ર્દા) કે० ચર્કેદ ત્રિંગેરે ર્દો ॥ ૧૧ ॥ (કુરુ) કે० દેવકુલ ઉત્તરકુલ (મંદર) કે० મેરુ પર્વત, (આગ્રામા) કે० ઇન્દ્રાદિકના નિગમમુવન, (કુડા) કે० કુશપર્વત, (નરવન) કે० કૃતિકાદિ નરવ, (ચન્દ) કે०

ચન્દ્ર, અને મુરા ય કે. મૂર્ધ, (પરમાઈ) કે. એ રિતેરે (અસંતિ)
 કે. ધીજો ગળ પમન્યવચ્ચુગ કે. એટ રમ્તુનાં (જે નામા)
 કે. જે નામો છે. ॥ ૧૨ ॥

નન્નામા દીવુદહી. નિવડાયાયાર હુતિ અરુગાઈ
 જંબુલ્લવર્ણાઈયા. પતેયં તે અમલિજ્ઞા ॥ ૧૩ ॥

તાગતિમ સૂરવા-રમામજલહા પરંતુ શ્કિતા
 દેવે નામે જક્ષ્મે. મૂળ ય સ્વંભૂરમણે ય ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—, નન્નામા) કે. ને નામના (દીવુદહી) કે. છોર
 અને મમુદ છે. તેમાં અરુગાઈ કે. અરુણ દ્વીપી આરંભીને સર્વે
 દ્વીપ મમુદ (નિવડાયાયાર) કે. ત્રિપત્યાવતાર પટલે પ્રણ દ્વીપ-
 મમુદના એક મરલા નામ (હુતિ) કે. છે. તેમજ આભરણાદિક
 રમ્તુનાં નામશાળા સર્વે દ્વીપમમુદ ત્રિપત્યાવતાર હોય છે. જેમકે
 અરુગ દ્વીપ, અરુણમમુદ, અરુણમદ્વોત, અરુણવરમમુદ, અરુણ-
 વરાવમામ દ્વીપ, અરુણવરાવમામ મમુદ. દાર દ્વીપ, દાર મમુદ,
 દારવર દ્વીપ, દારવર મમુદ, દાર-રાવમામ દ્વીપ, દારવરાવમામ
 મમુદ રિતે. વ્હી જંબુલ્લવર્ણાઈયા) કે. જંબુદ્વીપ અને લલણ
 મમુદ રિતે જે (પતેય કે. દરેક દ્વીપ મમુદ છે. (ને) કે.
 તે નામના ધીત્રા (અમલિજ્ઞા) કે. અમલપાત્રા દ્વીપ મમુદો છે.
 ॥ ૧૩ ॥ (તાગતિમ) કે. તેમાં છેલ્લો (સૂરવારમામ) કે.
 મૂર્ધવરાવમામ નામના મમુદ છે, ત્યાંમુવી ત્રિપત્યાવતાર જાણના.
 (પરંતુ) કે. અને ત્યાંથી આગળ નો છેલ્લો (દેવે) કે. દેવ
 દ્વીપ અને દેવ મમુદ, (નામે) કે. નામ દ્વીપ અને નામ મમુદ,
 (જક્ષ્મે) કે. યક્ષ દ્વીપ અને યક્ષ મમુદ, (મૂળ ય) કે. વ્હી
 મૂળ દ્વીપ અને મૂળ મમુદ, તથા (સ્વંભૂરમણે ય) કે. સ્વંભૂરમણ દ્વીપ

અને સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર ૫ પાંચ સ્ત્રીમમુદ્રો (સ્ત્રી) કે ૦ ૫૬
 ૫૬ છે. તે ત્રિપત્યયાવતાર નથી ॥ ૧૫ ॥

હો સર્વે મમુદ્રોનાં પાણી વિગેરેનું વિશેષ સ્વરૂપ કહે છે,

વારુણિવર સ્ત્રીર વરો, ઘયવર લવણો ય હુંતિ મિત્રરસા ॥
 કાલો ય પુસ્કરોદહિ, સયંભૂરમણો ય ઉદગરસા ॥ ૧૫ ॥
 ઇન્દુરસ સેમજલહી, લવણે કાલો ય ચરિત્ર વહુમન્દા ॥
 પળ સગ દસ જોયણ સય, તણુ કમા યોર સેસેમુ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:—(વારુણિવર) કે ૦ વારુણિવર સમુદ્રનું પાણી મદિરા-
 સરસું, (સ્ત્રીરવરો) કે ૦ સ્ત્રીર સમુદ્રનું પાણી દુધ સરસું, (ઘયવર)
 કે ૦ ઘૂતવર સમુદ્રનું પાણી ગાયના ઘી સરસું, (ય) કે ૦ અને (લવણો)
 કે ૦ લવણ સમુદ્રનું પાણી સ્વાદ. ૫૫ ૫ ચારે મમુદ્રો (મિત્રરસા)
 કે ૦ જૂદા જૂદા રસવાળા (હુંતિ) કે ૦ છે. અર્થાત્ નામ સરસા
 પાણીના સ્વાદવાળા છે. તેમજ (કાલો) ય કે ૦ કાલોદહિ, (પુસ્કર)
 કે ૦ (પુસ્કરવર ય) કે ૦ અને (સયંભૂરમણો) કે ૦ સ્વયંભૂરમણ. ૫
 ૫૫ (ઉદહિ) કે ૦ સમુદ્રો (ઉદગરસા) કે ૦ વર્ષાદિના પાણી જેવા
 સ્વાદવાળા છે. ॥ ૧૫ ॥ (સેસ જલહિ) કે ૦ શાકીના નંદીશ્વર
 સમુદ્રથી આરંભી ભૂતસમુદ્ર પર્યંતના સર્વે મમુદ્રના પાણી (ઇન્દુરસ)
 કે ૦ શેરહીના રસ સમાન મીઠા પાણીવાળા છે. વળી (લવણ) કે ૦
 લવણસમુદ્ર, (કાલો) કે ૦ કાલોદહિ સમુદ્ર, (ય) કે ૦ અને
 (ચરિત્ર) કે ૦ સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર. ૫ ૫૫ મમુદ્રમાં (વહુમન્દા)
 કે ૦ ઘણા માછલાંનો જાતો છે. અને તે માછલાં (૫૫ સગ દસ
 યોજનસપત્તણ કે ૦ પાંચ સો, સાત સો અને હજાર યોજનના
 શરીરવાળા (કમા) કે ૦ અનુક્રમે કરીને જાળવા. અર્થાત્ લવણ
 સમુદ્રમાં ૩૫૫૫ પાંચમો યોજનના, કાલોદહિમાં સાત સો યોજ-

શને વ્રણ ગુણા કરતા એક સો છવ્વીશ થાય, તેમાં ધાતકી સંહના ચાર, લવણ સમુદ્રના ચાર, અને જંબુદીપના બે. એમના મેલવતાં એકસો ચુમાલીશ થાય, પરંતુ પુષ્કરવરદીપમાં અર્ધ મનુષ્ય ક્ષેત્ર છે માટે (પુષ્કરવરદેવિ) કે. અર્ધા પુષ્કરવર દીપમાં (વિસતરી) કે. વહોંતેર વહોંતેર ચંદ્ર સૂર્ય છે. વાકીના વહોંતેર ચંદ્ર સૂર્ય સમશ્રેણીર નથી અને સ્પીર છે માટે ગણ્યા નથી. બન્ની પુષ્કરવર દીપના એક સો ચુમાલીશને વ્રણ ગુણા કરતાં ચાર સો વચ્ચીશ થાય, તેમાં જંબુદીપના બે, લવણ સમુદ્રના ચાર, ધાતકી સંહના ચાર, અને કાલોદધીના ચેતાલીશ મેલવતાં પુષ્કરવર સમુદ્ર ચારસો વાણુ ચંદ્ર અને ચારસો વાણુ સૂર્ય થાય છે. એજ પ્રમાણે આગલના ક્ષીર સમુદ્રને વિશે પણ જાણવું. ॥ ૧૮ ॥

હવે મનુષ્ય લોકમાં પંક્તિને વિશે ચંદ્ર સૂર્યની સંખ્યા કહે છે.

દો સસિ દો રવિ પંતી, એગંતરિયા છસદ્ધિ મંસ્વાયા ॥
મેરું પયાહિગંતા, માણુસસિત્તે પરિભમંતિ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—જંબુદીપમાં (દો સસિ) કે. બે ચંદ્ર અને (દો રવિ) કે. બે સૂર્ય તેમની (પંતી) કે. પંક્તિ એટલે શ્રેણિ છે. તે પંક્તિ (એગંતરિયા) કે. એક એકને આંતરે છે. એટલે સૂર્યની પંક્તિને આંતરે ચંદ્રપંક્તિ અને ચંદ્રપંક્તિને આંતરે સૂર્યપંક્તિ છે. અઢી ઢીપ-રૂપ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં એક પંક્તિને વિશે છસદ્ધિસંસ્વાયા કે. છાસડ છાસડ ચંદ્ર સૂર્ય હોય છે. તેવી તે ચાર પંક્તિ છે. તે ચારે પંક્તિઓ (માણુસસિત્તે) કે. મનુષ્ય ક્ષેત્રને વિશે (મેરું પયાહિગંતા) કે.

૧. એ મેરુંપદમાં મતાંતર થયો છે, તે માટે પ્રથમથી જાગ્યો આ ચાલુ પ્રકરણમાંજ ૧૦૬-૧૦૭ ને ૧૦૮ માં ગાયા દેખવાથી આ કારણને મતાંતર સમજાય છે, તેવજ વ્યાખ્યાન કર્યો ગયો નથી.

મેગ્નિફિકેન્સે મદક્ષિણા દેતો હતો (પરિભ્રમંતિ) કે.૦ ફરે છે. એટલે જંબુદ્વીપમાં ઝ્યારે એક મૂર્ચ મેરુપૂર્વથી દક્ષિણ દિશાએ ફરતો હોય ત્યારે ધીરો મૂર્ચ ઉત્તર દિશાએ ફરતો હોય છે, તેવીજ રીતે ઝવળ મમુદ્રમાં એક એક દિશાએ ચરે મૂર્ચ. ધાતકો ગંદમાં એક એક દિશાએ છ છ મૂર્ચ, કાન્થોદયિયાં એક એક દિશાએ એકવીસ એકવીસ મૂર્ચ, અને પુષ્કરાદિમાં એક એક દિશાએ છવીસ છવીસ મૂર્ચ. એમ મર્ચ મળી, છાસડ સૂર્ય દક્ષિણ દિશાએ અને છાસડ મૂર્ચ ઉત્તર દિશાએ એ સે સપ્તધેનિના સર્વ મળી એકમાં બીસીસ મૂર્ચ અને તે-વીસ રીતે એકમાં પચીસ ચંદ્ર મનુષ્યધેનમાં ફરે છે. ॥ ૧૧ ॥

દેવે મનુષ્યધેનમાં ગ્રહની પંક્તિ કરે છે.

एवं गहाङ्गोवि हु, नवरं ध्रुवपामवत्तिगो तारा ॥

तं त्रिय पयाहिर्गता, तत्येव सया परिभ्रमंति ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ—(एवं) કે.૦ એ પૂર્વે કહેલી ચંદ્ર મૂર્ચની પંક્તિની પેઠે (ગહાઙ્ગોવિ હુ) કે.૦ ગ્રહ તથા નક્ષત્રની પંક્તિઓ વગ જાણવી. તે આ પ્રમાણે એક એક ચંદ્રની પાછળ અઠાવીસ નક્ષત્રની એક પંક્તિ એવી છાસડ છાસડની ચે પંક્તિ મળી એક સો પચીસ પંક્તિ ચંદ્રની પાછળ જાણવી. તેમજ અઠાગ્રી ગ્રહની એક પંક્તિ, એવી છાસડ છાસડની ચે પંક્તિ જાણવી. તેમાં (નવરં) કે.૦ એટલું વિશેષ છે કે (ધ્રુવપાસવત્તિગો તારા) કે.૦ ધ્રુવના તારાની પાસે રહેલા તારાઓ (તત્રિય પયાહિર્ગતા) કે.૦ ધ્રુવના તારાનેજ મદક્ષિણા કરતા (તત્યેવ) કે.૦ ત્યાંજ (સયા) કે.૦ નિરંતર (પરિભ્રમંતિ) કે.૦ ભ્રમણ કરે છે. ॥ ૧૦૦ ॥)

वत्तीससयं चंदा, वत्तीससयं च सूरिया मययं ॥

ममसेणीए, मुञ्चे, माणुमस्विन्ने परिभ्रमंति ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ—(વહીસમય) કે૦ એકસો વગ્રોઝ (ચંદ્ર) કે૦ ચંદ્ર, (વ) કે૦ અને (વત્તિમમય) કે૦ એકસો વગ્રોઝ (મુરિયા) કે૦ મૂર્ધ (સલ્વે) કે૦ તે સર્વે (મયસેગીર) કે૦ મમગ્રણિર રણ છા (મયય) કે૦ નિરંતર (માણુમચિત્તે) કે૦ મનુષ્ય સેત્રને વિં (પરિમંતિ) કે૦ ફરે છે ॥ ૧૦૧ ॥

ચત્તારિ ય પંતીઓ, ચંદાઈવાગ મણુયલોગંમિ ॥

છાવટ્ટી છાવટ્ટી ય, હોઈ ઇક્કિયા પંતી ॥ ૧૦૨ ॥

અર્થ—(મણુયલોગંમિ) કે૦ મનુષ્યસેત્રને વિં (ચંદાઈવાગ) કે૦ એક સો વગ્રોઝ ચંદ્ર અને એક સો વગ્રોઝ મૂર્ધની (ચત્તારિય-પંતીઓ) કે૦ ચાર પંક્તિ છે. તેમાં (છાવટ્ટી છાવટ્ટી ય) કે૦ છામડ છામડ ચંદ્ર મૂર્ધની (ઇક્કિયા પંતી) કે૦ એક એક પંક્તિ (હોઈ) કે૦ હોય છે ॥ ૧૦૨ ॥

છપ્પન પંતીઓ, નક્કત્તાગં ચ મણુયલોગંમિ ॥

છાવટ્ટી છાવટ્ટી ય, હોઈ ઇક્કિયા પંતી ॥ ૧૦૩ ॥

અર્થ—(મણુયલોગંમિ) કે૦ મનુષ્ય લોકમાં (નક્કત્તાગં) કે૦ નક્કતોની (છપ્પન પંતીઓ) કે૦ છપ્પન પંક્તિ છે. વળી (છાવટ્ટી છાવટ્ટી ય) કે૦ વંતે શ્રેણિના છામડ છામડ ચંદ્ર મૂર્ધ-માંના દરેક ચંદ્ર મૂર્ધનો ગાઉ (ઇક્કિયા પંતી) કે૦ અઢાવીઠ મઢાવીઠ નક્કતો એક એક પંક્તિ (હોઈ) કે૦ હોય છે ॥ ૧૦૩ ॥

છાવત્તરી મહાગં, પંતિમયં હોઈ મણુઅલોગંમિ ॥

છાવટ્ટી છાવટ્ટી ય, હોઈ ઇક્કિયા પંતી ॥ ૧૦૪ ॥

અર્થ—મહાગં, કે૦ શ્રોતોની (છાવત્તરી પંતિમયં) કે૦

પ્રકાશો ને છોંતેર પંક્તિ (વપુમલોચનિ) કેં મનુષ્ય લોકમાં (હોર) કેં હોય છે. (છાવટ્ટી છાવટ્ટી ચ) કેં ધન્ને શ્રેણિના છાસડ છામડ ચંદ્ર સૂર્યમાના દરેક ચંદ્ર મૂર્તની પાછળ (કરિરૂપા પંતી) કેં અઢાગી ઘડોનો એક એક પંક્તિ (હોર) કેં હોય છે. ૧૦૪

તે મેરુપરિઅટંતા. પયાહિગા વત્તમંડલા મન્વે ॥

અગવદ્વિષજોગેગં, ચંદા સૂરા મહાગા ય ॥ ૧૦૫ ॥

અર્થ—(તે સવ્યે) કેં તે મર્વ (ચંદા સૂરા મહા ગાગા) કેં ચંદ્ર સૂર્ય અને ઘરગગો (અગવદ્વિષજોગેગં) કેં અન્વસ્થિતયોગે કરીને (મેરુપરિઅટંતા) કેં મેરુ પર્વતની સમીપે (વત્તમંડલા) કેં ગોલ મંદલે કરીને (પયાહિગા) કેં મટાસણા કરે છે. ॥૧૦૫॥

ચત્રપાલસયં પદમ-ભૂયા પંતિષ્ ચંદસૂરાગં ॥

તેગં પરિર્ગંથીઓ, ચત્રુત્તરિયાણ વુદ્ધીષ્ ॥ ૧૦૬ ॥

અર્થ—અઢી ઢીળની પદારના અર્ધા પુષ્કરવર ઢીરમાં (પદ-મભૂયાર્ગતીષ્) કેં માલ્યાની પેઠે ગોલ રહેલી મધ્ય પંક્તિને યિયે (ચંદ્રસૂરાગં) કેં એક બીજાને આંતરે રહેલા ચરોંતેર ચંદ્ર મધ્યા ચરોંતર સૂર્ય મઝીને (ચત્રપાલ સયં) કેં એક સો ચુમાળીશ ચંદ્ર સૂર્ય હોય છે. (તેગં) કેં ત્યાર પછી ક્ષેત્રવૃદ્ધિના કારણે અતં-ર્યાના ઢીસ સમુદ્ર સુધી (પરિર્ગંથીઓ) કેં દરેક પંક્તિમાં (ચત્ર-રુત્તરિયાણ વુદ્ધીષ્) કેં જે ચંદ્ર અને જે સૂર્ય મઝી ચાર ચારની વૃદ્ધિ કરવી. ॥ ૧૦૬ ॥)

ચાવતરિ ચંદાગં, ચાવતરિ સૂરિયાણ પંતિષ્ ॥

પદમાણ અંતરં પુણ, ચંદા ચંદસ્મ લક્ષ્મદુગં ॥૧૦૭॥

અર્થ—(પદમાર્ પંતિર્) કે० પહેલી પંક્તિમાં (વાવત્તરિ ચંદાણં) કે० વહોતેર ચંદ્ર અને (વાવત્તરિ સૂરિયાણ) કે० વહોતેર સૂર્ય હોય છે. (પુણ) કે० વળી (ચંદા ચંદસ્મ) કે० ચંદ્ર ચંદ્રનું (અંતર) કે० અંતર (લક્ષદુર્ગ) કે० બે લાખ યોજનનું જાણવું. ॥ ૧૦૭ ॥

જો જાવડ લક્ષાઈ, વિત્યારો સાગરો ય દીવો વા ॥
તાવડઆઓ ય તહિં, ચંદાસૂરાગ પત્તીઓ ॥ ૧૦૮ ॥

અર્થ—(જાં) કે० જે (સાગરો) કે० સમુદ્ર (વા) કે० અથવા (દીવો) કે० ઢીપ (જાવડ લક્ષાઈ) કે० જેટલા લાલ યોજનનો (વિત્યારો) કે० વિસ્તારવાળો હોય, (તહિં) કે० ત્યાં (તાવડઆઓ) કે० નેશ્ચી (ચંદાસૂરાણ) કે० ચંદ્ર સૂર્યનો (પત્તીઓ) કે० પંક્તિઓ જાણવી. છટલે જેમ વાલ પુષ્કરાર્દ આઠ માગ યોજનનો છે તો તેમાં લાલ લાલ યોજનને અંતરે ચંદ્ર સૂર્યનો ખાડ પંક્તિ છે. એમ થોજા વહારના મર્વ ઢીપ સમુદ્રને વિંચે જાણવું. ॥ ૧૦૮ ॥

હદે જંચુદીપને વિંચે ચંદ્રસૂર્યનાં માંડલાં કહે છે.

પન્નરમ ચૂલ્મીદમયં, હહ સસિરવિમંડલાઈ તન્નિલતં ॥
જોયળ પળમયદમહિય, ભાગા અડયાલ હગમટ્ટા ॥ ૧૦૯ ॥

અર્થ—(હહ) કે० આ જંચુદીપમાં (ગગિ) કે० ચંદ્રના (પન્નરમ) પંદર માંડલાં છે, અને (સસિરવિમંડલાઈ) કે० સૂર્યનાં માંડલાં ચૂલ્મીદમયં) કે० પૃથ્વી પોરામી છે. તથા (તન્નિલતં) કે० તે માંડલાંનું શેષ (જોયળપળમયદમહિય) કે० વાંચ મો દસ

યોજન અને (ધાના અઢવાળ ફગ સદ્ધા) કે૦ એક યોજનના એક-
મઢ ભાગ કરીયે તેવા અઢવાળોઝ ભાગ જાણવા. ॥ ૧૦૯ ॥

હઝ નગનોધી એનું પઘિમાણ કહે છે.

તિસિ ફગનદ્ધા ચડરો, ફગ ફગસઃસ્સ સત્ત મહ્યંસ્સ ॥
પગતીસં ચ દુજોયણ, સમિ રવિગો મંદલંનરં ॥૧૧૦॥

અર્થ—એક યોજનના (ફગસદ્ધા) કે૦ એકમઢ ભાગ કરીયે,
તેવા (તિસિ) કે૦ ત્રીજા ભાગ, અને (ફગ) કે૦ એક એવા (ફગ-
સદ્ધસ્સ) કે૦ એકમઢીયા ભાગના (સત્ત મહ્યંસ્સ) કે૦ ગાજ ભાગ
કરીયે તેવા (ચડરા) કે૦ ચાર ભાગ, તથા (ગણતીસં જોયણ)
કે૦ પાંત્રીજ યોજન એટલું (સમિ) કે૦ સંદ્રના માંદલાનું અંતર
છે. અને (દુજોયણ) કે૦ બે યોજનનું (રવિગો) કે૦ ગુરૂના
માંદલાનું અંતર છે. ॥ ૧૧૦ ॥

એક વાત આગળની ગાથાવડે કહે છે.

દો જોયણાણિ મૂરસ્મ, મંદલાણિ હંતિ ફયરસ્સ ॥
પણ તીસ જોયગીગમ—દ્વિતીસ ચડ ભાગ મત્તહિયા ॥૧૧૧॥

અર્થ—(મૂરસ્મ) કે૦ મૂયનાં (માંદલાણિ) કે૦ માંદલા
(દો જોયણાણિ) કે૦ બે બે યોજનને અંતરે (હંતિ) કે૦ હોય
છે. અને (ફયરસ્મ) કે૦ સંદ્રનાં માંદલા માંદલાનું અંતર (ગણતીસ
જોયણ) કે૦ પાંત્રીજ યોજન, તથા (ફગસદ્ધો) કે૦ એક યોજ-
નના એકમઢ ભાગ કરીયે તેવા (તીસ) કે૦ ત્રીજા ભાગ અને
(મત્તહિયા) કે૦ તે એકમઢી એક ભાગના ગાજ ભાગ કરીયે તેવા
(ચડ ભાગ) કે૦ ચાર ભાગ ઝર એટલું અંતર સંદ્રના માંદલાનું
જાણવું ॥ ૧૧૧ ॥

તેની મળની આ મયાણે-મૂર્ચના એક મો ચોરાળી માંડલાના એક મો ત્ર્યાગી આંતરા થાય. તે એક એક આંતરાનું પરિમાણ વે યોજન છે. માટે એકમો ત્ર્યાગીને વમણા કરીયે ઇટલે મર્વ મળી ત્રણ મો ઇલામટ યોજન થાય. હવે મૂર્ચના એક એક વિમાનનું જાહ-પણું યોજનના એકમટીયા અઢનાલીગ્ર ભાગનું છે. તે અઢનાલીગ્ર ભાગને એક મો ચોરાળી માંડલે ગુણીયે ત્યારે (૮૮૩૨) ભાગ થાય. તે ભાગનો એકમટે ભાગાકાર કરીયે ત્યારે એક મો ત્રુમા-લાગ યોજન, અને ઉપર એક યોજનના એકસટીયા અઢનાલીગ્ર ભાગ થયે, તે પૂર્વે કહેલા આંતરાના ત્રણ મો ઇલામટ યોજનમાં મેલ-વીયે ત્યારે મર્વ મળી પાંચ મો દગ્ર યોજન અને એક યોજનના એકમટીયા અઢનાલીગ્ર ભાગ ઇટલું મૂર્ચને વિચરવાનું ક્ષેત્ર હોય ।

હવે ચંદ્રના માંડલા પંદર છે અને તેના આંતરા ચત્તર છે. તે એક માંડલાથી થોડા માંડલા મુચીનું અંતર પાંચીગ્ર યોજન, તે ઉપર એક યોજનના એકમટીયા ત્રીગ્ર ભાગ, તથા એક એકસટીયા ભાગના માત્ર ભાગ કરીયે તેના ચાર ભાગ ઇટલું અંતર છે. તેના આંતરા ચત્તર છે માટે આંતરાના યોજનને ચત્તર ગુણા કરીયે ત્યારે ચારમો મત્તાણું યોજન. અને તે ઉપર એકમટીયા એક ભાગ થયે. હવે ચંદ્રના એક એક માંડલનું જાહપણું એક યોજનના એક સટીયા ઇલામ મા-ગનું છે. તેને પંદર ગુણા કરતાં તેર યોજન અને એક સટીયા મુદ-તાલીગ્ર ભાગ થાય. તેને ચાર મો મત્તાણું યોજન માથે મેલવીયે ત્યારે પાંચ મો દગ્ર યોજન અને એક યોજનના એક સટીયા અઢ-નાલીગ્ર ભાગ ઉપર થાય. ઇટલું ચંદ્રના માંડલને વિચરવાનું ક્ષેત્ર જાગનું.

હવે મૂર્ચ ચંદ્રનાં કેટલાં માંડલાં જંબુલીગણાં અને કેટલાં ત્રણ મનુદ્રમાં છે ? તે કહે છે.

મંદલદમગ લવણે, પળગં નિસદંમિ હોઈ ચંદસ્સ ॥

મંદલઅંતરમાણં, જાણપમાણં પુગ કહિયં ॥ ૧૧૨ ॥

અર્થ—(૧) કે.૦ ચંદ્રનાં (મંદલદમગં) કે.૦ દસ માંડલ્યાં (લવણે) કે.૦ લવણ સમુદ્રમાં છે. અને (પળગં) કે.૦ પાંચ માંડલ્યાં (નિસદંમિ) કે.૦ નિપપરવેન ડર (હોઈ) કે.૦ છે. ચલી (મંદલ અંતરમાણં) કે.૦ મંદલના આંતરાનું પ્રમાણ “પાંખીશ યોજન, એક યોજનના એક સડીયા ધોત્રમાગ અને એક સડીયા એક ભાગના સાત ભાગ કરીયે તેવા ચાર ભાગ એ ડરની ગાથામાં કહું છે તે, ” તથા (જાણ પમાણં) કે.૦ વિમાનનું પ્રમાણ “એક યોજનના છવ્વે ભાગનું” તે (પુગ કહિયં) કે.૦ મધ્યમ કહું છે તેમ જાણવું ॥ ૧૧૨ ॥

પળમડી નિસદંમિ ચ, દુન્નિચ વાહા દુજોયગંતરિયા ॥

ઈગુણીમંતુ સત્રં, મૂસ્સ ચ મંદલા લવણે ॥ ૧૧૩ ॥

અર્થ—(૧) કે.૦ ચલી (મૂસ્સ) કે.૦ મૂર્ધનાં (પળમડી) કે.૦ પાંચ માંડલ્યાં (નિસદંમિ) કે.૦ નિપપરવેન ડર છે. પળ તેમાંનાં (દુમિ ચ વાહા) કે.૦ એ માંડલ્યાં નિપપરવેનની બાહેર હરિષ્પર પર્વતની જિહ્વાના અગ્રભાગપર છે. અને (ઈગુણીસં ॥ સય) કે.૦ એકસો ઓગળીસ માંડલ્યાં (લવણે) કે.૦ લવણ સમુદ્રમાં છે. તથા તે માંડલ્યાં (દુજોયગંતરિયા) કે.૦ યે યોજનને આંતરે રહેલાં છે. ૧૧૩ ॥

હવે જંદુલીપમાં તથા લવણસમુદ્રમાં ચંદ્રમૂર્ધને ફરવાનું ક્ષેત્ર કેટલા યોજન છે ? તે કહે છે.

સસિરવિણો લઘગંમિ ચ, જોયગમયતિત્રિ તીસ

અહિયાદં ॥

અસિયં, તુ જોયગમયં. જંબુદ્વીપંમિ પત્રિમંતિ ॥૧૧૮॥

અર્થ—(લઘગંમિ) કે. નરગસમુદ્રમાં (સસિરવિણો) કે. ચંદ્ર અને સૂર્યનું ચારસંજ પડ્યે ફરવાનું સંજ (જોયગમય-તિત્રિ) કે. ગળ મો યોજન અને (નોમ અહિયાદં) કે. ગ્રીષ્મ અધિક અર્થાત્ ગળ મો ગ્રીષ્મ યોજન અને પૃથ્વીના ચડતાલીન ભાગ અધિક છે. અને ત્યાંથી પાછો ફરતાં (અસિય તુ જોયગમયં) કે. એક મો ગળી યોજન જંબુદ્વીપમિ) કે. જંબુદ્વીપમાં (પત્રિમંતિ) કે. પ્રાંત કરે છે ॥ ૧૧૪ ॥

પ્રદ, નક્ષત્ર અને તારાઓને એક એકમ માંડતું હોય છે, તેથી તેઓ ગોળ ગોળાને માંડમેજ કરે છે, પણ દક્ષિણ ઉત્તર તરફ તથા નથી.

એ ચંદ્રને તથા એ સૂર્યને મરેથી અંદરના માંદને અને બહારના માંદને પ્રેતર કેટલું હોય ? તે કહે છે.

મમિમમિ મિમિત્રિ અતર, મન્ત્રે દગ લક્ષ્મ તિમયમ-

દિમાત્તો ॥

માદિય દુમયચિય, અદિલક્ષ્મો હમય મત્રિદિઓ ॥૧૧૯॥

અર્થ—(મન્ત્રે) કે. મર્યા અંદરના માંદવાને રિતે પડ્યે બૃહ સંદ્ર નિતર પર્વત ડાળના અધ્યંતર માંદને ખાતે અને ચોત્રો સંદ્ર નોર્વર્ત પર્વત ડાળના અધ્યંતર માંદને ખાતે ત્યાં (મમિ-મમિ, મન્ત્રે) કે. ચંદ્ર ચંદ્રને તથા સૂર્ય સૂર્યને (અતર, કે. પ્રાંતર) કે.

(ઇગલચલ) કે૦ એક લાલ યોજનની મધ્યે (નિસયસદ્ધિમાણો) કે૦ ષળ સો સાઠ યોજન ઓછું અર્થાત્ (૧૧૬૪૦) યોજનનું હોય છે. કેમકે એક સૂર્ય નિષ્પથ પર્વત ઉપર એક સો એંશી યોજન જંબુદ્વીપમાં આવે ત્યારે ચીજો સૂર્ય નીલચંન પર્વત ઉપર એક સો એંશી યોજન જંબુદ્વીપમાં આવે ત્યારે ષષ્ઠે મન્વીને ષળ સો સાઠ યોજન થાય.તે ષળસો સાઠ યોજન જંબુદ્વીપના એક લાલ યોજનના આયામ વિષ્કભમાંથી શાદ કરીયે ત્યારે (૧૧૬૪૦) યોજન રહે, એટલું અંદરના મંડલે આંતરે જાણવું. ત્યાર પછી (સાહિયદ્ર) કે૦ સૂર્ય સૂર્યને દરેક મંડલે ચે યોજન વધારવું અને ચંદ્ર ચંદ્રને (સપરિચય) કે૦ દરેક મંડલે સીત્તેર યોજન વધારવું. જેથી (યહિ) કે૦ સૂર્યથી વધારના મંડલે (ભવલ્લો) કે૦ એક લાલ, (છસય) કે૦ છ સો અને (સદ્ધિહિમો) કે૦ સાઠ અધિક એટલા યોજન આંતરે થાય. ॥ ૧૧૫ ॥

તિન્નેવ સયસહસ્તા. પન્નરસ હંતિ જોયણ સહસ્તા ॥

એગુણનડયા પરિહી, અર્ગ્મિતર મંડલે તેસિં ॥ ૧૧૬ ॥

અર્થ—તિન્નેવ ચ સયસહસ્તા) કે૦ ષળ લાલ, (પન્નરસ જોયણ સહસ્તા) કે૦ પંદર હજાર, અને (એગુણનડયા) કે૦ નેખ્યાશી યોજનની (પરિહી) કે૦ પરિધી (તેસિં) કે૦ તે સૂર્યના (અર્ગ્મિતર મંડલે) કે૦ અંદરના મોટાનાં (હંતિ) કે૦ હોય છે ॥ ૧૧૬ ॥

લચલ તિગં અદ્ધારસ, સહસા તિન્નિ સય પંચદસ અહિયા ॥

પરિહી ચ જોયણાઈ, વાહિરણ મંડલે હંતિ ॥ ૧૧૭ ॥

અર્થ—(લચલ તિગં) કે૦ ષળ લાલ, (અદ્ધારસ સહસ્તા) કે૦ અઢાર હજાર, (તિન્નિ સય) કે૦ ષળ સો, અને (પંચદસ

અહિયા) કે૦ પંદર ડરર એટલા (જોયણાઈ) કે૦ યોજનની
(પરિહી) કે૦ પરિધિ તે (વાહિરખ મંડલે) કે૦ સૂર્યના સવયી
વાહેરના મંડલે (હુંતિ) કે૦ હોય છે. ॥ ૧૧૭ ॥

હો દ્વીપ સમુદ્રને ચિંતે ગ્રહ નક્ષત્ર તથા તારાની સંખ્યા જાણ-
વાનો ડગલ કહે છે.

ગહરિલ્લનારસંલ્લં, જર્યેચ્છસિ નાડ મુદહિ દીવે વા ॥
તસ્સસિહિ એગસસિગા, ગુગ સંલ્લં હોઈ સચ્ચગં ॥૧૧૮॥

અર્થ-(જલ્પ) કે૦ જે (ઉદ્દિષ્ટ) કે૦ સમુદ્રને ચિંતે (વા) કે૦ અથવા
(દીને) કે૦ દ્વીપને ચિંતે (ગહરિલ્લનારસંલ્લં) કે૦ ગ્રહ નક્ષત્ર અને
તારાની સંખ્યાને (નાડ) કે૦ જાણવાને (ચ્છસિ) કે૦ ઇચ્છા કરે
છે, તો (તસ્સસિહિ) કે૦ તે દ્વીપ સમુદ્રના ચંદ્રની સંખ્યાને માંડીને
(એગસસિગો) કે૦ એક ચંદ્રના ગ્રહ નક્ષત્ર અને તારાના પરિવાર
સાથે (ગુગ) કે૦ ગુણાકાર કર-કે જેથી (સચ્ચગં સંલ્લં હોઈ)
કે૦ સર્વ સંખ્યા થાય છે.

દર્શન-જેમ યવળ સમુદ્રમાં ચાર ચંદ્ર છે, અને એક એક ચંદ્રને
અઢાસી ગ્રહનો પરિવાર હોવાથી અઢાસીને ચાર ગુણા કરતાં પ્રણસો
ચાર ગ્રહ થાય. તેવીજ રીતે અઢાસીના નક્ષત્રને ચાર ગુણા કરીએ તો
એકમો ચાર નક્ષત્ર થાય, તથા તારાની સંખ્યા કોદા કોદી જેટલી
જે પ્રથમ કરી છે તેને ચાર ગુણી કરીએ ત્યારે જે આશ્વ કોદાકોદી,
સદમડ દનાર કોદાકોદી અને નવ સો કોદા કોદી થાય. એવી
રીતે સર્વ હીંત સમુદ્રને ચિંતે જાણવું. ॥ ૧૧૮ ॥

એન જાન જે માથાથી કરે છે.

ચત્તારિ ચેવ ચંદા, ચત્તારિ ચ સૂરિયા લવ્વણનોઈ ॥
 વારસ નક્ષત્રસયં, ગહાણ તિન્નેવ ધાવના ॥ ૧૧૯ ॥
 દો ચેવ સય સહસ્તા, સત્તટ્ઠી સ્વલુ ભવે સહસ્મા ચ ॥
 નચ્ચસયા લવ્વણજલે, તારણં કોઢિકોડીણં ॥ ૧૨૦ ॥

અર્થ—(લવ્વણનોઈ) કે० લવ્વણ સમુદ્રને કિનારે (ચત્તારિ ચંદા)
 કે० ચાર ચંદ્ર, (ચત્તારિ સૂરિયા) કે० ચાર સૂર્ય, (વારસ નક્ષ-
 ત્રસયં) કે० એકસો ચાર નક્ષત્ર, અને (ગહાણ તિન્નેવ ધાવના)
 કે० પ્રગ સો ધાવન ગ્રહ (ચેવ) કે० નિષ્કે હોય છે. ॥ ૧૧૯ ॥

(ય) કે० ઘડી (દો ચેવ સયસહસ્મા) કે० બે સ્થાવર, (સત્તટ્ઠી
 સહસ્તા) કે० સરસ્વતી જાર અને (નચ્ચસયા) કે० નચ્ચ સો ઘડી
 (તારણં કોઢિકોડીણં) કે० તારાઓની કોઠાઓની (લવ્વણ-
 જલે) કે० લવ્વણ સમુદ્રને કિનારે (સ્વલુ) કે० નિષ્કે (ભવે) કે०
 હોય છે. ॥ ૧૨૦ ॥

રપે વૈમાનિક દેવોનાં વિમાનની સંખ્યા કહે છે.

વત્તીસ દાવાસા, વારસ અહ ચડ વિમાણ લક્ષ્ણાઈ ॥
 પન્નાસ ચત છ સહસ્ત, કમેણ સોહમ્માઈસુ ॥ ૧૨૧ ॥
 દુસુ સય ચડ દુસુ મય નિગ.મિગારમહિયં સયં તિગેહિટ્ટા ॥
 મહ્ઝે સતુનર સય, મુવરિતિગે મય મુવરિ પંચ ॥ ૧૨૨ ॥

અર્થ—સૌંધયં દેવલોકે (વત્તીસ) કે० વત્તીસ નામ, ઈન્દ્રાણ
 દેવલોકે (અદાવીસા) કે० અદાવીસ નામ, મનન્દુમારે (વારસ)
 કે० વાર નામ, માહેટે (અહ) કે० આટ નામ, દ્વપ્પદેવલોકે (ચર)

કે૦ ચાર લાલ (વિમાણ) કે૦ વિમાન છે. ૫ મર્દ (ભાગ) કે૦ ભાગની સંખ્યાએ કરીને જાણા. ભાગ (વિમાણ) કે૦ પચાસ હજાર, શુક (વન) કે૦ ચાલીસ હજાર, મહારા (છ) કે૦ છ હજાર, ૫ મર્દ (મહમ્મ) કે૦ હજારની સંખ્યાએ જાણા. ૫ (કબેગ) કે૦ અનુષ્ટુપ કરીને (મોહમ્માદગુ) કે૦ મોહમ્માદિક દેવજોરુના વિમાનની સંખ્યા જાણી ॥ ૧૨૧ ॥ તથા ખાનદ અને પ્રાણદ ૫ (દુમુ) કે૦ જે લોકને વિશે (મય વડ) કે૦ ચાર સો વિમાન, તથા આરણ અને અદુદ ૫ (દુમુ) કે૦ જે દેવજોરુને વિશે (મય-વિશે) કે૦ પ્રગ સો વિમાન જાણા. (વિમેદિદા) કે૦ નીચેના પ્રગ ગ્રેયકે (શારસદિય) કે૦ અગોવાર મહિત (મય) કે૦ સો અર્થાત્ એક સો અગિયાર વિમાન છે. (મજમે) કે૦ વચલા પ્રગ ગ્રેયકે (મષુત્તરસય) કે૦ એક સો સાર વિમાન છે, અને (વરિતિમે) કે૦ વરના પ્રગ ગ્રેયકે (મય) કે૦ એક સો વિમાન છે. વરી (વરીર) કે૦ વરના પાંચ અનુતર વિમાને (પંચ) કે૦ પાંચ વિમાન છે. ॥ ૧૨૨ ॥

હવે ૫ પૂર્વે કહેના વિમાનોની સર્વ સંખ્યા તથા વિમાનાદિકનું સ્વરૂપ કહે છે.

ચુલસીદ લક્ષ સત્તાણ, વડસહસ્તા વિમાણ તેવીસં ॥
સવગગમુહાલાગમિ, હંદય ત્રિસદ્ધિ પયરેસુ ॥ ૧૨૩ ॥

અર્થ—(સવગગ) કે૦ સર્વ સંખ્યાએ (ચુલસીદ લક્ષ) કે૦ ધોરાસી લાલ, (સહસ્તા) કે૦ સત્તાણ હજાર, અને (તેવીસં) કે૦ (ત્રિસદ્ધિ) કે૦ ઉર્ધ્વજોરુને વિશે (વિમાણ)

પયરેયુ) કે० ઘાસઠે મનરને ત્રિપે મધ્ય ભાગમાં (હૃદય) કે० એક
એક હૃદય વિમાન છે. સર્વ મળીને હૃદય વિમાન ઘાસઠ છે. ॥૧૨૩॥

ચડદિસિ ચડપંતીઆ, ઘાસઠિ ત્રિમાણિયા પદ્મપયરે ॥
ઊવરિ હકિકહીળા, અગુત્તરે જાવ હકિકં ॥ ૧૨૪ ॥

અર્થ—(પદ્મપયરે) કે० પહેલા મનરને ત્રિપે મધ્યના હૃદય
વિમાનયકી (ચડદિસિ) કે० ચારે દિશાએ (ઘાસઠિત્રિમાણિયા)
કે० ઘામડ ઘાસડ વિમાનનો (ચડપંતીઓ) કે० ચાર પંક્તિઓ
છે, તેના (ઊવરિ) કે० ઊપર દરેક મનરે (હકિકહીળા) કે०
એક એક વિમાન ચારે દિશાયા ઓળું કરયું, જેથી (અગુત્તરે) કે०
અનુત્તર વિમાને જાવ (હકિકં) કે० યાવત્ એક એક વિમાન ચારે
દિશાએ રહે ॥ ૧૨૪ ॥

હૃદય વટ્ટા પંતિયુ, તો કમસો તંસ ચડરસા વટ્ટા ॥
વિવિહા પુન્કવદિના, તંતરે મુતું પુન્કવદિસિ ॥૧૨૫॥

અર્થ—સર્વેની વચમાં (હૃદય) કે० હૃદય વિમાન (વટ્ટા) કે०
ઘાટલું પડેલે ગોળાકૃતિવાર્તુ છે. (તા) કે० સ્પાર પછી (પંતિયુ)
કે० પંક્તિને ત્રિપે (કમસો) કે० અનુક્રમે કરીને પ્રથમ (તંસ) કે०
શ્રીશ્ચુગાત્રાલા, પટ્ટા (ચડરસા) કે० ચાર સૂણાત્રાલા, અને હેલા
(વટ્ટા) કે० ગોળાકૃતિવાળા વિમાનો છે. અને (તંતરે) કે०
(તે ચારે પંક્તિઓની વચમાં એક (પુન્કવદિસિ મુતું) કે० પૂર્વદિશા
મૂકીને શાકીની સર્વદિશામાં (વિવિહા) કે० વિવિધમકારના
(પુન્કવદિના) કે० મિલ મિલ પુન્કવદિસિ વિમાનો છે. ॥૧૨૫॥

હવે પહેલા મનરનો એક એક પંક્તિના ઘાસડ ઘાસડ વિમાન
કયે કયે સ્થાનકે છે ? તે કહે છે.

एगं देवे दीवे, दुवे य नागोदहीसु वोव्वे ॥

चत्तारि जख्खदीवे, भूयसमुद्देसु अट्ठेव ॥ १२६ ॥

सोलस सयंभुरमणे, दीवेषु पइट्ठेय य सुरमयगा ॥

इगतीसं च विमाणा, मयंभुरमणे समुद्दे य ॥ १२७ ॥

(અર્થ—)રહેલા મનરની ચારે દિગ્ગાનું (એગં) કે. પહોંતું એક
એક વિમાન (દેવે દીવે) કે. દેવદ્વીપમાં છે, (ય) કે. અને (દુ)
કે. યે યે વિમાન (નાગોદહીસુ) કે. નાગમમુદમાં (વોવ્વે) કે.
જાણવાં. ત્યાર પછાનાં (ચત્તારિ) કે. ચાર ચાર વિમાન (જખ્ખદીવે)
કે. યજ્ઞદ્વીપમાં છે. અને (ભૂયસમુદ્દેસુ) કે. મુતમમુદમાં (અટ્ઠેવ)
કે. આઠ આઠ વિમાનો છે. ॥ ૧૨૬ ॥ વ્હી (મયંભુરમણે દીવેસુ)
કે. સયંભુરમણ દ્વીપને વિ. (સોલસ) કે. શોલ (સુરમયગા)
કે. વિમાનો (પઇટ્ઠેયા) કે. રયાં છે (ચ) કે. અને (ઇગતીસં
વિમાગા) કે. એકતીસ વિમાનો (સયંભુરમણે સમુદ્દ) કે. સયં-
ભુરમણ સમુદ્દમાં છે. ॥ ૧૨૭ ॥

હે વીજા મનરમાં ચારે દિગ્ગાને એકસઠ વિમાનોનો પંક્તિ શી
રીતે છે, તે કહે છે.

વટ્ટં વટ્ટસ્સુવરિં, તંસં તંસસ્સ ઉવરિં હોઇ ॥

ચરંસે ચરંસં, ઉહં તુ વિમાગસેટ્ઠી ॥ ૧૨૮ ॥

(અર્થ:—) (વટ્ટસ્સુવરિં) કે. વાટલા ઘડલે ગોલવિમાનની ઉ-
પર (વટ્ટં) કે. ગોલ વિમાન છે. (તંસસ્સ) ઉવરિં) કે. વ્રણ
સૂણાની ઉપર (તંસં) કે. ત્રિસૂણી વિમાન (હોઇ) કે. હોય છે.
(તુ) કે. વ્હી (ચરંસં) કે. ચાર સૂણા વિમાનની ઉપર

(ચતુરસં) કે० ચાર મૂળાં રિમાન હોય છે. એમ (હું) કે०
 ડાર (રિમાણતેરીર) કે० રિમાનોની પંક્તિ જાણવી. સર્વે પ્રતરમાં
 મધ્યમાને રૂંદક રિમાન ઘાટલું છે. ત્યામ પછી ચારે દિશાએ ચારે
 પંક્તિમાં અનુક્રમે એક એક રિમાન રિભૂનાવાળાં. પછી ચાર મૂળા-
 વાળાં, પછી ઘાટલાં એમ અનુક્રમે પંક્તિ પૂરી થાય ત્યાં સુધી જા-
 નવાં. દરેક પ્રતર છેવટનું એક એક રિમાન ઓછું કરવું જેથી સર્વા-
 યંભિદે એક એક રિમાન રિમૂળું રહે ॥ ૧૨૮ ॥

સઞ્વે વટ્ટરિમાગા, એગદુવારા હાંનિ નાયવ્વા ॥

તિણ્ણય તંસરિમાણે, ચત્તારિય હુનિ ચતરંસે ॥૧૨૯॥

અર્થ:—(સઞ્વે વટ્ટરિમાગા) કે० સઞ્વં ઘાટલાં રિમાનો (એગ-
 દુવારા) કે० એક ધારણાવાળાં (હવંનિ) કે० હોય છે. એમ (ના-
 યવ્વા) કે० જાણવાં. (તંસરિમાણે) કે० રિમૂળાં રિમાનને રિમે
 (તિણ્ણય) કે० પ્રજા ધારણાં હોય છે; (ય) કે० અને (ચત-
 રંસે) કે० ચાર મૂળા રિમાનને રિમે (ચત્તારિ) કે० ચાર ધારણા
 (હુનિ) કે० હોય છે ॥ ૧૨૯ ॥

પાગારપરિચિલ્લતા, વટ્ટરિમાગા હાંનિ સઞ્વેરિ ॥

ચતરંસ રિમાગાગં, ચત્તારિસિં વેદ્યા હોઈ ॥ ૧૩૦ ॥

અર્થ:—(સઞ્વેરિ) કે० ચારે દિશામાં રહેલા સર્વ (વટ્ટરિ-
 માગા) કે० ઘાટલાં પડેલા ગોળરિમાનો (પાગારપરિચિલ્લતા) કે०
 ગડધી રિટ્ટાપલા (હવંનિ) કે० હોય છે. અને (ચતરંસ રિ-
 માગાગં) કે० ચાર મૂળાવાળા રિમાનને (ચત્તારિસિં) કે० ચારે
 દિશાએ (વેદ્યા હોઈ) કે० વેદિકા હોય છે, કાંગગા રિમાના

મઠને પેંદિકા જાગરો, ધર્મને ચામ્પા ચિમાનો કાંગરાચાનો મઠ
મને ચોમ્પા ચિમાને કાંગરા ચિનાનો મઠ છે. ॥ ૧૧૦ ॥

જત્તો વટ્ટચિમાણા, તત્તો તંમસ્સ વેદ્યા હોડ ॥

વાગારો ચોધન્નો, અવસેસેણ ચિમાણાણં ॥ ૧૧૧ ॥

અર્થ— જત્તો) કે. ડી રિમાર્ (વટ્ટચિમાણા) કે. મોંપ
ચિમાનો ., તત્તો) કે. તે રિમાર્ (તંમસ્સ) કે. ચિમ્પાચિમા
ચિમાને (વેદ્યા) કે. પેંદિકા એને કાંગરા ચિનાનો મઠ (હોડ)
કે. છે, મને . ધર્મને (ધર્મ) કે. ચામ્પીની રિમાને (ચિમાણા)
કે. ચિમાનોને ચામ્પાનો કે. કામ્પાચાનો મઠ (ચોધન્નો) કે.
ચામ્પા. ॥ ૧૧૧ ॥

મળેગુ વળદેગુ, મગ્ગં વટ્ટં અગંતં તંમં ॥

તમ્મંતર તમ્મં, પુણોતિ વટ્ટં તઝઝ તંમં ॥ ૧૧૨ ॥

અર્થ— મળેગુ વળદેગુ) કે. લેવ્યાંકના મળે એને વાગે
ચામ્પા. મગ્ગ . કે. મ વળ હોડ ચિમાને . વટ્ટ) કે. મોંપા-
હોડ છે, મને . મગ્ગા) કે. મ્પાચ વટ્ટી વાગે રિમાને વટ્ટ વટ્ટ
ચિમાને . તમ્મં કે. તમ્મ ચામ્પાચાટ્ટ છે, (તમ્મંતર) કે. મ્પાચ
તમ્મં વાગે રિમાને વટ્ટ વટ્ટ ચિમાને (તમ્મંતર) કે. વાગે ચામ્પા-
હોડ છે, મને (પુણોતિ) કે. વટ્ટીને તમ્મ (વટ્ટ કે. મોંપચિમાને
તમ્મં . તમ્મં) કે. મ્પાચ વટ્ટી (તમ્મં) કે. તમ્મ ચામ્પાચાટ્ટ. એવ
રેખા ચામ્પાચા ચિમાને મ્પાચી ચામ્પા, મને વટ્ટે વટ્ટે વટ્ટ વટ્ટ
ચિમાને વટ્ટે વટ્ટ ॥ ૧૧૨ ॥

હોં રિમાનેગુ વટ્ટ વટ્ટ છે.

આવલિયવિમાણાણં. અંતરં નિયમમો અમંસિજ્જં ॥

મંસિજ્જમમંસિજ્જં મણિયં પુપ્પાવકિન્નાણં ॥ ૧૩૩ ॥

અર્થ—(આવલિયવિમાણાણં) કે.૦ ચારે દિશાની પંક્તિમાં રહેલા વિમાનોનું (અંતરં) કે.૦ અંતર (નિયમમો) કે.૦) નિશ્ચયથી (અમંસિજ્જં) કે.૦ અમંસ્યાના યોજનનું હોય છે. અને (પુપ્પાવકિન્નાણં) કે.૦ ચારે દિશાની ચતુર્થા રહેલા પુષ્પારફીર્ણ વિમાનોનું અંતર (મંસિજ્જમમંસિજ્જં) કે.૦ મંસ્યાના અથવા અમંસ્યાના યોજનનું (મણિયં) કે.૦ કમું છે. ॥ ૧૩૩ ॥

એ વિમાનોની આકૃતિ દર્શાવી કહે છે.

વટ્ટં તુ વલ્લગંપિવ. તંમં મિંવાડગંપિવ વિમાણં ॥

ચતુરંમ વિમાણં પુણ, અસ્તાદગમંત્રિયં મણિયં ॥ ૧૩૪ ॥

અર્થ—(વટ્ટં) કે.૦ લે વાટનાં વિમાન છે તે (વલ્લગંપિવ) કે.૦ વલ્લગાકાર હોય છે, અને (તંમં વિમાણં) કે.૦ ત્રિમૂર્તિ વિમાન (મિંવાડગંપિવ) કે.૦ મિંષોદાના આકારે હોય છે. (પુણ) કે.૦ વલી (ચતુરંમ વિમાણં) કે.૦ ચોમૂર્તિ વિમાન (અસ્તાદગમંત્રિયં) કે.૦ નાટકના અસ્તાદાના આકારે ચોમૂર્તિ (મણિયં) કે.૦ વાટાં છે. ॥ ૧૩૪ ॥

એ વિમાનોના મેંઘ અને સ્પર્શ વર્ણવે છે.

અચ્ચંતમુરહિગંધા, પાસે નવણીયમત્તયસુહકાસા ॥

નિચ્ચુજ્જોયા રમ્મા, સંયંપહા તે વિરાયંતિ ॥ ૧૩૫ ॥

અર્થ—તે વિમાન (અચ્ચંતમુરહિગંધા) કે.૦ અત્યંત મુગંધ-

આવલિયવિમાણાણં. અંતરં નિયમમો અમંચિજ્જં ॥

મંચિજ્જમમંચિજ્જં મણિયં પુપ્પાવકિન્નાણં ॥ ૧૩૩ ॥

અર્થ—(આવલિયવિમાણાણં) કે. ચારે દિશાની પંક્તિમાં રહેલા વિમાનોનું (અંતરં) કે. અંતર (નિયમમો) કે. નિયમથી (અમંચિજ્જં) કે. અમંચ્યાના યોજનનું હોય છે. અને (પુ-પ્પાવકિન્નાણં) કે. ચારે દિશાની વચમાં રહેલા પુષ્પાવકીર્ણ વિમાનોનું મંચર (મંચિજ્જમમંચિજ્જં) કે. મંચ્યાના અથવા અસંચ્યાના યોજનનું (મણિયં) કે. કહ્યું છે. ॥ ૧૩૩ ॥

એ વિમાનોની આકૃતિ દર્શાવતી કહે છે.

વટ્ટં તુ વલ્લમંપિવ, તંમં મિંચાડગંપિવ વિમાણં ॥

ચતુરંમ વિમાણં પુણ. અસ્તાડગમંઠિયં મણિયં ॥ ૧૩૪ ॥

અર્થ—(વટ્ટં) કે. જે ઘાટનાં વિમાન છે તે (વલ્લમંપિવ) કે. વલ્લવાકાર હોય છે, અને (તંમં વિમાણં) કે. ત્રિમૂર્તિનાં વિમાન (મિંચાડગંપિવ) કે. મિંચોટાના આકારે હોય છે. (પુણ) કે. ઘડી (ચતુરંમ વિમાણં) કે. ચોમૂર્તિનાં વિમાન (અસ્તાડગ-મંઠિયં) કે. નાટકના અગાદાના આકારે ચોરુણા (મણિયં) કે. કહ્યાં છે. ॥ ૧૩૪ ॥

એ વિમાનોના મંથ અને સ્પર્શ વર્ણવે છે.

અચ્ચંતગુરહિંગંધા, ફાસે નવણીયમઝયસુહફાસા ॥

નિચ્ચુજ્જોયા રમ્મા, સયંપહા તે વિસયંતિ ॥ ૧૩૫ ॥

અર્થ—તે વિમાન (અચ્ચંતગુરહિંગંધા) કે. અત્યન્ત ગુંધ-

પુબ્દેણ પન્નિઝમેણ ય, જે વટ્ટા તેવિ દાહિણિહસ્સ ॥
તંસ ચરમંગા પુણ, સામન્ના હુંતિ દુણ્હંપિ ॥ ૧૩૮ ॥

અર્થ—(પુબ્દેણ પન્નિઝમેણ ય) કે० પૂર્વદિશા અને પશ્ચિમદિ-
શાના વિમાનની પંક્તિને વિષે (જે વટ્ટા) કે० જે વાટમાં વિમાન
છે. (તેવિ) કે० તે વિમાનો પણ (દાહિણિહસ્સ) કે० દક્ષિણ-
દિશાના મૌખમેંદ્રનો છે. (પુણ) કે० ચત્તી મંમ કે० પ્રણ સૂળવાળો
અને (ચરમંગા) કે० ચાર સૂળવાળો જે વિમાન છે. તે (સામન્ના
કે० સામાન્યપણાથી (દુણ્હંપિ) કે० મૌખમેંદ્ર સથા ઈશાનેંદ્ર એ
બન્નેના (હુંતિ) કે० છે. પટ્ટે બન્ને ઈશો તે વિમાનોના અર્દ્ધો-
અર્દ્ધ માર્દ્ધક છે. ॥ ૧૩૮ ॥

પદમપયરંમિ પદમે, કપ્પે ઉડુનામ ઇંદયવિમાગં ॥
પણ્યાલલ્લક્ષજોયણ, લક્ષ્વં સંબુવરિ સંબટ્ટં ॥૧૩૯॥

અર્થ—(પદમે કપ્પે) કે० પહેલા દેવલોકના (પદમપયરંમિ)
કે० પહેલા પ્રવરને વિષે (ઉડુનામ) કે० ઉડુનામનું (ઇંદયવિ-
માગં) કે० ઈંદ્રક વિમાન છે. તે (પણ્યાલલ્લક્ષજોયણ) કે०
ગાળાકારે પિસ્તાન્તીક સાથે યોજનના પ્રમાણવાળું છે. અને (સ-
મ્બુ રિ) કે० સવના ઝર ધાસડમા પ્રવરે (સંબટ્ટં) કે० સર્વા-
ર્થસિદ્ધ નામનું વિમાન (લક્ષ્વં) કે० એક સાથે યાજનનું ગો-
ળાકાર છે. ॥ ૧૩૯ ॥

હરે ધાસડ પ્રવરના મધ્યભાગમાં રહેલા ઈંદ્રક વિમાનની
નામ કહે છે.

ઉડુ ચંદ રયણ વગ્ગુ, વીરિય વરુણે તહય આણંદે ॥
વંમે કંચગ રુદ્ધમે, વંવે અરુણે ય વરુણે ય ॥૧૪૦॥

વાળા, તેમજ (ફાસે) કે० સ્પર્શમાં (નરણીયમત્તયમુદાપામા) કે० માલવ સરલા કોમટ અને મુલકારી સ્પર્શવાળા, (નિન્નુજ્જોયા) કે० નિત્ય પ્રકાશવાળા, (રમ્મા) કે० રમણિક અને (ગયંદા) કે० પોતાની મેલે પ્રકાશીત એવા (તે) કે० તે વિમાનો (વિરાયતિ) કે० ગોમે છે. ॥ ૧૩૫ ॥

જે દક્ષિણેગ ઇંદા, દાહિગઓ આવલી મુણેયન્ના ॥
જે પુગ ઉત્તર ઇંદા, ઉત્તરઓ આવલી મુણે તેમિ ॥૧૩૬॥

અર્થ—(જે દક્ષિણેગ ઇંદા) કે० જે દક્ષિણ દિશાએ સૌષ્ઠ-
મૈંદ્ર તથા મનકુમારેંદ્ર છે, તેમના (દાહિગઓ) કે० દક્ષિણ દિ-
શાની (આવલી) કે० પંક્તિમાં રહેલાં વિમાનો (મુણેયન્ના) કે०
જાણવાં. પુગ કે० વલી (જે ઉત્તર ઇંદા) કે० જે ઉત્તરદિશાએ ઇન્દા-
નેંદ્ર તથા માહેંદ્ર છે. (તેમિ) કે० તેમનાં (ઉત્તરઓ) કે० ઉત્તર-
દિશાની (આવલી) કે० પંક્તિમાં રહેલાં વિમાનો (મુણે) કે०
જાણવાં. ॥ ૧૩૬ ॥

પુવ્વેગ પચ્છિમેગ ય, સામણ્ણા આવલી મુણેયન્ના ॥
જે પુગ વટ્ટવિમાણા, મજ્ઞિલ્લા દાહિગિલ્લાગં ॥૧૩૭॥

અર્થ—(પુવ્વેગ પચ્છિમેગ ય) કે० પૂર્વે દિશા અને પશ્ચિમ
દિશાની (આવલી) કે० વિમાનોની પંક્તિ તે સૌષ્ઠમૈંદ્ર તથા ઇન્દા-
નેંદ્ર વન્ને ઇંદ્રોની (સામણ્ણા) કે० સાચારણ સામાન્યપણે જાણવી.
(પુગ) કે० વલી જે (મજ્ઞિલ્લા) કે० જે મધ્યમાગના (વટ્ટવિ-
માણા) કે० વાટલાં વિમાન છે, તે (દાહિગિલ્લાગ) કે० દક્ષિણ
દિશાના સાષ્ઠમૈંદ્રનાં જાણવાં. ॥ ૧૩૭ ॥

પુલ્લેણ પલ્લિઝમેણ ચ, જે વટ્ટા તેવિ દાહિણિલ્લસ્સ ॥
તંમ ચત્તમ્મગા યુળ. મામન્ના હુંનિ દુળ્હંપિ ॥ ૧૩૮ ॥

અર્થ—(પુલ્લેણ પલ્લિઝમેણ ચ) કે.૦ પૂર્વદિશા અને પશ્ચિમદિ-
શાના વિમાનની પાંચે તરફ (જે વટ્ટા) કે.૦ જે ઘાટનાં વિમાન
છે. (તેરિ) કે.૦ તે વિમાનો પણ (દાહિણિલ્લસ્સ) કે.૦ દક્ષિણ-
દિશાના મોંઘેટનાં છે. (યુળ) કે.૦ ચત્તી તંમ કે.૦ યળ મૂળશાળાં
અને (ચત્તમ્મગા) કે.૦ ચાર મૂળશાળાં જે વિમાન છે. તે (મામન્ના
કે.૦ મામાન્યપણાથી (દુળ્હંપિ) કે.૦ મોંઘેંદ્ર તથા રેશાનેંદ્ર એ
બન્નેના (હુંનિ) કે.૦ છે. પરમે બન્ને રેશાં તે વિમાનોના અર્દો-
અર્દ માપીક છે. ॥ ૧૩૮ ॥

પદમપરમિ પદમે, કપ્પે ઉડુનામ રંદયવિમાગં ॥
પળ્યાલલ્લક્ષજોયણ, લક્ષં સંવુવરિ સંવટ્ટં ॥ ૧૩૯ ॥

અર્થ—(પદમે કપ્પે) કે.૦ પદ્મના દેવલોકના (પદમપરમિ)
કે.૦ પદ્મના મંતરને વિરે (ઉડુનામ) કે.૦ ઉડુનામનું (રંદયવિ-
માગં) કે.૦ રંદ્રક વિમાન છે. તે (પળ્યાલલ્લક્ષજોયણ) કે.૦
ગામ્નાકારે વિમાનીશ સાથે યોજનના પ્રમાણવાલું છે. અને (સ-
વુ વિ) કે.૦ સવના ડગર શામડમા મંતરે (સંવટ્ટં) કે.૦ સર્વા-
ર્થસિદ્ધિ નામનું વિમાન (લલ્લ) કે.૦ એક સાથે યાજનનું ગો-
સ્થાકાર છે. ॥ ૧૩૯ ॥

હો શાસક મંતરના મધ્યભાગમાં રહેલા રંદ્રક વિમાનનાં
નામ કહે છે.

ઉડુ ચંદ રયણ વગ્ગુ, વીરિય વરુણે તહય આણંદે ॥
વંમે વંચગ રૂઢમે, વંવે અરુણે ચ વરુણે ચ ॥ ૧૪૦ ॥

अर्थ—१ (उड्ड) के० उड्ड विमान, २ (चंद्र) चंद्रक विमान, ३ (रयण) के० रजन विमान, ४ (वग्गु) के० वग्गुविमान, ५ (वीरिय) के० वीर्य विमान, ६ (वरुणे) के० वरुण विमान (तदेव) के० तेजस, ७ (आणंदे) के० आनन्द विमान, ८ (वंमे) के० व्रम विमान, ९ (कांचग) के० कांचन विमान, १० (रुद्रे) के० रुद्रिण विमान, ११ (चंडे) के० चंड विमान, १२ (अरुणे य) के० अरुण विमान, १३ (वरुणे य) के० वरुण विमान, १४ (तेर विमान. ए तेर विमान पहेला तथा बीजा देवलोके छे. ॥१४०॥

वेरुलिय रुयग रुद्रे, अंके फलिदे तदेव तवणिज्जे ॥
मेहे अग्ग हलिदे, नलिणे तह लोहियक्खे य ॥१४१॥

अर्थ—१४ (वेरुलिय) के० वैरुय विमान, १५ (रुयग) के० रुचक विमान, १६ (रुद्रे) के० रुद्रिण विमान, १७ (अंके) के० अंरुविमान, १८ (फलिदे) के० स्फटिक विमान, (तदेव) के० तेजस १९ (तवणिज्जे) के० तवनीय विमान, २० (मेहे) के० मेघविमान २१ (अग्ग) के० अर्घ विमान, २२ (हलिदे) के० हलिद्र विमान, २३ (नलिणे) के० नलिण विमान, (तह) के० तेजस २४ (लोहियक्खे य) के० लोहिताक्ष विमान. ॥१४१॥

वडरे अंजग वरपाल, स्टि देवे य सोम मंगलग्ग ॥

वलमदे चक्र गया, मोवच्छिय णंदियावते ॥ १४२ ॥

अर्थ—२५ (वडरे) के० वड. ए वार विमान प्राप्ते तथा सोमे देवलोके छे ॥ २६ (अंजग) के० अंजन विमान, २७ (वरपाल) के० वरपाण्ड विमान, २८ (गिड्ड) के० गिड्ड विमान, २९

માન, ૫૧ (આરણ) કે० આરણ વિમાન, (તહાવિય) કે० તેમજ ૫૨ (અચ્ચુણ) કે० અચ્ચુત વિમાન. ૫૩ ચાર વિમાન અગીયારમે તથા ચારમે દેવલોકે (ચેવ) કે० નિચ્ચે જાણવા ॥ ૧૪૪ ॥

સુદંસણ સુપાંડવદ્દે, મળોરમે ચેવ હોઈ પદમતિગે ॥

તત્તો ય સઘભદ્દે, વિસાલણ સુમળે ચેવ ॥ ૧૪૫ ॥

અર્થ—૫૩ (સુદંસણે) કે० સુદર્શન વિમાન, ૫૪ (સુપાંડવદ્દે) કે० સુમનિવંદ્ય વિમાન, ૫૫ (મળોરમે) કે० મનોરમ વિમાન, ૫૬ ચણ વિમાન નવ પ્રેયકના (પદમતિગે) કે० પ્રથમ શ્રીકૃત્ને રિપે (ચેવ) કે० નિચ્ચે (હોઈ) કે० છે. (તત્તો ય) કે० અને સ્પાર પાઠી ૫૬ (સઘભદ્દે) કે० સર્વભદ્ર, ૫૭ (વિસાલણ) કે० વિશાલ, ૫૮ (સુમળે) કે० સુમનસ-૫૯ ચણ વિમાન નવ પ્રેયકના પીના શ્રીકૃત્ને રિપે (ચેવ) કે० નિચ્ચે છે. ॥ ૧૪૫ ॥

સોમગસે પીઈકરે, આઈયે ચેવ હોઈ તદ્દયતિગે ॥

મઘઢ્ઠિસિદ્ધિનામે, હિંદયા ઇવ વાસઢ્ઠી ॥ ૧૪૬ ॥

અર્થ—૬૦ (સોમગસે) કે० સોમનસ વિમાન, ૬૦ (પીઈકરે) કે० પીતિકર વિમાન, ૬૧ (આઈયે) કે० આશિય વિમાન, ૬૨ ચણ વિમાન નવ પ્રેયકના શ્રીના શ્રીકૃત્ને રિપે (ચેવ) કે० નિચ્ચે (હોઈ) કે० છે. અને પાંચ અનુભા વિમાનને રિપે ૬૨ (મઘઢ્ઠિસિદ્ધિનામે) કે० એક મારાંયે સિદ્ધિ નામનું વિમાન છે. (હિંદયા ઇવ વાસઢ્ઠી) કે० ૫ વામઢ્ઠ હિંદક વિમાનનાં નામ કયા, ૧૪૬

હવે દરેક દેવલોકે શ્રેણીના વિમાનની મંડળા બાવરા માટે જણાવ કરે છે.

પદપંતિનપયગવલી, વિનાગમુદ્ધૃતિ નમ્યસામઠં ॥

પયરગુગમિદ્ધકપ્પે, મયગમં પુન્નકક્રિયરં ॥ ૧૪૭ ॥

અર્થ—સૌર્યે અને ઈમાન દેવચોકના (૧૬૫) ક. ૧૬૫
(પયરાવચો વિવાગ , કે. ૭ મનના વિમાનની પાંતિ ને (મુદ , ક. ૭
મુચ કરવાય, અને (પંતિય) ક. ૭ છેડા મનના વિમાનની પાંતિ
ને (મુદિ) ક. ૭ મુદિ કરવાય. (નમ્યાગમઠં , ક. ૭ ને મુચ અને
મુદિના વિમાનોને પુકટા કરીને તેના અર્થે કર્યા. ૧૪૮ (૧૬૫-
રુગ) કે. ૭ ચોંછા દેવચોકના મન. ગુપ્તવા. તેવાં / કરે , કે. ૭
ચોંછા દેવચોકે (પુન્નકક્રિયરં) કે. ૭ આશિષકાના વિમાનોની
(મયગમ) કે. ૭ મર્ચ મળ્યા આવે. ॥ ૧૪૭ ॥

અર્થ ને ગાન છતાં મર્ચિત મયનારં છે કે—સૌર્યે તથા ઈમાન
પ. ૭ને દેવચોકને વિ. પંચા મનના (૧૪૭) , વિમાન ને મુદ
કરવાય, અને છેડા નેના મનના (૧૪૭) , વિમાન ને મુદિ કરે-
વાય. પ. ૭ને મંચરાને પુકટી કરીને મ્યાર (૪૦૦) થાય. પ. ૭ને
અર્થે કરીને મ્યાર (૨૦૦) થાય. તેને પ. ૭ને દેવચોકના ને
મર્ચે ગુપ્તિ મ્યારે સૌર્યે તથા ઈમાન દેવચોકના વિમાનની
પાંતિના મર્ચ વિમાનોની મળ્યા (૨૦૦૦) થાય.

તે પ. ૭ને દેવચોકના મર્ચ મર્ચ માટે મ્યાર વિમાનો છે,
તેવાં (૨૦૦૦) છેડાના વિમાન કરીને મ્યાર (૧૦૦૦૦૦૦)
પ. ૭ના પુનાકીને વિમાન કરી રહે. પ. ૭ને આગળના દેવ-
ચોક પતિ પાંતિ મેરૂ. ॥ ૧૪૭ ॥

તેન કાન આગળી ગાવારં કરે છે.

માન, ૫૧ (આરણ) કે० આરણ વિમાન, (નહાવિય) કે० તેમજ ૫૨ (અરુચુષ) કે० અન્યુત વિમાન. એ ચાર વિમાન અગીયારમે તથા ધારમે દેવલોકે (ચેવ) કે० નિશ્ચે જાણવા ॥ ૧૪૪ ॥

સુદંસણ સુપાંડવઢે, મળોરમે ચેવ હોઈ પદ્મતિગે ॥
તત્તો ય સઘભદ્રે, ત્રિસાલણ સુમણે ચેવ ॥ ૧૪૫ ॥

અર્થ—૫૩ (સુદંસણે) કે० સુદર્શન વિમાન, ૫૪ (સુપાંડવઢે) કે० સુમનિવંદ વિમાન, ૫૫ (મળોરમે) કે० મનોરમ વિમાન, એ ત્રણ વિમાન નવ ગ્રંથેયકના (પદ્મતિગે) કે० પ્રથમ ત્રિકને ત્રિપે (ચેવ) કે० નિશ્ચે (હોઈ) કે० છે. (તત્તો ય) કે० અને ત્યાર પછી ૫૬ (સઘભદ્રે) કે० સર્વભદ્ર, ૫૭ (ત્રિસાલણ) કે० ત્રિસાલ, ૫૮ (સુમણે) કે० સુમનસ—એ ત્રણ વિમાન નવ ગ્રંથેયકના ધીજા ત્રિકને ત્રિપે (ચેવ) કે० નિશ્ચે છે. ॥ ૧૪૫ ॥

સોમગસે પીઠકરે, આઈચે ચેવ હોઈ તદ્યતિગે ॥
સઘઢસિદ્ધિનામે, હંદયા એવ વાસઢી ॥ ૧૪૬ ॥

અર્થ—૫૯ (સોમગસે) કે० સોમનસ વિમાન, ૬૦ (પીઠકરે) કે० પ્રીતિકર વિમાન, ૬૧ (આઈચે) કે० આદિત્ય વિમાન, એ ત્રણ વિમાન નવ ગ્રંથેયકના ત્રીજા ત્રીકને ત્રિપે (ચેવ) કે० નિશ્ચે (હોઈ) કે० છે. અને પાંચ અનુત્તા વિમાનને ત્રિપે ૬૨ (સઘઢસિદ્ધિનામે) કે० એક સર્વાયે સિદ્ધિ નામનું વિમાન છે. (હંદયા એવ વાસઢી) કે० એ વાસઢ હંદ્રક વિમાનનાં નામ કયા. ૧૪૬

હવે દરેક દેવલોકે શ્રેણીના વિમાનની સંખ્યા લાવવા માટે ઉપાય કહે છે.

અટ્ટળળ્હી સયમહસ્મા, સત્તાળર્વઈ ભવે સહસ્સાઈ ॥

પળહત્તરિ ય વિમાળા, હવંતિ પુષ્પાવકીર્ણાણં ॥૧૪૮॥

અર્થ—(અટ્ટળળ્હી સયમહસ્મા) કે० ઓગળસાઢ ત્વાલ, (સત્તાળર્વઈ સહસ્સાઈ) કે० સત્તાણું હજાર, (ય) કે० અને (પળહત્તરિ) કે० પંચોત્તર ઘટલા (પુષ્પાવકીર્ણાણં) કે० પુષ્પા વકીર્ણ (વિમાળા) કે० ચિમાનો (હવંતિ) કે० હોય છે. ॥૧૪૮॥

તેવળ્ણે ચઝવળ્ણે, પંચાવળ્ણે તદ્દેવ વાસઢે ॥

एएसु पयरेसु अ, न हुंति पुष्पावकीर्णाइ ॥ १४९ ॥

અર્થ—(તેવળ્ણે) કે० પ્રેપનમુ, (ચઝવળ્ણે) કે० ચોપનમુ, (પંચાવળ્ણે) કે० પંચાવનમુ (તદ્દેવ) કે० તેમજ (વાસઢે) કે० વાસઢમું. (एएसु पयरेसु) કે० ઘટલા પ્રતરોને વિષે (પુષ્પાવ-કીર્ણાઈ) કે० પુષ્પાવકીર્ણ ચિમાનો (ન હુંતિ) કે० નથી. ॥૧૪૯॥

હવે વાસઢે પ્રતરમાંનાં કોઈપણ પ્રતરને વિષે ત્રિમૂળા ચોમૂળા અને ઘાટલા ચિમાનો જાળવાનો ઉપાય કહે છે.

इगदिसि पंतिविमाणा, निविभत्ता तंस चउरंसा वट्टा ॥

तंसेसु सेसमेगं, खिन्नं सेसं दुगस्स इक्किं ॥ १५० ॥

तंसेसु चउरंમેसु य, तो रासितिगंपि चउगुगं काउ ॥

वट्टेसु इंदयं खिन्नं, पयरवगं मीलियं कप्पे ॥ १५१ ॥

અર્થ—(ઇગદિસિ પંતિવિમાળા) કે० એક ચિમાના પંતિના ચિમાનોને (તિવિભત્તા) કે० ધણ ભાગે વહેંચીયે ઘટલે અનુગમે (તંસ ચઝરંસા વટ્ટા) કે० ત્રિમૂળા ચારમૂળા અને ઘાટલા એ

नं. १
उर्ध्व देवलोक के विमानोना मुख-भूमि विगरे गगितनुं कोष्टक.

कथा देवलोक-	मुख विमान.	भूमि विमान	समाप्त.	समाप्तनु अर्थ.	प्रतरनी संख्या (गुणाकार माटे)	प्रतर म- संख्या गुण- वाधो लक्ष्य प्रथेलां) प- क्ति विमान.	पुष्पायकीण विमान.	सर्व विमान
तोषर्ष-रथान	२४८	२०१	४५०	२२५	१३	२४२५	५८८७०७५	१०००००
मनन्-माहेन्द्र	१६७	१५३	३५०	१७५	१२	२१००	१६८७२००	२००००००
सद	१४८	१२६	२७८	१३८	१	८३४	३६८१११	४०००००
लोक	१२५	१०५	२३४	११७	५	५८५	४६४१५	५०००००
मुक्त	१०५	८३	१६८	८६	४	३६१	३६१०२	४०००००
सदलार	८६	७७	१११	८३	४	३३२	५११८	१००००
आगत-मानल	७३	६१	१३४	६७	४	२१८	१३२	४००
आरण-अकपुल	५३	४५	१०२	५१	४	२०४	६१	३००
अयः प्रियेक ३	४१	३३	७४	३७	३	१११	०	१११
मध्य प्रियेक ३	२८	२१	५०	२५	३	७५	३२	१०८
उर्ध्व प्रियेक ३	१७	८	२६	१३	३	३६	११	१००
अनुतर	५	०	०	०	१	५	०	५
उर्ध्व देवलोक	२४८	५	२५४	१२७	१२	७८७४	८४८८१४१	८४८७०२३

અટ્ટળણ્હી સયમહસ્તા, સત્તાળવર્ઘે ભવે સહસ્તાઈ ॥

પળહત્તરિ ય વિમાણા, હવંતિ પુષ્કાવકીળ્ણાણં ॥૧૪૮॥

અર્થ—(અટ્ટળણ્હી સયમહસ્તા) કે० ઓગણસાઠ ત્રાલ, (સત્તાળવર્ઘે સહસ્તાઈ) કે० સત્તાણું દજાર, (ય) કે० અને (પળહત્તરિ) કે० પંચોત્તર ષટ્ત્યા (પુષ્કાવકીળ્ણાણં) કે० પુષ્પા વકીર્ણ (વિમાણા) કે० વિમાનો (હવંતિ) કે० હોય છે. ॥૧૪૮॥

તેવળ્ણે ચઝવળ્ણે, પંચાવળ્ણે તદેવ વામઢે ॥

एएसु पयरेसु अ, न हुंति पुष्कावकीण्णाइ ॥ १४९ ॥

અર્થ—(તેવળ્ણે) કે० ત્રેપનમુ, (ચઝવળ્ણે) કે० ચોપનમું, (પંચાવળ્ણે) કે० પંચાવનમુ (તદેવ) કે० તેમજ (વામઢે) કે० વાસડમું. (एएसु पयरेसु) કે० ષટ્ત્યા ધનરાંને વિષે (પુષ્કાવ-કીળ્ણાઈ) કે० પુષ્પાવકીર્ણ વિમાનો (ન હુંતિ) કે० નથી. ॥૧૪૯॥

હવે થાસઠે ધનરમાનાં કોડપણ ધનરને વિષે ત્રિમૂળા ચોમૂળા અને થાટલા વિમાનો જાળવાનો ડપાય કહે છે.

इगदिसि पंतिविमागा, तिविभत्ता तंस चउरंसा वट्टा ॥

तंसेसु सेसमेगं, खिउ सेस दुगस्स इक्किफं ॥ १५० ॥

तंसेसु चउरंमेसु य, तो रासितिगंपि चउगुगं काउ ॥

वट्टेसु इंदयं खिउ, पयरवगं मीलियं कप्पे ॥ १५१ ॥

અર્થ—(इगदिसि पंतिविमागा) કે० એક દિશાના પંતિના વિમાનોને (તિવિભત્તા) કે० ધણ ભાગે થોડીયે ષટ્તે અનુક્રમે (તંસ ચઝરંસા વટ્ટા) કે० ત્રિમૂળા ચારમૂળા અને થાટલા ષટ્ત

વ્રણ માગ થાય, અને એમ કરતા (સેસમેગં) કે૦ જો એક શ્રેષ્ઠ
 વચે તો (તંસેમુ) કે૦ ત્રિમૂળામાંહે (ત્રિવ) કે૦ મેલવવું. અને
 (સેસદુગસસ) કે૦ શ્રેષ્ઠ વે વચે તો (શ્કિકં) કે૦ એક એક મેલ-
 વવું. ॥ ૧૫૦ ॥ પટલે (તંસેમુ ય ચડરંસેમુ) કે૦ એક વ્રણ સૂ-
 નામાં અને એક ચાર સૂનામાં મેલવવું. (તો) કે૦ ત્યાર પછી
 (રાસિતિગંરિ) કે૦ એ વ્રણે રાત્રીમાંહેની એક એક રાત્રીને વળ
 (ચડગુણં કાઢ) કે૦ ચારગુણા કરીને પછી (વદ્રેમુ) કે૦ ચાટલા
 વિમાનમાંહે (ઇંદયં ત્રિવ) કે૦ ઇંદ્રક વિમાન મેલવવું. પછી (પય-
 રથણં) કે૦ મનરના ચારે દિશાનાં વિમાનો એકઠા કરવાથી
 (રુપ્તે) કે૦ સૌંધર્માદિક દેવલોકે વિમાનોની સર્વ સંખ્યા થાય. ૧૫૧

અહિં એજ વાન દુષ્ટાંત સહિત સમજાવે છે કે—સૌંધર્મ નથા ઈંશાન
 દેવલોકના પહેલા મનરમાં એક દિશાએ ચાસડ વિમાન છે, તેને વ્રણ
 માગે પેહેંચીએ તો વીસ વીસનો એક એક માગ થાય. ઉપર જે વિ-
 માન થયે. તેમાંહેલું એક વિમાન ત્રિમૂળામાં અને થોડું વિમાન ચોસૂ-
 નામાં મેલવતાં એકવાન વિમાન ત્રિમૂળાવાલા, એકવોસ વિમાન
 ચોસૂનાવાલા અને વીસ વિમાન ચાટલા થાય. પછી એ વ્રણે રાત્રીના
 વિમાનને ચારગુણા કરીને ચાટલામાંહે એક ઇંદ્રક વિમાન મેલવીયે
 પટલે પહેલા મનરની ચારે દિશાનો ચારે પંક્તિ મળીને ચોરાત્રી
 ત્રિમૂળા, ચોરાત્રી ચો મૂળા અને એકાત્રી ચાટલાં. એમ સર્વ મળીને
 સર્વો ભોગળયચામ વિમાન થાય. ॥ એ પ્રમાણે થોડા મનરોને રિયે
 વળ જાણી લેવું.

હવે સૌંધર્માદિક વાર દેવલોકના દેવોનાં ચિન્હ કરે છે.

કપ્પેસુ ય પ્રિય મહિમો. વરાહ મિહા ય છાગલ સાહસા ॥

હય ગય મુખંગ સુગમી, વમહા વિડિનાઈં ચિંવાઈં ॥ ૧૫૨ ॥

अर्थ—(कपेसु य) के० बार देवलोक माहेल्या पहेल्या मी-
 यम देवलोकना देवोने (मिय) के० भगनुं चिन्ह, चीना ईशान
 देवलोकना—देवोने (महिसो) के० पाहानुं चिन्ह, वाजा मनकु-
 मार देवलोकना देवोने (वराह) के० गूअरनुं चिन्ह, चोपा
 माहद्र देवलोकना देवोने (मिहा य) के० मिहनुं चिन्ह
 पांचमा द्रव्य देवलोकना देवोने (छगल) के० शोफटानुं चिन्ह,
 छहा लांतक देवलोकना देवोने (मालूरा) के० देहकानुं चिन्ह,
 सांयमा भुक् देवलोकना देवोने (हय) के० पाहानुं चिन्ह, आ-
 ठमा सहस्रार देवलोकना देवोने (गय) के० हाथीनुं चिन्ह,
 नवमा आनन देवलोकना देवोने (भुयग) के० सर्पनुं चिन्ह
 दशमा प्राणत देवलोकना देवोने (खमी) के० गेहानुं चिन्ह,
 अगीपारमा आरण देवलोकना देवोने (वगहा) के० खपमनुं चिन्ह,
 भने बारमा अप्युत देवलोकना देवोने (विट्ठिमाई) के० पग वि-
 नेपनुं चिन्ह छे. ए (चिथाई) के० चिन्हो कयां ॥ १५० ॥

हये दश वैमानिक इंद्रोना सामानिक देवता तथा आन्तरिक
 देवताभोनी संख्या फरे छे.

बुलसी असिइ वावत्तरि, सत्तरि सट्टी य पन्न चत्ताला ॥
 तुलसुर तीस बीमा, दगसहम्म आपरख चउंगु-
 णिया ॥ १५३ ॥

अर्थ—सीशेंद्रना (बुलसी) के० चोरासी हजार, ईशाने-
 द्रना (असिइ) के० पैंसी हजार, मनसुमारेंद्रना (वावत्तरि)
 के० बहोतर हजार, माहेंद्रना (सत्तरि) के० सीत्तर हजार, द्रव्ये-
 द्रना (सट्टी य) के० साठ हजार, लांतकेंद्रना (पघ) के० प-

ચાસ હજાર, શુકેન્દ્રના (ચત્તાલા) કે० ચાલીશ હજાર, સહસ્રારેન્દ્રના (ત્રીસ) કે० શ્રીશ હજાર, આનતમાણતેન્દ્રના (વીસા) કે० વીશ હજાર, આરણઅચ્યુતેન્દ્રના (દસસહસ્ત્ર) કે० દશ હજાર (તુલ્લમુર) કે० સામાનિક દેવતા જાણવા, અને (આયરવલ) કે० આત્મરક્ષક દેવો (ચંડગુણિયા) કે० સામાનિક દેવતાથી ચાર ગુણાં દરેક ઇન્દ્રોને જાણવાં. ॥ ૧૫૩ ॥

ઝરના વિમાનો કોને આધારે રહ્યાં છે ? તે કહે છે.

દુસુ તિસુ તિસુ કપ્પેસુ. ઘગુદહિ ઘણવાય તદુભયં
ચ કમા ॥

સુર ભવગપદ્મઢાણં, આગાસપદ્મિયા ઝવરિં ॥ ૧૫૪ ॥

અર્થ—(દુસુ) કે० પહેલા અને વીજા દેવલોકને (યજુદહિ) કે० યનોદધિનો આધાર છે. (તિસુ) કે० શ્રીજા ચોથા અને પાંચમા દેવલોકને (ઘણવાય) કે० ઘનજાતનો આધાર છે, (ઘ) કે० ઘલી (તિસુ કપ્પેસુ) કે० છઠ્ઠા સાતમા અને આઠમા દેવલોકને (તદુભયં) કે० ઘનોદધિ અને ઘનજાતનો આધાર છે તે (કમા) કે० અનુષ્ઠમે જાણવું. (ઝવરિં) કે० તેના ઝર (મુરખગપદ્મઢાણં) કે० દેવલોકને આધાર તે (આગાસપદ્મિયા) કે० આકાશને આધારે છે. ॥ ૧૫૪ ॥

હયં વિમાનોના પૃથ્વીપિંડનું અને વિમાનનું ઝવરણું ઘણ ગા-યાથી કહે છે.

સત્તાવીસસયાઈ, પુદ્ગીપિંડો વિમાણઝ્ઞતં ॥

પંચસયા કપ્પદુગે, પદમે તત્તો ય ઇષિષાં ॥ ૧૫૫ ॥

હાયડ પુઢવીસુ સયં, વઢ્ઢઈ ભવણેસુ દુદુદુ કપ્પેસુ ॥
 ચડગે નવગે પળગે, તહેવ જા ણુત્તરેસુ ભવે ॥ ૧૫૬ ॥
 ઇગવીસસયા પુઢવી, વિમાણમિકારસેવ ય સયાઈ ॥
 ચત્તીસજોયણસયા, મિલિયા સઘત્થ નાયઘા ॥ ૧૫૭ ॥

અર્થ—(પડમે) કે૦ પહેલા (કપ્પદુને) કે૦ ચે દેવલોકને
 વિષે (પુઢવીપિંડો) કે૦ પૃથ્વીના પિંડનું જાડપણું પ્રમાણાંશુલના
 પ્રમાણથી (સત્તાવીસસયાઈ) કે૦ સત્તાવીસ સો યોજનનું છે અને
 (વિમાણવચ્ચત્તં) કે૦ વિમાનનું ઉચપણું (પંચસયા) કે૦ પાંચ
 સો યોજનનું છે. (નવો ય) કે૦ ત્યાર પછી (પુઢવીસુ) કે૦ પૃથ્વી-
 પિંડમાં (ઇક્કિં મયં) કે૦ એક એક સો યોજન ॥ ૧૫૬ ॥
 (હાયડ) કે૦ ઓછા કરવા અને (ભવણેસુ) કે૦ વિરાનને વિષે
 (વઢ્ઢઈ) કે૦ એક એક સો યોજન ચધારવા. એથી રીતે (દુ) કે૦
 બ્રીજા અને ચૌયા દેવલોકમાં (ડ) કે૦ પાંચમા અને છઠ્ઠા દેવ-
 લોકમાં, (દુ કપ્પેસુ) કે૦ સાગમા અને આડમાં દેવલોકમાં,
 (ચડો) કે૦ નામા દગના અગીયારમા અને ચારમા દેવલોકમાં,
 (નવગે) કે૦ નવગ્રંથેયકમાં, (તહેવ) કે૦ તેનજ (પળગે) કે૦
 પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં (જા ણુત્તરેસુ ભવે) કે૦ યાત્રુ પાંચમુ
 અનુત્તર વિમાન હોય ત્યાં મુરીમાં ॥ ૧૫૬ ॥ (ઇગવીસસયા) કે૦
 એકસીસ સો યોજન જાડપણે (પુઢવી) કે૦ પૃથ્વીપિંડ હોય અને
 (વિમાણમિકારસેવ ય સયાઈ) કે૦ વિમાનનું ઉચપણું અગીયાર
 સો યોજનનું હોય. પછી ૫ પૃથ્વીપિંડના અને વિમાનનાં ઉચરણને
 (વિચિત્તા) કે૦ એકઠા કરીને તો (મઝ્ઝ) કે૦ મઝે મરોને
 (રત્તોમ જોયગ સયા) કે૦ દ્વાસ સો યોજન (નાયઘા) કે૦
 જાણતા. ॥ ૧૫૭ ॥

તે આ પ્રમાણે—પહેલા અને ત્રીજા દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ (૨૭૦૦) યાજન તથા વિમાન (૫૦૦) યોજન ॥ ત્રીજાં અને ચોથા દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ [૨૬૦૦] યોજન તથા વિમાન (૬૦૦) યોજન ॥ પાંચમા અને છઠ્ઠા દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ (૨૫૦૦) યોજન તથા વિમાન [૭૦૦] યોજન ॥ સાતમા અને આઠમા દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ (૨૪૦૦) યોજન તથા વિમાન (૮૦૦) યોજન ॥ નવમે દશમે અગિયારમે અને બારમે દેવલોકે પૃથ્વીપિંડ (૨૩૦૦) યોજન તથા વિમાન (૯૦૦) યોજન ॥ નવ ગ્રંથેયકે પૃથ્વીપિંડ (૨૨૦૦) યોજન તથા વિમાન (૧૦૦૦) યોજન ॥ પાંચ અનુત્તર વિમાને પૃથ્વીપિંડ (૨૧૦૦) યોજન તથા વિમાન (૧૧૦૦) યોજન ॥ ચત્તેને મેઘા કરીયે ત્યારે (૩૨૦૦) યોજન થાય ॥

હવે સૌધર્માદિક વિમાનોના વર્ણ કહે છે.

પણ ચત્તિ દુ વણ્ણવિમાણા, સઘય દુસુ દુસુ ય જા
સહસ્સારો ॥

ઉવરિ સિય ભવણવંતર—જોડિસિયાણં વિવિહવણ્ણા ॥૧૫૮॥

અર્થ—પહેલા દેવલોકથી (જા સહસ્સારો) કે. આઠમા સહસ્રાર દેવલોક સુધીના (દુસુ દુસુ ય) કે. બે બે દેવલોકના (પણ ચત્તિદુવણ્ણ વિમાણા) કે. અનુક્રમે પાંચ ચાર પ્રણ અને એ વર્ણના વિમાનો હોય છે. તથા (સઘય) કે. ધજા સહિત હોય છે. તે આ પ્રમાણે—પહેલા તથા ત્રીજા દેવલોકના વિમાનો કાલા નીલા રાતા પિલા અને ઘોલા હોય છે, ત્રીજા તથા ચોથા દેવલોકના વિમાનો નીલા રાતા પિલા અને ઘોલા હોય છે. પાંચમા તથા છઠ્ઠા દેવલોકે રાતા પીલા અને ઘોલા હોય છે. સાતમા તથા આઠમા દેવલોકે પીલા અને ઘોલા હોય છે, ઉવરિ કે. તેના ઉપરના

ત્રિમાનો (ત્રિય) કે૦ ધોળા હોય છે. તથા (મત્રણવંતર જોડમિ-
યાળે) કે૦ મત્રણવંતર વ્યંતર તથા જ્યોતસી દેવોના ત્રિમાનો
(ત્રિદશ્યા) કે૦ ત્રિદશ્યાવંતર હોય છે. ॥૧૫૮॥

હવે દરેક દેવગોળના ત્રિમૂળા ચામૂળા અને વાટળા ત્રિમા-
નોની સંખ્યા કહે છે.

પત્રદ્વ અદ્વમીયા, દુસત્તરિયા ય નવ નવ સયાઓ ॥
સોહમ્મગ્ગ રમાળે, વટ્ટા તંમા ય ચરંમા ॥ ૧૫૯ ॥

અર્થ—(સોહમ્મગ્ગરમાળે) કે૦ મૌખ્ય અને જ્ઞાન દેવગો-
ળમાં (વટ્ટા તંમા ય ચરંમા) કે૦ વાટળા ત્રિમૂળા અને ચર-
મૂળા-ત્રિમાનો સાથે ગણતારાં (નવ નવ સયાઓ) કે૦નવ સો નવ સો
હર (પત્રદ્વ)કે૦પાંચદ્વ,(અદ્વમીયા)કે૦અદ્વમીયા અને (દુસત્તરિયા ય)
કે૦ ચઠાનેર છે. અર્થાત્ મૌખ્ય અને જ્ઞાન દેવગોળના સાથે યજ્ઞી
વાટળા ત્રિમાન ૯૬૬ ત્રિમૂળા ત્રિમાન ૯૮૮ અને ચરમૂળ ત્રિમાન
૯૭૨ છે. ॥ ૧૫૯ ॥

છવ્વ સયા વાળડયા, સત્તસયા વાસુત્તરા હંતિ ॥
છવ્વ સયા છત્તડયા, વટ્ટાઇ સંગંકુવાર મારિંદે ॥૧૬૦॥

અર્થ—(મળંકુવાર મારિંદે) કે૦ સનમુવાર અને મારિંદે ૯
વે દેવગોળમાં સાથે ગણતારાં (છવ્વ સયા વાળડયા) કે૦ છમો
અને વાળુ વાટળા ત્રિમાન, (સત્તસયા વાસુત્તરા) કે૦ સાત સો
વાર ત્રિમૂળા ત્રિમાન અને (છવ્વ સયા છત્તડયા) કે૦ છમો
છત્તુ ચરમૂળા પદ્ય (વટ્ટાઇ) કે૦ વાટળા ત્રિમાનોની સંખ્યા (હંતિ)
કે૦ હોય છે. ॥ ૧૬૦ ॥

ચાવત્તરિ ચુલસીયા. છમુત્તરયા, દુવેદુવીસયાઆ ॥
કપ્પંમિ ચંભલાણ, વટ્ટા તંસા ય ચડંસા ॥ ૧૬૧ ॥

અર્થ—ચંભલોપ્ કપ્પંમિ) કે० બ્રહ્મ દેવલોકને શિવે (વટ્ટા) કે० ઘાટલા વિમાન, (તંસા) કે० ત્રિશૂળા વિમાન, (ય) કે० અને (ચડંસા) કે० ચારમૂળા વિમાન તે (દુવેદુવીસયાઓ) કે० ષસો ષસો ઉપર (ચાવત્તરી) કે० શુભોત્તર વિમાન, (શુભ-સીયા) કે० ચોરાશી વિમાન, અને [છમુત્તરયા] કે० છોત્તર વિમાન છે. અર્થાત્ ઘાટલા (૨૭૪) ત્રિમૂળ [૨૮૪] અને ચડ-શૂળા [૨૭૧] વિમાન છે. ॥ ૧૬૧ ॥

તેણડય ચેવ સયં, દો ચેવ સયા સયં ચ ઘાણડયં ॥
કપ્પંમિ લંતગંમિ, વટ્ટા તંસા ય ચડંસા ॥ ૧૬૨ ॥

અર્થ—(લંતગંમિ કપ્પંમિ) કે० ભાંતક દેવલોકને શિવે [તેણડય નેર મયં] કે० એક માં પ્રાણુ વિમાન [વટ્ટા] કે० ઘાટલા, (દો નેર સયા) કે० બગો વિમાન (તંસા) કે० ત્રિ-શૂળા, અને [મયં ચ ઘાણડયં] કે० એકમાં પ્રાણુ વિમાન [વા-મ્યા] કે० ચામૂળા અનુક્રમે જાણતા ॥ ૧૬૨ ॥

અદ્ધાવીમં ચ મયં, છત્તીમમયં મયં ચ ચત્તીમં ॥
કપ્પંમિ મદ્દામુફે, વટ્ટા તંમા ય ચડંમા ॥ ૧૬૩ ॥

અર્થ—(મદ્દામુફે કપ્પંમિ) કે० શુક દેવલોકને શિવે. મ-દ્ધામિ ચ મયં, કે० એકમાં અદ્ધાવીન (વટ્ટા) કે० ઘાટલા

વિમાન, (છત્તીસ સય) કે૦ એક સો છત્તીસ (તંસા) કે૦
ત્રિમુળા વિમાન (ચ) કે૦ અને (સય ચ ષત્તીસ) કે૦ એક
સો ષત્તીસ (ચરંસા) કે૦ ચોમુળા વિમાન છે. ॥ ૧૬૩ ॥

અદ્રુત્તરસય સોડસ-સય પુણ અદ્રુત્તરં મયં પુણ્ણં ॥

કપ્પમિ સહસ્સારે, વટ્ટા તંસા ય ચરંસા ॥ ૧૬૪ ॥

અર્થ—(સહસ્મારે કપ્પમિ) કે૦ સહસ્રાર દેવલોકને વિષે
(અદ્રુત્તર સય) કે૦ એકસો આઠ (વટ્ટા) કે૦ ચાટ્ઠા વિમાન,
(સોડસ સય) કે૦ એકસો મોઠ (તંસા) કે૦ ત્રિમુળા વિમાન
અને (પુણ) કે૦ બલી (અદ્રુત્તરં મયં પુણ્ણં) કે૦ ષત્તીસ એકસો
આઠ વિમાન (ચરંસા) કે૦ ચોમુળા જાણવા. ॥ ૧૬૪ ॥

અડસીઈ ઘાણડી, અટ્ટાનીઈ ય હોઈ ઘોધવા ॥

આણયપાણયકપ્પે, વટ્ટા તંમા ય ચરંસા ॥ ૧૬૫ ॥

અર્થ—(આણયપાણયકપ્પે) કે૦ આનન અને પ્રાણન દેવ-
લોકમાં (અડસીઈ) કે૦ અઠવાસી (વટ્ટા) કે૦ ચાટ્ઠા વિમાન,
(ઘાણડી) કે૦ ઘાણું (તંમા) કે૦ ત્રિમુળા વિમાન, (ય) કે૦
અને (અટ્ટાનીઈ) કે૦ અઠવાની (ચરંસા) કે૦ ચોમુળા વિમાન
(હોઈ) કે૦ છે તે (ઘોધવા) કે૦ જાણવા ॥ ૧૬૫ ॥

ચડસઠ્ઠી ઘાવત્તરિ, અડસઠ્ઠી ચેવ હોઈ નાયવા ॥

આરણ અત્તુય કપ્પે, વટ્ટા તંમા ય ચરંસા ॥ ૧૬૬ ॥

અર્થ—(આરણઅત્તુય કપ્પે) કે૦ આરણ અને અત્તુય દેવ-
લોકમાં (ચડસઠ્ઠી) કે૦ ષોમઠ (વટ્ટા) કે૦ ચાટ્ઠા વિમાન,

(વાવત્તરિ) કે० વર્હોનર (તંસા) કે० ત્રિમ્બૂગા વિમાન, ય કે०
અને (અટસટ્ટો) કે० અટસટ (ચડંમા) કે० ચો ણા વિમાન
(ચેવ) કે० નિચ્ચે (હોડ) કે० છે તે (નાયવા) કે० નાળવા. ॥ ૧૬૬ ॥

પળતાસા ચત્તાલા, છત્તીસા હેટ્ટિમંમિ ગેવિજ્જે ॥

તેવોસા અટ્ટાવિસા, ચોવીસા ચેવ મઙ્ગિમ્મ ॥ ૧૬૭ ॥

અર્થ—(હેટ્ટિમંમિ ગેવિજ્જે) કે० નીચેના વ્રણ ગ્રંથેયકર્મા
(પળતાસા) કે० પાંચીશ વાટલા વિમાન, (ચત્તાલા) કે० ચા-
લીશ ત્રિમ્બૂગા વિમાન, અને (છત્તીસા) કે० છત્તીશ ચોમ્બૂગા
વિમાન છે. તથા (મઙ્ગિમ્મ) કે० મધ્યના વ્રણ ગ્રંથેયકર્મા (તેવોસા)
કે० વેરીશ વાટલા વિમાન, (અટ્ટાવિસા) કે० અટ્ટપારાશ ત્રિમ્બૂગા
વિમાન, અને (ચોવીસા) કે० ચોવીશ ચો ણા વિમાન (ચેવ)
કે० નિચ્ચ છે. ॥ ૧૬૭ ॥

ઇકારસ સોલસ વાર—સેવ ગેવિજ્જે ઉવરિમે હુંતિ ॥

एकं वट्टं तंसा, चउरो य अगुत्तरविमाणे ॥ १६८ ॥

અર્થ—(ઉવરિમે ગેવિજ્જે) કે० ઉપરના વ્રણ ગ્રંથેયકે (ઇકાર-
સ) કે० અગીયાર વાટલા વિમાન, (સોલસ) કે० સોલ ત્રિ-
મ્બૂગા વિમાન અને (વારમેવ) કે० વાર ચોમ્બૂગા વિમાન (હુંતિ)
કે० છે. તથા (અગુત્તર વિમાણે) કે० પાંચ અનુત્તર વિમાનને વિશે
(એકં વટ્ટં) કે० એક વાટલું વિમાન (ય) કે० અને (ચઉરો
તંસા) કે० ચાર ત્રિમ્બૂગા વિમાન છે. ॥ ૧૬૮ ॥

પળવીસા વાસીયા, છવીમં ચેવ અટ્ટવીયા ય ॥

छवीमं चउराहिया, वट्टाहियाण मवग्गं ॥ १६९ ॥

અર્થ— પળરોગા જાગ્યાયા) કે.૦ પળોગ મો અને ઘ્યામી
 જાગ્યા વિમાન, . તરિયે અદ્ધમીયા ય) કે.૦ ઘરીન મો અને
 અટવામી વિદ્યા વિમાન, નયા (ઘરોમં પઝરહયા) કે.૦ ઘરીન
 મો અને ચાર અધિક પોગુળા વિમાન, ઇ ઝડે મોઝમો (ઘરાં-
 ઘાણ) કે.૦ જાગ્યા વિગેરે વિમાનોની સજ્જત) કે.૦ તરે એકઠી
 મળવા જતી. ॥ ૧૬૯ ॥

તરં દરેક દેવચોકે જણે જાગિના વિમાનોની મરે મળ્યા
 જરે છે.

મન મય મત્તરીમા, ચત્તારિ મયા યહુંનિ વરુણડયા ॥
 વત્તારિમય છામિયા, મોટમ્મે હુંનિ વટ્ટાઈ ॥ ૧૭૦ ॥

અર્થ—(મોટમ્મે) કે.૦ મોપર્ય દેવચોકે (મન મય મત્ત-
 રીમા) કે.૦ જાન મા મનારીમ વિમાન જાટમો (ય) કે.૦ અને
 (વત્તારિમયા વરુણડયા) કે.૦ ચાર મો પોરાણુ વિમાન વિમૂ-
 જાવાલા (હુંનિ) કે.૦ હોય છે. વચી (વત્તારિ મય છામિયા)
 કે.૦ ચાર મો છયામી વિમાન પોગુળારાખા. ઇય (વટ્ટાઈ) કે.૦
 જાટમ્મા વિગેરે મરે મળીને સજ્જ મો જાન વિમાન ચાર પંક્તિના
 (હુંનિ) કે.૦ છે. ॥ ૧૭૦ ॥

શગતીમ મય મહસ્મા, અટ્ટાગર્ડ મવે મહસ્મા ય ॥
 દોયમયા તેણડયા, મોટમ્મે પુષ્કકિન્નાણં ॥ ૧૭૧ ॥

અર્થ—(શગતીમ મય મહસ્મા) કે.૦ એકત્રીસ જાત (અટ્ટા-
 ગર્ડ મહસ્મા) કે.૦ અટ્ટાણું જારાર (દોયમયા) કે.૦ વસો અને
 (તેણડયા) કે.૦ જાણુ અધિક ઇટ્ટા (મોટમ્મે) કે.૦ મોપર્ય

દેવલોકને વિં (પુષ્કકિન્નાણ) કે० પુષ્પાવકીર્ગ વિમાનો છે. એ
મર્વે મલી વરીન્ન લામ્બ વિમાન મોંચર્મ દેવલોકમાં જાગવાં ॥૧૭૧॥

એવેવય ઈમાણે, નવરં વટ્ટાગ હોડ નાણતં ॥

દો મય અટ્ટતીમા, સેમા જહચેવ સોહમ્મે ॥૧૭૨॥

અર્થ—(ઈમાણે) કે० ઈન્દ્રાન દેવલોકને વિં (એવેવય)
કે० એજ પ્રમાણે એટલે મોંચર્મ દેવલોકની પેઠે જાગવું, પરંતુ (નવરં)
કે० એટલું વિશેષ છે કે—(વટ્ટાગ) કે० વાટ્યા વિમાનની (દો
મય અટ્ટતીમા) કે० જેમો આટ્ટતીન્ન (નાણતં હોડ) કે० એ
જુદા પ્રકારની મંળ્યા છે. (સેમા) કે० યાકીના વિમાનોની
મંળ્યા (જહચેવ સોહમ્મે) કે० જેમ મોંચર્મ દેવલોકમાં કરી છે
તેમ જાણશે ॥ ૧૭૨ ॥

મત્તરપનયા મત્તુ-ત્તરા ચ સોહમ્મિ આવલિવિમાના ॥

વારમ અટ્ટારહિયા, ઈમાણે આવલિ વિમાના ॥૧૭૩॥

અર્થ—(સોહમ્મિ) કે० મોંચર્મ દેવલોકને વિં ચારે દિ-
ગ્નાના મર્વે મળીને (મત્તરપનયા મત્તુ-ત્તરા ચ) કે० મત્તર મોં અને
માત્ર (આરતિ વિમાના) કે० પંતિમાં રહેલાં વિમાનો છે. અને
(ઈમાણે) કે० ઈન્દ્રાન દેવલોકને વિં ચારે દિગ્નાના ચાર પંતિના
મળીને (વારમ અટ્ટારહિયા) કે० વાર મોં અને ખટાર ખરિક
(આરતિ વિમાના) કે० પંતિમાં રહેલાં વિમાનો છે. ॥ ૧૭૩ ॥

મત્તારીર્ન લ્હમ્મા, અટ્ટાગડ્ડ મયે મહમ્મા ચ ॥

મત્તનયા વામીયા, ઈમાણે પુષ્કકિન્નાણ ॥ ૧૭૪ ॥

अर्थ—(सप्तमीमांसा) वे० सप्तमीमांसा, (भद्र-
पदा सप्तमीमांसा) वे० भद्रपदा सप्तमीमांसा (भद्रपदा सप्त-
मीमांसा) वे० भद्रपदा सप्तमीमांसा (भद्रपदा सप्तमीमांसा) वे०
भद्रपदा सप्तमीमांसा (भद्रपदा सप्तमीमांसा) वे० भद्रपदा सप्तमीमांसा ॥ १७४ ॥

पंचमया सप्तमीमांसा, निजैव मया उ हंति छप्यता ॥

निजि मया अदयात्ता, मगंकुमारम्म वद्विद ॥ १७५ ॥

अर्थ—(पंचमया सप्तमीमांसा) वे० पंचमया सप्तमीमांसा सप्तमीमांसा
विमान, (निजैव मया छप्यता) वे० पंचमया सप्तमीमांसा सप्तमीमांसा
विमान, अने (निजि मया अदयात्ता) वे० पंचमया सप्तमीमांसा सप्तमीमांसा
विमान, ए (मगंकुमारम्म) वे० मगंकुमारम्म देवतादेवता
(वद्विद) वे० वद्विद विमाने विमाने (हंति) वे० हंति ॥ १७५ ॥

मगंकुमारम्म, निजैव मया उ हंति छप्यन्ता ॥

निजि मया अदयात्ता, वद्विद मगंकुमारम्म ॥ १७६ ॥

अर्थ—(मगंकुमारम्म) वे० मगंकुमारम्म मगंकुमारम्म सप्तमीमांसा
विमान, (निजैव मया छप्यता) वे० पंचमया सप्तमीमांसा सप्तमीमांसा
विमान, (निजि मया अदयात्ता) वे० पंचमया सप्तमीमांसा सप्तमीमांसा
विमान, ए मगंकुमारम्म (मगंकुमारम्म) वे० मगंकुमारम्म देव-
तादेवता (वद्विद) वे० वद्विद विमाने विमाने (हंति) वे०
हंति ॥ १७६ ॥

सप्तमीमांसा, कपंमि मगंकुमारम्म आवलिता ॥

अद्वयमांसा, विमाग मगंकुमारम्म आवलिता ॥ १७७ ॥

અર્થ—(સળકુમાર કણ્ઠમિ) કે० સનત્કુમાર દેવલોકમાં (આવલિયા) કે० પંક્તિમાં રહેલા સર્વે વિમાનો (વારસયા છબીસા) કે० ચાર સો અને છત્રોત છે, અને (માર્હિદ્ર) કે० માર્હદ્ર દેવલોકમાં (આવલિયા) કે० પંક્તિમાં રહેલા સર્વે (વિમાણ) કે० વિમાનો (અદ્વસયા ચોવત્તર) કે० આઠ સો અને ચુમોતેર છે. ॥૧૭૭॥

एकारस लवखाई, अढाणउई भवे सहस्सा य ॥

‘सत्तसया चोवत्तर,हांति पुण्णावकिन्नाणं ॥ १७८ ॥

અર્થ—(એકારસ લવલાઈ) કે० અગીયાર લાલ, (અઢાણ-ઉઈ સહસ્તા ય) કે० અઢાણ હજાર (ભવે) કે० હોય. વલી તે ઉપર (સત્તસયા ચોવત્તર) કે० સાત સો ચુમોતેર અધિક ઇટ્થા (પુણ્ણાવકિન્નાણં) કે० પુણ્ણાવકીર્ણ વિમાનો સનત્કુમાર દેવલોકમાં (હવંતિ) કે० હોય છે. ॥ ૧૭૮ ॥

सत्तेव सयमहस्सा, नवनवई खलु भवे सहस्साई ॥

मयमेगं छवीमं, हंति पुण्णावकिन्नाणं ॥ १७९ ॥

અર્થ—(સત્તેવ સયમહસ્તા) કે० સાત લાલ, (નવનવઈ) કે० નવાણું હજાર (ભવે) કે० હોય, વલી (સયમેગે છબીસં) કે० એક સો છત્રીસ ઉપર ઇટ્થા (પુણ્ણાવકિન્નાણં) કે० પુણ્ણાવકીર્ણ વિમાનો માર્હદ્ર દેવલોકમાં (હંતિ) કે० હોય છે. ॥૧૭૯॥

इये मौवर्मादिक विमाननुं लांवाणु, परोलपणं, तथा विमाननी भंदरनो परिधि અને વહારનો પરિધિ માપરાનો વચાપ કરે છે.

रविणो उदयत्यंतर, चउणवइ सहस्म छवीसा ॥

वायान् मट्टि भागा, ककड मंफंनि दिवहंमि ॥ १८० ॥

અર્થ—(રશિનો) કે० સૂર્યના (ઉદયત્યંતર) કે० ઉદય
 અને અસ્તના સ્થેત્રનું અંતર (ચતુર્ગવદ્ મહસ્ત્ત) કે० પાંચાનું દ્વિતાર
 (પગમય) કે० પાંચ સો અને (છત્રીમા) કે० છત્રીય યોજન
 તથા (વાયાપ્ત મહિભાગા) કે० એક યોજનના સાઠ ભાગ કરીયે
 તેના ચૈત્રાભીજ ભાગ પટનું (કપલસંક્રાંતિ દિવદમિ) કે० કલ્પ
 સંક્રાંતિના પહેલા દિવસને વિષે મૂર્ધ ચાલે છે. ॥ ૧૮૦ ॥

અર્થ—(પુગો) કે० ચત્રી (અર્થમિ) કે० એ પૂર્વ કહેલા
 ઉદય અસ્તના અંતરના યોજનને (તિ પંચ મગ નવહિ હોઈ કપમાર્ગ) કે० પ્રણ પાંચ
 સાત અને ત્રણી (ગુણ) કે० ગુણીયે અર્થાત્ ઉદય અસ્તના અંતરને
 પ્રણ ગુણા, પાંચ ગુણા સાત ગુણા અને નવ ગુણા યોજન કરીયે
 ત્યારે (કપમાર્ગ) કે० અનુક્રમે જે પ્રમાણે (હોઈ) કે० પાય છે.
 તે કહે છે. ત્યારે (તિગુણમિ ચ) કે० પ્રણગણું કરીયે ત્યારે (કો-
 લ્લકલા કે० જે ગાત્ર, (તેત્રીઠ મહસ્ત્ત) કે० ક્યામી દ્વિતાર, (પંચ)
 સવા) કે० પાંચ સો તથા— ॥ ૧૮૧ ॥

અર્થ—(અગિર્ષ) કે० ઈશ્રી યોજન. અને (છત્રદિ
 ભાગા) કે० સાઠીયા છ ભાગ થાય, તથા (પંચગુણિયમિ)
 કે० પાંચ ગુણા કરીયે ત્યારે (ચતુર્ગવત્) કે० ચાર સાત,

અર્થ—(અગિર્ષ) કે० ઈશ્રી યોજન. અને (છત્રદિ
 ભાગા) કે० સાઠીયા છ ભાગ થાય, તથા (પંચગુણિયમિ)
 કે० પાંચ ગુણા કરીયે ત્યારે (ચતુર્ગવત્) કે० ચાર સાત,

અર્થ—(અગિર્ષ) કે० ઈશ્રી યોજન. અને (છત્રદિ
 ભાગા) કે० સાઠીયા છ ભાગ થાય, તથા (પંચગુણિયમિ)
 કે० પાંચ ગુણા કરીયે ત્યારે (ચતુર્ગવત્) કે० ચાર સાત,

(विमतरि सहस्रा) के० एक योजनना माडीया ग्रीस भाग
उपर थाय ॥ १८२ ॥

सत्तगुणे छलक्त्वा, इगसट्टि सहस्स छमय छाप्पीया ॥
चउपन्नकला तह नव, गुणंमि अडलक्त्वा सहाओ ॥ १८३ ॥

अर्थ—(सत्तगुणे) के० अंतर प्रमाणने मान गणुं करतो
(छलक्त्वा) के० छे लाख, (इगसट्टि सहस्स) के० एकसठ
हजार अने (छमय) छामोया) के० छ मो ने छपामी योजन
तथा (चउपन्नकला) के० एक योजनना माडीया चोपन भाग
थाय. (तह) के० तेप्रत (नव गुणंमि) के० अंतर प्रमाणने
नव गणुं करीये न्यारे (अडलक्त्वा सहाओ) के० सादा भाव
लाग, तथा—॥ १८३ ॥

मत्तमया चत्ताला, अट्टारम कला य इय कमा चउरो ॥
चंडा चवला जयणा, वेगा य तहा गई चउरो ॥ १८४ ॥

अर्थ—(मत्तमया चत्ताला) के० मानमो चापीन योजन
अने (अट्टारम कला य) के० एक योजनना माडीया अठार
भाग. (इय) के० ए प्रमाणे (कमा) के० चाखरानी गतिनो
क्रम (चउरो , के० चार प्रकारनो छे. कारण के—(चंडा चवला
जयणा , के० चंडा चवला यरना (तहाय , के० अने तेप्रत
(वेगा) के० वेगा ए जावनी (गई चउरो) के० चार गति छे.
ए चउरो गति एक एकरी चारो उतावळो छे ॥ १८४ ॥

इत्थ य गडं चर्त्ति, जयणयरिं नाम केइ मन्नेति ॥

एहिं कमेहि मिमाहि, गइहिं चउरो मुरा कमसो ॥१८५॥

अर्थ—(इत्थ य) કે० અહિં (ચેડ) કે० કોઈક આચાર્ય (પડીત્ય યાં) કે० ધોષી રંગા ગતિને (જયણયરિં નામ) કે० યવનાંગરા એ નામથી (યવનિ કે० માને છે. (એહિં કમેહિં) કે० એ પૂર્વોક્ત યવેશનીને (ચઉરો મુરા) કે० ચાર દેવના (મિમાહિ) ગઈદ) કે० એ ચટાટિક ચાર ગતિયે કરીને (કમસો) કે० અનુષંગે રિમાનોને માપે. તે એવી રીતે કે-૩ ૧૮૫ ॥

વિકલ્પમં આયામં, પરિહિં અર્ધિનરં ચ વાહિરિયં ॥

જુગર્વં મિળંતિ છમ્મામ, જાવ ન લહંતિ તે પારં ॥૧૮૬॥

અર્થ—કોઈ એક દેવના યજ્ઞગુણી પંડા ગતિયે કરી રિમાનના (વિકલ્પમં) કે० પદોપયજ્ઞને માપે. થીમો દેવના પાંચ ગુણી ચપલા ગતિયે કરી રિમાનના (આયામં) કે० સાંબળાને માપે. શ્રીજાં દેવના માત્રગુણી યવનાગતિયે કરી રિમાનની (અર્ધિનરં પરિહિં) કે० ઘાંટેની પરિધિને માપે. અને ચોથાં દેવના મત્રગુણી (વેગાગતિયે) કરીને રિમાનની (વાહિરિયં) કે० મહારતી પરિધિને માપે. એમ એ ચારે દેવનાઓ (જાવ) કે० યાવત્ (છમ્મામ) કે० છંમામુધી (જુગર્વં) કે० એકી માથે (મિળંતિ) કે० રિમાનને માપે, તો પણ , કે० તે દેવના કેટલાક રિમાનાના (પારે) કે० પારને (ન લહંતિ) કે० ન પામે. ॥ ૧૮૬ ॥

જોયણલક્ષણમાણં, નિમેમમિત્તેણ જાઈ જો દેવો ॥

છમ્માસેણ ચ ગમણં, એવં રજ્જં જિણા ચિંતિ ॥૧૮૭॥

અર્થ—(જો દેવો) કે૦ જે કોઈ દેવતા (નિમેસમિતેજ) કે૦
 એક નિમેષ માત્રે કરીને (જોયણ લક્ષ્યપમાણ) કે૦ એક લાખ
 યોજન પ્રમાણ (જાઈ) કે૦ ચાલે તો (હ્રમ્માસેજ ય ગમણ) કે૦
 હવાસ સુધી ચાલતાં જે પ્રમાણ થાય (એવં) કે૦ એ પ્રમાણને
 (રજાં) કે૦ એક રાજ પ્રમાણ કહેવાય, એમ (ત્રિગા થિતિ) કે૦
 ત્રિનેશ્વરો કહે છે. ॥ ૧૮૭ ॥

પાવંતિ ત્રિમાણાણં, કસ્મિંપિ હુ અહવ ત્રિગુણિયાઈએ ॥
 કમ ચઝગે પત્તેયં, ચંડાઈ ગઈ ડ જોડજ્ઞા ॥ ૧૮૮ ॥
 ત્રિગુણેજ કપ્પ ચઝગે, પંચગુણેજં તુ અહ્મસુ મુગિજ્ઞા ॥
 ગેવિજ્ઞે સત્તગુણેજ, નવગુણેગુત્તરચઝકે ॥ ૧૮૯ ॥

અર્થ—(અહવ) કે૦ અથવા (કોસપિ ત્રિમાણાણં) કે૦
 કેટલાક ત્રિમાણોના (ત્રિગુણિયાઈએ) કે૦ ત્રિગુણાદિક ગરિવડે
 પારને (પાવંતિ) કે૦ પામે છે. તે એવી રીતે કે (કમ ચઝગે) કે૦
 ત્રિગુણાદિ ચાર ક્રમને વિષે (પત્તેય) કે૦ દરેક પ્રત્યે (ચંડાઈ ગઈડ) કે૦
 (ચંડાદિક ગતિ જોડજ્ઞા) કે૦ જોડવો. ને એવા રીતે કે—કોઈ દેવતા
 (કપ્પચઝગે) કે૦ પહેલા ચાર દેવલોકમાં (ત્રિગુણેજ) કે૦ ત્રિગુણી
 એવી ચંડા ચઝગા પવના અને યોગવતી ગતિવડે ત્રિમાણની
 પહોળાઈ લંચાઈ અખંડરરિચિ અને વાથ પરિચિને માપે તો
 પાર પામે. બાકીના (અહ્મસુ) કે૦ ડગના આડ દેવલોકને
 વિષે (પંચગુણેજ) કે૦ પાંચગુણા ચંડાદિક ગતિ વડે ત્રિમાણની
 પહોળાઈ ત્રિગેરેને માપે તો પાર પામે. એમ (મુગિજ્ઞા) કે૦
 જાણવું. (ગેવિજ્ઞે) કે૦ નવ ગ્રંથેયકને વિષે સાત ગુણી ચંડાદિક
 ચારે ગતિ વડે ત્રિમાણનો પહોળાઈ ત્રિગેરેને માપે અને (અણુ-
 ત્ત્વચઝકે) કે૦ સર્વાં મિદ્ધ સિયાન વિના બાકીના ચાર ત્રિમા-

નની પદોત્થા વિગેરેને (નરગુણ) કે० નરગુણી પંદાદિક
ગતિથી મારે નો પાર પામે ॥ ૧૮૮ ॥ ૧૮૯ ॥

પળયાલીસં લક્ષ્મી, મીમંતય માણુમં ઉડુ મિરં ચ ॥

અપદ્ધાણો મમદ્, જંબુદીવો ઇમં લક્ષ્મં ॥ ૧૯૦ ॥

અર્થ—(મીમંસય) કે० મીમંસા નામનો નરકારાસ, માણુમં
કે० પ્રમુખ્યત્વે, ઉડુ કે० ઉડુ નામનું વિમાન, ચ કે० અને
મિરં કે० મિદ્ધામિદ્ધા એ ચાર પદાર્થો મન્દેક (પળયાલીસં લક્ષ્મી)
કે० પીમ્નામીન સ્થાવ યોજનના પ્રમાણવામાં છે, તથા (અપદ્ધાણો)
કે० સાતમા નરકનો અપદ્ધાણ નરકાવાસ, (મમદ્) કે० સર્વથિ
મિદ્ધા વિમાન અને (જંબુદીવો) કે० જંબુદીવ (ઇમં) કે० એ પ્રણ
પદાર્થો મન્દેક, મ્મદ્, કે० એક સ્થાવ યોજનના છે. ॥ ૧૯૦ ॥

અહ ભાગા નગ પુદવિમુ, રજ્જુ ફિક્ક તહય સોહમ્મે ॥

માહિંદ લંત મહસાર-અચ્ચુય મેવિજ્જ લોગંતે ॥૧૯૧॥

અર્થ—મેરુના મધ્ય ભાગે રહેલા રુચક મહેસથત્તી (અહ) કે०
નીચે (પુદવિમુ) કે० પૃથ્વીને વિષે [ભાગા નગ] કે० સાત ભાગ
કરીયે માં [રજ્જુ ફિક્ક] કે० એક એક ભાગનો એક એક રાત્ર
પ્રમાણ થાય છે. ' તહય ' કે० તેમજ (સોહમ્મે) કે० સૌંધર્મ દેવ-
લોક, (માહિંદ) કે० (માહિંદ દેવલોક, (લંત) કે० લાંતક
દેવલોક, (મહસાર) કે० મહાસાર દેવલોક, (અચ્ચુય) કે०
અચ્ચુત દેવલોક, (મેવિજ્જ) કે० નવ ગ્રંથેયક અને (લોગંતે) કે०
લોકાંતરે વિષે એમ અનુક્રમે માત્ર રાત્રલોક જાણરા. નીચેના અને
ઊપરના મલી ચાંદ રાત્રલોક થાય ॥ ૧૯૧ ॥

વડસાહગગતિયપય-કલિત્થકરજુગ નરાગિર્લોગો ॥

ઉપ્પત્તિનામશુભગુણ-ધમ્માદિહ્રદવ્વપહિપુણો ॥૧૯૨॥

અર્થ—(વડમાદગગડિયપય)કે૦ ઘેં પગ પહોળા કરોને ઉપેલો
 [કદિત્યકરજુગ] કે૦ કેડ ડર ને હાય મૂકેલો એવા (નરાગિર)
 કે૦ પુરુષની આકૃતિ સમાન (ભોગો) કે૦ ચડદ રાજલોક છે
 ને (ઉપનિનામધૃતગુણ) કે૦ ઉચ્ચ નિ નામ અને ધૃતિ પુ ગુણોથી તથા
 [ધર્માદિછદ્વ) કે૦ ધર્માસ્તિકાયાદિ છ દ્વગોથી (પદિપુગ્ગો
 કે૦ મરપૂર મરેલો છે. ॥ ૧૯૨ ॥

કેળવિ ન કઓ ન ધઓ,ળાહારોગહડિઓ સંસિદ્ધો ॥
 અહમુહમહમલ્લગડિઓ. લહુમલ્લગમંપુડમરિલો ॥૧૯૩॥

અર્થ—ત્તી (કેળવિ ન કઓ) કે૦ કોઈથી નહિ કરાવેલો,
 ન (ધઓ) કે૦ કોઈથી નહિ ધારણ કરાવેલો, (ળાહારો) કે૦
 આધાર વિનાનો, (ગહડિઓ કે૦ આકાશમાં રહેલો, (મયંમિદ્ધો)
 કે૦ પોતાનો મેલેત ૧૪૬ અને (અહમુહમલ્લગડિઓ) કે૦ નીના
 મુલ્યવાળા ધોંટા મરાવ મરણી આકૃતિવાળો તથા ડર (મદુ-
 મલ્લગમંપુડમરિલો) કે૦ નાના સગવ મંપુડ મરણી ચૌદરાત
 યોક છે. ॥ ૧૯૩ ॥

પયતલિ મગ મડ્ઝેગો, પળ કુપરિ મિરતલેગરજુ પિહુ ॥
 સો ચડદમરજુલ્લેવો, માથવડનલોઓ જા સિદ્ધિ ॥૧૯૪॥

અર્થ—(પયતલિ) કે૦ યોજના પયતલિપાની નીચે અર્થાત
 માત્રથી નરક નીચે (મગ) કે૦ માત્ર ગત પ્રમાણ પહોળો (મડ્ઝેગો
 કે૦ મલ્લ માગે ઇક ગત પહોળો, (કુપરિ) કે૦ કોઈના માગને
 વિરોધ [પળ] કે૦ પાંચ ગત પ્રમાણ પહોળો, અને (મિરતલેગ-
 રજુ) કે૦ મલ્લકને સિંધે ઇકગત (પિહુ) કે૦ પહોળો, (માં
 કે૦ તે માત્રયોક (ચડદમ રજુલો) કે૦ ચડદ માત્રયોક ડંચો

હે. અને તે ઉંચાડ (માવજાનનાઓ) કે. માનવી નરક પૃથ્વીના
મનિપાથી (ના મિદિ) કે. મિદ્યોના મુખો જાણવી. ॥૧૯૪॥

મગવળ્ણ રેહ તિરિયં, ઉઘં પુગ પંચ રજ્જુ ચડઅંસે ॥

ઇગરજ્જુ તિત્થરાયય, ચડદમરજ્જુન તમનાડી ॥૧૯૫॥

અર્થ—(મગવળ્ણ રેહ) કે. સત્તાવન રેલા (તિરિયં) કે. તિર્છીં એટલે આટી નમ્મવી. (પુગ) કે. અને (પંચ) કે. પાંચ રેલા (ઉઘં) કે. ડહી સમ્મવી, મયા (રજ્જુ) કે. એક રાજના (ચડઅંસે) કે. પા પા ભાગના ચાર વિભાગ એટલે ત્વાંદવા કરપા, ચડદરાજની (મમ નાટી) કે. પ્રમનાદો એટલે મધ્યનાદી (ઇગ-રજ્જુ તિત્થરાયય) કે. એકરાજ ત્વાંવી પહોલી છે. અને (ચડદમ રજ્જુન) કે. ચડદગજ પ્રમાણ ડંચી છે. ॥

સાત્પર્ય એ છે કે—સત્તાવન રેલા તિર્છીં કરવી અને પાંચ રેલા ડહી કરવી, એટલે સત્તાવન રેલાના ચડદરાજના છપ્પમ ત્વાંદવા થાય, અને પાંચ રેલાની એક રાજ પહોલી પ્રસનાદી છે. તેના પા પા ભાગ કરતા ચાર ત્વાંદવા થાય, તેમજ ડચાદમાં પણ એક રાજના ચાર ત્વાંદવાના પ્રમાણે ચડદરાજના છપ્પમ ત્વાંદવા થાય. ૧૯૫

હવે ચડદ રાજજાંકના ત્વાંદવા કહેવાની ઇચ્છાથી પ્રથમ ડધ્ધં સોરુના માત્ર રાજના ત્વાંદવા કહે છે.

ઉદ્દે તિરિયં ચડરો, દુસુ ચ્છ દુસુ અદ્દ દમ ય ઈંધેકે ॥

ચારમ દોસુ સોલમ્, દોસુ વીસા ય ચડમુ પુળો ॥૧૯૬॥

અર્થ—(ઉદ્દે) કે. ડરના તીર્છીં જોકને ત્રિપે ચે પંક્તિમાં (તિરિયં) કે. તીર્છીં ચડરો કે. ચાર ત્વાંદવાં છે. તેની ઉપર

(૬મુ) કે. ૨ બે પંક્તિમાં (૨૨) કે. ૩ છ સ્માંદવાં છે, તેની ૩૪
 (૬મુ) કે. ૨ બે પંક્તિ સ્માંદની રીતે) કે. ૪ છ પંક્તિમાં [૪૮]
 કે. ૫ બ્રાહ્મ સ્માંદવા છે અને વીજામાં (૬મુ ૫) કે. ૬ ૬મુ સ્માંદવા
 છે. તેના ૩૪મ્ના (૬મુ) કે. ૭ બે પંક્તિમાં (૨૨મ્) કે. ૮ ચાર
 ચાર સ્માંદવા છે. તેની ૩૪ (૬મુ) કે. ૯ બે પંક્તિમાં (૨૦મ્)
 કે. ૧૦ બ્રાહ્મ બ્રાહ્મ સ્માંદવા છે. ૬મ્ના) કે. ૧૧ ૧૧મ્ તેની ૩૪
 (૭મુ) કે. ૧૨ ચાર પંક્તિમાં (૨૦મ્ ૫) કે. ૧૩ ૧૩મ્ વીજા સ્માંદવા છે.

તેની મમતુરી મા પ્રમાણે છે કે નાન્ની મનારન રંગા માંદેલી
 ઓગળવીનમી રંગાથી ૩૪મ્ના માત્ર મત્રયોરુ શ્રુત થાય છે, અને
 ૧૩૬મ્ના મોરુમાં ૫૫ ૫૫ મત્રનો ઘરુ ઘરુ સ્માંદવાં કરેલો હોવાથી
 ઘરુ મત્રના ચાર સ્માંદવા થાય છે. ૫૫ ૧૩૬મ્ના મત્ર યોરુના ૩૪મ્
 ૩૪મ્ના ઘરુના સ્માંદવા થાય છે, તેમાં ઓગળવીનમી રંગાની ૩૪મ્
 બે પંક્તિને રિં બ્રમનાદીમાં જ ચાર ચાર સ્માંદવા છે. ૫૫ ૧૩૬મ્
 ૫૫ સ્માંદવાં નથી. તે ૩૪મ્ બે પંક્તિને રિં છે છ સ્માંદવા છે તેમાં
 ચાર ચાર બ્રમ નાદીમાં છે અને ઘરુ ઘરુ સ્માંદવાં બ્રમનાદીની ૧-
 ૪૪મ્ બન્ને યાજુષ છે, તેની ૩૪મ્ ઘરુ પંક્તિને રિં બ્રાહ્મ સ્માંદવા છે,
 તેમાં ચાર સ્માંદવા બ્રમનાદીમાં છે અને ૧૩૬મ્ સ્માંદવા બ્રમનાદીની
 ૫૪મ્ બન્ને યાજુષ છે, તેની ૩૪મ્ ઘરુ પંક્તિને રિં ૬મ્ સ્માંદવા છે,
 તેમાં ચાર સ્માંદવા બ્રમનાદીમાં અને ૫૫ ૧૩૬મ્ સ્માંદવા બ્રમનાદીથી
 ૧૪૪મ્ બન્ને યાજુષ છે. તેની ૩૪મ્ બે પંક્તિને રિં ચાર ચાર સ્માંદવા
 છે, તેમાં ચાર સ્માંદવા બ્રમનાદીમાં અને ચાર ચાર સ્માંદવા બ્રમ-
 નાદીની ૧૪૪મ્ બન્ને યાજુષ છે, તેની ૩૪મ્ બે પંક્તિને રિં બ્રાહ્મ
 ૧૦મ્ સ્માંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર બ્રમનાદીમાં અને છ છ સ્માંદવા
 બ્રમનાદીની ૧૪૪મ્ બન્ને યાજુષ છે, તેની ૩૪મ્ ચાર પંક્તિને રિં
 ૧૦મ્ ૧૦મ્ સ્માંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર બ્રમનાદીમાં અને બ્રાહ્મ

આઠ ત્વાંદવા ધ્રમનાદીની ચહાર બન્ને ચાતુર છે. ॥ ૧૧૬ ॥

પુનરવિ દોમુ સોલસ, ચારમ દોમુ ય તિમુ દમ તિમુદ્ધં ॥

છ દુમુ દુમુ ચત્ર સંહુય, મન્વે ચત્રુત્તરા તિમયા ॥ ૧૧૭ ॥

અર્થ — (પુનરવિ) કે૦ બન્ની પગ ડારની (દોમુ) કે૦ જે પંક્તિને શિરે (સોલસ) કે૦ સોલ ત્વાંદવા છે, તેની ડપરની (દોમુ) કે૦ જે પંક્તિને શિરે (ચારમ) કે૦ ચાર ત્વાંદવા છે. (ય) કે૦ અને તેની ડપર (તિમુ) કે૦ પ્રગ પંક્તિને શિરે (દમ) કે૦ દમ ત્વાંદવા છે, અને તેની ડપર (તિમુ) કે૦ પ્રગ પંક્તિને શિરે [અદ્ધ] કે૦ આઠ ત્વાંદવા છે. તેની ડપર (દુમુ) કે૦ જે પંક્તિને શિરે (છ) કે૦ છ ત્વાંદવા છે અને તેની ડપર (દુમુ) કે૦ જે પંક્તિને શિરે (ચત્ર) કે૦ ચાર ત્વાંદવા છે, (મન્વે) કે૦ સર્વ બન્ની (ચત્રુ-ત્તરા તિમયા) કે૦ પ્રગ સો ચાર (ત્વહુયા) કે૦ ત્વાંદવા થાય છે.

તેની સમજુતી એ છે કે—પૂર્વેની ગાથામાં થીજ ત્વાંદવાની ચાર પંક્તિ કહી ગયાં છે તેની ડપર જે પંક્તિને શિરે સોલ સોલ ત્વાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર ત્વાંદવા ધ્રમનાદીમાં અને છ છ ત્વાંદવા ધ્રમ-નાદીની ચહાર બન્ને ચાતુર છે. તેની ડપર જે પંક્તિને શિરે ચાર ચાર ત્વાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર ત્વાંદવા ધ્રમનાદીમાં અને ચાર ચાર ત્વાંદવા ધ્રમનાદીની ચહાર બન્ને ચાતુર છે, તેની ડપર પ્રગ પંક્તિને શિરે દમ દમ ત્વાંદવા છે. તેમાં ચાર ચાર ત્વાંદવા ધ્રમનાદીમાં છે, અને પ્રગ પ્રગ ત્વાંદવા ધ્રમનાદીની ચહાર બન્ને ચાતુર છે. તેની ડપર પ્રગ પંક્તિને શિરે આઠ આઠ ત્વાંદવા છે, તેમાં ચાર ત્વાંદવા ધ્રમનાદીમાં છે, અને જે જે ત્વાંદવા ધ્રમનાદીની ચહાર બન્ને ચાતુર છે, તેની ડપર જે પંક્તિને શિરે છ છ ત્વાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર ત્વાંદવા ધ્રમનાદીમાં છે અને

(દુમ્) કે૦ એ પંક્તિમાં (ન્હ) કે૦ છ સ્વાંદવાં છે, તેની ડાર
 (દુમ્) કે૦ એ પંક્તિ માંહેલી (ડિંદિ) કે૦ એક પંક્તિમાં [અદ્ધ]
 કે૦ આડ સ્વાંદવા છે અને શીઝામાં (દમ ય) કે૦ દમ સ્વાંદવા
 છે. તેના ડારના (ટોમ્) કે૦ એ પંક્તિમાં (ચારમ) કે૦ ચાર
 ચાર સ્વાંદવા છે. તેની ડાર (ટામ્) કે૦ એ પંક્તિમાં (મોલમ)
 કે૦ ડાંચ ડાંચ સ્વાંદવા છે, (પુણો) કે૦ વળી તેની ડાર
 (વડમ્) કે૦ ચાર પંક્તિમાં (ચીમા ય) કે૦ ચાર શીઝ સ્વાંદવા છે,

તેની મધ્યમી આ મધ્યમે છે કે-નાન્દી ગત્તાવન રેગા માંહેલી
 ઓગળગીઝમી રેગાથી ડગ્ગના માન ગત્તાવન ગ્રહ થાય છે, અને
 વડરગત્ત ઓઠમાં પા પા ગત્તનો એક એક સ્વાંદવો કરેલો હોતાથી
 એક ગત્તના ચાર સ્વાંદવા થાય છે. એના વડરે ગત્ત ઓઠના ડગ્ગ
 ડાંચી ડાંચ સ્વાંદવા થાય છે, તેમાં ઓગળગીઝમી રેગાની ડાર
 એ પંક્તિને રિંદે ગમનારીમાં જ ચાર ચાર સ્વાંદવા છે. વગ ચારે
 રહે સ્વાંદવો નથી. તે ડાર એ પંક્તિને રિંદે છ છ સ્વાંદવા છે તેમાં
 ચાર ચાર ગમ નાદીમાં છે અને એક એક સ્વાંદવો ગમનારીની ર-
 હાજ રહે જાતુર છે, તેની ડાર એક પંક્તિને રિંદે આડ સ્વાંદવા છે,
 તેમાં ચાર સ્વાંદવા ગમનારીમાં છે અને રે સ્વાંદવા ગમનારીની
 રહાજ રહે જાતુર છે, તેની ડાર એક પંક્તિને રિંદે દમ સ્વાંદવા છે,
 તેમાં ચાર સ્વાંદવા ગમનારીમાં અને ગમ ગમ સ્વાંદવા ગમનારીથી
 રહાજ રહે જાતુર છે. તેની ડાર એ પંક્તિને રિંદે ચાર ચાર સ્વાંદવા
 છે, તેમાં ચાર સ્વાંદવા ગમનારીમાં અને ચાર ચાર સ્વાંદવા ગમ-
 નાદીની રહાજ રહે જાતુર છે, તેની ડાર એ પંક્તિને રિંદે ડાંચ
 ડાંચ સ્વાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર ગમનારીમાં અને છ છ સ્વાંદવા
 ગમનારીની રહાજ રહે જાતુર છે, તેની ડાર ચાર પંક્તિને રિંદે
 રિંદ રિંદ સ્વાંદવા છે તેમાં ચાર ચાર ગમનારીમાં અને આડ

આઠ ત્રાંદવા પ્રસનાદીની વહાર થન્ને થાજુર છે. ॥ ૧૯૬ ॥

પુનરવિ દોસુ સાલસ, વારસ દોસુ ય નિમુ દસ નિમુદ્ધ ॥

છ દુમુ દુમુ ચડ ત્રાંદવા, સઙ્ગે ચડુત્તરા નિમયા ॥ ૧૯૭ ॥

અર્થ — (પુનરવિ) કે૦ થલી પગ ઉપરની (દોમુ) કે૦ જે પંક્તિને રિપે (સાલસ) કે૦ શોલ ત્રાંદવા છે, તેની ઉપરની (દોમુ) કે૦ જે પંક્તિને રિપે (વારસ) કે૦ ચાર ત્રાંદવા છે. (ય) કે૦ અને તેની ઉપર (નિમુ) કે૦ પ્રગ પંક્તિને રિપે (દસ) કે૦ દશ ત્રાંદવા છે, અને તેની ઉપર (નિમુ) કે૦ પ્રગ પંક્તિને રિપે [અદ્ધ] કે૦ આઠ ત્રાંદવા છે. તેની ઉપર (દુમુ) કે૦ જે પંક્તિને રિપે (છ) કે૦ છ ત્રાંદવા છે અને તેની ઉપર (દુમુ) કે૦ જે પંક્તિને રિપે (ચડ) કે૦ ચાર ત્રાંદવા છે, (સઙ્ગે) કે૦ સર્વે થલી (ચલહ-ત્તરા નિમયા) કે૦ પ્રગ સો ચાર (ત્રાંદવા) કે૦ ત્રાંદવા થાય છે.

તેની સમજુતી એ છે કે—પૂર્વની ગાથામાં ચીશ ત્રાંદવાની ચાર પંક્તિ કઢી ગયાં છે તેની ઉપર જે પંક્તિને રિપે શોલ શોલ ત્રાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર ત્રાંદવા પ્રસનાદીમાં અને છ છ ત્રાંદવા પ્રસ-નાદીની વહાર થન્ને થાજુર છે. તેની ઉપર જે પંક્તિને રિપે ચાર ચાર ત્રાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર ત્રાંદવા પ્રસનાદીમાં અને ચાર ચાર ત્રાંદવા પ્રસનાદીની વહાર થન્ને થાજુર છે, તેની ઉપર પ્રગ પંક્તિને રિપે દશ દશ ત્રાંદવા છે. તેમાં ચાર ચાર ત્રાંદવા પ્રસનાદીમાં છે, અને પ્રગ પ્રગ ત્રાંદવા પ્રસનાદીની વહાર થન્ને થાજુર છે, તેની ઉપર પ્રગ પંક્તિને રિપે આઠ આઠ ત્રાંદવા છે, તેમાં ચાર ત્રાંદવા પ્રસનાદીમાં છે, અને જે જે ત્રાંદવા પ્રસનાદીની વહાર થન્ને થાજુર છે, તેની ઉપર જે પંક્તિને રિપે છ છ ત્રાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર ત્રાંદવા પ્રસનાદીમાં છે અને

एक एक खांडवो प्रसनादीना बहार बन्ने बाजुए छे, तेनी उअर
वे पंक्तिने विषे चार चार खांडवा छे ते चारे प्रमनादीमांज छे, एम
उर्वे लोकने विषे सात राज प्रमाणमां सर्वे मलाने प्रण सो चार
खांडवा थाय छे. ॥ १९७ ॥

हये नीचेना सात राजलोकना खांडवा कइ छे.

उवरीव लोगमज्जा, चउट्टाणे सत्तपुट्टविमु चउ दस ॥
सोल बीसा चउबीस, छवीसा तहय अडवीसा ॥१९८॥

अर्थ—(उवरिव) के० उपरना सात राजनी पंठे (सत्तपु-
ट्टविमु) के० नाचेना साते नरक पृथ्वीने विषे (लोगमज्जा) के०
प्रसनादीमां एक राजलोकना (चउट्टाणे) के० चार चार खांडवा
छे. रत्नप्रमादि साते नरकरूप सात राजलोकमां अनुक्रमे (चउ)
के० चार चार, (दस) के० दश दश, (सोल) के० शोल शोल,
(बीसा) के० बीस बीस, (चउबीस) के० चौबीस चौबीस,
(छवीसा) के० छवीस छवीस, (तहय) के० तेमज (अडवीसा)
के० अट्टावीस अट्टावीस खांडवा छे.

समेज्जी एम छे के-अधो लोकनी सात पृथ्वी मात राजप्र-
माण उंची छे. एटले एक एक पृथ्वी एक एक राज प्रमाण उंची
छे. अने तेमां पा पा राज प्रमाणनी चार चार पंक्ति छे. तथा साते
पृथ्वीमां मध्यनादी एक राज प्रमाण पहोली छे. रत्नप्रमा पृथ्वी
एक राज प्रमाण पहोली होवाथी तेमां फक्त मध्य नादीनी चारे
लाइनमां पा पा राजना चार चार जे खांडवा छे. तेनी बहार एक
पण खांडवो नथी. तेनी नीचे बीजी शर्करा प्रमा अदीराज प्रमाण
पहोली होवाथी तेनी चारे पंक्तिने विषे दश दश खांडवा छे, तेमां
चारा चार खांडवा प्रमनादीमां छे, अने प्रण प्रण खांडवा प्रमना-

તેની સદાર બન્ને શાસુર છે, તેની નીચે ત્રીજી શાસુરના મધ્ય ચાર
 રાજ પદોની હોવાથી તેની ચારે પંક્તિને વિષે ત્રીસ ત્રીસ સ્વાંદવા
 છે, તેમાં ચાર ચાર સ્વાંદવા પ્રમ નાદોમાં છે, અને છ છ સ્વાંદવા
 પ્રમ નાદોની સદાર બન્ને શાસુર છે. તેની નીચે ચોથી પંક્તિમાં
 પાંચ રાજ પ્રમાણ પદોની હોવાથી તેની ચારે પંક્તિને વિષે ચીસ
 ચીસ સ્વાંદવા છે, તેમાં ચારચાર સ્વાંદવા પ્રમનાદોમાં છે અને
 આઠ આઠ સ્વાંદવા પ્રમનાદોની સદાર બન્ને શાસુર છે. તેની
 નીચે પાંચમી પંક્તિમાં છ રાજ પ્રમાણ પદોની હોવાથી તેની
 ચારે પંક્તિને વિષે ચોવીસ ચોવીસ સ્વાંદવા છે, તેમાં ચાર
 ચાર સ્વાંદવા પ્રમનાદોમાં છે. અને દસ દસ સ્વાંદવા પ્રમ
 નાદોની સદાર બન્ને શાસુર છે. તેની નીચે છઠ્ઠી પંક્તિમાં સાત
 છ રાજ પ્રમાણ પદોની હોવાથી તેની ચારે પંક્તિને વિષે છવીસ
 છવીસ સ્વાંદવા છે, તેમાં ચાર ચાર સ્વાંદવા પ્રમનાદોમાં છે, અને
 અગીયાર અગીયાર સ્વાંદવા પ્રમનાદોની સદાર બન્ને શાસુર છે.
 તેની નીચે સાતમી પંક્તિમાં સાત રાજપ્રમાણ પદોની હોવાથી
 તેની ચારે પંક્તિને વિષે અઠ્ઠાવીસ અઠ્ઠાવીસ સ્વાંદવા છે, તેમાં ચાર
 ચાર સ્વાંદવા પ્રમનાદોમાં છે, અને બાર બાર સ્વાંદવા પ્રમનાદોની
 સદાર બન્ને શાસુર છે. ॥ ૧૯૮ ॥

અહ પળસય વારુત્તર, સ્વંદય સોલહિય અઢમય મન્વે ॥
 ઘમ્પાઈ લેગમજ્ઞં, જોયળ અમંલકોડીર્હિ ॥ ૧૯૯ ॥

અર્થ—(અહ) કે. હયે (પળસય વારુત્તર) કે. પાંચ મો
 અને બાર નીચેની સાત વૃષ્ટીરૂપ સાતરાજના (સ્વંદય) કે.
 સ્વાંદવા થયા. તથા ઉપરનાં સાતરાજના પ્રમ મો અને ચાર સ્વાં-
 દવા પહેલા કયા છે. તે સન્ને કે. સર્વે મન્વી (સોલહિય અઢમય

કેં આઠ મો અને મોઝ થાય. (ઘમ્માઈ) કેં રત્નમખા પૃથ્વી
(લોગમજ્જ) કેં ચૌદ રાજલોકનો મધ્ય ભાગ (લોયણ અસં
કોડીદિ) કેં અમંસ્થાતા કોડી યોજન નીચે છે.

માવાયં એ છે કે—રત્નમખા નામની પહેલી પૃથ્વીને રિને ચ
દરાજ લોકનો મધ્યભાગ છે. પણ તે કયે ઠેકાણે છે ? તે કહે
રુચક સમમૂતલયકો નીચે અમંસ્થાતા કોડી યોજન જાડે ત
ચૌદ રાજલોકનો મધ્યભાગ છે. છલે ત્યાંથી લોક માન રા
ઉંચો અને માન રાજ નીચો છે.

ઉત્તમ ચ પંચમાંગે ત્રયોદશશતચતુર્થોદિશકે ॥ ધનઃ । કદ
ધંતે લોગસ્મ આયામમગ્ગે વળ્લત્તં ॥ હે મગ્ગન્ ! લોકનો મધ્યભા
ક્યાં છે ? ઉત્તરઃ—ગોયમા ઈમીમે રયણપ્રમાણ પુદ્ધીએ ઉચાસંતરમ
ત્વેજ્જનિભાગં ઓગારિત્તા, એવ્ય જં લોગસ્મ આયામમગ્ગે વળ્લતે
માવાયં એ છે કે—હે ગોતમ ! રત્નમખા પૃથ્વીને પીંડ એક મા
ર્ણગીરજાર યોજનનો છે તેની નીચે ચીજ રજાર યોજનનો પનો
ધિનો પીંડ છે. તેની નીચે અમંસ્થાતા યોજનનો ઘનરાતનો પીં
છે. તેની નીચે અમંસ્થાતા યોજનનો તનરાતનો પીંડ છે. એ મ
અગારીને નીચે જાડે ત્યાં અમંસ્થાતા યોજનનો આકાશ પ્રદે
છે. પણ તે આકાશ પ્રદેશ ઘનરાત તથા તનરાતના પીંડથી અમં
સ્થાત ગુણો છે. તે આકાશ પ્રદેશનો અમંસ્થાતનો માગ અગારી
નીચે જાડે ત્યાં ચૌદ રાજલોકનો મધ્યભાગ છે તેની નીચે મા
રાજ પ્રમાણ અસંલોક છે અને ઉપર માન રાજપ્રમાણ ઉદ્દલોક છે.

ધનઃ ॥ કદ જં ધંતે અદેલોગસ્મ આયામમગ્ગે વળ્લતે ?
મગ્ગન્ ! અસંલોકના માન રાજનો મધ્યભાગ ક્યાં છે. ઉત્તરઃ
ગોતમા ! ચતુર્થીએ પક્કમખાણ પુદ્ધીએ ઉચાસંતરમ માદરેમે અ
ઓગારિત્તા તત્ત્વ જં અદેલોગસ્મ આયામમગ્ગે વળ્લતે ॥ માવાયં

એ છે કે—હે ગૌતમ ! પૌંથી પંકમમા પૃથ્વીનો પીંડ એક
 થીજ હજાર યોજનનો છે, તેની નીચે થીજ હજાર યોજનનો ધનો-
 દપિ પીંડ છે, તેની નીચે અસંખ્યાતા યોજનનો ધનરાત પીંડ છે,
 તેની નીચે અસંખ્યાતા યોજનનો નનરાત પીંડ છે. એ સર્વ અવગા-
 હીને નીચે જાયે ત્યાં અસંખ્યાતા યોજન પ્રમાણ આકાશ પ્રદેશ છે.
 કયો આકાશ પ્રદેશ ધનરાત નનરાતચક્રી અસંખ્યાત ગુણો છે. તે
 આકાશ પ્રદેશનો અર્ધથી દ્વાદ્વેરો ભાગ અવગાહીને નીચે જાયે ત્યાં
 નીચેના સાત રાજલોકનો મધ્ય ભાગ છે એટલે તે સ્થાનથી નીચે
 અને ડંચે સાદા વ્રજ સાદા વ્રજ રાજલોક અર્ધલોકના છે. ॥ તથા
 યોક્તઃ પંચમાર્ગે ॥ મશ્નઃ કદ ણં ધંને ઉદ્દલોગસ્મ આપામમગ્ને પ્ણ્ણતે ॥
 હે ભગવન્ ! ઉદ્દલોક સાત રાજ પ્રમાણ છે તેનો મધ્યભાગ કયાં
 છે ? ॥ ઉત્તરઃ ગૌતમ ! ઉર્ધ્વિ મણંકુમાર માર્દિદાણં કપ્પાણં વૈભ-
 લોષ કપ્પે રિદ્ધિમાણપત્થદે પત્થ ણં ઉદ્દલોગસ્મ આપામમગ્ને પ-
 ણ્ણતે ॥ ભાવાર્થ એ છે કે—રુચક પ્રદેશની ઉપર જવ મો યોજનમાં
 ડ્યોનીપચક છે, તે ડ્યોનીપચકને ઉદ્દેશન કરી ઉપરનો ભાગ ઉદ્દ-
 લોક કહેવાય છે, તે ઉપર લોકાંતિક મુડી સાત રાજ કાંઈક હજાર
 છે, અને ઓગળગ્રીવમી રેલા ઉપર સાત રાજ પુરા છે. તે હરના
 સાત રાજનો મધ્યભાગ તે ચાર દેવલોકને હજારી પાંચમા વ્રજલો-
 કના રિદ્ધિનામા શ્રીજા મનરની પાસે લોકાંતિક દેવતાનાં વિમાન છે,
 તેની પાસે ઉદ્દલોકના મધ્યભાગ છે. ત્યાંથી સાદા વ્રજ રાજ નીચે
 તથા સાદા વ્રજ રાજ ઉપર ઉદ્દલોક છે. એ પ્રમાણે સર્વ લોકના
 મધ્યભાગ તથા અર્ધલોક અને ઉદ્દલોકના મધ્ય ભાગ કથા. ૧૧૯૯ ॥

મગરજ્જુ જોયણમયા, અદ્ધાર ઊગ મગરજ્જુમાણાઈ ॥
 અહનિરિયઉદ્દલોયા, નિરયનરસુરાઈ માવિલ્લા ॥૨૦૦॥

કે० આઠ સો અને માંડ થાય. (ધમ્માદ્) કે० રત્નપ્રમા ૫
(લોગમગ્ગ) કે० ચૌદ રાજલોકનો મધ્ય ભાગ (જાયગ
કોટીદિ) કે० અસંખ્યાના કોટી યોજન નીચે છે.

માથાર્થ ૫ છે કે—રત્નપ્રમા નામની પહેલી પૃથ્વીને વિ
દરાજ લોકનો મધ્યભાગ છે. પણ તે કયે ઠેકાણે છે ? તે
રુચક સમભૂતલયકી નીચે અસંખ્યાના કોટી યોજન જ
ચૌદ રાજલોકનો મધ્યભાગ છે. પૃથ્વી ત્યાંથી લોક મા
ઉંચો અને માત રાજ નીચો છે.

उक्तं च पंचमांगं त्रयोदशशतचतुर्युद्धिशकं ॥ यश्च : । क
भंते लोगस्स आयाममग्गे पण्णत्तं ॥ हे भगवन् । लोकनो म
क्यां छे ? उत्तरः—गोयमा इमीमे रयणपभाए पुढवीए उच्चामं
खेज्जनिभागं ओगाहिता, एत्थ णं लोगस्स आयाममग्गे ५
भावार्य ५ छे के—हं गीतय ! रत्नप्रभा पृथ्वीना पींड एक
एशीहजार योजननो छे तेनी नीचे बीस हजार योजननो प
थिनो पींड छे. तेनी नीचे असंख्याना योजननो धनवाननो
छे. तेनी नीचे असंख्याना योजननो तनवाननो पींड छे. प
अवगाहीने नीचे जइये त्यां असंख्याना योजननो आकाश
छे. पण ते आकाश प्रदेश धनवान तथा तनवानना पींडयकी
ख्यात गुणां छे. ते आकाश प्रदेशनो असंख्यानमो भाग अवग
नीचे जइये त्यां चउद्द राजलोकनो मध्यभाग छे तेनी नीचे
राज प्रमाण अवोलोक छे અને उअर मान राजप्रमाण उर्द्धलोक

यश्च : ॥ कह णं भंते अहेलोगस्स आयाममग्गे पण्णत्ते
भगवन् ! अवोलोकना मान राजनो मध्यभाग क्यां छे. उन
गोयमा ! चउत्थीए पंकणभाए पुढवीए उच्चामंतरस्स माइरेग
ओगाहिता तत्थ णं अहेलोगस्स आयाममग्गे पण्णत्ते ॥ भा

એ છે કે—હે ગૌતમ ! સૌથી પંક્તિમાં પૃથ્વીનો પીંદ એક
 સીંગ દમાર યોજનનો છે, તેની નીચે સીંગ દમાર યોજનનો ઘનો-
 દપિ પીંદ છે, તેની નીચે અસંખ્યાતા યોજનનો ઘનવાત પીંદ છે,
 તેની નીચે અસંખ્યાતા યોજનનો તનવાત પીંદ છે. એ સર્વ અવગા-
 હીને નીચે જાયે ત્યાં અસંખ્યાતા યોજન પ્રમાણ આકાશ પ્રદેશ છે.
 થયો આકાશ પ્રદેશ ઘનવાત તનવાતથી અસંખ્યાત ગુણો છે. તે
 આકાશ પ્રદેશનો અર્ધથી શાક્ષેરો ભાગ અવગાહીને નીચે જાયે ત્યાં
 નીચેના માત્ર રાજલોકનો મધ્ય ભાગ છે એટલે તે સ્થાનથી નીચે
 અને ઉંચે સારા વ્રણ સારા વ્રણ રાજલોક અધોલોકના છે. ॥ તથા
 ચૌત્તઃપંચમાર્ગે ॥ યશ્નઃ કદ ણં ધૈં ઉદ્દલોગસ્મ આયામમગ્ધૈ પ્ણતે ! ॥
 હે ભગવન્ ! ઉદ્દલોક માત્ર રાજ પ્રમાણ છે તેનો મધ્યભાગ ક્યાં
 છે ? ॥ ઉત્તરઃ ગૌતમા ! ઉર્ધ્વ મણંકુમાર માર્હિદાણં કપ્પાણં વંધ-
 ન્નો એ કપ્પં રિદ્ધિમાણપત્યહે એત્થ ણં ઉદ્દલોગસ્મ આયામમગ્ધૈ પ-
 ણતે ॥ માર્વાર્થ એ છે કે—રુચક પ્રદેશની ઉપર નવ સો યોજનમાં
 ય્યોનીપચક છે, તે ય્યોનીપચકને ઉદ્ધયન કરી ઉપરનો ભાગ ઉદ્દ-
 લોક કહેવાય છે, તે ઉપર લોકાંતિક મુખી સાત રાજ કાંદક ઝળા
 છે, અને ઔગળગ્રીન્ધમી રેત્થા ઉપર સાત રાજ પુરા છે. તે ઉપરના
 માત્ર રાજનો મધ્યભાગ તે ચાર દેવલોકને ઉદ્ધરી પાંચમા પ્રાક્ષલો-
 કના રિદ્ધિનામા શ્રીજા મનરની પાસે લોકાંતિક દેવતાનાં વિમાન છે,
 તેની પાસે ઉદ્દલોકનો મધ્યભાગ છે. ત્યાંથી સારા વ્રણ રાજ નીચે
 તથા સારા વ્રણ રાજ ઉપર ઉદ્દલોક છે. એ પ્રમાણે સર્વ લોકના
 મધ્યભાગ તથા અધોલોક અને ઉદ્દલોકના મધ્ય ભાગ કથા. ૧૧૭૯. ॥

મગરજ્ઞુ જોયણમયા, અદ્ધાર ઝગ મગરજ્ઞુમાળાઈ ॥

અહતિરિયઉદ્દલોયા, નિરયનરમુરાઈ ભાવિલા ॥૨૦૦॥

રત્નમહાના ઉપરના ભાગને વિષે (નરનિરિયાદ્ય) કે० મનુષ્ય તિર્યચ વિગેરે રહે છે. તથા તેની ઉપરના (ગયત્રી) કે० આકાશમાં (જોડા) કે० ય્યોતસી દેવતા રહે છે ॥ ૨૦૧ ॥

હવે ઉપરના સાત રાજલોકના અઢાવીશ સ્વાંદવાનો વિભાગ કરે છે અને જેટલા સ્વાંદવે જેટલા દેવલોક થાય છે તે કરે છે.

છસુ સ્વંદગેસુ ય દુગં, ચતસુ દુગં છસુ ય કણ્ય ચત્તારિ ॥
ચતસુ ચત્ત સેસેસુ ય, ગિવિજ્જણુત્તર ય સિદ્ધં તે ॥ ૨૦૨ ॥

અર્થ—ઓગળત્રીશમી રેલા ઉપરના (છસુ સ્વંદગેસુ) કે० છ સ્વાંદવાને વિષે (દુગં) કે० સૌધર્મ અને ઈન્દ્રાણ એ બે દેવલોક છે, તેના ઉપરના (ચતસુ) કે० ચાર સ્વાંદવાને વિષે (દુગં) કે० મનરુદ્રમાર અને મારેદ્ર એ બે દેવલોક છે. તેના ઉપરના (છસુ) કે० છ સ્વાંદવાને વિષે (કણ્યચત્તારિ) કે० બ્રહ્મ સ્વાંતક ધુક્ અને સદ્-સાર એ ચાર દેવલોક છે, તેના ઉપર (ચતસુ) કે० ચાર સ્વાંદવાને વિષે (ચત) કે० આનન પ્રાણન આરણ અને અપ્યુન એ ચાર દેવલોક છે. એ બીજા સ્વાંદવા થયા. અને પાંચ રાજમયાણ ઉર્દ્ધ-લોક થયો. તેના ઉપર (સેસેસુ) કે० પાંચીના આઠ સ્વાંદવા રચા છે તેમાં મીચેના ચાર સ્વાંદવાને વિષે (ગિવિજ્જ) કે० નવ પ્રેયક છે અને ઉપરના ચાર સ્વાંદવાને વિષે (અણુત્તર) કે० પાંચ અણુ-ત્તર છે. અને તેના (અને) કે० ઊરર પટ્ટે પાંચ રાજના ઉપર (સિદ્ધ) કે० સિદ્ધ ભગવંત સહિત સિદ્ધશિષ્યા છે. અર્હિ છુચિરગ્નુ મતરરગ્નુ અને ધનરગ્નુ એ બળ રાજ છે. તેની મંદ્યા પ્રાંતરપી અથવા મોકનામ્પી જાણવી ॥ ૨૦૨ ॥

હવે મોકાંતિક દેવતા કયા દેવલોકે અને કયા રિમાને રહે છે ? તે અર્હિ પ્રતીગથી કરે છે કે—આ જંપુદીપથી નીચ્છા અમં-

હ્યાતા ઢીપ સમુદ્ર જડ્યે ત્યારે અરુણવર નામનો ઢીપ આવે છે, તે ઢીપની પેદિકાના છેડાથી અરુણવર નામના સમુદ્રમાં આગલ બેતા-
ન્નોશ હજાર યોજ જડ્યે ત્યાં પાણાના ઉતરના તલીયાથી ઉઘો
અષ્કાયપય મહાંચકારસ્ય તમસ્કાય નીકળ્યો છે, તે અગીયાર સો
યોજન મુયો ખીંત સરગ્ગો થડને પછીં તીચ્છોં વિસ્તાર પામનાં
પામનો સૌધર્મે હૈશાન સનત્કુમાર અને માર્હદ્ર એ ચાર દેવલોકને
આવરી ઉંચો બ્રહ્મ દેવલોકના અરિષ્ટ નામના ત્રીજે પ્રતરે જડે રથો.
એ તમસ્કાય નીચે ખીંતને આકારે, ગરાવચના તલીયાને આકારે
અને ઉપર કૂકડાના પાંજરાના આકારે. એવું એનું સંસ્થાન છે. તે
ધુરથી સંહ્યાના યોજન ઉંચો છે અને નીવેના વિસ્તારે સંહ્યાના યો-
જન છે, ત્યાંથી આગલના વિસ્તારે અસંહ્યાના યોજન પ્રમાણ છે.
અહિંથી એ તમસ્કાય અસંહ્યાતમે ઢીપ સમુદ્રે ઉઠયો છે માટે એ
તમસ્કાયનો પરિધિ અસંહ્યાતા યોજન પ્રમાણ જાણવો.

એ તમસ્કાયના મહત્વપણાને માટે પૂર્વના ગીતાર્થ પુરુષોએ એમ
કહ્યું છે કે—કોઈ મહર્દિક દેવતા ગ્રણ ચપટી ચગાડીયે તેટલા ચલ-
તમાં એકવીશ વાર જંપુડીપને પ્રદક્ષિણા કરી આને તેજ દેવતા છ-
મહિને તમસ્કાયના યોજન વિસ્તારને ઉલ્લંચે, પરંતુ ડાર અસંહ્યાના
યોજનના વિસ્તારવાલી તમસ્કાયની જગતિ ઉલ્લંચે નહીં. ॥૨૦૨॥

પંચમકપ્પે રિદ્ધિમિ, પત્યડે અદ્ધ કણ્ઠરાડિઓ ॥

મમ ચતુરંસસ્વાડય, દ્વિદ્વિઓ દો દો દિમિ ચતુકે ॥૨૦૩॥

અર્થ—(પંચમકપ્પે) કે. પાંચમા દેવલોકને ચિતો (રિદ્ધિમિ
પત્યડે) કે. ત્રીજા રિષ્ટ નામના પ્રતરને ચિતો (અદ્ધકણ્ઠરાડિઓ)
કે. માઝ કૃષ્ણરાત્રીઓ છે. તે કૃષ્ણરાત્રી (મમચતુરંસસ્વાડ-
યદ્વિદ્વિઓ) કે. મમચતુરંસ નાટકની રાત્રીમાં માગી છે, તથા

(દિગ્ધિ વડે) કે. ચારે દિશામાં (દો દો) કે. યે યે કૃષ્ણ-
રાજી છે. ॥ ૨૦૩ ॥

૫ કૃષ્ણરાજીની સમજુની ૫૫ છે કે-યાંચમા દેવલોકના ત્રીજા
અરિષ્ટ નામના મનરને વિરે અરિષ્ટ વિમાનની ચારે દિશાએ સચિત્ત
અચિત્ત પૃથ્વીમય યે યે કૃષ્ણરાજી છે. તેમાં ઉત્તર દિશાની યે કૃષ્ણ-
રાજી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ લાંબી છે, અને દક્ષિણ દિશાની યે કૃષ્ણ-
રાજી પણ પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ લાંબી છે. ત્યાં રહે કૃષ્ણરાજીમાંહે
પહેલી પૂર્વ દિશાનો અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી તે દક્ષિણ દિશાની યાદે-
રની કૃષ્ણરાજીને ફરતે છે, તેમજ ત્રીજી દક્ષિણ દિશાની અભ્યં-
તર કૃષ્ણરાજી તે પશ્ચિમ દિશાની યાદેરની કૃષ્ણરાજી ને ફરતે છે,
તથા બીજી પશ્ચિમ દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી ને ઉત્તર દિશાની
યાદે કૃષ્ણરાજીને ફરતે છે, અને ચોથી ઉત્તર દિશાની અભ્યંતર
કૃષ્ણરાજી ને પૂર્વ દિશાની યાદે કૃષ્ણરાજીને ફરતે છે. ૫ પ્રમાણે
ચારે દિશાની સર્વ મની આઠ કૃષ્ણરાજી છે. તેજ અર્થને કહેનારી
નાંચેની ગાથા છે.

પુષ્પાવર ઉત્તર દા-હિના હિ મઙ્ગલ્લિપાહિ પુષ્પાઓ ॥

દાહિગુત્તર પુષ્પા, વરાઓ વહિ કણ્ઠરાઈઓ ॥૨૦૪॥

અર્થ—(દાહિગુત્તરપુષ્પાવરાઓ) કે. દક્ષિણ ઉત્તર પૂર્વ
અને પશ્ચિમ દિશા તરફની (વહિકણ્ઠરાઈઓ) કે. યાદેરની કૃષ્ણ-
રાજીમાં (પુષ્પાઓ) કે. પૂર્વથી (પુષ્પાવરઉત્તરદાહિનાહિ) કે.
પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશા તરફની (મઙ્ગલ્લિપાહિ) કે.
અદરનો કૃષ્ણરાજીઓની સાથે જોડાયેલી છે. ॥ ૨૦૪ ॥

પુષ્પારા લલંપા, તંસા પુણ દાહિગુત્તરા વઙ્ગા ॥

અર્થ—તર વડેસા, સન્વાવિ ય કણ્ઠરાઈઓ ॥ ૨૦૫ ॥

હયાના છીપ સમુદ્ર જડ્યે ત્યારે અરુણવર નામનો છીપ આવે છે, તે છીપની પેદિકાના કુદાથી અરુણવર નામના સમુદ્રમાં આગળ જેના-
 નીચે હજાર યોજન જડ્યે ત્યાં પાણાના ડગરના તળીયાથી ડુંચો
 અપ્કાયમય મહાંચકારરૂપ તમસ્કાય નીકળ્યો છે, તે અગીયાર સો
 યોજન યુધી ખીન મરસ્વો યડને પછી નીચ્છો વિસ્તાર પામતાં
 પામતો સૌંધર્મ દેશાન સનત્કુમાર અને માઈદ્ર એ ચાર દેવલોકને
 આવરી ડુંચો વ્રત્ય દેવલોકના અરિષ્ટ નામના ગ્રીજે મતરે જડે ગ્યાં.
 એ તમસ્કાય નીચે મીંતને આકારે, ગરાવજાના તળીયાને આકારે
 અને ઉપર કૂકડાના પાંજરાના આકારે. એવું એનું સંસ્થાન છે. તે
 ધુરથી સંહ્યાના યોજન ડુંચો છે અને નીચેના વિસ્તારે સંહ્યાના યો-
 જન છે, ત્યાંથી આગળના વિસ્તારે અસંહ્યાના યોજન પ્રમાણ છે.
 અદ્વિધી એ તમસ્કાય અસંહ્યાતમે છીપ સમુદ્રે ડડ્યો છે માટે એ
 તમસ્કાયનો પરિધિ અસંહ્યાના યોજન પ્રમાણ જાણવો.

એ તમસ્કાયના મહત્વપણાને માટે પૂર્વના ગીતાર્થ પુરુષોએ એમ
 કયું છે કે—કોઈ મહદ્દિક દેવતા ગ્રણ ચપટી ચગાડીયે તેટલા ચલ-
 તમાં એકલીચ ચાર જંબુછીપને પ્રદક્ષિણા કરી આગે તેજ દેવતા છ-
 મદિને તમસ્કાયના યોજન વિસ્તારને ડુંચે, પરંતુ ડગર અસંહ્યાના
 યોજનના વિસ્તારગણા તમસ્કાયની જગતિ ડુંચે નહીં. ॥૨૦૨॥

પંચમકપ્પે રિદ્ધિમિ, પત્યડે અદ્ધ કળહરાડો ॥

સમ ચડસંમસ્વાડય, દ્વિદ્વિઓ દો દો દિમિ ચડકે ॥૨૦૩॥

અર્થ—(પંચમકપ્પે) કે.૦ પાંચમા દેવલોકને રિદે (રિદ્ધિમિ
 પત્યડે) કે.૦ ગ્રીજા ગિદ્ધિ નામના મતરને રિદે (અદ્ધકળહરાડો)
 કે.૦ આડ કળ્પગાંઝીઓ છે. તે કળ્પગાંઝી (સમચડસંમસ્વાડ-
 યદ્વિઓ) કે.૦ સમચનુગ્ય નાટકની રાગધૃમિ માર્ગી છે, તથા

(િ.એ. ચડે.) કે. ચારે દિશામાં (દો દો) કે. વે વે કૃષ્ણ-રાજી છે. ॥ ૨૦૧ ॥

૫ કૃષ્ણરાજીની મમજુરી ૫૫ છે કે—રાંનમા દેવલોકના ધ્રીજા અરિષ્ટ નામના મતરને વિંદે અરિષ્ટ વિમાનની ચારે દિશાએ સચિત્ત અચિત્ત પૃથ્વીમય વે વે કૃષ્ણરાજી છે. તેમાં ઉત્તર દિશાની વે કૃષ્ણરાજી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ નાંબી છે, અને દક્ષિણ દિશાની વે કૃષ્ણરાજી પણ પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ નાંબી છે. ત્યાં વધે કૃષ્ણરાજીમાંહે પહેલી પૂર્વ દિશાનો અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી ને દક્ષિણ દિશાની બાહેરની કૃષ્ણરાજીને ફરસે છે, તેમજ ષોડી દક્ષિણ દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી તે પશ્ચિમ દિશાની બાહેરની કૃષ્ણરાજી ને ફરસે છે, તથા ષોડી પશ્ચિમ દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી ને ઉત્તર દિશાની બાહ કૃષ્ણરાજીને ફરસે છે, અને ષોડી ઉત્તર દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરાજી ને પૂર્વ દિશાની બાહ કૃષ્ણરાજીને ફરસે છે. ૫ પ્રમાણે ચારે દિશાની સર્વ ધની આઠ કૃષ્ણગર્ભા છે. તેજ અર્થને કહેનારી નીચેની ગાથા છે.

પુષ્પાવર ઉત્તર દા—હિના હિ મજ્જલિપાહિ પુષ્પાઆ ॥

દાહિગુત્તર પુષ્પા, વરાઓ વહિ કણ્ઠહાર્દઓ ॥૨૦૪॥

અર્થ—(દાહિગુત્તરપુષ્પાવગઓ) કે. દક્ષિણ ઉત્તર પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશા તરફની (વહિકણ્ઠહાર્દઓ) કે. બાહેરની કૃષ્ણરાજીઓ (પુષ્પાઓ) કે. પૂર્વથી (પુષ્પાવરઉત્તરદાહિનાહિ) કે. પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશા તરફની (મજ્જલિપાહિ) કે. અદ્યની કૃષ્ણગર્ભાઓની સાથે જોડાયેલી છે. ॥ ૨૦૪ ॥

પુષ્પાસા છલંપા, તંસા પુણ દાહિગુત્તરા વજ્રા ॥

અર્થ—(વજ્રાસા) કે. સંવાવિ ય કણ્ઠહાર્દઓ ॥ ૨૦૫ ॥

હ્યાના ઢીપ સમુદ્ર જડ્યે ત્યારે અરુણવર નામનો ઢીપ આવે છે, ઢીપની ઘેદિકાના ઢેડાથી અરુણવર નામના સમુદ્રમાં આગળ વેતા નીચે હજાર યોજન જડ્યે ત્યાં પાણાના ડગના તળીયાથી ડુંગર અપ્કાયમય મહાંચકારરૂપ તમસ્કાય નીકળ્યો છે, તે અગીયાર મંડલ યોજન મુથી થીંત મરમ્ત્રો યડને પછી નીચ્છો વિસ્તાર પામત પામતો સૌંધર્મ ઈજાન મનત્કુમાર અને માર્દક એ ચાર દેવલોકને આવરી ડુંગરો ઘસ દેવલોકના અરિષ્ટ નામના ત્રીજે મંતરે જડે રયો એ તમસ્કાય નીચે થીંતને આકારે, શરાવજાના તળીયાને આકારે અને ઉપર કૂકડાના પાંજરાના આકારે. એવું એનું મંથ્યાન છે. તે ધૂરથી સંહ્યાના યોજન ડુંગરો છે અને નીચેના વિસ્તારે મળ્યાના યોજન છે, ત્યાંથી આગળના વિસ્તારે અસંખ્યાના યોજન પ્રમાણ છે. અરિષ્ટી એ તમસ્કાય અસંખ્યાતમે ઢીપ સમુદ્રે ડડ્યો છે માટે તમસ્કાયનો પરિધિ અસંખ્યાના યોજન પ્રમાણ જાણશે.

એ તમસ્કાયના મહત્વપણાને માટે પૂર્વેના મીનાથં પુરુષોએ એમ કહ્યું છે કે—કોઈ મહદ્દિક દેવતા ત્રણ ચપટી વગાડીયે નેટલા ચલે તમાં એકવીસ વાર જંચુઢીપને પ્રદક્ષિણા કરી આને તેજ દેવતા ઉપર મહિને તમસ્કાયના યોજન વિસ્તારને ડડ્યે, પરંતુ ડગ અસંખ્યાના યોજનના વિસ્તારવાર્તા તમસ્કાયની જગતિ ડડ્યે નહીં. ॥૨૦૨॥

પંચમકપ્પે રિદ્ધિમિ, પત્યડે અદ્ધ કણ્ઠરાડો ॥

મમ ચતુરંમક્ષાડય, દ્વિદ્વિઓ દો દો દિમિ ચતુકે ॥૨૦૩॥

અર્થ—(પંચમકપ્પે) કે.૦ પાંચમા દેવલોકને વિં (રિદ્ધિમિ પત્યડે) કે.૦ શ્રોતા રિષ્ટ નામના મંતરને વિં (અદ્ધકણ્ઠરાડો) કે.૦ આડ કૃષ્ણગતીઓ છે. તે કૃષ્ણગતી (મમચતુરંમક્ષાડય-દ્વિદ્વિઓ) કે.૦ મમચતુરંમ નાટકની રંગભૂમિ મળ્યા છે, તથા

(દિ.તિ. પડો) કે. ચારે દિશામાં (દો દો) કે. રામી છે. ॥ ૨૦૩ ॥

૫ કૃષ્ણરામીની મધ્યમી એમ છે કે-રાંનમા દેવને અરિષ્ટ નામના મનરને વિને અરિષ્ટ ચિમાનની ચારે દિશા અચિત્ત પૃથ્વીમય રે રે કૃષ્ણરામી છે. તેમાં ઉત્તર દિશા રામી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ સાંધી છે, અને દક્ષિણ દિશા રામી એણ પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ સાંધી છે. ત્યાં રમે કૃષ્ણરામી પૂર્વ દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરામી તે દક્ષિણ દિશાની કૃષ્ણરામીને ફર્સે છે, તેમજ બીજી દક્ષિણ દિશાની કૃષ્ણરામી તે પશ્ચિમ દિશાની બાહરની કૃષ્ણરામી તેમજ પશ્ચિમ દિશાની અભ્યંતર કૃષ્ણરામી તે ઉત્તર દિશાની કૃષ્ણરામીને ફરસે છે, અને ચોથી ઉત્તર દિશાની કૃષ્ણરામી તે પૂર્વ દિશાની બાહરની કૃષ્ણરામીને ફરસે છે. ચારે દિશાની મરં મની આઠ કૃષ્ણગર્જા છે. તેમજ અર્ધ મોંચની ગાથા છે.

પુષ્પાચર ઉત્તર દા-હિણા હિ મઝસલિયાહિ પુ
દાહિગુત્તર પુન્ના, વરાઓ વહિ કળ્હરાઈઓ

અર્થ—(દાહિગુત્તરપુષ્પાચરઓ) કે. દક્ષિણ અને પશ્ચિમ દિશા તરફની (વહિકળ્હરાઈઓ) કે. બાહરની (પુન્નાઓ) કે. પૂર્વથી (પુષ્પાચરઉત્તરદાહિગુત્તર) કે. પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશા તરફની (મઝસલિયાઓ) કે. અદ્યત્ત કૃષ્ણગર્જાઓની સાથે જોડાયેલી છે. ॥ ૨૦૪ ॥

પુન્નારા ઇલંપા, તંસા પુણ દાહિગુત્તરા વજ
અર્થ—(પુન્નારા) કે. પૂર્વથી, (તંસા) કે. ઉત્તરથી, (વજ) કે. વજરથી, (વહિકળ્હરાઈઓ) કે. બાહરની

અર્થ—(પુનઃારા) કે० પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાની (શાસ્ત્ર)
 કે० શાસ્ત્રની જે કુળગારાની (ઇન્દ્રમા) કે० ઇ શૂળગારાની છે.
 (પુનઃ) કે० રત્ની (કાશ્મીરમા) કે० કાશ્મીર અને ઉત્તર દિ-
 શાની શાસ્ત્રની જે કુળગારાની (નંદમા) કે० નંદ શૂળગારાની છે.
 તથા (અન્ધિયાર) કે० અન્ધિયારી (ગંગાદિ ગ કુળગારાઓ) કે०
 તારે કુળગારાઓ પડેલા કે० પાદ શૂળગારાની છે. ॥ ૨૦૨ ॥

આગામચ્છિન્નોદિ, તાગ અમંચ્છજોગ્ય સહસ્ત્રમા ॥
 મંદોદ્ગમસહસ્ત્રમા પુનઃ, ચિસ્ત્રમે કુળગારાણાં ॥ ૨૦૩ ॥

અર્થ—તાગ કુળગારાણાં) કે० તે ખાતે કુળગારાની (પ્રાચી-
 નાચિન્નોદિ) કે० મંદોદ્ગ અને પશ્ચિમે કરીને : અમંચ્છજોગ્ય-
 માત્રમા) કે० અમંચ્છજોગ્ય હવાનો યોગ્ય છે (પુનઃ) કે० રત્ની
 (ચિસ્ત્રમે) કે० તાગદ્ય કરીને (ગંગેતા ગંગમા) કે० ગંગાવા
 હવાનો યોગ્ય છે. ॥ ૨૦૩ ॥

દેવાર્ણિમાર્ગે, ત્યાગં અંગેશુ અદ્યુર્ગિ ॥
 અદ્યુર્ગિમાર્ગે તથા, તથાએ દેવાર્ણિમાર્ગે ॥ ૨૦૪ ॥

અર્થ - દેવાર્ણિમાર્ગે) કે० દેવાર્ણિમાર્ગ દિશાને વિષે
 (ત્યાગ) કે० તે કુળગારાના માર્ગે પડ્યુર્ગિ : કે० આ
 અદ્યુર્ગિમાર્ગે વિષે : અદ્યુર્ગિમાર્ગે) કે० આ દેવાર્ણિમાર્ગ ને વિષા
 ત્યાગ અદ્યુર્ગિ કેટલે તથા નેવળે પશ્ચિમ છે. (તથા) કે० તથા
 તથા, કે० તે દેવાર્ણિમાર્ગ તથા ત્યાગને વિષે : દેવાર્ણિમાર્ગે
 કે० તથા દેવાર્ણિમાર્ગે. ॥ ૨૦૪ ॥

તથા દેવાર્ણિમાર્ગે તથા તથા

અર્ચિ તહર્ચિમાલી, વરોચન પર્થકર ચ ચંદ્રામં ॥

સૂરામં સુક્રામં, સુપરિદ્ધામં ચ રિદ્ધામં ॥ ૨૦૮ ॥

અર્થ—ઈશાન સૂનામાં (અર્ચિ) કે. અર્ચિ નામનું વિમાન છે, (તહ) કે. તથા પૂર્વ દિશામાં (અર્ચિમાલી) કે. અર્ચિમાલી નામનું વિમાન છે, અગ્નિ સૂનામાં (વરોચન) કે. વરોચન નામનું વિમાન છે, દક્ષિણ દિશામાં (પર્થકર) કે. પર્થકર નામનું વિમાન છે, (ય) કે. અને નૈરુત્ય સૂનાને વિષે (ચંદ્રામં) કે. ચંદ્રામ નામનું વિમાન છે, પશ્ચિમ દિશાને વિષે (સૂરામં) કે. સૂર્યામ નામનું વિમાન છે, વાયવ્ય સૂનાને વિષે (સુક્રામં) કે. શુક્રામ નામનું વિમાન છે, ઉત્તર દિશાને વિષે (સુપરિદ્ધામં) કે. સુપરિદ્ધામ નામનું વિમાન છે, (ચ) કે. અને મધ્યમાને વિષે (રિદ્ધામં) કે. રિદ્ધામ નામનું વિમાન છે. ॥ ૨૦૮ ॥

હવે તે વિમાનોમાં વસનારા અધિષ્ઠાતૃક દેવોનાં પૂર્વ કહેલા અનુક્રમ મમાને નામ કહે છે.

સારસ્મય માદ્ર-ચા, વન્હી વરુણા ચ ગદતોયા ચ ॥

તુસિયા અવ્યાવાહા, અગ્નિ તહ ચેવ રિદ્ધા ચ ॥ ૨૦૯ ॥

અર્થ—અર્ચિ વિમાનમાં (સારસ્મય) કે. સારસ્વત દેવતા વસે છે, અર્ચિમાલિ વિમાનમાં (આદ્ર-ચા) કે. આદિત્ય દેવતા વસે છે, વરોચન વિમાનમાં (વન્હી) કે. વન્દિ દેવતા વસે છે, પર્થકર વિમાનમાં (વરુણા ચ) કે. વરુણ દેવતા વસે છે, ચંદ્રામ વિમાનમાં (ગદ તોયા ચ) કે. ગદતોય દેવતા વસે છે, સૂર્યામ વિમાનમાં (તુસિયા) કે. તુષિત નામના દેવતા વસે છે, શુક્રામ વિમાનમાં (અવ્યાવાહા) કે. અવ્યાવાહ દેવતા વસે છે, સુપરિદ્ધામ

વિમાનમાં (અગ્નિ) કે૦ અગ્નિદેવતા વસે છે, [તદ્દેવ] કે૦ તેમજ રિષ્ટામ વિમાનમાં (રિષ્ટા ય) કે૦ રિષ્ટામ દેવતા વસે છે. ॥૨૦૯॥

હવે તે દેવતાઓનો અનુક્રમે પરિવાર કહે છે.

પદ્મજુઅલંમિ સત્તઓ-સયાણિ વીર્યમિ ચડદહ

સહસ્તા ॥

તદ્દે સત્ત સહસ્તા, નવ ચેવં સયાણિ સેસેસુ ॥૨૧૦॥

અર્થ—(પદ્મજુઅલંમિ કે૦ પદ્મેલા યુગલ તે સારસ્વત તથા આદિત્ય દેવતાને (સત્તઓ સયાણિ) કે૦ સાત સો સાત સો દેવતાનો પરિવાર છે, અને (વીર્યમિ) કે૦ વીર્યા યુગલ તે વર્ણ તથા વરુણ દેવતાને (ચડદહ સહસ્તા) કે૦ ચડદ ચડદ જનાર દેવતાનો પરિવાર છે. તેમજ (તદ્દે) કે૦ વીર્યા યુગલ તે ગર્દતાંય તથા નૃપિત દેવતાને (સત્તસહસ્તા) કે૦ સાત સાત જનાર દેવતાનો પરિવાર છે, અને (સેસેસુ) કે૦ શાક્તીના દેવતાનો (નવ સયાણિ) કે૦ નવ સો નવ સો દેવતાનો પરિવાર (ચેવં) કે૦ નમ્બે શોષ છે, ॥ ૨૧૦ ॥ ૧ દેવતાનું વીર્ય મનદ્વાર સંપૂર્ણ થયું.

હવે વીર્ય દેવતાના ગરારની અવગાહનાનું કાર કહે છે.

મયણવળજોડસોહ-મ્મીમાળે મત્ત હત્ય તણુમાગં ॥

દુદુદુ ચડક ગેવિ-જ્જણુત્તરે હાણિ ફિક્કિં ॥ ૨૧૧ ॥

અર્થ— મયણવળજોડસોહમ્મીમાળે કે૦ મનવતિ, ધ્યંયા, યોગી તથા મૌલ્ય અને જ્ઞાન દેવઓક ન્મી મુખીના દેવતાઓનું (મત્ત હત્ય તણુમાગં) કે૦ ગરીર પ્રમાણ માત્ર કાપવું જરૂરી જાણવું. ન્મ્યા વજી (દુ) કે૦ વીર્યો અને શોષો દેવઓક, (ફિક્કિં)

કે० પાંચમા અને છઠ્ઠો દેવલોક. (દુ) કે० સાતમા અને આઠમા દેવલોક, (ચતુર) કે० નવમા, દશમા અગીયારમા ચારમા દેવલોક, તથા (ગેવિજ્ઞ) કે० નવ ગ્રંથેયક અને (અણુચરે) કે० પાંચ અણુચર એ છ ઠેકાણે અનુક્રમે [હાણિ ઇક્ષિકં] કે० એક એક હાથની દાની કરવા. પટ્ટે શ્રીજા ચોથા દેવલોકે છ હાથનું, પાંચમા છઠ્ઠે દેવલોકે પાંચ હાથનું, સાતમા આઠમા દેવલોકે ચાર હાથનું, નવમા દશમા અગીયારમા ચારમા દેવલોકે ત્રણ હાથનું. નવ ગ્રંથેયકે ચે હાથનું અને પાંચ અણુચર વિમાને એક હાથનું શરીર જાણવું. ॥ ૨૧૧ ॥

હવે વિશેષે સાગરોપમના આપુષ્પની વૃદ્ધિયે કરી સનતકુમારાદિકને વિષે સરીરનું માન કહે છે.

કષ્પ દુગ દુ દુ દુ ચડગે, નવગે પળગે ય જિહ્વઠિઙ્ગ અયરા ॥
 દો સત્ત ચડદ દ્વાસ, વાવીસિગતીસતિત્તીસા ॥૨૧૨॥
 વિવરે તાણિક્કુળે, ઇકારસગા ડ પાડિયે સેસા ॥
 હૃત્થિકારસ ભાગા, અયરે અયરે મમહિયંમિ ॥ ૨૧૩ ॥
 ચય પુલ્લસરાઓ, કમેળ ઈગુત્તરાઈ વુક્ષીયે ॥
 એવં ઠિંઈ વિસેસા, સળંકુમારાઈ તળુમાળં ॥ ૨૧૪ ॥

અર્થ—(કષ્પદુગ) કે० પહેળા અને શીજા દેવલોકમાં, (દુ) કે० શ્રીજા અને ચોથા દેવલોકમાં (દુ) કે० પાંચમા અને છઠ્ઠા દેવલોકમાં (દુ) કે० સાતમા અને આઠમા દેવલોકમાં, (ચડગે) કે० નવમા દશમા અગીયારમા અને ચારમા દેવલોકમાં, (નવગે) કે० નવ ગ્રંથેયકમાં (ય) કે० અને (પળગે) કે० પાંચ અણુચર

વિમાનમાં, (જિટ્ટિડિ) કે० ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ આ પ્રમાણે-પહેલાં બે
 દેવલોકે, (દો અયરા) કે० બે સાગરોપમની, ત્રીજા બે દેવ લોકે
 (સત્ત) કે० સાત સાગરોપમની, ત્રીજા બે દેવલોકે (ચત્ત) કે०
 ચત્ત સાગરોપમની, ચોથા બે દેવલોકે (અટ્ટારમ) કે० અટ્ટાર
 સાગરોપમની, નવમાથી ચારમા સુધીના ચાર દેવલોકે (શાલીસ)
 કે० શાલીસ સાગરોપમની, નવ શ્રેણીકે (ઇગ્નીમ) કે० એકત્રીસ
 સાગરોપમની, અને પાંચ અનુત્તર વિમાનને વિષે (તિષ્ઠોમા) કે०
 તેત્રીસ સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે. ॥ ૨૧૨ ॥ [ત્રિવરે] કે०
 અધિક સ્થિતિમાંહેથી ઓછી સ્થિતિ કાઢી નાખીયે. પછી શાલી
 રહે તેમાંથી (તાણિફૂળે) કે० એકરૂઠા ઓછાં કરીયે, વળી (રક્ષા-
 રમગાંડા પારિષ્) કે० એક હાથના પાહેલા અગીયારીયા માગને
 મ્યાનકે જે (સેમા) કે० શાલી રહેલા (રક્ષિતારમમાગા) કે०
 એક હાથના અગીયારીયા માગ તેને દેવતાના આયુષ્યમાં (અયરે
 અયરે મમદિયંમિ) કે० એક એક સાગરોપમ અધિક થયું થઈ
 ॥ ૨૧૩ ॥ (ઘય પુષ્પમરીશાઓ) કે० પૂરે પૂરના ગરીમમાંથી
 એક એક માગ ઓછાં કરાં અને (કમેજ) કે० અનુક્રમે કરીને
 (ઇગ્નિગાદ યુદ્ધિષ્) કે० એક એક સાગરોપમ આયુષ્ય સ્થિતિમાં
 કરાવો. (પત્તં દ્વિતિયમા) કે० એવીરીને આયુષ્યની સ્થિતિના
 વિગેરગાથે છઠ્ઠે સાગરોપમની હદિયે કરી (મળંદુમારાગ મળ-
 માળ) કે० મનન્દુમારાદિક દેવલોકના દેવતાનું ગરીમમાળ
 થાય ॥ ૨૧૪ ॥

મમત્તી ધમ છે કે-પૂર્વાચાર્યોણ દેવતાના ગરીમનું પ્રમાણ
 તેવના સાગરોપમના આયુષ્ય પ્રમાણ કરાવી ઓછું અધિકું જ. ૧ છે.
 ત્રોતે જ્ઞાન તથા માર્ગે દેવલોકે જે કાંઈ અધિક આયુષ્ય કરું છે
 તે અધિક ન મળવું. માર્ગે તથા જ્ઞાન દેવલોકના દેવતાનું પ્રમાણ

સાત હાથનું કપડું છે. હવે સ
 કહે છે. ત્યાં, વિચરે એ
 આયુષ્ય સ્થિતિમાંથી આ
 રહે તેમાંથી એક ઓછો કર
 કરવા તેમાંથી વિશ્લેષકરી
 મમાણે હાથના શેષ વધેલા
 પમનું આયુષ્ય વધારવું.
 શરીર મમાણ યાય છે.

અહિં એન બાતને દર્શાવે
 તથા ઈશાન દેવલોકે ઉત્તર
 સનનુમાર તથા મોહદે સા
 સાગરોપમમાંથી એ સાગરોપ
 પમવાળા આયુષ્યવાળા દેવ
 છે, તે એ સાગરોપમ કાઢના
 એક ઓછો કરીએ ત્યારે
 દેવલોકના દેવતાનું સાત
 પુરા રાત્રીએ અને સાતમા
 ચાર ભાગ કાઢી લેવા. ૪
 દૃષ્ટે સનનુમાર તથા મોહ
 ધ્યવાળા દેવતાનું શરીર મ
 ચાર ભાગ કરીએ તેના ચાર
 એમ એક એક સાગરોપમ
 નાં કેરી તથા સાગરોપમ

વિમાનમાં, (જિઢિઢિ) કે० ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ આ પ્રમાણે-પહેલાં બે
 દેવલોકે, (દો અચરા) કે० બે માગરોપમની, ત્રીજા બે દેવ લોકે
 (સત્ત) કે० સાત સાગરોપમની, ત્રીજા બે દેવલોકે (ચત્તર) કે०
 ચત્તર સાગરોપમની, ચોથા બે દેવલોકે (અઢારસ) કે० અઢાર
 માગરોપમની, નવમાથી બારમા મુત્રીના ચાર દેવલોકે (બારીસ)
 કે० બારીસ સાગરોપમની, નવ ગ્રંથેયકે (ઇગતીસ) કે० એકત્રીસ
 સાગરોપમની, અને પાંચ અનુત્તર વિમાનને વિષે (તિત્તોસા) કે०
 તેત્રીસ માગરોપમનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે. ॥ ૨૧૨ ॥ [ચિત્રે] કે०
 અધિક સ્થિતિમાંથી ઓછો સ્થિતિ કાઢી નાલોયે. પછી થાકી
 રહે તેમાંથી (તાણિફૂને) કે० એકરૂઠા ઓછાં કરીયે, થાકી (રક્ષા-
 રમણા ઉ પાદિષ) કે० એક હાથના પાડેલા અગીયારીયા ભાગને
 સ્થાનકે જે (સેમા) કે० થાકી રહેલા (હથિજ્ઞારસમાગા) કે०
 એક હાથના અગીયારીયા ભાગ તેને દેવતાના આયુષ્યમાં (અપરે
 અપરે સમરિયંમિ) કે० એક એક માગરોપમ અધિક થયું થઈ
 ॥ ૨૧૩ ॥ (જય પુણ્યમરીરાઓ) કે० પૂર્વ પૂર્વના ગરીરમાંથી
 એક એક માગ ઓછાં કરવાં અને (કમેણ) કે० અનુક્રમે કરીને
 (રૂગતગાઢ થૂંપી) કે० એક એક માગરોપમ આયુષ્ય સ્થિતિમાં
 થરાવો. (પૂર્વ ઢિઢિ મિંગેમા) કે० એવીરીને આયુષ્યની સ્થિતિના
 વિગેરનાયે પડેલા માગરોપમની હદિયે કરી (સળેહવારાઢ મળુ-
 માળ) કે० મન-કુમારગદિક દેવલોકના દેવતાનું અગીરમણ
 થાય ॥ ૨૧૪ ॥

સમવર્તી જય છે કે પૂર્વાચાર્યોએ દેવતાના ગરીરનું પ્રમાણ
 તેમના માગરોપમના આયુષ્ય પ્રમાણ તરણી ઓછું અધિક કાઢે છે.
 તોયે જ્ઞાન તથા માર્ગ દેવલોકે જે કાંઈ અધિક આયુષ્ય થયું છે
 તે અધિક ન ગણવું. સૌરાષ્ટ્ર તથા જ્ઞાન દેવલોકના દેવતાનું દેવતા

ગનું, છ સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ છ હાય અને અગીયારીયા એક માગનું, તથા સાત સાગરોપમના આયુષ્ય-વાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ વરાવર છ હાયનું જાણવું.

ધન્વી યોજું છાંત કહી સમજાવે છે કે—જેમ ગ્રહ તથા લાંતક દેવલોકે ચડે સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય મિતિ છે, તેમાંથી સનત્કુમાર તથા મહેન્દ્ર દેવલોકના માત્ર માગરોપમના સાત આંક કાઢી નાલ્લવા બાકી સાત રહે તેમાંથી એક ઓછાં કરવો, બાકી છ રહે. પછી એક હાયના અગીયારીયા માગ માંહેલા પાંચ પડતા મૂકી બાકી છ માગ રહે તે અને પાંચ હાય. એટલું આઠ સાગરોપમ આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ જાણવું, પરીતે એક એક સાગરોપમનું આયુષ્ય વચનાં એક એક અગીયારીયા માગ શરીર ના પ્રમાણમાંથી ઘટાડવો, એ સર્વ યંત્ર ઉપરથી જાણી લેવું, ॥ એન વાત નીચેની ગાથાથી કહે છે—



कोष्टक नं. १
उर्ध्व देवलोके आयुष्यने अनुसारे
देह प्रमाणनुं कोष्टक.

सागरो पमे	हाथ	हाथना अगी- आरीभा भाग	सागरो पमे	हाथ	हाथना अगी- आरीभा भाग
१	७	— ०	१८	४	— ०
२	७	— ०	१९	३	— ३
३	६	— ४	२०	३	— २
४	६	— ३	२१	३	— १
५	६	— २	२२	३	— ०
६	६	— १	२३	२	— ८
७	६	— ०	२४	२	— ७
८	५	— ६	२५	२	— ६
९	५	— ५	२६	२	— ५
१०	५	— ४	२७	२	— ४
११	५	— ३	२८	२	— ३
१२	५	— २	२९	२	— २
१३	५	— १	३०	२	— १
१४	५	— ०	३१	२	— ०
१५	४	— ३	३२	१	— १
१६	४	— २	३३	१	— ०
१७	४	— १			

हृत्स्थिगारसंसा, अहिगयर समाङ्गेगवयहीणा ॥

चौतीयरदेहप्रमाणं, कम्म क्खिक्खरेणं पुब्बंगे ॥२१५॥

अर्थ—(हृत्स्थिगारसंसा) के० एक हाथना अगीयार भाग
 करवा. (अहिगयरसमा) के० सागरोपमनुं आयुष्य बथारीये भने
 (इंगेगवयहीणा) के० शरीर प्रमाणमांथी एक एक भाग ओछो
 करीये. एम (चौतीयरदेहप्रमाण) के० धीजा धीजा देवलोकना

ગનું, છ સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ છ હાય અને અગીયારીયા એક ભાગનું, તથા સાત સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ વરાવર છ હાયનું જાણવું.

વલી થોડું દુષ્ટાંત કહી સમજાવે છે કે—જેમ બ્રહ્મ તથા લાંબક દેવલોકે ચંદ્ર સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ છે, તેમાંથી સનત્કુમાર તથા મહેન્દ્ર દેવલોકના સાત સાગરોપમના સાત આંક કાઢી નાખવા બાકી સાત રહે તેમાંથી એક આંકો કરવો, બાકી છ રહે. પછી એક હાયના અગીયારીયા માગ માંડેલા પાંચ પડતા મૂકી બાકી છ ભાગ રહે તે અને પાંચ હાય. એટલું આ સાગરોપમ આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ જાણવું, એટલે એક એક સાગરોપમનું આયુષ્ય વચતાં એક એક અગીયારીઓ ભાગ શરીર ના પ્રમાણમાંથી ઘટાડવો, એ સર્વ યંત્ર ઉપરથી જાણી લેવું, ॥ એજ વાત નીચેની ગાથાથી કહે છે—



કોષ્ટક નં. ૧
ઉર્ધ્વ દેવલોકે આયુષ્યને અનુસારે
દેહ પ્રમાણનું કોષ્ટક.

સાગરો પમે	દાય	દાયના અગી- આરીઆ ભાગ	સાગરો પમે	દાય	દાયના અગી- આરીઆ ભાગ
૧	૭	— ૦	૧૮	૪	— ૦
૨	૭	— ૦	૧૯	૩	— ૩
૩	૬	— ૪	૨૦	૩	— ૨
૪	૬	— ૩	૨૧	૩	— ૧
૫	૬	— ૨	૨૨	૩	— ૦
૬	૬	— ૧	૨૩	૨	— ૮
૭	૬	— ૦	૨૪	૨	— ૭
૮	૫	— ૬	૨૫	૨	— ૬
૯	૫	— ૫	૨૬	૨	— ૫
૧૦	૫	— ૪	૨૭	૨	— ૪
૧૧	૫	— ૩	૨૮	૨	— ૩
૧૨	૫	— ૨	૨૯	૨	— ૨
૧૩	૫	— ૧	૩૦	૨	— ૧
૧૪	૫	— ૦	૩૧	૨	— ૦
૧૫	૪	— ૩	૩૨	૧	— ૧
૧૬	૪	— ૨	૩૩	૧	— ૦
૧૭	૪	— ૧			

હત્યસ્તિગારસંસા, અહિગયર સમાઇગેગવયહીના ॥

ત્રીતીયરદેહપમાણં, કમ્મ કિત્તકરેણં પુવ્વંગે ॥૨૧૫॥

અર્થ—(હત્યસ્તિગારસંસા) કે० એક દાયના અગીયાર ભાગ
 કરવા. (અહિગયરસમા) કે० સાગરોપમનું આયુષ્ય ચપારીયે અને
 (ઇંગેગવયહીના) કે० શરીર પ્રમાણમાંથી એક એક ભાગ ઓછો
 કરીયે. ૫મ (ત્રીતીયરદેહપમાણ) કે० થીજા થીજા દેવલોકના

ગનું, છ સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ છ હાથ અને અગીયારીયા એક ભાગનું, તથા સાત સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ વરાવર છ હાથનું જાણવું.

વલી થોજું દષ્ટાંત કહી સમજાવે છે કે—જેમ બ્રહ્મ તથા લાંતક દેવલોકે ચંદ્ર સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ છે, તેમાંથી સનત્કુમાર તથા મહેંદ્ર દેવલોકના સાત સાગરોપમના સાત આંક કાઢી નાખવા બાકી સાત રહે તેમાંથી એક ઓછો કરવો, બાકી છ રહે. પછી એક હાથના અગીયારીયા ભાગ માંહેલા પાંચ પદતા મૂકી બાકી છ ભાગ રહે તે અને પાંચ હાથ. એટલું આઠ સાગરોપમ આયુષ્યવાલા દેવતાનું શરીર પ્રમાણ જાણવું, પરીતે એક એક સાગરોપમનું આયુષ્ય વચતાં એક એક અગીયારીઓ ભાગ શરીરના પ્રમાણમાંથી ઘટાડવો, એ સર્વ યંત્ર ઉપરથી જાણી લેવું, ॥ એજ વાત નીચેની ગાથાથી કહે છે—



द्रुप देवल्लोके

प्रतरे	भागरो०-छट्टीया भाग
१	७ — ३
२	८ — ०
३	८ — ३
४	५ — ०
५	६ — ३
६	१०

ल्लान के

	भाग० पांवीया भाग
१	१० — ४
२	११ — ३
३	१२ — २
४	१३ — १
५	१

शुषः देवल्लोके.

प्रतरे.	भाग० प्यारीया भाग.
१	१४ — ३
२	१५ — ०
३	१६ — १
४	१७ — ०

महत्तारे.

१	१३ — १
२	१७ — २
३	१७ — ३
४	१८ — ०

आनन प्राणने.

१	१८ — २
२	१५ — ०
३	१५ — २
४	२० — ०

भारण अर्युने

१	२० — २
२	२१ — ०
३	२१ — २
४	२२ — ०

कोष्टक नं. ३.

नव ग्रैवेयकं.

पांच अनुत्तरे.

प्रत्यरे	भागरोपम.
१	२३
२	२८
३	२५
४	२६
५	२७
६	२८
७	२४
८	३०
९	३१

१	३३
२	३३
३	३३
४	३३
५	३३

भवधारिज्ज एमा, उत्तरवेउच्चि जोयणा लस्सं ॥

गेविज्जगुत्तरेमु, उत्तर वेउच्चिया नत्थि ॥ २१६ ॥

अर्थ—(एमा) के० ए पूर्व कहेन्दु शरीरनुं प्रमाण ने (भव-
धारिज्ज) के० भव धारणीय शरीर मंत्रेण ज्ञानवृं. (देवता
जीये त्यां मुयी जे शरीर धारण करे ने भवधारणीय शरीर कहेवाप
छे.) वन्दी (उत्तरवेउच्चि) के० देवता उत्तर वैकिय शरीर करे गो
(जायणा लस्सं) के० एक व्याघ्र योजननुं करे. पान्नु (गेविज्ज-

પુત્રરેષુ) કે० નવ ગ્રંથેયક નથા પાંચ અનુત્તર નિવાસી દેવોને (ઉત્તરવેડવિયા નત્થિ) કે० ઉત્તર વૈક્રિય ગરીર નથી, પરંતુ ભવધારણીય શરીર છે. તે દેવતાઓને ઉત્તરવૈક્રિય શરીર ધારણ- કરવાની શક્તિ છે, પરંતુ તે શરીર કરવાનું કાંઈ કામ પડતું નથી, તેથી તે ઉત્તર વૈક્રિય ગરીર કરતા નથી. ॥ ૨૧૬ ॥

હવે ભવધારણીય નથા ઉત્તર વૈક્રિય શરીરની જગન્ય અવગા- હના કહે છે,

સાહાવિય વેડવિય, તગૂ જહન્ના કમેણ પારંમે ॥

અંગુલ અસંલ્લભાગો, અંગુલમંત્વિજ્ઞભાગો ય ॥૨૧૭॥

અર્થ—(સાહાવિય) કે० સ્વાભાવિક તે ભવધારણીય અને (વેડવિય) કે० વૈક્રિય એ વચ્ચે (તગૂ) કે० શરીર (જહન્ના) કે० જગન્યથી (કમેણ) કે० અનુક્રમે (પારંમે) કે० આરંભતી વચ્ચે (અંગુલ અસંલ્લભાગો) કે० અંગુલના અસંલ્પાનમા ભાગે (ય) કે० અને (અંગુલમંત્વિજ્ઞભાગો) કે० અંગુલના સંલ્પાનમા ભાગે પ્રત્યેક ભવધારણીય શરીર અંગુલના અસંલ્પાનમા ભાગે નથા વૈક્રિય શરીર અંગુલના સંલ્પાનમા ભાગે હોય છે. ॥ ૨૧૭ ॥ એ દેવ- તાને વિશે અવગાહના મંબંધી થીજું દ્વાર સંપૂર્ણ થયું. ॥

હવે દેવતાને ઉત્પાતવિરહકાળનું નથા સ્વરૂપ વિરહકાળનું એ એ દ્વાર સાથે કહે છે.

સામન્નેષં ચડવિહ, મુરેસુ દારમ મુહુત્ત ઉફોમા ॥

ઉવવાયવિરહકાલો, અહ ભવનાર્દિમુ પત્તેયં ॥ ૨૧૮ ॥

અર્થ—(સામન્નેષં) કે० સામાન્યથી (ચડવિહ મુરેસુ) કે० ચાર નિકાપના દેવતાને વિશે (ઉવવાયવિરહકાલો) કે० ઉપત્ત-

વાનો વિરહકાલ (ઝકોયા) કેં ઝકુટ્ટી (ચારસ મુહુત) કેં
 ચાર મુહુતનો જાણવો. ત્યાર પછી અવશ્ય ઉપજે. પંચસંગ્રહ ગ્રંથમાં
 કયું છે કે-ગર્ભજ નિર્મલ મનુષ્ય દેવતા અને નારકી પ ચારને ઝ-
 નુટ્ટી ઉપવાન વિરહકાલ ચાર મુહુતનો, સંમૃદ્ધિમ મનુષ્યને ચો-
 થીસ મુહુતનો અને ચિકૃષ્ણદ્રિય તથા સંમૃદ્ધિમ જીવોને અંતર મુહ-
 ર્તનો હોય છે. (અદ) કેં હાં મરનાઈસુ કેં મરનાઈ વિગેરે
 ચારે નિકાળને વિં (પત્યં) કેં મરેકું વિરહકાલનું પ્રમાણ
 કહે છે. ॥ ૨૧૮ ॥

મરણ વળ જોડ મોહમ્મી-સાણેસુ મુહુત અઝીમં ॥
 તો નવ દિણ વીમ મુહ, ચારસ દિણ દસ મુહુત્તા ય ॥૧૧૫॥
 ચાવીમ મદ્દ દિયહા, પળયાલ અસીદ દિણ સયં તત્તો ॥
 મંલિજ્જા દુમુમામા, દુમુ વામા નિસુ નિગેસુ કશા ॥૨૨૦॥
 વામાણ મયમહસ્માર, લક્ષ તહ ચડસુ વિજયમાઈસુ ॥
 પલિયા અમંલમાગો. મન્નદે મંલમાગો ય ॥ ૨૨૧ ॥

અર્થ—(મરણ વળ જોડ મોહમ્મીમાણેસુ) કેં મરનાઈ,
 અંતર, ગ્યોતરી, મોરમે અને જ્ઞાનરામો દેવતાને પ્રત્યેક (મુહુત
 અઝીમં) કેં ચોથીસ મુહુતનો ઝકુટ્ટી ઉપવાનનો વિરહકાલ
 છે. (તો) કેં ત્યાર પછી થોતો દેવતા ઝરજે. મનનુમાર દેવતાંકે
 (નવ દિણ વીમ મુહ) કેં નવ દિવસ અને ચોથ મુહુત, પાંદે
 દેવતાંકે (ચારસ દિણ દસ મુહુત્તાય) કેં ચાર દિવસ અને દસ
 મુહુત. ॥ ૨૧૭ ॥ અસ દેવતાંકે (ચાવીસ મુહુત્તાય) કેં ચાવીસ
 દિવસ. અલિદ દેવતાંકે (પળયાલ) કેં પિલાવીન દિ-
 વસ. મુદ્દ દેવતાંકે (મરનાઈ) કેં પંચી દિવસ, મરમાર દેવતાંકે

(સયં) કે० સા દિવસ, (તર્જો) કે० ગ્યાર પછી (દુમ્) કે० આનન અને પ્રાણા એ બે દેવલોકે પ્રત્યક્ષે (સંસ્વિજ્ઞમામા) કે० સંસ્થાના માસ, (દુમ્) કે० આરણ અને અન્યુત એ બે દેવલોકે (વામા) કે० સંસ્થાના વર્ષ, દયે નવ ગ્રંથેયકના (તિમ્ તિમેમ્) કે० પ્રણ ચિરુને શિો (કમા) કે० અનુક્રમે કરીને ઉપનવાનો વિરહકાલ કહે છે. ॥ ૨૨૦ ॥ પહેલાં શ્રીકે (વામાણમયા) કે० સંસ્થાના વર્ષ જન, શ્રીજા શ્રીકે (સહમ્મા) કે० સંસ્થાના હમાર વર્ષ, અને શ્રીજા શ્રીકે (મ્વાવ) કે० સંસ્થાના મ્વાવ વર્ષ ઉપનવાનો વિરહકાલ જાગશે. (તદ્) કે० નેમજ (ધત્તમ્ રિજયમાઈમ્) કે० પહેલાં ચાર વિજય ને વિજય વિજયન જયંત અને અપરાજિત એ ચાર વિમાનને શિો (પત્તિયા અસંત્વ ભાગો) કે० અદ્ધા પત્તિયાપમનો અસંસ્થાનાનો ભાગ, અને (મ્વરદ્ધે) કે० મ્વરદર્શ મિદ્ધને શિે (સંસ્થાભાગો ય) કે० અદ્ધા પત્તિયાપમનો સંસ્થાનાનો ભાગ ઉપવાને વિરહકાલ કહે છે. ॥ ૨૨૧ ॥

હો દેવતાઓનો જન્મ વિરહકાલ અને પછી પવન વિરહકાલ સંજ્ઞેયી કહે છે.

સંસ્વેમિપિ જહનો, સનઓ એમેવ ચવગવિરહોઽરિ ॥

ઇગ દુ નિ મંત્રમમંત્રાઙ્ગમમ્ હુતિ ય ચરંતિ ॥ ૨૨૨ ॥

અર્થ—(મંત્રોમિપિ) કે० ધ્રુવનરતિથી આરંભી મર્ત્ય મિદ્ધ સુરીના મર્ત્ય સ્થાનકે (જહનો) કે० જપનપથી (મમઓ) કે० એક સમય ઉપનવાનો વિરહકાલ હોય. (એમેવ) કે० એ ઉપવાન વિરહની પેઠે (ચવગવિરહોઽરિ) કે० પવનવિરહ પણ ઉત્પદ તથા જપનપથી જાણશે. (ઇગ) કે० ઇદ્, (દુ) કે० વે, (નિ) કે० ધન દસ પાદત્ (સં ચં) કે० સંસ્થાના અને (અમંત્રય) કે० અમંત્રયાના દેવતા

(૩૫ સમય) કે૦ એક મમયને વિષે (હુંતિ) કે૦ ઉપજે છે, (ય) કે૦ અને (ચવંતિ) કે૦ ચવે છે. તાત્પર્ય એ છે કે-મુવનપતિથી આરંભીને સદૃશાર દેવલોક મુધી જવન્યથી એક મમયમાં જો ઉપજે તો એક વે અથવા ત્રણ ઉપજે તથા ચલે. અને ઉત્કૃષ્ટી સંખ્યાના અથવા અસંખ્યાના ઉપજે તથા ચવે. કારણ કે-મદ્ધાર દેવલોક મુધી તો નિર્ચય પળ જાય છે માટે અસંખ્યાના ઉપજે અને ચવે. એ આઠમા સદૃશાર દેવલોકથી ડારના દેવતા એક સમયે સંખ્યાના ઉપજે અને સંખ્યાના ચલે. કારણ કે-ત્યાં મનુષ્યજ જાય છે, અને ત્યાંથી ચલેલો દેવતા પણ મનુષ્યજ જાય છે. માટે મનુષ્ય સંખ્યાનાજ છે, તેથી આનતાદિ દેવતા સંખ્યાના ઉપજે અને સંખ્યાના ચવે. ॥૨૨૨॥ એ ઉપપાત તથા ચવન સંખ્યા દ્વાર કથું. ॥

હવે દેવગતિમાં કડ કડ ગતિના જીવો આવે છે ? ને આગતિ દ્વાર કહે છે.

નર પંચિદિય તિરિયા, ણુપ્પત્તી સુરભવે પજત્તાર્ણ ॥

અજ્ઞવમાય વિસેમા, તેમ્મિ ગડ તારતમ્મં તુ ॥૨૨૩॥

અર્થ—(પજત્તાર્ણ) કે૦ પર્યાપ્તા એવા (નર) કે૦ મનુષ્ય તથા પર્યાપ્તા (પંચિદિયતિરિયાણ) કે૦ પંચેદિય નિર્ચય એ વે ગતિના જીવ (સુરભવે) કે૦ દેવગતિમાં (ઉપ્પત્તી) કે૦ ઉપજે છે. તેમાં પણ વિશેષ કારણ કહે છે કે-કોઈ જીવ મુરનરતિ, કોઈ ઘ્યંનર, કોઈ જ્યોત્તપી, કોઈ વૈમાનિક થાય, તેમાં પણ કોઈ કદિવંત, કોઈ મદ્ધિક, કોઈ અલ્પ કદિવંત, કોઈ વહુ આયુષ્ય-વાલો, કોઈ યોડા આયુષ્યવાલો ઇત્યાદિક વિશેષણાનું કારણ પોતાના (અજ્ઞવમાયવિસેમા) કે૦ અધ્યવમાયના વિશેષણાયે કર્મને (તેમ્મિ) કે૦ તે દેવતાની (ગડતારતમ્મં) કે૦ ગતિનું

મિત્રમિત્રપણું છે. અધ્યવસાય એ મનનો વ્યાપાર છે, તે
 દાર તોય, સીઘ્રતર તીઘ્રતમ એમ જૂનો જૂદા દોવાળી જ
 દેવગતિ પામે છે. ॥ ૨૨૩ ॥

ચાલી કયાકયા જીવો દેવગતિ પામે તે કહે છે.

નરતિરિ અસંત્રજીવી, મન્વે નિયમેણ જંતિ દે
 નિયઆડય મમહીણા-ઉણસુ ર્માણ અંતેસુ

અર્થ—(અસંત્રજીવી) કે. અમંત્રવાના આયુષ
 તિરિ) કે. યુગલિયા મનુષ્ય અને નિર્વેચ (મન્વે
 (નિયમેણ) કે. નિષેધી (દેમેસુ જંતિ) કે. દેવ
 તે (નિયઆડય) કે. પોતાના યુગલિક મમમાં
 હોય તેના (મમ) કે. તુલ્ય આયુષ્યે અથવા (ર્માણ
 ઓછા આયુષ્યે (ર્માગર્ભેસુ) કે. પદ્મ આયુ
 દેવલોકમુખીના દેવતામાં ડાઝે, પણ અધિક આયુ
 કે-યુગલિયા મનુષ્યને ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય થળ પદ્મો
 તે આયુષ્ય ર્માણદેવ લોક મુખી હોય છે માટે

અર્થ વિશેષ સમજવાનું એ છે કે-પદ્મ
 ભાગે અમંત્રવાના આયુષ્યવાલા યુગલિયા, પંચ
 ઉષ્ણ અંતર દીપવાલા નિર્વેચ, મનુષ્ય યુગ
 મુવનપતિ તથા વ્યંતરને રિંને ડાઝે, પણ
 ડાઝે નહીં. કારણ કે-ડાઝાનીમાં પદ્મ
 આયુષ્ય છે માટે, અને ઘોજા યુગલિયા યુગ
 આયુષ્ય પ્રમાણે અથવા ઓછે આયુષ્યે ર્માણ
 આયુષ્ય દેવલોકમાં સ્થાવરો નિર્વેચ

જંતિ સમુચ્છિમતિરિયા, ભવળવળેસુ ન જોડમાઈસુ ॥
જં તેસિં ઉવ્વાઓ. પલિયાસંસ્વંમઆઝસુ ॥ ૨૨૫ ॥

અર્થ—(સમુચ્છિમતિરિયા) કે० સમુચ્છિમતિરિયંચ મરીને
(ભવળવળેસુ) કે० ભવનપતિને વિષે તથા વ્યંતરને વિષે (જંતિ)
કે० જાય છે, પણ (જોડમાઈસુ) કે० જ્યોતષી વિગેરેમાં (ન)
કે० ન જાય. (જં) કે० કારણકે (તેસિં) કે० તે સમુચ્છિ-
મતિરિયંચ ઉત્કૃષ્ટી (પલિયાસંસ્વંમઆઝસુ) કે० પલ્યોપમના અસં-
ખ્યાતમા ભાગના આયુષ્યશાલા દેશનામાંજ (ઉવ્વાઓ) કે० ડાલે
છે, પણ તેથી વધારે આયુષ્યશાલામાં ડાલે નહીં. ॥ ૨૨૫ ॥

ઈં અધ્યવમાય વિશેષે ગતિનું તરતમરણું કહે છે.

ચાલતવે પડિવદ્ધા, ઉફડરોમા તવેળ ગારવિયા ॥
વેરેળ ય પડિવદ્ધા, મરિંતં અમુરેસુ જાયંતિ ॥૨૨૬॥

અર્થ—(ચાલતવે) કે० અગ્રાનતપતે વિષે (પડિવદ્ધા) કે० આમત્ત
પડેલા, (ઉફડરોમા) કે० ઉત્કૃષ્ટ રોષ ધરનારા, (તવેળ ગારવિયા)
કે० તપથી અહંકાર કરનારા, (ય) કે० અને (વેરેળ પડિવદ્ધા) કે०
વેળથી પ્રતિવંધ કરનારા એવા જીવો (મરિંતં) કે० કૃત્ય પામીને (અ-
મુરેસુ જાયંતિ) કે० અમુત્કૃપારમાં ડાલે છે. ॥ ૨૨૬ ॥

ગજ્જુગદ્દોમમમ્મળ, જલ્લજલ્લગપ્પેમ તપ્પહ્હુહ્હુહ્હુઓ ॥
ગિરિમિગ્ગડ્ડણાઝ મુયા, મુહ્હમાયા હુંતિ વંતગિયા ॥૨૨૭॥

અર્થ—(ગજ્જુગદ્દો) કે० તમે દોષદાનો કાંઈકો તારો મા-
નારા, (દોમમમ્મળ) કે० શિવ ત્યાં મળનારા, (જલ્લજલ્લગપ્પે)
કે० વાગિ થયતા અગ્નિમાં પ્રવેશદરી મળનારા, (તપ્પહ્હુહ્હુહ્હુઓ)

કે० તરસ અથવા મૂલના દુઃસ્વથી મરનારા, અને (ગિરિમિત્તપદ-
જાડ મુખ) કે० પર્વતના શિખરઉપરથી પડીને મરનારા જીવો
(મુદ્ધમાવા) કે० જો મૂળપાણીની પેઠે શુભ આવથી મરે તો
(વંતરિયા હુતિ) કે० વ્યંતર દેવતા થાય છે. ॥ ૨૨૭ ॥

તાવસ જા જોડસિયા, ચરગપરિવાય વંમલોગો જા ॥

જા સહસારો પંચિદિ-તિરિય જા અન્નુઓસક્ષા ॥૨૨૮

અર્થ—(તાવસ) કે० કંદમૂલનું ભક્ષણ કરનારા વનવાસી
નપમ્વીઓ મરીને (જા જોડસિયા) કે० મુવનપતિથી આરંભી
ડ્યોતપી દેવતા મુખી જાય. તથા (ચરગપરિવાય) કે० ચાર પાંચ
મેળા પડે ભિક્ષા માગે તે ચરક અને કવિન્દ્રમતિ પરિવ્રાજક ત્રિ-
દંદિયા તે મરીને (વંમલોગો જા) કે० મુવનપતિથી આરંભી
ડન્કુટ્ટા દ્યમ્મદેવ લોક મુખી જાય. તથા (પંચિદિતિરિય) કે०
ગર્ભજ પર્યાજ્ઞા પંચેન્દ્રિય નિર્યચ તે હાથી વન્દ વિગેરે જીવો કંચમ
સવલની પેઠે સમ્યક્ત્વ દેવતાવરતિ સદિત મરીને ડન્કુટ્ટી (જા
સહસારો) કે० સહસાર દેવલોક મુખી જાય અને (સદ્ધા) કે०
થાવક મનુષ્ય મરીને ડન્કુટ્ટી (જા અન્નુઓ) કે० શારમા અન્નુ
દેવલોક મુખી જાય ॥ ૨૨૮ ॥

જહલિંગ મિન્હદિદ્દી, ગેવિજ્જા જાવ જંતિ ઉક્કોમં ॥

પયમવિ અસહહંતો, મુતત્થં મિન્હદિદ્દીઓ ॥ ૨૨૯ ॥

અર્થ—(જહલિંગ મિન્હદિદ્દી) કે० માપુના લેપને ધારણ
કરનારો મિધ્ધારદિ જીવ ક્રિયાના ચત્તેર્કા ઐગારમર્દકાચાર્યની
પેઠે (ઉક્કોસં) કે० ડન્કુટ્ટી (ગેવિજ્જા જાવ જંતિ) કે०
નવગ્રંથેયક મુખી ડન્કુટ્ટ થાય. સ્ત્રી તે મિધ્ધારદિ કોને કરેલાય ?

તો કે જે (મુતત્યં) કે० મૂત્ર તથા અર્થના (પંચમંથિ) કે० એક
પદને પળ (અસદ્દંતો) કે० સદ્દે નહીં તો તે (મિચ્છાદિદ્વીષાં)
કે० મિચ્છા દૃષ્ટિ જાણવો. ॥ ૨૨૯ ॥ અર્થે મૂત્રનું લક્ષણ કહે છે.

સુત્ત ગણહરરૂપં, તદેવ પત્તેયબુદ્ધરૂપં ચ ॥

મુયકેવલિણા રૂપં, અભિન્નદસપુલ્લિણા રૂપં ॥૨૩૦॥

અર્થ—(ગણહરરૂપં) કે० સીધર્થ સ્વામી મમુલ્લ ગણધરનાં
રૂપેલાં આચારાંગાદિક, (તદેવ) કે० તેમજ (પત્તેયબુદ્ધરૂપં)
કે० નેમિરાજા વિગેરે પ્રત્યેક બુદ્ધના રૂપેલા નેમિમત્રગ્યાદિક, વલી
(મુયકેવલિણારૂપં) કે० ચતુર પૂર્વધર શુભકેવલી ધર્મ્યમયમૂરિ
મમુલ્લનાં રૂપેલાં દશ વૈકાલિકાદિક, અને (અભિન્નદસપુલ્લિણા
રૂપં) કે० સંપૂર્ણ દ્વજ પૂર્વધરનાં રૂપેલાં ગ્રંથા તે સર્વ (મુત્ત)
કે० મૂત્ર કહેવાય ॥ ૨૩૦ ॥

અત્યં માસદ્ અરિહા, મુત્તં ગુત્યંતિ ગણહરા નિડગા ॥

સાસળસ્સ હિયદ્ધાણ, તઓ મુત્તં પવત્તદ્ ॥ ૨૩૧ ॥

અર્થ—(અરિહા) કે० અરિહંત પ્રમુ (અત્યં) કે० અર્થને
કહે. તે ડગરથી (નિડગા) કે० ચતુર ઘવા (ગણહરા) કે० ગણ-
ધરો (મુત્તં) કે० મૂત્રને (ગુત્યંતિ) કે० ગુંથે છે. (તંઓ) કે०
ત્યાર પછી (સાસળસ્સ હિયદ્ધાણ) કે० શામન હિતાર્થે (મુત્તં
પવત્તદ્) કે० મૂત્ર પ્રવર્તે ॥ ૨૩૧ ॥

પયમક્કલરંપિ ઇગં, જો નવિ રોણ્ઠ મુત્તનિદ્ધિદ્ધં ॥

સેમં રોયદ્ અ વહુ, મિચ્છાદિદ્ધી મુણેયવ્વો ॥૨૩૨॥

અર્થ—જો કે० જેને (મુત્તનિદ્ધિદ્ધં) કે० મૂત્રમાં કહેલું

(૧૫મક્ષરંપિ ઇમં) કે૦ ૫૬ પદ અથવા ૫૬ અક્ષર (નરોણ)
 કે૦ ન રહે. (અ) કે૦ અને (સેસં) કે૦ તે શિવાયનું શીતું (શુ-
 રોયદ) કે૦ શુ રહે. તે (મિચ્છાદિદિ) કે૦ મિથ્યા દષ્ટિ ગ્રીહ
 (મુણેયવો) કે૦ જાણવો. ॥ ૨૩૨ ॥

છત્તમત્યસંજયાણં, ડાવાઓ ઉકોમ સઘટ્ટે ॥

તેસિં સઘાણંપિ ય, જહનઓ હોઈ સોહમ્મે ॥ ૨૩૩ ॥

અર્થ—(છત્તમત્યસંજયાણં) કે૦ છત્તમત્યાપુખોનું (ડાવાઓ)
 કે૦ ઉપજવું (ઉકોમ) કે૦ ઉત્કૃષ્ઠી (સઘટ્ટ) કે૦ સ્વાર્થ-
 મિદ્ધ વિમાન મુખો હોય છે. અને (તેસિં) કે૦ તે માપુખોનું
 તથા (સઘાણંપિ) કે૦ ધારકનું (જહનઓ) કે૦ અગ્ન્યપી
 (સોહમ્મે) કે૦ મૌખ્ય દેવલોકને રિષે ઉપજવું (હોઈ) કે૦
 હોય છે. ॥ ૨૩૩ ॥

લંતંમિ ચત્તપુવિસ્સ, તાવમાઈણ પંતરેસુ તદા ॥

એસો ઉવવાયવિહિ, નિયકિરિયડિયાણ મન્નોવિ ॥ ૨૩૪ ॥

અર્થ—(ચત્તપુવિસ્સ) કે૦ ચત્ત પૂર્વપર માપુનું (લંતંમિ)
 કે૦ લાંતક દેવલોક મુખી ડાગવું હોય. (તદા) કે૦ તેવજ (તા-
 વમાઈણ) કે૦ તાવમ સન્યામી જ્ઞાત્યાદિકનું અગ્ન્યપી (પંતરેસુ)
 કે૦ વ્યંતર દેવલોકને રિષે ઉપજવું હોય. (એસો) કે૦ આ પૂર્વ
 કહેલો (તદોવિ) કે૦ મર્વ પણ (ઉવવાયવિહિ) કે૦ ઉપજવાનો
 વિધિ તે (નિયકિરિયડિયાણ) કે૦ પોતપોતાની કિયાને રિષે
 માંડવાન રહેલાનો જાણશે અને પ્રજાપના મૂશમાં તેા માળમને જ-
 ન્યપી મરનપતિમાં ડાગવું કર્યું છે. ॥ ૨૩૪ ॥

અગુવય મહન્વણ્હિ ય, ચાલ્લનજાકામનિજ્જરાણ ય ॥

દેવાંડયં નિવંપદ, મમ્મદિદ્ધી ય જો જીવો ॥ ૨૩૫ ॥

અર્થ—(અણુત્રય મહવર્ણિય) કે० અણુત્રયે અર્થવા મહા-
ત્રયને પાલનારો, (વાલ્યનવાકાપનિજ્જરાણ) કે० વાલ્યન તથા
અક્કામ નિર્જરાનો કરનાર, ણ્વો (જો) કે० જે (સમ્મદીઠીય)
જીવો કે० સમ્યક્ દષ્ટિ જીવ છે તે (દેવાત્તયં નિર્વચ્છ) કે० દેવ-
તાનું આપુણ્ય વાંચે છે. ॥ ૨૩૬ ॥ ઉક્તમ્ ॥

નાણસ્સ કેવલીણં, ધમ્માયરિયસ્સ સવમાહૂણં ॥

માઈ અવણ્ણવાઈ, કિલ્લિસિયમાવણં કુગઈ ॥ ૨૩૬ ॥

અર્થ—(નાણસ્સ) કે० જ્ઞાનના, (કેવલીણં) કે० કેવલીના,
(ધમ્માયરિયસ્સ) કે० ધર્માચાર્યના અને (સવમાહૂણં) કે०
સર્વ માધુના (અવણ્ણવાઈ) કે० અવર્ણજ્ઞાને પાલનારો અને (માઈ)
કે० કપટ કરનારો જીવ (કિલ્લિસિયમાવણં) કે० કિલ્લીશિક
પટલે પાપી માવનાને (કુગઈ) કે० કરે છે, પટલે કિલ્લિપિકા-
વર્ણને ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૨૩૬ ॥

કોઝય મ્હૂકમ્મે, પસિણાપસિણે નિમિત્તમાજીવે ॥

ઈદ્ધિરસસાયગરુઓ, અભિઓગં માવણં કુગઈ ॥ ૨૩૭ ॥

અર્થ—(કોઝયમ્હૂકમ્મે) કે० કૌતુક અથવા સ્નાનાદિક
ધૃતિકર્મ કરનાર, (પસિણાપસિણે) કે० મશ્નથી નિમિત્ત કહેનાર,
અથવા મશ્ન વિના નિમિત્ત કહેનાર, (નિમિત્તમાજીવે) કે० નિમિ-
ત્તિયાના કર્મથી આજીવિકા કરનાર, તેમજ (ઈદ્ધિરસમાપગરુઓ)
કે० ઋદ્ધિગારવ, રમગારવ અને જ્ઞાનાગારવ કરનારો જીવ (અભિ-
ઓગં માવણં) કે० અભિયોગિક માવનાને (કુગઈ) કે० કરે છે.
પટલે સેવક દેવવર્ણને ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૨૩૭ ॥

હવે અભિયોગિક માવનાનું સ્વરૂપ કહે છે.

દુવિહો સ્વલુ અભિઓગો, દબ્બે ભાવે ય હોઈ નાયઘો ॥
 દબ્બંમિ હોઈ જોગા, વિજ્ઞા મંતા ય ભાવંમિ ॥ ૨૩૮ ॥

અર્થ—[અભિઓગો] કે० અભિયોગ (દુવિહો) કે० એ પ્રકારનો છે. (સ્વલુ) કે० નિષ્ક્રે, તે (દબ્બે ભાવે) કે० દ્રવ્ય અભિયોગ અને ભાવ અભિયોગ (નાયઘો) કે० જાણવા યોગ્ય [હોઈ] કે० હોય છે. તેમાં (દબ્બંમિ) કે० દ્રવ્ય અભિયોગને વિષે (જોગા હોઈ) કે० મનાદિ નિયત્ત જોગ હોય છે (ય) કે० અને (ભાવંમિ) કે० ભાવ અભિયોગને વિષે (વિજ્ઞા મંતા) કે० આગમ્યાદિ વિદ્યા અને મંત્રો હોય છે. ॥ ૨૩૮ ॥

હવે સંઘયણના વિશેષણાર્થી દેશનાની ગતિ વિશેષ હોય છે, માટે સંઘયણનું સ્વરૂપ કહે છે.

વજ્જરિસહનારાયં, પદ્મં વીયં ચ રિસહનારાયં ॥

નારાયમદ્ધનારાય-કીલિયા તહય છેવદ્ધં ॥ ૨૩૯ ॥

एए छ^१સંઘયણા, રિસહો પટ્ટો ય કીલિયા વજ્જં ॥

ઉમઆં મદ્ધદંધો, નારાઓ હોઈ વિજ્ઞેઓ ॥ ૨૪૦ ॥

અર્થ—જે શરીરનાં શબ્દકાનો અતિ મજબુત વંધ તે સંઘયણ કહેવાય. તેના છ મેદ છે, (પદ્મ) કે० પદ્મેઓ (વજ્જરિસહનારાયં) કે० વજ્જરિસહ નારાચ ૧, (વીયં) કે० વીયો (રિસહનારાયં) કે० રિસહ નારાચ ૨, ઓજો (નારાયં) કે० નારાચ ૩, ઓયો (મદ્ધનારાય) કે० મદ્ધ નારાચ ૪, પાંચમો (કીલિયા) કે० કીલિકા ૫, (તહય) કે० તેમજ છટ્ટા (છેવદ્ધ) કે० સેરાને ॥ ૬ ॥ ૨૩૯ ॥ (एए) કે० ए પૂર્વે કહેલાં (छ સંઘયણા) કે०

છ સંઘવળ જાણવા. તેમાં (રિસહો) કે० કુપથ તે (પટ્ટો) કે०
પાટો જાણવા. (ય) કે० અને (કીલિયા) કે० સ્ત્રીલો તે (વઝ્જ)
કે० વઝ્જ કહેવાય. તથા (ઉપઓ મકુટવંધો) કે० વધે શાજુણ
મકુટવંધ એટલે હાડકાના મકુટાકારે વંધ (નારાઓ) કે०
તે નારાજ (વિષેઓ) કે० જાણવા યોમ્ય (હોઈ) કે०
હોય છે. ॥ ૨૪૦ ॥

કીલિકા રહિત તે યીજો કુપથનારાજ, ફક્ત મકુટવંધ તે યીજો
નારાજ, એક શાજુણ મકુટવંધ અને એક શાજુણ કીલિકા તે અર્ધ
નારાજ. જેમાં હાડકાનો મધ્ય એકબી સ્ત્રીની સરસતા તે કીલિ-
કા, અને જેમાં જે હાડકાના છેદા પરસ્પર ફક્ત અડેલા પણ
સ્ત્રીની રિગેરે કાંઈ ન હોય તે સેવાર્ત અથવા ઉંચું સંઘવળ જૈન
શાસ્ત્રમાં કથં છે.

હવે કયા યીજોને કેટલા સંઘવળ હોય ? તે કહે છે.

છ ગમ્મ નિરિ નરાણં, સમુચ્છિમવર્ણિંદિ વિગલ છેવટ્ઠં ॥
મુરનેહયા ણ્ણિ-દિયા ય મન્થે અમંઘવળા ॥ ૨૪૧ ॥

અર્થ—(ગમ્મનિરિ નરાણં) કે० ગમ્મન નિર્વેશ તથા મનુ-
શને (છ) કે० છ સંઘવળ હોય. ચ્ણી (સમુચ્છિમવર્ણિંદિ) કે०
સમુચ્છિમ વર્ણેન્દિ નિર્વેશ, તથા મમ્મન્થિમ મનુષ્ય અને (વિગલ કે०
વે હંદિય તેંદિય તથા ચરગિન્દિયકા રિગલદિયને એક છેવટું) કે०
સેવાર્ત એવું છેવટું સંઘવળ હોય. ચ્ણી (મુર) કે० દેશના, (નેહયા)
કે० નારહો અને (મન્થે વર્ણિંદિયા) કે० મન્થે વર્ણેન્દિય મોરો
(અર્ધસંઘવળ) કે० સંઘવળ રહિત હોય છે, કારણ હાડકાની
રચના તે સંઘવળ કહેવાય. તે દેશના નારહો તથા વર્ણેન્દિયમાં ચ્ણી,

તો પણ દેવતામાં અસ્થિર સંયમન વિના જે શક્તિ છે તેને પણ ઉપચારથી સંયમન કરેવાય. કારણ દેવતામાં પણ ચક્રવર્તી પણ અધિક શક્તિ હોય છે, તેથી દેવતામાં ચક્રવર્તીનારાય સંયમન હોય છે તેમજ અન્યનક્તિ એકંદ્રિયમાં પણ હોય છે, તેથી એકંદ્રિયને દેવદું સંયમન કરેવાય. પરંતુ મૂલ માંગે તો દેવતામાં સંયમન નથી ॥ ૨૪૧ ॥

હવે સંયમનયત્રી ગતિ કરે છે.

છેવદ્દેણ ઉ ગમ્મદ્, ચરો જા કણ્ણ કીલિયાદ્ધસુ ॥
ચરસુ દુદુકણ્ણ ચુક્કી, પદમેજં જાવ સિદ્ધીવિ ॥ ૨૪૨ ॥

અર્થ—(છેવદ્દેણ) કે. છેવટે સંયમને કરી અધ્યવસાયના વિશેષવગાયત્રી જીવ (ચરો જાકણ) કે. ધુનવતિ ક્યંતર ગયો-તિથી અને સમાનિકના પોથા દેવલોક સુધી (ઉ ગમ્મદ્) કે. જાય છે. ત્યાં પછી (કીલિયાદ્ધસુ ચરસુ) કે. કિલિકાદિક ચાર સંયમનને પાછલથી ગળતાં ચારે સંયમને કરો (દુદુકણ્ણચુક્કી) કે. એ એ દેવલોકની ચઢતી ચઢતી ઉપજે. તે આ મમાને—કોલિકા સંયમનવાળો જીવ પાંચમા તથા છઠ્ઠા દેવલોક સુધી જાય, અર્દનારાય સંયમનવાળો શુક અને મહત્તાર દેવલોક સુધી જાય. નારાય સંયમનવાળો જીવ આનન અને માળન દેવલોક સુધી જાય. કલ્પ-ધનારાય સંયમનવાળો જીવ આગ્ન અને અપ્યુત દેવલોક સુધી જાય, અને (પદમેજં) કે. ચક્રવર્તીનારાય સંયમનવાળો જીવ (માદસિદ્ધીવિ) કે. ધુનવતિથી આરમ્ભી દોલ સુધી જાય ॥ ૨૪૨ ॥

હવે જીરની આકૃતિને સંસ્થાન કરેવાય છે. તે નંદ્યાન ન પ્રકારના છે. તેનાં નામ તથા વ્યવસ્થા કરે છે.

સમચરસ નગ્ગોહ, સાઈ વામણ ય સુજ્જ હુંડે ય ॥
 જીવાણ છ સંઠાણા, સવત્થ સુલક્ખણં પદમં ॥૨૪૩॥
 નાહોએ ઉવરિ વીયં, તદ્દયમહો પિટ્ઠિ ઉયર ઉરવજ્જં ॥
 સિરગીવ પાણિ પાણ, સુલક્ખણં તં ચરુત્થં તુ ॥૨૪૪॥
 વિવરીયં પંચમગં, સવત્થ અલક્ખણં ભવે છટ્ઠં ॥
 ગમ્મયનરતિરિયિ છહા, સુરા સમા હુંડયાં સેસા ॥૨૪૫॥

અર્થ—૧ (સમચરસ) કે० સમચતુરસ, ૨ (નગ્ગોહ)
 કે० ન્યગ્રોપપરિમંડલ, ૩ (સાઈ) કે० સાદિ, ૪ (વામણ) કે०
 વામન ૫ (સુજ્જ) કે० કુજ્જ, ૬ (હુંડે ય) કે० હુંડક. ૭ (જી-
 વાણ) કે० જીવોના (છ સંઠાણા) કે० છ સંસ્થાન જાણવા.
 તેમાં (સવત્થ) કે० ૭ છ સંસ્થાનમાં (સુલક્ખણં પદમં) કે०
 સારા લક્ષણવાળું પહેલું સંસ્થાન જાણવું, પચાસને ચેતવાથી ચારે
 શાજુએ સરલી આકૃતિવાળું હોય તે પહેલું સમચતુરસ સંસ્થાન
 કહેવાય. ॥ ૨૪૩ ॥

જે વઢવૃક્ષની પેઠે (નાહોએ ઉવરિ) કે० નાભિની ઉપર સારા
 લક્ષણવાળું અને નીચે હોત હોય તે (વીયં) કે० થીજું ન્યગ્રોપપરિ
 મંડલ સંસ્થાન કહેવાય. (તદ્દયં) કે० થીજુ સાદિ સંસ્થાન તે (મહો)
 કે० નાભિની નીચે સારા લક્ષણવાળું અને નાભિની ઉપર હોત લક્ષ-
 ણવાળું જાણવું. (પિટ્ઠિ) કે० પૃષ્ઠ, (ઉયર) કે० ઉદર અને
 (ઉરવજ્જં) કે० છાતિ તેને વર્તનિ શાફીના (સિર) કે० યસ્તક,
 [ગીવ] કે० કંઠ, (પાણિ) કે० હાથ અને (પાણ) કે० પગ
 પટ્ટા (મુલક્ખણં) કે० મારાલક્ષણવાળા હોય (તં) કે० તે
 (ચરુત્થં) કે० ધોયું વામન સંસ્થાન જાણવું. ॥ ૨૪૪ ॥

(વિવરીયે) કે० ચોથા સંસ્થાન થકી વિપરીત લક્ષણવાળું
 ઇટલે પૃષ્ઠ ઉદર હૃદય એ સારા લક્ષણવાળા અને મસ્તક કંઠ હાથ
 પગ લક્ષણ હીન હોય તે (પંચમગં) કે० પાંચમું કુલ્જ સંસ્થાન જા-
 નવું અને મત્સ્ય કે० સર્પ પ્રકારે (અલ્કલ્પણં) કે० લક્ષણ રહિત
 હોય તે (છટ્ટે ભવે) કે० છઠું હુંદક સંસ્થાન જાણવું. (ગમ્ભયનર-
 નિરિય) કે० ગર્ભજ મનુષ્ય અને ગર્ભજ નિર્યચ (છઠા) કે० છ
 સંસ્થાનવાળા હોય છે. (મુરા સમા) કે० દેવતા સમન્વતુરસ સંસ્થા-
 નવાળા હોય છે, અને (સેમા) કે० ચાકીના જીવો (હુંદયા) કે०
 હુંદક સંસ્થાનવાળા હોય છે ॥ ૨૪૬ ॥

દેવે દેવતા ચવીને ફડ ગતિમાં ડગ્ગે ? તે આગતિ કહે છે.

જંતિ મુરા સંભાઉય, ગમ્ભય પજ્જત મણુયનિરિયસુ ॥
 પજ્જતેસુ ય વાયર, ભૂદગપત્તેયગવણેસુ ॥ ૨૪૬ ॥

અર્થ—સામાન્યથી પારે નિકાયના (મુરા) કે० દેવતા ચ-
 વીને યુગલિયા મનુષ્ય વિના (સંભાઉય) કે० સંસ્થાના આયુષ્ય-
 થાળા (ગમ્ભય) કે० ગર્ભજ અને (પજ્જત) કે० પર્વાણા એવા
 (મણુયનિરિયસુ) કે० મનુષ્ય અને નિર્યચને વિષે તથા (પજ્જતેસુ)
 કે० પર્વાણા (વાયર) કે० વાદર એવા (ભૂદગપત્તેયગવણેસુ) કે०
 પૃથ્વીકાય અપ્કાય અને પ્રત્યેક જનસંનિકાયમાં (જંતિ) કે०
 જાય છે. અર્થાત્ એ પાંચ ગતિમાં ડગ્ગે. ચીની એકે ગતિમાં ડગ્ગે
 નહીં. ॥ ૨૪૬ ॥

તત્યવિ સગંકુમાર-પ્પમિદ્દિ એગિદિયસુ નો જંતિ ॥
 ઓણયપમુહા ચવિડં, મણુયસુ ચેવ ગચ્છંતિ ॥ ૨૪૭ ॥

અર્થ—(તત્યવિ) કે० તેમાં પણ (સગંકુમારપ્પમિદ્દિ) કે०

મનન્કુમારથી આરંભી મહત્તાર દેવલોક મુચીના દેવતા ચરીને (એગિ દિપ્તુ) કે૦ પૃથ્વિયને વિને (નો જંતિ) કે૦ ડરજે નદી. ચલી (આગયગમ્મહા) કે૦ આનન દેવલોકથી આરંભી પાંચ અનુ-ત્તર વિમાન મુચીના દેવતા (ચવિંડ) કે૦ ચરીને (મણુપ્તુ) કે૦ મંદપાતા આયુત્તરાલા ગર્વામા મનુપ્ત્યમોં (ચેર) કે૦ નિથે [ગ-ચ્છંતિ] કે૦ જાય છે. ॥ ૨૪૭ ॥

હાં જે દેવતાને જેવી મેને દેવાંગના માયે મંમોગ છે અને તે દેવતાને સર્વથા મંમોગ નથી તે કહે છે.

દો કપ્પ કાયસેવી. દો દો દો ફરિમરૂવમદેહિ ॥
ચરો મણેગુવરિમા, અપ્પવિયારા અણંતમુહા ॥૨૪૮॥

અર્થ—(દોકપ્પ કાયસેવી) કે૦ ધુવનરતિ ઘંતર ડ્યોતપી તથા સૌંધર્થ અને ઈશાન યે દેવલોક મુચીના દેવતા અતિ ઉત્કૃષ્ટ કામવેદનાથી મનુપ્ત્યની પેઠે વિષય મુલ્ય મોગરે. તે ડરના (દો) કે૦ મનન્કુમાર તથા મારેટ દેવલોકના દેવતા દેવાંગનાનાં (ફરિમ) કે૦ સ્તન ધુવન વિગેરે અંગમ્પર્મથી મોગમુલ્ય પામે છે. તે ડરના [દો] કે૦ ગ્રાહ અને ત્યાંતક દેવલોકના દેવતા દેવાંગનાનાં (રૂવ) કે૦ રૂવ દેવીને વિષય મુલ્ય પામે છે. તે ડરના (દો) કે૦ ધુવન અને મહ-ત્તાર દેવલોકના દેવતા દેવાંગનાનાં (મદેહિ) કે૦ મોતહાસ્ય રિલા-માદિના શબ્દ માંમલ્લાથી મંમોગ મુલ્યની તુષિ પામે છે. તે ડરના (ચરો) કે૦ આનનાદિ ચાર દેવલોકના દેવતાઓ (મણેગ) કે૦ મનમાં દેવાંગનાનું મ્પરણ કરવાથી તુષિ પામે છે. તેથી (ગુવરિમા) કે૦ ડરના પટ્ટે નવ ગ્રંથેયક તથા પાંચ અનુત્તરના દેવતાઓ તો (અપ્પવિયારા) કે૦ અલ્પવિકારીરણાને લીધે વિષય મુલ્યથી રદિત દોવાથી (અણંતમુહા) કે૦ અનંત મુલ્યવાળા છે. ॥ ૨૪૮ ॥

કપું છે કે—

જં ચ કામસુહં લોણ, જં ચ દિવં મહાસુહં ॥

વીયરાયસુહસ્સેય-જંતભાગંપિ નગ્ધહ ॥ ૨૪૯ ॥

અર્થ—(લોણ) કે૦ લોકમાં (જં કામસુહં) કે૦ જે કામ-
મુલ છે. (ચ) કે૦ અને (જં) કે૦ જે (દિવં મહાસુહં) કે૦ દેવ સંબંધી
મહાસુલ છે. તે મુલ (વીયરાયસુહસ્સેય) કે૦ વીયરાય એટલે રાગ-
દ્રેષ રહિત એવા મધુના મુલના (જંતભાગંપિ) કે૦ અનંતા ભાગને
પણ (નગ્ધહ) કે૦ પામતા નથી. અર્થાત્ મધુને જે મુલ છે તેના
અનંતમા ભાગનું મુલ દેવતાને પણ નથી ॥ ૨૪૯ ॥

હો દેવીઓની વત્પત્તિનું મ્યાન કહે છે.

ઉવવાઓ દેવીજં, કપ્પદુગં જા પરો મહસ્સારા ॥

ગમણાગમણં નત્થી, અપરઓ મુરાણંપિ ॥ ૨૫૦ ॥

અર્થ—(દેવીજં) કે૦ દેવીઓનું (ઉવવાઓ) કે૦ ઉત્પત્તિ તે
(કપ્પદુગં જા) કે૦ ભુવનરનિધો આરંભી જ્ઞાન દેવલોક મુધા
છે. નૈથી ઉતરના દેવલોકમાં દેવીઓનું ઉત્પત્તિ નથી. પરન્તુ દેવતાના
ઉત્પત્તિ માટે સૌધર્મ તથા જ્ઞાન દેવલોકની અપરિચ્છિતા દેવીઓ
ઉતરના દેવલોકમાં જાય તા (પરો મહસ્સારા) કે૦ ઉતરના મહ-
ત્વાર દેવલોક મુધી જાય. ત્યાંથી ઉતરના દેવલોકમાં (ગમણાગ-
મણં નત્થી) કે૦ દેવીઓનું જવું આવવું નથી. અને (અપરઓ
મુરાણંપિ) કે૦ અચ્છુત દેવલોકથી ઉતર તો દેવતાઓનું પણ
જવું આવવું નથી. તેમજ નવ ગ્રંથેયક તથા પાંચ અનુસાર શિમાનવાસી
દેવતાઓને મોઢે આવવાનું પ્રયોજન નથી. મોઢેકરના કન્યાણિક
અવસરે પણ પોતાના મ્યાનકે રવા છતા નમસ્કારાદિક કરે છે.

કદાપિ કોઈ સંદેહ થાય તો મન વર્ગનાથી મક્ક કરે. કેવલી કેવલ-
જ્ઞાનથી જાણી તેનો ઉત્તર આપે-તેને તે દેવના અવધિજ્ઞાનથી જાણે
પરંતુ અંદર આંતર નહીં ॥ ૨૫૦ ॥

હવે કિલ્લિવિપિયા દેવોનાં સ્થાનક કહે છે.

તિપલ્લિય તિસાર તેસ્સ,સારા કપ્પદુગ તદ્દય લંન અહો ॥
કિલ્લિવિમિ ન હંતિ ઉવરિં,અચ્ચુઅ પરઓઽભિઆંગાઈ ॥૨૫૧॥

અર્થ—દેવનાઓમાં પણ અશુભ કર્મના ઉદયથી ચંડાલ સરખા
કિલ્લિવિપિયા દેવના થાય છે. તે (કપ્પદુગ) કે. વહેલા એ દેવલો-
કના તલ્લીયે (તિપલ્લિય) કે. ઘણ પલ્લોપમના આયુષ્યવાલા થસે
છે. તેમજ (તદ્દય) કે. ગ્રીજા સનત્કુમારના તલ્લીયે [તિસાર] કે.
ઘણ માગરોપમના આયુષ્યે થસે છે. વલી (તેસ્સ સારા) કે. તે
માગરોપમના આયુષ્યવાલા (લંન અહો) કે. લાંબક દેવલોકની
નોંતે થસે છે. (ઉવરિં) કે. લાંબક દેવલોકથી ઉપરના દેવલોકમાં
(કિલ્લિવિમિ) કે. કિલ્લિવિપિયા દેવના (ન હંતિ) કે. નથી.
વલી (અચ્ચુઅ પરઓ) કે. ચારમા અચ્ચુઅ દેવલોકથી ઉપરના
દેવલોકમાં (અભિઆંગાઈ) કે. અભિયોગિક તથા સામાનિકાદિ
દેવો નથી. કારણ ગ્રંથેયક તથા અનુત્તરમાં ચમનારા મર્ચે દેવો સ્વ-
યમેવ ઈદ્ર મરણા છે ॥ ૨૫૧ ॥

હવે સૌંદર્ય તથા દેશાન દેવલોકમાં અપરિગ્રહિતા દેવીઓના
વિમાનની મંલ્યા, તથા દેવીઓનું આયુષ્ય, અને કયા વિમાન ધારી
દેવનાઓને કઈ દેવીઓ યોગ યોગ્ય છે ? તે કહે છે.

અપરિગહદેવીણં, વિમાણ લક્ષ્ણા છ હંતિ મોહમ્મે ॥
પલ્લિયાઈ મમગાહિય,ટિટ્ટ જામિં જાવ દમપલ્લિયા ॥૨૫૨॥

તાઓ સગંકુમારા—નેવં વહેંતિ પલિયદમગેહિં ॥

જા વંધ સુક આણય, આરણ દેવાળ પન્નામા ॥૨૫૩॥

ઈસાળે ચડ લક્ષ્મી, સાહિય પલિયાઈ સમય અહિઅ ટિહ ॥

જા પનર પલિય જાસિં, તાઓ માહિંદ દેવાળ ॥૨૫૪॥

एएण कमेण भवे, समयाहिय पलिय दमगवुद्धीए ॥

लंतसहस्रापणय, अच्चुअ देवाण पणपन्ना ॥२५५॥

અર્થ—(સોહમ્મે) કે. સૌધર્મ દેવલોકને વિષે [અપરિગ્રહ દંત્રીજં] કે. અપરિગ્રહિના દેવીઓના (વિમાણ) કે. વિમાન તે (છ લક્ષ્મી) કે. છ લક્ષ્મી (દુનિ) કે. છે. તેમાં જે દેવીઓનું એક પલ્લોપમનું પૂર્ણ આયુષ્ય છે. તે દેવીઓસૌધર્મ દેવલોકવાસી દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી. અને (જાસિં) કે. જે દેવી ઓનું (ટિહ) કે. આયુષ્ય (પલિયાઈ સમયાહિય) કે. એક પલ્લોપમથી આરંભી સમય સમય અધિક વધતાં (જાવ દમગવુદ્ધી) કે. દશ પલ્લોપમનું આયુષ્ય હોય ॥ ૨૫૨ ॥ (તાઓ) કે. તે દેવીઓ (સગંકુમારા) કે. મનસ્કુમાર દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી, પણ ઉપરના દેવતાને (ન) કે. ભોગ યોગ્ય નથી. (એવં) કે. બની એમ પ્રમાણે (પલિયદમગેહિં) કે. દશ પલ્લોપમથી એક એક સમય (વહેંતિ) કે. વધારતાં (જા) કે. જેટલામાં સૌશરલ્લોપમનું આયુષ્ય પૂર્ણ થાય તેટલા આયુષ્યવાળી દેવીઓ (વંધ) કે. દ્વય-દેવ લોકના દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી. સ્વાર પછી સમય સમય વધારતા મોક્ષરલ્લોપમ થાય તેટલા આયુષ્યવાળી દેવીઓ (શુક) કે. શુક દેવલોકના દેવતાને ભોગ યોગ્ય જાણવી. ન્યાર પછી સમય સમય વધારતા ત્ર્યંમુરીમાં ચાલીએ પલ્લોપમ થાય. તેટલા આયુષ્ય

वाली देवीओं (आणय) के० आनन देवलोकना देवनाने भोग योग्य
जाणवी. न्यार पछी समय समय ब्यारना जेठ्यामां (पन्नासा)
के० पचाम पन्थोपम थाय तेठ्या आयुष्यवाली देवीओं (आरग
देवाण) के० आरण देवलोकना देवनाने भोग योग्य जाणवी
॥ २५३ ॥ (इमाने) के० इमान देवलोकमां अपरिमित्ति देवी-
ओना (चउ लव्वा) के० चार लाव विमान छे. तेंमां (माहिय
पलियाड) के० जे देवीओंनुं माचिक एक पन्थोपमनुं आयुष्य छे ते
इमान देवलोकना देवनाने भोग योग्य जाणवी. न्यार पछी (समय
अहिय) के० समय समय अधिक ब्यारनां (जामि) के० जे देवी-
ओंनुं (जा पनर पालय छिड) के० ज्यां मुयी पनर पन्थोपमनी
आयुष्य भिनि थाय, (नाभो) के० तेठ्या आयुष्यवाली देवीओं
(माहिद देवाण) के० माहेद देवलोकना देवाओंने भोग योग्य
जाणवी ॥ २५४ ॥ (एण कमेण) के० ए अनुक्रमे करीने
(समयविपरलियटमगवृद्धीए) के० एक एक समययी आरंभीने
दश दश पन्थोपमनी वृद्धि (भो) के० होय. जेथी पचीस पन्थो-
पम गुरीना आयुष्यवाली देवीओं (लन) के० लानक देवलो-
कना देवनाने भोग योग्य जाणवी. पांथीस पन्थोपम गुरीना आयु-
ष्यवाली देवीओं (महम्मार) के० महम्मार देवलोकना देवाओंने
भोग योग्य जाणवी. पीम्माओस पन्थोपम गुरीना आयुष्यवाली
देवीओं (पागय) के० पागय देवलोकना देवनाने भोग योग्य
जाणवी. अनं (पणपन्ना) के० पंचावन पन्थोपम गुरीना आयु-
ष्यवाली देवीओं (अन्नुअदेवाण) के० अन्नुअ देवलोकना दे-
नाने भोग योग्य जाणवी. ॥ २५५ ॥

हं ७ जेथानुं द्वाव नया देवाने केठ्यो मेश्या होय ते जेठे.

પંથાઓ પરિભટ્ટા, છ પુરિમા અડવિમજ્જયારંમિ ॥

જંદૂનરુમ્મ દિટ્ટા. પરોપરં તે વિચિંતંતિ ॥ ૨૫૬ ॥

અર્થ—(પંથાઓ) કે. માંગેથી (પરિભટ્ટા) કે. મૂળા પ-
ટ્ટેલા. છ (પુરિમા) કે. છ પુરુષો (અડવિમજ્જયારંમિ) કે.
અરુણના મારે (જંદૂનરુમ્મ દિટ્ટા) કે. અંપુરુષની નીચે ડમા રણ
અને (તે) કે. તે પુરુષો (પરોપરં) કે. પરસ્પર (વિચિંતંતિ)
કે. વિચાર કરવા ભાગ્યો. ॥ ૨૫૬ ॥

નિમ્મૂલ્લંઘમાલો-ગુચ્છેપકેપડિયમડિયાઈ ॥

જહ ઇર્મિ ભાવા, તહ લેમાઓ નાયઠ્ઠા ॥ ૨૫૭ ॥

અર્થ—તેમાં એક પુરુષ માંવનાં ફળની ઇચ્છાથી જાંબુના
વૃક્ષને (નિમ્મૂલ્લ) કે. મૂલમાંથી ડાલાદી નાસ્તવાનો વિચાર કરવા
ભાગ્યો, ધીજો પુરુષ (સંઘ) કે. થડને તોડી પાડવાની ઇચ્છા
કરવા ભાગ્યો, ધીજો પુરુષ (માલો) કે. નાનો દાલોને છેડી
નાસ્તવાની ઇચ્છા કરવા ભાગ્યો, ચોથો પુરુષ (ગુચ્છે) કે. ફાંચા
પાકા ફળ ભાગેલા ગુચ્છાને છેડવાનો વિચાર કરવા ભાગ્યો, પાંચમો
પુરુષ વૃક્ષ ડાર ભાગેલા (પકે) કે. પાકાં ફળોને જ તોડવાની
ઇચ્છા કરવા ભાગ્યો, અને છઠ્ઠો પુરુષ તો (પડિય મડિયાઈ) કે.
નીચે તરી પડેલાં ફળોને લેવાની ઇચ્છા કરવા ભાગ્યો. (જહ)
કે. જેથી રીતે (ઇર્મિ) કે. એ છ પુરુષના (ભાવા) કે. કપાય
ભાવો કર્યા. (તહ) કે. તેવા (લેમાઓ) કે. છ લેશ્યાના ભાવો
(નાયઠ્ઠા) કે. જાણવા ॥ ૨૫૭ ॥

ણિટ્ટજિમુતવળ્લામા, ગવરયરોટ્ઠ મમપ્પમા ॥

સંજળ વળ્ણ મંકાસા, લેસાઓ કળ્હ વળ્ણઓ ॥ ૨૫૮ ॥

अर्थ—(णिद्धजिम्बुवण्णामा) के० मित्र मेघममान वर्ण-
वाली, (मवरयरीट्टमण्णमा) के० भेमना शींग अथवा अगिष्ट-
त्तना समान कांतिवाली, (संजण वण्ण संकामा) के० गाढाना
पेंडानी भेमना वर्ण सरखी (कण्हवण्णओ) के० कृष्णवर्णनी पहेली
(लेसाओ) के० कृष्ण लेश्या जाणवी ॥ २५८ ॥

पल्लवासीयसंकामा, चासपिच्छमण्णमा ॥

वेरुलीयरयणाभा, वण्णाओ, नीललेसाओ ॥ २५९ ॥

अर्थ—(पल्लवामोचसंकामा) के० अगोठ वृक्षना पल्लव स-
मान कांतिवाली. (चासपिच्छमण्णमा) के० चास पत्तीना पी-
च्छाना समान वर्णवाली, अने (वेरुलीयरयणाभा) के० बहुर्ध-
त्तना समान कांतिवाली वर्णयो नीललेसाओ के० बीजी नील
लेश्या जाणवी ॥ २६० ॥

अलसीकुसुमाइवण्णामा, जारिसीकोइलतुलपीच्छच्छदा ॥

पारावयगीवसमा, वण्णाओ काउलेसाओ ॥ २६० ॥

अर्थ—(अलसीकुसुमाइ वण्णामा) के० अलसी पुष्प विंग-
रेना सरखी कांतिवाली, (जारिसीकोइलतुलपीच्छच्छदा) के०
जरसी अथवा कोयलना पीच्छना समान वर्णवाली. वाली (पारा-
वयगीवसमा) के० पारेवाना कंठ समान कांतिवाली वण्णाओ के०
वर्णयी (काउलेसाओ) के० बीजी कापोन लेश्या जाणवी ॥ २६० ॥

तेउलेसा भवे वण्णा, हिंगुलरागसन्निभा ॥

तरुणाइवसमाकंती, दीवसमा होइ सुअतुंडा ॥ २६१ ॥

अर्थ—(हिंगुलरागसन्निभा) के० हिंगुलाना रंग सरखी, (न-
णाइव समाकंति) के० उगना मूर्यना सरखी कांतिवाली, (दीव-

ममा) के० दीवा मरसी, (मुभतुंडा) के० पोपटनी चांच समान
(वण्णा) के० वर्णधी (तेउलेमा) के० चौथी तेजो लेइया (भवे)
के० थेट्ट (होइ) के० होय छे. ॥ २६१ ॥

हरियालमज्झरागा, हरिदायसमप्पभा ॥

मणासण कुमुम ममा, वण्णाओ पट्टालेमाओ ॥ २६२ ॥

अर्थ—(हरियाल मज्झरागा) के० हरतालना मध्यरंग समान,
(हरिदाय समप्पभा) के० इन्द्रना रंग समान कानिवाली, (स-
णासण कुमुम ममा) के० मरगवाना कुल समान (वण्णाओ) के०
वर्णधी पांचमी (पट्टालेमाओ) के० पट्टलेइया जाणवी ॥ २६२ ॥

मुक्कलेसा भवे वण्णा, मंसकुंदसमप्पभा ॥

खीरवरदुधववला, मुत्ताहलहारययसमा ॥ २६३ ॥

अर्थ—(मंसकुंदसमप्पभा) के० मंस अथवा मोंगराना पुष्प
समान उज्ज्वल, (खीरवरदुधववला) के० क्षीर समुद्रना दुध स-
मान उज्ज्वल, तथा (मुत्ताहलहारययसमा) के० मुक्ताफलना हार
अथवा रूप समान (वण्णा) के० वर्णधी (मुक्कलेसा) के० छडी
भुक्कलेइया (भवे) के० होय छे. ॥ २६३ ॥

जह कडुओ तुंवरसो, निंवरसो कडुयरोहिणीयरसो ॥

एत्तोवि अणंतगुणो, रसो उ कण्हाण् नायघो ॥ २६४ ॥

अर्थ—(जह) के० जेवो (कडुओतुंवरसो) के० कडवी तुं-
वीनो रस होय, (निंवरसो) के० लींबडानो रस होय, (कडुय-
रोहिणी यरसो) के० कडवी गंलेनो रस होय, (एत्तोवि) के०
एनाधी पण (अणंतगुणो) के० अनंतगुणो (रसो) के० कडवी

रम (कण्ठाण) कं० कृष्ण मेथ्याना (नायसो) कं० नायसो ॥२६४॥
 जह नियगडुस्स य रसो, तिक्खो जह हत्थिपीप्पलीए य ॥
 एत्तोवि य णंनगुणो, रसो उ नीलमेस्साए ॥ २६५ ॥

अर्थ—(जह) कं० जेसो (नियगडुस्स) रसो कं० मुंड
 पीपर भने मरीक्ख त्रिहदुनो (तिक्खो) कं० मीसो रम होय,
 (जह) कं० जेसो (हत्थिपीप्पलीए) कं० गजपीपरनो मीसो रम
 होय. एत्तोवि) कं० एयो पण (णंनगुणो) कं० अनंतगुणो
 (रसो) कं० मीसो रम (नीलमेस्साए) कं० नीलमेथ्याना
 नायसो. ॥ २६५ ॥

जह तरुणचूयरसो, कविट्ट कयस्म वावि जाव रसो ॥
 एत्तोवि अणंतगुणो, रसो य काओय लेमाओ ॥२६६॥

अर्थ—(जह) कं० (तरुणचूयरसो) कं० काया भा-
 वाना कल्लो रम होय, (वावि) कं० भयसा पण (कविट्ट कयस्म)
 कं० काया कांड कल्लो (जाव रसो) कं० जेसो रम होय, (ए-
 त्तोवि) कं० एत्तयो पण (अणंतगुणो) कं० अनंतगुणो) कं० अन-
 तगुणो रसो) कं० कायापयो रम (काओय लेमाओ) कं०
 कायान्तेथ्याना नायसो. ॥ २६६ ॥

जह पग्गियअंवरसो, पक्कविट्ठस्म वावि जाग्गिओ ॥
 एत्तोवि अणंतगुणो, रसोय नेउग्ग नायसो ॥ २६७ ॥

अर्थ—(जह) कं० जेसो (पग्गिय अंवरसो) कं० पाकेया
 भावना कल्लो रम होय, (वावि) कं० भयसा (पक्कविट्ठस्म)
 कं० पाकेया क कल्लो (जाग्गिओ) कं० जेसो रम होय.

(एत्तोवि) के० एनायी एन अनेंगुनो के० अनेंगुनो रमो)
 के० सीटरम (नेऊर) के० नेऊो सेडानो (नापडो) के०
 जानरो ॥ २६७ ॥

पन्हाए एरिनरमो. वरवारुणि आनवाण जारिमओ ॥
 महुमेरगस्मव रमो. तत्तोवि होइ पंतगुनो ॥ २६८ ॥

अर्थ— पन्हाए के० पदवेडानो ; एरिनरमो के० एरो
 रम छे. केरो ' ने कहे छे. (वरवारुणि) के० अष्ट मदिगनो
 नवा (आनवाण) के० रिचिच आनवाणो (जारिमओ) के०
 जेरो रम होइ छे. वनो (महुमेरगस्मव रमो) के० मर नवा दैरे-
 चमदिरानो जेरो रम छे. (तत्तोवि) नेनायी एन (पंत-
 गुनो) के० अनेंगुनो (पदवेडानो रम होइ) के० होइछे ॥ २६८ ॥

खञ्जर मुदीयरमो. खोररमो खंडमकररमो वा ॥
 एत्तोवि अनेंगुनो. रमो मुकाओ नायवो ॥ २६९ ॥

अर्थ—जेरो [खञ्जरमुदीयरमो] के० खञ्जर अने डामनो
 रम होइ, तेमअ जेरो (खोररमो के० दुवनो रम होइ, वा के०
 अपरा जेरो (खंडमकररमो) के० खांड अने माकरनो रम होइ,
 (एत्तोवि) के० एनायी एन (अनेंगुनो) के० अनेंगुनो (रमो)
 के० सीडो रम (मुकाओ) के० शुकवेडानो (नायवो) के०
 जानरो ॥ २६९ ॥

हरे सेडानो मर्य केरो होइ : ने कहे छे.

किन्हा न ला काऊनिनिवि फानो य अप्पत्त्याओ ॥
 गोनिभकरव तओ. पंतगुनो होइ फानो य ॥ २७० ॥

અર્થ—(કિન્હા નીન્હા કાઝ) કેન્હા કુળનેડ્યા, નીન્હા
અને કાગોનનેડ્યા, (નિન્હિવિ કામોય) કેન્હા એ અને તે
વગ મ્યન્હા [અપ્પમચ્ચાઓ કેન્હાઓ જાણતો, જેનો મોતિય
ચય) કેન્હા ગાયત્રી નિધ અને કરવન, (તથા) કેન્હા તેથી (ત
ગુનો) કેન્હા અનેતગુનો (કામો) કેન્હા એ અને મેડપાનો
[હોડ] કેન્હા હોય છે. ॥ ૨૭૦ ॥

તેઝ પમ્હા મુઝા પમત્યલેમાઓ ઇરિમો કાસો ॥
ચુરનચ્ચીયમિગીમો, ણંનગુનો હોડ તત્તોવિ ॥ ૨૭૧ ॥

અર્થ—(તેઝ પમ્હા મુઝા) કેન્હા નેત્રોનેડ્યા, પમ્હાનેડ્યા
મુઝાનેડ્યા, એ વગ મારી મેડ્યા છે. તેનો (ઇરિમો કામો)
ઈરો ણંન હોય છે. કેન્હા હોય છે ? તા કેન્હા (ચુરનચ્ચીય
કેન્હા ચુરનામની ચતુર્થ તથા માગણ અને મિરીપના કુવ
ત્યાં જે માને છે. (તત્તોવિ) કેન્હા તેનાથી વગ એ વગ મેડ
અનેતગુનો કેન્હા અનેતગુનો એવું માર્ગ (હોડ) કેન્હા છે. ॥ ૨૭૨ ॥

હો દેશને કડ કડ મેડ્યા હોય ? ને હોડ માથાથી કરે
કિન્હા નીન્હા કાઝ, તેઝ પમ્હા ય મુઝલેમાઓ
માગવગ વડવનડેમ, જોડમરુવદુમે તેઝ ॥ ૨૭૩ ॥
કારતિય વડ્ડલેમા, લંનાડમુ મુઝલેમ હુંતિ મુગ ॥

અર્થ—(કિન્હા) કેન્હા કુળનેડ્યા, (નીન્હા) કેન્હા ની
ન્યા. (કાઝ) કેન્હા કાગોનનેડ્યા, તેઝ કેન્હા નેત્રોનેડ્યા
(પમ્હા) કેન્હા પમ્હાનેડ્યા, એ કેન્હા અને મુઝા) કેન્હા મુઝાનેડ્યા
કડ (મેડપાઓ) કેન્હા મેડ્યા જાણતો, ત્યાં તથા વડેનો
કાર્તિક મેડ્યા તથા ને મેડ્યા કરેલાય છે. તેના કુળનેડ્યા અને મા

નેશ્યા એવા રૂપે એક છે. આત્માને કૃષ્ણ પીત વિગેરે દ્રવ્યપુટ્ત સંયોગ ને દ્રવ્યનેશ્યા, તથા શુભાશુભ પરિણામ ને ભાવનેશ્યા. એ અધિકાર આગળ નામકીના અધિકારમાં કહેયે. (ભવનવગ) કે. ભવનવતિ તથા વ્યવર દેવતાને (પદમ ચતુરેમ) કે. પદેત્રી ચાર પદે કૃષ્ણ નોત્ર કાપોત અને તેઓ એ ચાર નેશ્યા હોય છે. ત્યાં પરમાધામીને એક કૃષ્ણનેશ્યા હોય છે, અને (જોડમત્તપદુગે) કે. ઝ્યોતપી તથા પદેત્રી રૂપે દેવલોકને વિષે (નેત્ર) કે. તેઓનેશ્યા હોય છે. ॥ ૨૭૨ ॥ તે ડગના (કપ્પનિય) કે. મનન્દુમાર માદેદ્ર અને વ્રધ એ વ્રધ દેવલોકને વિષે (પદ્મ નેમા) કે. એક પદ્મનેશ્યા હોય છે. તથા (નેનાશ્મુ) કે. ન્યાનક દેવલોકથી આરંભી ડગના મર્વ લોકને વિષે (મુગ) કે. દેવતા (મુક્તેમ) કે. શુદ્ધનેશ્યાવાળા (દુતિ) કે. હોય છે.

ભવનવતિ વ્યવર અને ઝ્યોતપી દેવોના શરીરનો વર્ણ પ્રથમ દેવોના અધિકારમાં કયો છે. અર્થે વૈશાનિક દેવોના શરીરનો વર્ણ અર્ધો ગાધાધી કહે છે.

કળગામ પડમકેમર-વન્ના દુસુતિમુ ઉવરિ ઘવલા ॥૨૭૩॥

અર્થ—મીઠમ અને ઈશાન એ (દુમુ) કે. દેવલોકમાં દેવતાનાં શરીર (કળગામ) કે. રાત્રા મુવર્ગ મવાન કાંતિવાળા જાળવા. તથા મનન્દુમાર માદેદ્ર અને વ્રધ એ (તિમુ) કે. વ્રધ દેવલોકના દેવતાનાં શરીર (પડમકેમર વન્ના) કે. કમળના કેમરના જેવા વર્ણવાળા જાળવા. અને (ઉવરિ) કે. તે ડગના મર્વ દેવલોકના દેવતાનાં શરીર (ઘવલા) કે. ઉજ્જ્વલ વર્ણવાળા જાળવા. ॥ ૨૭૩ ॥

દેવ દેવતાના આહારનું તથા શ્વામોશ્વામનું સ્વરૂપ કહે છે.

અર્થ—(કિણ્ઠા નીલા કાઝ) કે० કૃષ્ણલેશ્યા, નીલલેશ્યા અને કાષોતલેશ્યા, (તિન્નિવિ ફાસોય) કે० ઇ પ્રણે લેશ્યાનો પણ સ્પર્શ [અપ્યમત્યાઓ) કે० માટ્રો જાણવો. જેવો (ગોજિત્થ કાવય) કે० ગાયત્રી ત્રિમ અને કરવન, (તત્રો) કે० તેથી (અણંતગુણો) કે० અનંતગુણો (ફાસો) કે० ઇ પ્રણે લેશ્યાનો સ્પર્શ [હોડ] કે० હોય છે. ॥ ૨૭૦ ॥

તેઝ પમ્હા મુકા પસત્થલેસાઓ ઇરિસો ફાસો ॥

ધુરનવળીયમિરીસો, પંતગુણો હોડ તત્તોવિ ॥ ૨૭૧ ॥

અર્થ—(તેઝ પમ્હા મુકા) કે० તેજોલેશ્યા, વચ્ચલેશ્યા અને શુક્રલેશ્યા, ઇ પ્રણ મારી લેશ્યા છે. તેનો (ઇરિસો ફાસો) કે० ઇવો સ્પર્શ હોય છે. કેવો હોય છે? તા કે० (ધુરનવળીયમો) કે० પૂરનામની વનસ્પતિ તથા માત્સ્ય અને ગિરીપંના ફુલ સમ્યાં જે સ્પર્શ છે. (તત્તોવિ) કે० તેનાથી પણ ઇ પ્રણ લેશ્યાનો (અણંતગુણો) કે० અનંતગુણો શ્રેષ્ઠ સ્પર્શ (હોડ) કે० છે. ॥ ૨૭૧ ॥

હવે દેવતાને કહ કહ લેશ્યા હોય ? ને દોડ ગાયાથી કહે છે.

કિણ્ઠા નીલા કાઝ, તેઝ પમ્હા ય મુકલેસાઓ ॥

મવળવળ પદમચત્તલેમ, જોડમકપ્પદુગે તેઝ ॥ ૨૭૨ ॥

કપ્પતિય પમ્હલેમા, લંનાડમુ મુકલેમ હંતિ મુરા ॥

અર્થ—(કિણ્ઠા) કે० કૃષ્ણલેશ્યા, (નીલા) કે० નીલલેશ્યા, (કાઝ) કે० કાષોતલેશ્યા, (તેઝ) કે० તેજોલેશ્યા, (પમ્હા) કે० વચ્ચલેશ્યા, ય કે० અને (મુક) કે० શુક્રલેશ્યા. ઇ છ (લેશ્યાઓ) કે० લેશ્યા જાણવી. ત્રીસ તથા કપ્પનો ગ્રેત્ર કરી સંવંચ થાય તે લેશ્યા કહેવાય છે. તેના દ્રવ્યલેશ્યા અને માર-

રહિત અને (નિરુત્કટસ્ત) કે० રોગ રહિતિ એવા (જંતુનો) કે०
માણીનો (એગ ઝસાસનિસાસે) કે० એક શ્વાસોશ્વાસ (એમો)
કે० એ (પાણુતિ ઘુચ્છ) કહેવાય છે. ॥ ૨૭૬ ॥

એગા કોડિ સતસટ્ટી, લક્ષ્મી સતહત્તરી સહસ્તા ય ॥

દોય સયા સોલહિયા, આવલિયા ઇગમુહુત્તેણ ॥૨૭૭॥

અર્થ—(એગા .કોડી) કે० એક ક્રોડ, (સતસટ્ટી ભવતા)
કે० સહસ્રઃ ભાસ (સતહત્તરી સહસ્તાય) કે० સત્યોતેર હમાર,
(દોય સયા) કે० અને (સોલહિયા) કે० શોભ અધિક
પટ્ટી (આવલિયા) કે० આવલિકા (ઇગમુહુત્તેણ) કે० એક-
મુહૂર્તમાં થાય છે. ॥ ૨૭૭ ॥

લવસત્તહત્તરીએ, હોઈ મુહુત્તો ઇમંમિ ઝસાસા ॥

સગતીસસયતિહુત્તર, તોસગુણા તે અહોરત્તે ॥ ૨૭૮ ॥

અર્થ—વસો પંચોત્તેરમી ગાથામાં ઓગળવવાસ શ્વામીશ્વામે
એક લવ કવો છે તેવા (ભવસત્તહત્તરીએ) કે० સત્યોતેર ભરે (મુ-
હુત્તો હોઈ) કે० એક મુહુર્ત થાય છે. અને (ઇમંમિ) કે० એક
મુહૂર્તમાં [સગતીસસય તિહુત્તર] કે० સાદગ્રીમ સો અને તરોતેર
(ઝસાસા) કે० શ્વાસોશ્વાસ થાય. હવે ઘીસ મુહૂર્ત અહોરાત્રી
થાય છે માટે સાદગ્રીમ સો અને તરોતેરને (તોસગુણા) કે० ઘીસ-
ગુણા કરીને ત્યારે (અહોરત્તે) કે० એક અહોરાત્રીમાં (તે) કે०
તે શ્વાસોશ્વાસ કેટલા થાય ! તો કે- ॥ ૨૭૮ ॥

એગં ચ મયમહસ્તં, ઝસાસાણં તેર સહસ્તા ય ॥

નઝયસણં અહિયા, દિવસનિમિ હુંતિ વિન્નેયા ॥૨૭૯॥

દસવાસસહસ્માઈં, જહનમાંઝં ધરતિ જે દેવા ॥

તેમિં ચડત્યાહારો, સત્તહિં થોવેહિં ઝસામો ॥ ૨૭૪ ॥

અર્થ—મવનપતિ મયા મ્યંતર દેવાંમાં (જે દેવા) કે. જે દેવના (દસવાસસહસ્માઈં) કે. દસ હજાર વાંતું (જહનમાંઝં) કે. જગત્ત આપુવ્ય (ધરતિ) કે. ધારણ કરે છે. (તેમિં) કે. તે દેવનાને (ચડત્યાહારો) કે. ચોપ પડી પડને એક અઠાસાથીને આંતરે આહારની રજા હોય. અને તે રજા મનોહર પુદ્ગલોથી પૂર્ણ કરે. તથા તેમને (સત્તહિં) થોવેહિં) કે. માન સ્તોત્ર કરીને (ઝસામો) કે. એક આમોઆમ હોય. ॥ ૨૭૪ ॥

એ પૂર્વે કહેલા સ્તોકનું પ્રમાણ કરે છે.

આહિવાહિરિમુક્કસ્મ, નીસાસૂસ્તામ ઇગગો ॥

પાણુ મત્ત ઇમો થોવો, મોવિ મત્તગુણો લલ્લો ॥૨૭૫॥

અર્થ—(આહિ) કે. આહિ ને મત્તની પીરા અને (વારિ) કે. વ્યારિ ને ગરીબની પીરા. તે સમ પીરાથી (રિમુક્કસ્મ) કે. મુક્ત થયેલા એવા પુરુષનો (ઇગગો) કે. એક એવો (નીસાસૂસ્તામ) કે. આમોઆમ ને (પાણુ) કે. એક યાગ કરીવે. અને (મત્ત ઇમો) કે. એવા માન માળે (થોવો) કે. એક સ્તોત્ર કરીવે. (મોવિ મત્તગુણો) કે. તેના માન સ્તોત્ર (લલ્લો) કે. એક સ્તવ ગાય ॥ ૨૭૫ ॥

દદ્દમ્મ અગવગદ્દમ્મ, નિરુરુદ્દમ્મ જંનુગો ॥

પમે ઝમામ્મનિમ્મામે, પમો પાગુનિ વુમદ્દ ॥ ૨૭૬ ॥

અર્થ—દદ્દમ્મ) કે. દાંતિ, અગવગદ્દમ્મ] કે. ગેલ

રહિત અને (નિરુવકદ્વસ) કે૦ રોગ રહિત એવા (જંતુનો) કે૦
માળીનો (એગ ડસામનિસાસે) કે૦ એક શ્વાસોશ્વાસ (એસો)
કે૦ એ (પાણુતિ યુચ્છ) કહેવાય છે. ॥ ૨૭૬ ॥

એગા કોડિ સનસટ્ટી, લક્ષ્ણા સતહત્તરી સહસ્તા ય ॥
દોય સયા સોલહિયા, આવલિયા ઇગમુહુત્તેણ ॥૨૭૭॥

અર્થ—(એગા :કોડી) કે૦ એક ક્રોડ, (સનસટ્ટી લક્ષ્ણા)
કે૦ સદમડ મ્વાલ (સતહત્તરી સહસ્તાય) કે૦ સત્યોતેર હનાર,
(દોય સયા) કે૦ અને (સોલહિયા) કે૦ શોલ અધિક
પટલી (આવલિયા) કે૦ આવલિકા (ઇગમુહુત્તેણ) કે૦ એક-
મુહૂર્તમાં થાય છે. ॥ ૨૭૭ ॥

લવસત્તહત્તરીએ, હોઈ મુહુત્તો ઇમંમિ ઝસાસા ॥
મગ્ગીસસયતિહુત્તર, તોસગુણા તે અહોરત્તે ॥ ૨૭૮ ॥

અર્થ—યસો પંચોત્તેરમી ગાયમાં ઓગળવાસ શ્વામીશ્વાસે
એક લઘુ કણો છે તેવા (લવસત્તહત્તરીએ) કે૦ સત્યોતેર લગ્ને (મુ-
હુત્તો હોઈ) કે૦ એક મુહૂર્ત થાય છે. અને (ઇમંમિ) કે૦ એક
મુહૂર્તમાં [મગ્ગીસસય તિહુત્તર] કે૦ સાદગ્રીસ સો અને તહોતેર
(ઝસાસા) કે૦ શ્વામોશ્વાસ થાય. હવે ગ્રીસ મુહૂર્તે અહોરાત્રી
થાય છે માટે સાદગ્રીસ સો અને તહોતેરને (તોસગુણા) કે૦ ગ્રીસ-
ગુણા કરીદે ત્યારે (અહોરત્તે) કે૦ એક અહોરાત્રમાં (તે) કે૦
તે શ્વામોશ્વાસ કેટલા થાય ! સો કે- ॥ ૨૭૮ ॥

એગં ચ સયસહસ્તં, ઝસાસાણં તેર સહસ્તા ય ॥
નડયસણં અહિયા, દિવસનિસિ હુંતિ વિન્નેયા ॥૨૭૯॥

અર્થ—(એક સયમદસસં) કે૦, એક લાસ. (તેરમહમા) કે
તેર હજાર (ય) કે૦ અને (નડયસણં આદ્યા) કે૦,
મો નેવું અધિક એટલા (ઝસાસાણં) કે૦ શાસોશાસની
(દિવસનિમિ) કે૦ રાત્રિ અને દિવસ મળીને (હંતિ) કે૦
છે, એમ (વિન્નેયા) કે૦ જાણવું. ॥ ૨૭૯ ॥

માસેવિ ય ઝસામા, લક્ષ્વા તિત્તીસ સહસ પગનડૈ ॥
મત્તમયાઈ જાણહ, કહિયાઈ પુવસૂરીહિં ॥ ૨૮૦ ॥

અર્થ—(ય) કે૦ વળી (માસેવિ) કે૦ એક માસને ત્રિં
(ઝસામા) કે૦ તે શામોશામ (લક્ષ્વાતિત્તીસ) કે૦ તેત્રીસ લાસ
(સહસપગનડૈ) કે૦ પંચાણું હજાર, અને (મત્ત મયાઈ) કે૦
માત્ર મો થાય. એમ (પુવસૂરીહિં) કે૦ પૂર્વના આચાર્યોએ (કહિ-
યાઈ) કે૦ કર્યું છે. તે (જાણહ) કે૦ જાણવું. ॥ ૨૮૦ ॥

ચત્તારી ય કોડિઓ, લક્ષ્વા સત્તેવ હંતિ નાયવા ॥
અડયાલીસ મહસ્મા, ચારિમયા એગ વરિસેણં ॥ ૨૮૧ ॥

અર્થ—(ય કે૦ વળી (ચત્તારી કોડિઓ) કે૦ ચાર કરોડ
(લક્ષ્વા સત્તેવ) કે૦ માત્ર લાસ (અડયાલીસ મહસ્મા) કે૦
અડનાલીસ હજાર અને (ચારિમયા) કે૦ ચાર સો રૂપ એટલા
શામોશામ (એગ વરિસેણં) કે૦ એક વર્ષ / દિન) કે૦ થાય છે.
એમ (નાયવા) કે૦ જાણવું. ॥ ૨૮૧ ॥

ચત્તારી કોડિમયા, કોડીઓ મત્ત લક્ષ્ અડયાલા ॥
ચત્તારીસ મહસ્મા, વામમણ હંતિ નાયવા ॥ ૨૮૨ ॥

અર્થ—(ચત્તારી કોડિ મયા) કે૦ ચાર મો કરોડ, (કો-

દીર્ઘો સત્) કે० સાત ખોટ, (ત્ર્યમ્ અદ્યાન્તા) કે० અ
નાન્નોમ સાસ, (ચત્તાન્નોમ મહસ્મા) કે० ચાત્રીય દ્વાર ઇટ
શ્રામોશ્રામ (વામમપ્) કે० મો વર્ષે દુનિ કે० થાય છે, તે (:
યદા) કે० જાણવા. ॥ ૨૮૨ ॥

લક્ષ્મં તેર મહસ્મા, નડયમયં અપરમંત્રયાદેવે ॥

પક્ષ્વેદિં ઝમાસો, વામમહસ્સેદિં આહારો ॥ ૨૮૩ ॥

અર્થ—પ્રત્યુષ્ણે એક અદોરાત્રિયાં (ભવાર્થ) કે० એક વ્ય
(તેર મહસ્મા) કે० તેર દ્વાર અને (નડયમયં) કે० એક
નેયું, ઇટ્મા શ્રામોશ્રામ હોય, પરંતુ (દેવે) કે० દેવતાને
(અપરમંત્રયા કે० સાગરોપમની મંત્રપાદે કરીને ઇટ્મે જે દેવ
જેટ્મા સાગરોપમનું આપુષ્ય હોય તે દેવતાને તેટ્મા (પક્ષ્વેદિં) કે
પક્ષ્વેદે કરીને (ઝમાસો) શ્રામોશ્રામ હોય છે. અને (વા
મહસ્સેદિં) કે० તેટ્મા દ્વાર વર્ષે (આહારો) કે० આહાર હો
છે. દુષ્ટાંત જેમ મર્વાર્થમિદિના દેવતાને તેવીજ સાગરોપમનું આપુ
છે તો તેમને તેવીજ પવિત્રાદીયે એક શ્રામોશ્રામ થાય અને તેવી
દ્વાર વર્ષે આહારની રજા થાય છે ॥ ૨૮૩ ॥

જે દેવતાનું દસ દ્વાર વર્ષથી ડર અને એક સાગરોપમ
કારક આપું આપુષ્ય હોય તે દેવતાના આહાર અને શ્રામોશ્રામ
જાળવાન કરે છે.

દમવામ મહસ્મુવરિં, મમયાર્દિ જાવમાગરં ઝગં ॥

દિવમ મુદુત્તપહુત્તા, આહારમામ સેમાર્ગં ॥ ૨૮૪ ॥

અર્થ—જે દેવતાનું (દમવામ મહસ્મુવરિં) કે० દસ દ્વા
ર્ષે ઉપરાંત (મમયાર્દિ) કે० એક મમયાર્દિ વધારતાં (જાવમાગ

ઝગં) કે૦ યાજ્ઞ એક સાગરોપમામાં કાંઠક થોડું પ્રાપ્ત્ય હોય
 દેવતાને (દિવસ મુદ્ધતમુદ્ધતા) કે૦ દિવસ પૃથક્તે અને મુદ્ધતપૃથ
 વર્તે (આહારુમાસ) કે૦ આહાર અને શ્વામોશ્વામ હોય છે.
 વાર્થ એ છે કે-દશ હજાર વર્ષથી ઝગરાંન એક સમયાદિકની
 અનુક્રમે દિવસ પૃથક્તે આહાર અને મુદ્ધત પૃથક્તે ઉશ્વામ
 જવું તે ત્યાંમુદ્ધા દ્યાર્યું કે-ઝ્યાંમુદ્ધી પૂર્ણ સાગરોપમાયુ પ્રત્યે
 ઉશ્વાસ અને એક હજાર વર્ષથી આહાર થાય. (મેંસાણ) કે૦ ધીમા
 દેવતાનું પણ એજ પ્રમાણે જાણવું. ॥ ૨૮૪ ॥

દ્યે આહારના ઘણ મેદ કહે છે.

સારિરેણોયાહારો, તયાય ફાસેણ લામઆહારો ॥

પક્ષેવાહારો પુણ, કાવલિઓ હોડ નાયવો ॥૨૮૫॥

અર્થ—(સારિરેણ કે૦ ફક્ત શરીરથી જે આહાર થાય તે
 (ઓયાહારો) કે૦ ઓજાહાર કહેવાય. જોકે શરીર તો પાંચ જાતના
 છે તોપણ જીવ તેજમ અને કાર્મણ શરીરે કરી ઉત્પત્તિ મેદેશે પ્રા-
 ધીને પૂર્વના શરીરને ન્યજી દે. વિગ્રહ અથવા અવિગ્રહ ગતિવાળો
 જીવ મયમ સમયે ઔદારિક શરીર યોગ્ય પુદ્ગલાહાર કરે અને ધીજા
 સમયથી આરંભી કાર્મણ સાથે ઝ્યાંમુદ્ધી પૂર્ણ નીપજે ત્યાં ઔદા-
 રિક મિશ્ર આહાર કરે તે મર્વ ઓજમુ કેતાં તેજમુ શરીર તેજે કરી
 આહાર કરે તે મયન ઓજાહાર કહેવાય. (તયાયફાસેણ) કે૦
 ત્વચા ઇટલે ચામડી દ્વારા સ્પર્શદ્રિષ્ટે કરીને કરાતો આહાર જેમકે
 શરીરે તેજ ચોપડવાય ચીકાન થાય, શરીરે પાણી છાંટવાથી વૃષા
 સાંતિ થાય તે (લોમ આહારો) કે૦ લોમાહાર કહેવાય. (પુણ) કે૦
 વળી (પક્ષેવાહારો) કે૦ પ્રસેનાહાર તે (કાવલિઓ હોડ) કે૦ કો-
 લોયા મુદ્ધમાં નાખવા રૂા કરનાહાર નાયવો) કે૦ જાગવો ॥૨૮૫॥

તેજ યાન આ નીચેની ગાથાથી કહે છે.

જોણકમ્મણં, આહારેઈ અણંતરં જીવો ॥

તેણ પરં મીસેણં, જાવ મરીસ્મ નિપ્પત્તિ ॥ ૨૮૬ ॥

અર્થ-જીવ (કમ્મણં જોણ) કે० કાર્મણ કાયયોગ (અણંતરં) કે० પ્રથમ સમયે ઔદારિક શરીર યોગ્ય પુટ્ત (આહારેઈ) કે० આહારે. (અણંતરં) કે० ત્યાર પછી ફીજે સ (તેણ પરં મીસેણં) કે० ઔદારિકની સાથે મિથ્ર એટલે ઔદારિક મિથ્રનો આહાર કરે, તે (જાવમરીસ્મ નિપ્પત્તિ) કે० ગુપ્ત મુખીમાં શરીરની પૂર્ણ પ્રાપ્તિ થાય ત્યાં મુખી ઔદારિકમિથ્ર આહાર કરે ૨૮૬ ॥

હવે તે ધણે આહાર કડ કડ અવસ્થામાં હોય તે કહે છે

ઓયાહારા મઁવે, અપજત્ત પજત્ત લોમઆહારો ॥

મુનિસ્ય ઈર્ગિદિ વિના, સેસ મવત્થા મપક્કલેવા ॥ ૨૮૭ ॥

અર્થ-(મલ્લે અપજત્ત) કે० સર્વે એકેન્દ્રિયથી આરંભી પંચેન્દ્રિય મુખીના અપર્યાપ્તિ જીવો (ઓયાહારા) કે० ઓજાહાર જાણવા. અને (પજત્ત) કે० પર્યાપ્તિ જીવોને (લોમઆહારો) કે० લોમ આહાર હોય ૨૮૭ (મુનિસ્ય ઈર્ગિદિ વિના) કે० દેશના નારકી અને એકેન્દ્રિય પ્રણ વિના (સેસ) કે० ઘાકીન (મવત્થા) કે० વૈદ્રિ તેદ્રિ ચરેદ્રિ પંચેદ્રિ નિર્ધય અને મનુષ્ય સર્વે જીવો (મપક્કલેવા) કે० કલ્યાહારી પણ જાણવા. ॥ ૨૮૭ ॥

મચિત્તાચિત્તોમય-રૂવો આહાર મન્વતિરિયાણં ॥

મન્વનરાણં ચ તહા. મુનેરુદ્ધયાણ અચિત્તો ॥ ૨૮૮ ॥

અર્થ-(મચિત્તાચિત્તોમય) કે० સર્વે નિર્ધયને (મચિત્તાચિત્તો)

ઝગં) કે૦ યાત્રુ એક સાગરોપમામાં કાંઈક થોડું આયુષ્ય ૧
 દેવતાને (દિવસ મુહૂર્તમુહૂર્ત) કે૦ દિવસ પૃથક્ત્વે અને
 વર્તે (આહારુતાસ) કે૦ આહાર અને શ્વાસોશ્વાસ હોય છે. ..
 વાર્થ એ છે કે-દશ હજાર વર્ષથી ઝારાંત્ર એક સમયાદિકની દૃષ્ટિ
 અનુક્રમે દિવસ પૃથક્ત્વે આહાર અને મુહૂર્ત પૃથક્ત્વે ઉશ્વાસ ૧૫૪૧
 જર્ણુ તે સ્યાંમુષા ધધારજું કે-જ્યાંમુષી પૂર્ણ સાગરોપમાયુ ૧૫૪૧
 ઉશ્વાસ અને એક હજાર વર્ષથી આહાર યાય. (સંસારં) કે૦ ૧૫૪
 દેવતાનું પણ એજ પ્રમાણે જાણજું. ॥ ૨૮૪ ॥

હવે આહારના ત્રણ મેદ કહે છે.

સારિરેણોયાહારો, તયાય ફાસેણ લામઆહારો ॥

પક્ષેવાહારો પુન, કાવલિઓ હોઈ નાયવ્વો ॥૨૮૫॥

અર્થ—(સરિરેણ કે૦ ફક્ત શરીરથી જે આહાર ધાય તે
 ઓયાહારો કે૦ ઓજાહાર કહેવાય. જોકે શરીર તો પાંચ જાતના
 છે તોયજીવ જીવ તેજસ અને કાર્મણ શરીરે કરી ઉત્પત્તિ પ્રવેશે આ-
 ચીને પૂર્વના શરીરને ત્યજી દે. વિગ્રહ અથવા અધિગ્રહ ગતિવાલો
 જીવ પ્રથમ સમયે ઔદારિક શરીર યોગ્ય પુત્રલાહાર કરે અને ધીજા
 સમયથી આરંભી કાર્મણ સામે જ્યાંમુષી પૂર્ણ નીપજે સ્યાં ઔદા-
 રિક મિથ્ર આહાર કરે તે સર્વે ઓજમ્ કેતાં તેજમ્ શરીર તેજે કરી
 આહાર કરે તે પ્રથમ ઓજાહાર કહેવાય. (તયાયફાસેણ) કે૦
 ત્વચા પટલે ચામડી દ્વારા સ્પર્શદ્રિયે કરીને કરાવો આહાર જેમકે
 શરીરે તેજ જોઈદવાય ચોકાસ યાય, શરીરે પાણી છાંટવાથી વૃષા
 જાંતિ યાય તે (લામ આહારો) કે૦ ઓયાહાર કહેવાય. (પુન) કે૦
 વ્યતી (પક્ષેવાહારો) કે૦ પક્ષેવાહાર તે (કાવલિઓ હોઈ) કે૦ કો-
 ઓયા મુવર્ષ નાવશ દ્વા કરવાહાર નાયવ્વો) કે૦ જાગરો ॥૨૮૫॥

તેજ જાન આ નીવેની ગાથાથી કહે છે.

જોણકમ્મણં, આહારેઈ અણંતરં જીવો ॥

તેણ પરં મીસેણં, જાવ મરીરસ્મ નિપ્પત્તિ ॥ ૨૮૬ ॥

અર્થ-જીવ (કમ્મણં જોણ) કે० કાર્મણ કાયયોગ વડે (અણંતરં) કે० પ્રથમ સમયે ઔદારિક શરીર યોગ્ય પુનર્જન (આહારેઈ) કે० આહાર. (અણંતરં) કે० ત્યાર પછી ફીજે સમયે (તેણ પરં મીસેણં) કે० ઔદારિકની સાથે મિથ્ર એટલે ઔદારિક મિથ્રનો આહાર કરે, તે (જાવ મરીરસ્મ નિપ્પત્તિ) કે० ય્યાં મુખીમાં શરીરની પૂર્ણ પ્રાપ્તિ થાય ત્યાં સુધી ઔદારિકમિથ્ર આહાર કરે ૨૮૬ ॥

એ તે પ્રણે આહાર કહ કહ અવસ્થામાં હોય તે કહે છે

ઓયાહારા મન્વે, અપજત્ત પજત્ત લોમઆહારો ॥

સુરનિરય ઇગિંદિ વિણા, સેસ ભવત્થા સપકલેવા ॥ ૨૮૭ ॥

અર્થ-(મન્વે અપજત્ત) કે० સર્વે એકંદ્રિયથી આરંભી પંચેન્દ્રિય મુખીના અપર્યાપ્તા જીવો (ઓયાહારા) કે० ઓયાહારી જાણવા. અને (પજત્ત) કે० પર્યાપ્તા જીવોને (લોમઆહારો) કે० લોમ આહાર હોય ફક્તી (સુરનિરય ઇગિંદિ વિણા) કે० દેવતા નારકી અને એકેન્દ્રિ એ પ્રણ વિના (સેસ) કે० પ્રાકીના (ભવત્થા) કે० વેદિંદ્રિ તેદિંદ્રિ ચરેદિ પંચેદ્રિ તિર્યચ અને મનુષ્ય એ સર્વે જીવો (સપકલેવા) કે० કલ્પલાહારી પણ જાણવા. ॥ ૨૮૭ ॥

મચિત્તાચિત્તોમય-રૂવો આહાર મન્વતિરિયાણં ॥

સન્વનરાણં ચ તહા. સુસેરહયાણ અચિત્તો ॥ ૨૮૮ ॥

અર્થ-(મન્વતિરિયાણં) કે० સર્વે નિર્યચને (મચિત્તાચિત્તો-

ભયસ્વો) કે० સચિત્ત અચિત્ત અને સચિત્તાચિત્ત પૃત્તે ,
 એમ ત્રણ પ્રકારનો (આહાર) કે० આહાર હોય છે. (તદા) કે०
 તેમજ (સત્ત્વનરાણં) કે० સર્વ મનુષ્યોને પણ ત્રણ પ્રકારનો
 હોય છે. (ચ) કે० અને (મૃતનેરદ્યાણ) કે० દેવતા તથા
 કીને (અચિત્તો) કે० અચિત્ત આહાર હોય છે. ॥ ૨૮૮ ॥

આમોગાણામોગા. સર્વેર્મિં હોઽ લોમઆહારા ॥

નિરયાણં અમણુન્નો, પરિણમદ્ મુરાણ સમણુન્નો ॥૨૮૯॥

અર્થ-જેમ વર્ષાકાલમાં જીનન્દ પુટલનો સ્પર્શ થવાથી વહુમૂત્ર
 પ્રસવે, તેમ સર્વ જીવોને અવર્યાપ્તાવસ્થામાં તેા અજાણણે આહાર
 પરિણમે, પરંતુ પર્યાપ્તાવસ્થાએ (સર્વેર્મિં) કે० સર્વ જીવોને કોઈ
 ઘસને (લોમઆહારો) કે० લોમાહાર (આમોગ) કે० જાણતાં
 અને કોઈ ઘસને (અણામોગ) કે० અજાણતાં (હોઽ) કે० હોય
 છે. તેમાં એકેદ્રિયને તથા, મુદ્ધુર્નિદ્રા મનુષ્યને મનરહિતપણાને સ્ત્રીને
 સર્વથા અજાણતાંજ આહાર પરિણમે છે. વસ્ત્રી (નિરયાણં) કે० નાર-
 કીને અશુભકર્મના ઉદયથી (અમણુન્નો) કે० અમનોદ્ધ પૃત્તે મનને
 સારો ન લાગે તેવો આહાર (પરિણમદ્) કે० પરિણમે છે અને
 (મુરાણ) કે० દેવતાઓને શુભકર્મોદયથી (સમણુન્નો) કે० મનોદ્ધ
 પૃત્તે મનને મારો લાગે તેવો આહાર પરિણમે છે. ॥ ૨૮૯ ॥

હવે નારકી નિર્વચ તથા મનુષ્યને આહારનું કાલ માન પૃત્તે
 અંતર કહે છે.

તદ્ વિગલનારયાણં, અંનમુદુત્તો સ હોઽ ઉક્તોમો ॥

વંચિદિતિરિનરાણં, સાહાવિય છદ્ધ અદ્ધમઓ ॥ ૨૯૦ ॥

અર્થ-(તદ્) કે० તેમજ (વિગલ) કે० વંચિદિ તેદિ અને વચ-

રંદ્રિ તથા (નારયાણ) કે० નારક્ષી યનું અંતર જીવોને એક વાર આદાર ત્રીયા પછી (ઉદ્દોમો) કે० ઉત્કૃષ્ટી (અંતમુદ્દોમો) કે० એક અંતમુદ્દોમ ગયા પછી (મ) કે० આદારની રૂપા (દોષ) કે० દોષ તો. પૃથ્વીજાત્યાદિ એકંદ્રિય જીવોને તો આદારની રૂપા નિરંતર મદા રહે છે. વ્હી (પંચિદિતિરિ) કે० પંચેદ્રિય નિર્વચને (સાદાચિત્તો) કે० સ્વાભાવિક છટ્તે રંગાદિકના કારણ વિના ઉત્કૃષ્ટો (છટ્ટ) કે० જે અદોરાચિત્તે અંતરે આદારની રૂપા ધાય અને (નરાણ) કે० મનુષ્યને ઉત્કૃષ્ટી (અદ્દમર્થો) કે० જળ અદોરાચિત્તે અંતરે આદારની રૂપા ધાય. આ આદારનું અંતર દેવ-કુરુ ઉત્તરંકુરુ ધરત અને પ્રવચનમાં પમ મુગમાજાલે જળ વન્યોપ-વના આપુષ્યવાળા નિર્વચ અને મનુષ્ય આધી જાણવું. ॥ ૨૯૦ ॥

હવે આદારક તથા અનાદારક જીવો કયા ? તે જાહેર છે.

વિગ્રહગદ્માવના, કેવલિણો સમુદયા અજોગી ય ॥

સિદ્ધા ય અણાદારા, સેસા આદારગા જીવા ॥ ૨૯૧ ॥

અર્થ—જે જીવો સમખંણીમૂકીને વિદિશાયે ઉત્પન્ન થાય તે (વિગ્રહગદ્માવના) કે० વિગ્રહગતિને પામેલા જીવો ચાર સમય મુખી, અનાદારી દોષ. આઠ સમય મમાળ કેવલી સમુદ-યાન છે. તેમાં ત્રીજે ચોથે અને પાંચમે સમયે કેવલ્ય કાર્યજ કાપ-યોગી હોય તેવા (કેવલિણો સમુદયા) કે० કેવલ્ય સમુદયાન કરતા કેવલી ભગવંતો જળ સમય મુખી, તેમજ (અજોગી ય) કે० હાલેલી કારણ કરતાં અયોગી મામના જોડમે ગુણ ટાળે રહેલા જીવો અંતર મુદ્દોમ મુખી, (ય) કે० અને (સિદ્ધા) કે० આઠ જયેનો સય કરી સિદ્ધ થયેલા જીવો અનંત કાલ મુખી (અણાદારા) કે० અનાદારક જાણવા. અને (સેસા) કે० તે વિના હીજા (જોડા)

કેં જીવો (આહારગા) કેં આહારક જાણવા. ॥ ૨૯૧ ॥

હવે દેવતાના સ્વરૂપનું વર્ણન કરે છે.

કેસદિ મંસ નહ રોમ-રુહિર વસ ચમ્મ મુત્ત પુરિસેહિં ॥
રહિયા નિમ્મલદેહા, મુગંધનિસ્સામ ગયલેવા ॥૨૯૨॥

અર્થ—સર્વે દેવતા પૂર્વે મનમાં કરેલાં શુભકર્મના ઉદયથી (કેમ) કેં કેશ, (અદિ) કેં દાદકાં. (મંસ) કેં માંસ, (નહ) કેં નંદ, (રોમ) કેં રંવાદા, (રુહિર) કેં રુધિર, (વસ) કેં ચરણી, (ચમ્મ) કેં ચામડી, (મુત્ત) કેં મુત્ર અને (પુરિસેહિં) કેં વિષ્ણુ. ષટ્લી વસ્તુએ કરીને (રહિયા) કેં રહિત. તથા (નિમ્મલદેહા) કેં નિર્મલ શરીરવાળા, (મુગંધ નિસ્સામ) કેં કપૂર તથા કસ્તુરીના સમાન શ્વાસવાળા અને (ગયલેવા) કેં ૩૩ પરસેવાદિકના લેપરહિત હોય છે. ॥ ૨૯૨ ॥

અંત મુહુત્તેણં ચિય, પજ્જત્તા તરુણપુરિમમંકામા ॥
સવંગમ્ભૂમણ ધરા, અજરા નિરુયા સમા દેવા ॥૨૯૩॥

અર્થ—ચલી ઉત્પન્ન થયા પછી (અંતમુહુત્તેણં) કેં એક મંતર મુહુર્તમાં (ચિય) કેં નિધે (પજ્જત્તા) કેં પૂર્ણ પર્યાવરણમાં થાને (તરુણપુરિમમંકામા) કેં યુવાન પુરુષ મરણ, (સવંગ મ્ભૂમણ ધરા) કેં સર્વાંગે આભૂષણને ધારણ કરનારા, (અજરા) કેં નિમ્મલ . (નિરુયા) કેં રોગરહિત, અને (સમા) કેં શાન્તા (દેવા) કેં દેવતા છે. શ્રીગીતાશિવમયજ્ઞના છે કે દેવતા તાળા. જ્ઞાન

કરે, અલંકાર મમાયે અલંકાર પહેરે, ધ્યવમાય મમાયે પુષ્પક
 ચાંચી ધાર્મિક ડરગરણ લહે, પછી મુઘર્મા મમાયે મિટ્ટાપતનને વિષે
 જિનમનિમાને પૂજે છે, માટે દેવતા ડ્યવનિમમણ વચ્ચામૂષણ મનિ
 હોય છે. ॥ ૨૦.૩ ॥

અણિમિમનયણા મણ-કજ્જ માહણા પુષ્પદામ
 અમિલાણા ॥

ચત્તરંગુલેણ ભૂમિ, ન છિંચંતિ મુરા જિણા ચિંતિ ॥ ૨૦.૪ ॥

અર્થ—(અણિમિમનયણા) કે.૦ દેવગ્નિના કારણે અનિદેશ
 નેપ્રવાલા, (મણકજ્જમાહણા) કે.૦ મનથી મર્વ કાર્યને કરનારા.
 (પુષ્પદામમિલાણા) કે.૦ કંઠમાં મફુદ્ધિત પુષ્પમાલા જેમની
 કામ્યાય નહિ પણ દેવતા કોઈ કારણે મનુષ્ય સ્ત્રીઓમાં આપ્યા
 છતાં (ચત્તરંગુલેણ) કે.૦ ચાર અંગુલવહે (ભૂમિ) કે.૦ પૃથ્વીને
 (ન છિંચંતિ) કે.૦ સ્પર્શ કરતા નથી, અર્થાત્ પૃથ્વીથી ચાર
 અંગુલ ડંચા ડખા રહે છે એમ (જિણા ચિંતિ) કે.૦ જિનેશ્વર
 કહે છે. ॥ ૨૦.૪ ॥

રવે દેવતા મનુષ્યસ્ત્રીઓમાં કયા કારણે આવે તે કહે છે.

પંચમુ જિણકલ્લાણેમુ, ચેવ મહરિમિનવાણુમાવાઓ ॥

જમ્મંતરનેદ્દેણ ય, આગચ્છંતિ મુરા રૂહયં ॥ ૨૦.૫ ॥

અર્થ—(પંચમુ જિણકલ્લાણેમુ) કે.૦ તીર્થસ્થાના જન્માદિષ
 પાંચ કલ્યાણકને વિષે, તથા (મહરિમિનવાણુમાવાઓ) કે.૦
 મહોદ્ધા ક્ષત્રિઓના તપના પ્રમાણથી, (ય) કે.૦ સ્ત્રી (જમ્મંતર
 નેદ્દેણ) કે.૦ જન્માંતરના સ્નેહે સ્ત્રીને, (એમ સ્નેહથી દાનિયરના

પિતા અથવા રીપથી સંગમ દેવતા આવ્યો હતો તેમ) એવા કાર-
ણથી (સુરા) કે० દેવતા (રૂઢયં) કે० અહિયાં (આગચ્છંતિ)
કે० આવે છે. ॥ ૨૧૬ ॥

દેવતા કારણ વિના મનુષ્યલોકમાં કેન ન આવે ? તે કહે છે.
સંકંતદિવ્યપેમા, વિસયપસત્તા સમત્તકત્ત્વ્વા ॥

અણહાંમણુયકજ્ઞા, નરભવમસુહં ન રૂંતિ સુરા ॥૨૧૬॥

અર્થ—ઉત્પન્ન થયા પછી તુરત દેવાંગનાનો જન્મના હૃદયમાં
(સંકંત દિવ્ય પેમા) કે० દિવ્યપ્રેમ પ્રસરી રહેલો છે એવા, તથા
(વિસયપસત્તા) કે० દેવાંગનાની સાથે સ્પર્શ ગીતાદિક વિષયમાં
આસક્ત થયેલા, બહી (સમત્તકત્ત્વ્વા) કે० જન્મના સ્નાન વન-
હાર નાટક વિલોકન વિગેરે દેવકાર્ય પૂરા થયા નથી એવા, અને
(અણહીમણુયકજ્ઞા) કે० દેવનાને મનુષ્યાધિન કાંઈ કાર્ય નથી
એવા કારણને લીધે (સુરા) કે० દેવતા (અસુહં) કે० દુર્ગંધમય
એવા (નરભવ) કે० મનુષ્યલોકને વિષે (ન રૂંતિ) કે० આવતા
નથી ॥ ૨૧૬ ॥

ચત્તારિ પંચ જોયણ, સયાઈ ગંધો ય મણુયલોગસ્સ ॥

ઉઠ્ઠં વચ્ચઈ જેણં, ન હુ દેવા તેણ આવંતિ ॥ ૨૧૭ ॥

અર્થ—જેણં કે० જેકારણમાટે મણુયલોગસ્સ કે० મનુષ્યલોક
સંબંધી મૂતકચરોર તથા મૂત્ર પુરિમ વિગેરેનો (ગંધો ય) કે० દુર્ગંધ
(ચત્તારિ પંચ જોયણ સયાઈ) કે० ચારસો પાંચમો યોગન
(ઉઠ્ઠં વચ્ચઈ) કે० ઉઠે જાય છે (તેણ) કે० તેકારણમાટે (દેવા)
કે० દેવતા (હુ) કે० નિમે આ મનુષ્ય લોકમાં (ન આવંતિ)
કે० આવતા નથી. ૨૧૭

દેવે દેવતાને ધર્મમ્યયિક અવધિજ્ઞાનનું ક્ષેત્ર કહે છે.

દોકષ્ણ પદમપુદ્ગિં, દો દો દો ત્રીય તદ્વયગં ચતુર્થિં ॥
ચત્ત ઉવરિમ ઓહીએ, પાસંતિ પંચમં પુદ્ગિં ॥ ૨૯૮ ॥

અર્થ—(દોકષ્ણ) કે० પહેલાં બે દેવલોકના ઉત્કૃષ્ટઆયુષ્ય-
વાલા દેવતા અવધિજ્ઞાનથી (પદમપુદ્ગિં) કે० પહેલી નરક પૃથ્વી
મુખી દેવે છે. તેઉપરના (દો) કે० સનત્કુમાર અને માર્દ્ર દેવ-
લોકના ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યવાલા દેવતા (ત્રીય કે० ત્રીજી શર્કરમ
ભામુખી દેવે. તે ઉપરના ઘ્ર્ણ અને સ્નાંતક એ બે દેવલોકના ઉત્કૃષ્ટ
આયુષ્યવાલા દેવતા (તદ્વયગં) કે० ત્રીજી ચાલુકામભામુખી દેવે.
તે ઉપરના શુભ અને મહત્તાર દેવલોકના દેવતા (ચતુર્થિં) કે०
ચોથી પંચમભામુખી દેવે. તેના (ઉવરિમ) કે० ઉપરના (ચત્ત)
કે० આનન્દ માણન્દ આરણ અને અચ્યુત એ ચાર દેવલોકના દેવતા
(ઓહીએ) કે० અવધિજ્ઞાનથી (પંચમં પુદ્ગિં) કે० પાંચમી ધૂમ-
મ્બા નરક પૃથ્વી મુખી (પાસંતિ) કે० દેવે છે. અહિં વટલું વિશેષ
કે આનન્દ માણન્દના દેવતાથી આરણ અચ્યુત દેવલોકના દેવતા
પાંચમી પૃથ્વીના મત્તરે અતિવિશુદ્ધ પર્યાયરૂપે દેવે. સ્વીરીતે જ્યાં
જ્યાં બે બે જોડલા છે ત્યાં પહેલાયથી ત્રીજો મુવિશેષ દેવે એમ
જાણવું ॥ ૨૯૮ ॥

છઠ્ઠિં છગેવિજ્ઞા, સત્તમિર્દયરે અણુત્તર મુરા ઉ ॥
કિંચૂળોગનાર્લિ, અસંત્વદોવુદહિ તિરિયં તુ ॥ ૨૯૯ ॥

અર્થ—ઘ્ર્ણ નીચેના અને ઘ્ર્ણ મધ્યના એમ (છગેવિજ્ઞા) કે०
છ ગ્રેવેયકના દેવતા અવધિજ્ઞાનથી (છઠ્ઠિં) કે० છઠ્ઠી તમઃમ્બા
મુખી દેવે અને (દિયરે) કે० ઉપરના ઘ્ર્ણ ગ્રેવેયકના દેવતા (સત્તમિ)

કે० માતમી નરકૃધ્વી મુખી દેલે. (૩) કે० વલી (અનુત્તર મુરા) કે० પાંચ અનુત્તર નિવામી દેવતાઓ (કિંચૂળભોગનાભિ) કે० કાંઈક ઊણી પંચામ્નિકાપર ચતુરંગમણ ચોકનાલને દેલે અને ઉંચે પોતાના વિમાનની ધ્વજા મુખી દેલે. (૪) કે० વલી (નિમિત્ત) કે० નિર્લુ (અમંચ્ચાના કુદાદિ) કે० અમંચ્ચાના કોપ મમ્બુદ મુખી દેલે ॥ ૨૯૯ ॥

વહુયયરં ઉવરિમગા, ઉદ્ધં સ વિમાણ ચૂલિયવયાઈ ॥
 ઊણદ્ધમાગરે સંસ્વ-જોયણા તપ્પરમસંસ્વા ॥ ૩૦૦ ॥

અર્થ—(ઉવરિમગા) કે० ઉપર ઉપરના દેવલોકના દેવતા નિર્લુ (વહુયયરં) કે० અમંચ્ચાના અમંચ્ચાના મેદેકરી અધિક અધિક દેલે, અને (ઉદ્ધં) કે० ઉચું (સવિમાણ ચૂલિયવયાઈ) કે० પોતાના વિમાનની ચૂલિકાની ધ્વજા મુખી દેલે, અથવા (ઊણદ્ધમાગરે) કે० (અર્ધમાગરોપમથી ઓછા ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યવાળા દેવતા (સંસ્વ જોયણા) કે० નિર્લુ સંચ્ચાના યોજન મુખી દેલે અને (તપ્પરં) કે० અર્ધ માગરોપમથી અધિક આયુષ્યવાળા દેવતા નિર્લુ (અમંચ્ચા) કે० અમંચ્ચાના યોજન મુખી દેલે. ॥ ૩૦૦ ॥

પગવીમં જોયણ લહુ, નારય મવણ વગ જોઈં કપ્પાણ ॥
 મેવિજ્જણુત્તરાણ ય, જહમંસ્વં ઓહિ આગારા ॥ ૩૦૧ ॥

અર્થ—દગ્ધરજાર વર્ષના આયુષ્યવાળા મુવનપતિ અને ધ્વંસર દેવતા (લહુ) કે० ત્રયવર્ષી (પગવીમં જોયણ) કે० પર્વત યોજન મુખી દેલે, અહિ નાત્યં ૬ છે કે—દગ્ધ મુવનપતિ ત્રયવર્ષી નો પર્વત યોજન દેલે અને ઉત્કૃષ્ટો અમુર કુમાર નિકાપના દેવતા અમંચ્ચાના કોપમમ્બુદ દેલે નથા નર નિકાપના દેવતા સંચ્ચાના

યોજનના અવધિ સેત્રવાલા હોવાથી સંખ્યાના ક્ષીપમમુદ્ર મુખી દેવે. જ્યોતષી દેવતા જગન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાના યોજનના અવધિસેત્રવાલા હોવાથી સંખ્યાના ક્ષીપમમુદ્ર દેવે, વ્યંતરદેવતા જગન્યથી પચીસ યોજન દેવે અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાના યોજનના અવધિસેત્રવાલા હોવાથી સંખ્યાના ક્ષીપમમુદ્ર દેવે.

હવે ગાથાના પાછલા ત્રણ પદોથી નારકી દેવતા નિર્વચ અને મનુષ્યના અવધિજ્ઞાનનું સંમ્પાન કહે છે.

૧ (નારક) કે. નારકી, ૨ (ભવણ) કે. ભવનપતિ, ૩ (વણ) કે. વ્યંતર, ૪ (જોડ) કે. જ્યોતષી, ૫ (કલ્પાણ) કે. કાર દેવલોક, ૬ (ગેરિજા) કે. નર્મદેવક, ૭ (અનુત્તરાણવ) કે. પાંચ અનુત્તર આત્માના (જહમંત) કે. યથાસંખ્યાએ કરીને (ઓઠિ આગાર) કે. અવધિજ્ઞાનના આકાર પ્રથમે સંમ્પાન કહે છે. ॥ ૨૦૧ ॥

તપ્પાગારે પલ્લગ, પડહગ શ્લરિ મુહંગ પુષ્ક જવે ॥
તિરિયમણુણુ ઓહી, નાળાવિહ મંદિઓ મણિઓ ॥ ૨૦૨ ॥

અર્થ—નારકીનું અવધિજ્ઞાન (તપ્પાગારે) કે. પાણી ડર નરવાના પ્રાણને આકારે, ભુવનપતિનું અવધિજ્ઞાન (પલ્લગ) કે. પાલાને આકારે, વ્યંતરનું અવધિજ્ઞાન (પડહગ) કે. દોલને આકારે, જ્યોતષીનું અવધિજ્ઞાન (શ્લરિ) કે. શ્લરોને આકારે, કાર દેવલોકના દેવતાનું અવધિજ્ઞાન (મુહંગ) કે. મુહંગને આકારે, નર્મદેવકના દેવતાનું અવધિજ્ઞાન (પુષ્ક) કે. પુષ્કથી મેરલી પંગેરીના આકારે, અને પાંચ અનુત્તર વિમાનરામી દેવોનું અવધિજ્ઞાન (જવે) કે. કુમારીકન્યાના ગળ્લકંપુરાને આકારે હોય છે. વચી

(નિરિયમણમુષ) કે૦ નિર્યવ અને મનુષ્યને વિષે (ઓરી) કે૦ અવ-
ચિદ્ધાન (નાનાવિદ્ધ મંદિઓ) કે૦ નાનાવદ્ધાના મંદ્યાનનાં
(મણિઓ) કે૦ કહ્યું છે. ॥ ૩૦૨ ॥

એ ઉપર કહેલા મંદ્યાનોનું સ્વરૂપ કહે છે.

તપ્પેણ સમાગારો, તપ્પાગારો, સ ત્રાહ્યંતમસો ॥

ઉદ્દાયયઓ પહો, ઉવરિ રુદોહમંતિતો ॥ ૩૦૩ ॥

અર્થ—(તપ્પેણ સમાગારો) કે૦ વહાણને આકાર જે અવ-
ચિદ્ધાન તે (તપ્પાગારો) કે૦ માંપાકાર અવચિદ્ધાન કહેવાય. (મ)
કે૦ તે અવચિદ્ધાન (ત્રાહ્યંતમસો) કે૦ નારકીનું છે૦ (ઉદ્દાયયઓ)
કે૦ ઉપર ત્રાહ્યંતમસો (ઉવરિ રુદો) કે૦ ઉપર વિસ્તાર થયો
અને અહમંતિતો કે૦ નીચે માંકડો થયો (પહો) કે૦ પહો
હોય છે. ॥ ૩૦૩ ॥

સવાયઓ સમોવિય, પડહો હિટ્ટોવરિ પડવાસો ॥

ચમ્માવણદ્ધ વિચ્છન્ન, વલયરૂવા ઉ બ્રહ્મરિયા ॥ ૩૦૪ ॥

અર્થ—(સવાયઓ સમોવિય) કે૦ સર્વ જાનુણી સર્વો
છતાં પણ (હિટ્ટોવરિ પડવાસો) કે૦ નીચે અને ઉપર થાળીને
આકારે પાથરો, વળી (ચમ્માવણદ્ધ) કે૦ ચામડાથી ઢાંકેલો થયો
(પડહો) કે૦ પડદા હોય છે. (ઉ) કે૦ વળી (વલયરૂવા) કે૦ ગોળ
વચ્ચને આકારે (બ્રહ્મરિયા) કે૦ જ્ઞાનરૂપ હોય છે. ॥ ૩૦૪ ॥

ઉદ્દાયઓ મુયંગો, હિટ્ટો રુદો તહોવરિ તણુઓ ॥

પુષ્પમિહાવલી રહિયા, ચંગેરી પુષ્પચંગેરી ॥ ૩૦૫ ॥

અર્થ—(ઉદ્દાયઓ) કે૦ ઠંડી આકૃતિવાળો, (હિટ્ટોરુદો)

કે० નીચે વિસ્તારવાલો, (તહોવરિ તણુઓ) કે० તેમજ ઉપર સાંકડો એવો (મુયંગો) કે० મૃદંગ હોય છે. (પુષ્પસિંહાવલી રહિયા) કે० પુષ્પ સમૂહથી રચેલી (ચંગેરી) કે० પટલે નીચેની પદ્મી સહિત છાવડી તે (પુષ્પચંગેરી) કે० પુષ્પચંગેરી કહેવાય છે. ॥૩૦૫॥

જવનાલ્લત્તિ ભગ્નહ, ઉખોસણ કંચુઓ કુમારીણ ॥

ણ અવદ્ધાકારા, દેવા જાણંતિ જિણવુચ્ચા ॥ ૩૦૬ ॥

અર્થ—(કુમારીણ) કે० કુમારિકાના (ઉખોસણ) કે० હંચી ફરેલી એ શાદુવાળા (કંચુઓ) કે० કંચુવાને (જવનાલ્લત્તિ ભગ્નહ) કે० જવનાલ્લ ષમ કહેવાય છે. (ણ અવદ્ધાકારા) કે० ણ અવધિજ્ઞાનના આકારને (દેવા) કે० દેવતા (જાણંતિ) કે० જાણે છે અને ણ અવધિજ્ઞાનના આકારો (જિણવુચ્ચા) કે० જિનેશ્વરે વચ્ચા છે. ॥ ૩૦૬ ॥

હ્યે નારત્તી દેવતા મનુષ્ય અને તિર્યચ ણ ચારંમાં કોને વડ દિશાણ અવધિજ્ઞાન વચારે ! તે કહે છે.

ઉઠ્ઠં ભવણવણાણં, વહુગો વેમાણિયાણ હો ઓહી ॥

નારય જોહસ તિરિયં, નરતિરિયાગં અણેગવિહો ॥૩૦૭॥

અર્થ—(ભવણવણાણં) કે० ધ્રુવનપતિ તથા ધ્વજનર દેવતાઓને અવધિજ્ઞાન (ઉઠ્ઠં) કે० ઉંચું (વહુગો) કે० વણું હોય છે. તિર્હું તથા નીચું થોડું હોય છે. તેમજ (વેમાણિયાણ) કે० વૈમાનિક દેવતાને (ઓહી) કે० અવધિજ્ઞાન (મહો) કે० નીચું વણું હોય છે ઉંચું તથા તિર્હું થોડું હોય છે. ચત્તી (નારય જોહમ) કે० નારત્તી અને ય્યોત્ત-પાને અવધિજ્ઞાન (તિરિયં) કે० તિર્હું વણું હોય છે. ઉંચું નધું થોડું હોય છે. તથા (નરતિરિયાણં) કે० મનુષ્ય અને તિર્યચને

(अपेगविहो) कं० अनेक प्रकारनुं एटले कोडने उंचुं वगारं को
नीचुं वगारं अने कोडने निहूवगारं एम विचित्र प्रकारं होयछे॥३०॥

हो देवानुं द्वार पूर्ण करी नारकीनुं द्वार कहे छे.

इय देवाणं भणियं, द्विषमुहं नारयाण बुच्छामि ॥

इग तिन्नि सत्तदस सतर, अयर वावीम नित्तामा ॥३०॥

सत्तय पुदवीमु दिई, जिद्धोवरिमाइ हिद्धपुदवीण ॥

होइ कमेण कणिद्धा, दस वाम सहस्स पदमाण ॥३०॥

अर्थ—(इय) कं० ए प्रकारं (देवाणं) कं० देवानां (ति
गमु ई) कं० स्थितिमुख एटले स्थिति, भुवन, अंगीरप्रमाण
भवगाइना, उपाय विहकाय, अवनविहकाय, एक समय उपाय
भंग्या, एक समय अवनभंग्या, गति अने आगतिरूप नर द्वार
(भणियं) कं० कथां. हो (नारयाणं) कं० नारकीना एन न
द्वार ए पूर्णक अनुक्रमे (बुच्छामि) कं० कहीन. परंली रत्नव
पुष्पीने सिं उच्छृष्टि स्थिति (इग) कं० एक मागरोपमनी, सीत
अर्कगममाने सिं (तिन्नि) कं० प्रग मागरोपमनी, सीतरी बाहुदा
प्रमाने सिं (सत्त) कं० मात्र मागरोपमनी, सीतरी वक्तवमाने सिं
(इग) कं० दस मागरोपमनी, पांचवी पुमप्रमाने सिं (सत्त)
कं० सत्त मागरोपमनी, छद्दी नमप्रमाने सिं (वावीम) कं० वावीम
मागरोपमनी, अने मात्रयी नमप्रप्रमाने सिं (नित्तामा) कं० ने
सीत मागरोपमनी, ए वरं. अयर कं० मागरोपमनी उच्छृष्टि स्थिति
आनी. ॥३०॥ ए पूर्व कहेयी (सत्तय पुदवीमु कं० मात्रे नर
पुष्पीने सिं (दिई) कं० स्थिति कही. नेमा (जिद्धोवरिमाइ) कं० डा
मनी आनी सी (जिद्धा) कं० उच्छृष्टि स्थिति होय अर्थात् इतरनी
नारकीनी ने उच्छृष्टि स्थिति होय ने (हिद्ध पुदवीण कं० नीनेनी
' पुष्पीनी कणिद्धा कं० प्रत्यय स्थिति (कहेण) कं० अनुक्रमे

કરીને (હોડ) કે० હોય છે. જેમ રત્નમથાની ઉત્કૃષ્ટી એક સાગરો-
પમની સ્થિતિ તે શર્કરામથાપ્ કનિષ્ઠ એટલે જગન્ય સ્થિતિ
જાણવી. અને (પદમાપ) કે० પહેલી રત્નમથાને વિષે (દસ થોમ
સહસ્ત) કે० દશ હજાર ચર્પની જગન્ય સ્થિતિ જાણવી. ॥૧૦૯॥

નવડ સમ સહસ્ત લક્ષા, પુષ્પાણં કોઠિ અયર દસ ભાગા ॥
ઇક્ષિકભાગવુઢી, જા અયરં તેરસે પયરે ॥ ૩૧૦ ॥

ઇય જિઢ્ઠ જહણ્ણા પુણ, દસ વાસ સહસ્ત લક્ષ પયરદુગે ॥
સેસેસુ ઉવરિ જિઢ્ઠા, અહો કણિઢ્ઠાઓ પડં પુઢ્ઠી ॥૩૧૧॥

અર્થ—રત્નમથા પૃથ્વીના પહેલા મતરને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ
(નવડ સમ સહસ્ત) કે० નેવું હજાર ચર્પની, થોજા મતરને વિષે
(લક્ષા) કે० નેવું ભાસ ચર્પની, થોજા મતરને વિષે (પુષ્પાણં
કાઠી) કે० એક પૂર્વ કોઠોની, ચોથા મતરને વિષે (અયર દસ
ભાગા) કે० એક સાગરોપમના દશમા ભાગની, સ્પાર પછી દરેક
મતરે (ઇક્ષિકભાગવુઢી) કે० એક એક ભાગની ઢુઢી કરવી કે
(જા) કે० જ્યાં મુખીમાં (તેરસે પયરે) કે० નેમથા મતરે (અયરં)
કે० એક સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ થાય ॥ ૩૧૦ ॥ (ઇય જિઢ્ઠ)
કે० એ ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ કરી, (પુણ) કે० ચત્તી (જહણ્ણા) કે०
જગન્ય સ્થિતિ તે (પયરદુગે) કે० પહેલા ચે મતરને વિષે અનુક્રમે
(દસ વાસ સહસ્ત) કે० પહેલા મતરે દશ હજાર ચર્પની અને થોજા
મતરે (લક્ષ) કે० દશ ભાસ ચર્પની જાણવી. (સેસેસુ) કે०
થોજાથી આરંભીને થાકીના મતરોને વિષે (ઉવરિ જિઢ્ઠા) કે०
ઉવરના મતરોને વિષે જે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ હોય તે (અહો કણિઢ્ઠાઓ)
કે० નીચેના મતરોને વિષે જગન્ય સ્થિતિ જાણવી. એમ (પડં પુઢ્ઠી)
કે० દરેક પૃથ્વીને વિષે સમજવું. ॥ ૩૧૧ ॥

रत्न प्रभामां जघन्योत्कृष्ट आयुष्य.

प्रतरे.	जघन्य.	उत्कृष्ट.
१ ले	१०० ० वर्ष	६०००
२ ले	१० लाख वर्ष	६० लाख वर्ष
३ ले	६० लाख वर्ष	पूर्वप्रोड वर्ष
४ ले	पूर्वप्रोड वर्ष	१० सागरोपम
५ ले	१० सागरोपम	१० सागराऽ
६ ले	१० "	१० "
७ ले	१० "	१० "
८ ले	१० "	१० "
९ ले	१० "	१० "
१० ले	१० "	१० "
११ ले	१० "	१० "
१२ ले	१० "	१० "
१३ ले	१० "	१ सागराऽ

एते बीजी नरकस्थी भादिक्या उत्कृष्टी स्थिति कदेशाने भग्न
कण कदे छे.

ઊવરિ સ્તિહ ટિહ વિસેસો, સગપયર વિહતુ ઇચ્છ સંગુણિઓ ॥
 ઊવરિમસ્તિહ ટિહ સહિઓ, ઇચ્છિયપયરમિ ઊકોસા ॥૩૧૨॥

અર્થ—(ઊવરિ સ્તિહ) કે० ઊપરની પૃથ્વીની (ટિહ) કે० ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિને (ઇચ્છ) કે० ઘાંછિત નરકપૃથ્વીની ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિ સાથે (વિસેસો) કે० વિશ્લેષ કરવો ઇચ્છેઅધિક સ્થિતિમાંથી ઓછી સ્થિતિ કાઢી નાંખવી. પછી તે વિશ્લેષ ઇચ્છેવેળા આંકને (સગપયર) કે० ઘાંછિત પૃથ્વીના મતરે (વિહતુ) કે० વેહેંચીએ. તે રહેલતાં જે આંક આપે તેને (ઇચ્છ) કે० ઇષ્ટમતરની મંજૂરિયે (સગુણિઓ) કે० ગુણીયે. તે ગુણતાં જે આંક આપે તે (ઊવરિમસ્તિહ) કે० ઊપરની પૃથ્વીની (ટિહમહિઓ) કે० ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિ સહિત કરીએ ત્યારે (ઇચ્છિય-પયરમિ) ઊકોસા કે० ઘાંછિત મતરે ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિ યાય. ॥૩૧૨॥

તેમ જાન ઉદાહરણ સહિત સમજાવે છે કે-વીની શર્કરા મથાને વિષે ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિ ધ્રુવ સાગરોપમની છે અને પહેલી રત્નમથાની ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે ધ્રુવ સાગરોપમમાંથી કાઢી નાખીયે ત્યારે થાકી બે રહે. તે બે સાગરોપમને શર્કરામથાના અગીયાર મતરે ભાગ આપીયે. ત્યારે એક એક મતરે એક એક સાગરોપમના અગીયારીયા થવે ભાગ આવે. મથમ મતરે ફક્ત બેજ ભાગ થપે તેને ઊપરની રત્નમથાની એક સાગરોપમની સ્થિતિ સાથે જોડીયે ત્યારે શર્કરામથાના મથમ મતરે એક સાગરોપમ અને એક સાગરોપમના અગીયારીયા ભાગ ઉપર આવે, ઇટલી શર્કરામથાના મથમ મતરે ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિ જાણવી. ધરીતે દરેક મતરે બે ભાગ સધારતા અગીયારમે મતરે ધ્રુવ સાગરોપમ પૂર્ણાયુ યાય. અને પહેલા મતરની ઊત્કૃષ્ટી સ્થિતિ તે ધીજે મતરે જપન્ય સ્થિતિ જાણવી. એજ પ્રમાણે ધ્રીજી ચોથી પાંચમી અને છઠી નરક પૃથ્વીનું કરણ કરવું. એ સર્વ નરક પૃથ્વીનું આયુષ્ય પ્રમાણ યન્ત્રમાં છે. ત્યાંથી જાણીલેવું ॥

શર્કરા પ્રમાણ જઘન્યોત્કૃષ્ટ આયુષ્ય.

પ્રતરે,	જઘન્ય.	ઉત્કૃષ્ટ.
૧ શે	૧ સાગર.	૧૨૧ સાગર.
૨ શે	૧૨૧ "	૧૨૧ "
૩ શે	૧૨૧ "	૧૨૧ "
૪ શે	૧૨૧ "	૧૨૧ "
૫ શે	૧૨૧ "	૧૨૧ "
૬ શે	૧૨૧ "	૨૨૧ "
૭ શે	૨૨૧ "	૨૨૧ "
૮ શે	૨૨૧ "	૨૨૧ "
૯ શે	૨૨૧ "	૨૨૧ "
૧૦ શે	૨૨૧ "	૨૨૧ "
૧૧ શે	૨૨૧ "	૩ "

३

४

वालुका प्रभामां जघ-
न्योत्कृष्ट आयुष्य.

पंक प्रभामां जघ-
न्योत्कृष्ट आयुष्य.

प्रतरे	जघ-य	उत्कृष्ट	प्रतरे	जघ-य	उत्कृष्ट
१ ले	३ साग०	३६ साग०	१ ले	७	७३
२ ले	३६ "	३६ "	२ ले	७३	७३
३ ले	३६ "	४६ "	३ ले	७३	८३
४ ले	४६ "	४६ "	४ ले	८३	८३
५ ले	४६ "	४६ "	५ ले	८३	६३
६ ले	४६ "	४६ "	६ ले	६३	६३
७ ले	४६ "	६३ "	७ ले	६३	१०
८ ले	६३ "	६३ "			
९ ले	६३ "	७ "			



ધ્રુમ પ્રભામાં જઘન્યો-
ક્રુષ્ટ આયુષ્ય.

તમઃપ્રભામાં

૧ લે	૧૦	૧૧૩	૧ લે	૧૭	૧૮૩
૨ ને	૧૧૩	૧૨૬	૨ ને	૧૮૩	૨૦૩
૩ ને	૧૨૬	૧૪૩	૩ ને	૨૦૩	૨૨
૪ થે	૧૪૩	૧૫૩	તમસ્તમપ્રભામાં		
૫ થે	૧૫૩	૧૭			
			૧ લે	૨૨	૩૩

इये नारकीनी वेदनानुं स्वरूप करे छे.

સત્તમુ સિત્તજવેયના, અણ્ણગુણકયાવિ પહરણેહિ વિના ॥
પહરણકયાવિ પંચમુ, નિમુ પરમાહમ્મિયકયાવિ ॥૨૧૩॥

અર્થ—(સત્તમુ) કે૦ માને નરક વૃક્ષીને રિયે (સિત્તજ-
વેયના) કે૦ સેત્ર વેદના છે, તથા (પહરણેહિ વિના) કે૦ જાણ
વિના (અણ્ણગુણકયાવિ) કે૦ પરસ્પર માંહોમાંહે કરેલી વેદના
પણ હોય. અને (પંચમુ) કે૦ પહેલી પાંચ નરક વૃક્ષીને રિયે
(પહરણકયાવિ) કે૦ પરસ્પર ગચ્છી કરેલી વેદના હોય. પણ
(નિમુ) કે૦ પહેલી થ્રણ નરક વૃક્ષીને રિયે (પરમાહમ્મિયકયાવિ)
કે૦ પરમાશમિનો કરેલી વેદના હોય છે ॥ ૨૧૩ ॥

नरकने विषे, सेवस्वभावीन दश प्रकारनो पुद्गलपरिणाम दुःख आपनारो छे, ते कहे छे.

बंधण गइ संठाणा, भेया वण्णा य गंध रस फासा ॥

अगुरुलहु सह दसहा, असुहा विय पुगला निरण ॥ ३१४ ॥

अर्थ—१ (बंधण) के० सगे सगे आहारादिक माना प्रकारना पुद्गलनुं बंधन प्रदित्त अग्नियकी पण अत्यन्त दारुण होय, २ (गइ) के० गति ते उंट मरखी होय, ३ (संठाण) के० अत्यंत तीव्र हुंइफ संस्थान होय, ४ (भेया) के० भेदन यवुं ते जानवुं ५ (वण्णा) के० नरकावासानो पर्ण सर्वत्र अंधकारमय तथा अपवित्र वस्तु-औथी भरेलां होय, ६ (गंध) के० श्वानादिकना घृत कलेशरोपी अत्यंत दुर्गंध होय, ७ (रस) के० रस ते कड़वी तुंबड़ी करनां पण अत्यंत कड़वो स्वाद होय, ८ (फासा) के० स्पष्ट ते घीछोना कांटा सरखो अथवा कौचना रोम करनां पण खराब स्पर्श होय, ९ (अगुरुलहु) के० अगुरुलघु परिणाम अत्यंत दुःख आपनारो होय, १० (सह) के० शब्द ते बिलाषादिक अत्यंत भयकारी होय, एम (निरण) के० नारकीने विषे (दसहा) के० दश प्रकारना (अमुहा पुगला) के० अशुभ पुद्गलो (विय) के० निधे होय छे. ॥ ३१४ ॥

निरया दसविह वेयणा, सी उसिगं खुह पिवास कंडुहि ॥

परवस्तं जर दाहं, भय सोगं चैव वेयंति ॥ ३१५ ॥

अर्थ—(निरया) के० नारकीना जीवोने (दसविह वेयणा) के० दस प्रकारनी पेदना छे. तेमां १ (सी) के० शोकवेदना ते पोष अथवा प्राणमहिने शिपाचलमां बग्नरहित माणसने जेवी शीत लागे तेथी अनंतगुणी शीत नारकीना जीवोने होय, २ (उसिगं) के०

ચળ્લેદના તે ગ્રીષ્મકાળમાં મધ્યાહ્ન સુધી મેઘ રહિત આકાશ છતાં
 અતિ પિત્તપ્રકોપથી વ્યાકૃત થયેલા છત્રરહિત પુરુષને જેવી ઉષ્ણ-
 વેદના હોય તેવી અનંત ગુણી વેદના નારકીના જીવોને હોય. ૧
 (ધુદ) કે. છુદા વેદના તે અઢી ઢીપના સર્વે અન્ન ઘૃતાદિ પદાર્થો
 નારકીના જીવોને લાગ્યા આપીયે તોપણ તેમની શુદ્ધા જ્ઞાત થાય
 નહીં. ૪ (પિવાસ) કે. તૃપાચેદના તે નારકીના જીવોને મર્વે
 સમુદ્રના અને નદીઓના પાણી પાડ્યે તોપણ તેમની તૃપા જ્ઞાત
 થાય નહીં. ૫ (કંદુર્હિ) કે. નારકીના જીવોને કરવન અથવા
 છરીવતી સ્વળતાં પણ તેમની સ્વસની સ્વરજ દષ્ટે નહીં. ૬ (પરવર્મ)
 કે. નારકી જીવ નિરંતર પરવર્મ હોય. ૭ (જર) કે. નારકીના
 જીવને અર્હિના રહેનારા પુરુષો કરતા અનંત ગુણો જ્વર પટલે જાવ
 હોય. ૮ (દાઈ) કે. નારકીના જીવોને દાઘજ્વર હોય, (૯) મય
 કે. નારકીના જીવોને મય અને ૧૦ (સોગ) કે. શોક મનુષ્યો
 કરતાં અનંતગુણો હોય. નારકીના જીવોને વિમંગ જ્ઞાનપણ અતિ
 દુઃખ આપનારું છે. પરમાધામી દેવોપણ તરતાર વિગેરે શત્રો દેવાદી
 મહા દુઃખ આપે છે. તેથી નારકીજીવો મર્વેદા શોક કરતા રહે છે.
 ૧ (વેર્પનિ) કે. નારકીની સેવચેદના (વેર્) કે. નિષ્ચે કહી. ૥૧૧, ૫૥

નેરહ્યાણુપ્પાઓ. ઉક્કોસં પંચજોયણસયાઈ ॥

દુક્કલેણ મિત્તયાણં, વેયણસયપચ્ચમાણાણં ॥ ૩૧૬ ॥

અર્થ—(દુક્કલેણ મિત્તયાણં) કે. દુઃસ્વથી મેદાના અને
 (વેયણસયપચ્ચમાણાણં) કે. ત્રેકહો વેદનાથી પચાના પ્વા (નેર-
 હ્યાણ) કે. નારકી જીવોનું (ઉક્કોસં) કે. ઉત્કૃષ્ટથી (પંચ-
 જોયણસયાઈ) કે. પાંચ સો યોજન ઊંચાથી (ઉપ્પાઓ) કે.
 પદ્મ થાય છે. ॥ ૩૧૬ ॥ ૧ નારકીનું સ્થિતિદ્વાર કહું.

हये नारकीनुं भवनद्वार कहे छे. तेमां मथम साने नरक पृथ्वीना
गोष तथा नाम कहे छे,

रयणप्पह सकरपह, वालुयपह पंकपह य धूमपहा ॥
तमपहा तमतमपहा, कमेण पुदवीण गोत्ताई ॥३१७॥

अर्थ—पहेलो (रयणप्पह) के० यणां रत्नों होवायी रत्न-
मभा, श्रीजी (सकरपह) के० यणां कांकरा होवायी शंकरामभा,
श्रीजी (वालुयपह) के० यणी रेनी होवायी वालुकामभा, चौथी
(पंकपह) के० यणां कादच होवायी पंकमभा, पांचमी (धूम-
पहा) के० यणां धूमादो होवायी धूममभा, छठी (तमपहा) के०
अंधकार होवायी तममभा, सातमी (तमतमपहा) के० यणां गाह
अंधकार होवायी तमःतममभा ए कमेण के० अनुमने (पुदवीण)
के० साने नरक पृथ्वीना (गोत्ताई) के० गोष एतले अर्थ सहित
नाम कर्षा ॥ ३१७ ॥

हये साने नरक पृथ्वीनां नाम तथा संस्थान कहे छे.

घग्मा वंसा सेला, अंजण रिद्धा मघा य माघवई ॥
नामेहिं पुदवीओ, छत्ताईच्छत्तसंगणा ॥ ३१८ ॥

अर्थ—१ (घग्मा) के० घग्मा, २ (वंसा) के० वंसा, ३
(सेला) के० सेला ४ (अंजण) के० अंजणा, ५ (रिद्धा) के० रिद्धा,
छठी (मघा) के० मघा, (य) के० अने, ७ (माघवई) के०
माघवती. ए उपर कहेयां (नामेहिं) के० नायकामो (पुदवीओ)
के० साने नरक पृथ्वी जाणवी. ते पृथ्वीओ (छत्ताईच्छत्तसंगणा)
के० छत्ताई छव संस्थाना एतले उररा उररी छवने आकारे छे.

સ્વપ્નવેદના તે ગ્રીષ્મઋતુમાં મધ્યાહ્ન વસતે મેઘ રહિત આકાશ ઉપર
 અતિ પિત્તમકોપથી વ્યાકુલ થયેલા છત્રરહિત પુરુષને જેવી સ્વપ્ન
 વેદના હોય તેથી અનંત ગુણી વેદના નારકીના જીવોને હોય.
 (શુદ્ધ) કે० શુદ્ધ વેદના તે અતી છીપના સર્વ અન્ન ઘૃતાદિ પદાર્થ
 નારકીના જીવોને સ્વાદ્યા આપીયે તોપણ તેમની શુદ્ધ જ્ઞાન થા
 નહીં. ૪ (પિવાસ) કે० તૃપાવેદના તે નારકીના જીવોને સર્વ
 સમુદ્રના અને નદીઓના પાણી પાણ્યે તોપણ તેમની તૃપા જ્ઞા
 થાય નહીં. ૫ (કંદુર્હિ) કે० નારકીના જીવોને કરવન અયર
 છરીવની સ્વળતાં પણ તેમની સ્વસની સ્વરજ ધટે નહીં. ૬ (પરવસ)
 કે० નારકી જીવ નિરંતર પરવસ હોય. ૭ (જર) કે० નારકીના
 જીવોને અર્હિના રહેનારા પુરુષો કરતા અનંત ગુણો ઉપર પડેલાં તા
 હોય. ૮ (દાર્હ) કે० નારકીના જીવોને દાયગ્વર હોય, (૯) માર્હ
 કે० નારકીના જીવોને મય અને ૧૦ (સોગ) કે० શોક મનુષ્ય
 કરતાં અનંતગુણો હોય. નારકીના જીવોને વિષેય જ્ઞાનપણ અતિ
 દુઃસ્વ આપનાર છે. પરમાધ્યાત્મી દેવોપણ તરવાર વિગેરે શસ્ત્રો દેવાઈ
 મરા દુઃસ્વ આપે છે. તેથી નારકીજીવો મરવંદા શોક કરતા રહે છે.
 ૧૧ (વેર્યનિ) કે० નારકીની શેષવેદના (વેર) કે० નિમ્ને કરી. ॥૧૧૫॥

નેરદ્યાણુપ્યાઓ. ઉક્તોમં પંચજાયણમયાઈ ॥

દુઃસ્વેણ મિત્રયાણં, વેયણમયપચ્ચમાણાણં ॥ ૩૧૬ ॥

અર્થ—(દુઃસ્વેણ મિત્રયાણં) કે० દુઃસ્વથી વેદના અને
 (વેયણમયપચ્ચમાણાણં) કે० મૈત્રેયો વેદનાથી પચાના પરા (નેર-
 દ્યાણ) કે० નારકી જીવોનું (ઉક્તોમં) કે० ઉચ્ચત્તમી (વેય-
 જાયણમયાઈ) કે० પાંચ માં યોજન ઈવાથી (યાઓ) કે०
 પરશુ પાય છે. ॥ ૩૧૬ ॥ ૧ નારકીનું મિત્રિયા કહે.

હયે નારકીનું ભવનદ્વાર કહે છે. તેમાં મયમ સાને નરક પૃથ્વીના
ગોત્ર તથા નામ કહે છે,

રયણપ્પહ સકરપહ, વાલુયપહ પંકપહ ય ધૂમપહા ॥
તમપહા તમતમપહા, કમેણ પુદ્ગીણ ગોત્તાઈ ॥૩૧૭॥

અર્થ—યહેલો (રયણપ્પહ) કે. યનાં રત્નો હોવાથી રત્ન-
મખા, સીજો (સકરપહ) કે. યનાં કાંકરા હોવાથી કાંકરામખા,
ગ્રીજો (વાલુયપહ) કે. યનો રેતી હોવાથી વાલુકામખા, પાંચી
(પંકપહ) કે. યનો કાદવ હોવાથી પંકમખા, પાંચમી (ધૂમ-
પહા) કે. યનો ધૂમાદો હોવાથી ધૂમમખા, છટ્ટી (તમપહા) કે.
અંધકાર હોવાથી તમમખા, સાતમી (તમતમપહા) કે. યના ગાદ
અંધકાર હોવાથી તમઃતમમમા એ કમેણ કે. અનુક્રમે (પુદ્ગીણ)
કે. સાને નરક પૃથ્વીના (ગોત્તાઈ) કે. ગોત્ર એટલે અર્થ સહિત
નામ કહ્યાં ॥ ૩૧૭ ॥

હયે સાને નરક પૃથ્વીનાં નામ તથા સંસ્થાન કહે છે.

ઘમ્મા વંસા સેલા, અંજણ રિદ્ધા મયા ય માયવર્ડે ॥
નામેહિં પુદ્ગીઓ, છત્તાઈચ્છત્તસંગણા ॥ ૩૧૮ ॥

અર્થ—૧ (ઘમ્મા) કે. ઘમ્મા, ૨ (વંસા) કે. વંસા, ૩
(સેલા) કે. સેલા ૪ (અંજણ) કે. અંજણા, ૫ (રિદ્ધા) કે. રિદ્ધા,
છટ્ટી (મયા) કે. મયા, (ય) કે. અને, ૭ (માયવર્ડે) કે.
માયવર્ગી. એ ઉપર કહેલાં (નામેહિં) કે. માયવાઓ (પુદ્ગીઓ)
કે. સાને નરક પૃથ્વી જાણવી. તે પૃથ્વીઓ (છત્તાઈચ્છત્તસંગણા)
કે. છતાંનિ છત્ર સંસ્થાના એટલે ડરરા ડરરાં છત્રને આજારે છે.

રૂપદેદના તે ગ્રીષ્મઋતુમાં મધ્યાહ્ન વચ્ચે મેઘ રહિત આકાશ છતાં
 અતિ પિત્તમરૂપથી વ્યાકુલ થયેલા છત્રરહિત પુરુષને જેવી રૂપ-
 વેદના હોય તેથી અનંત ગુણી વેદના નારકીના જીવોને હોય. ૩
 (સુહ) કે. છુટા વેદના તે અતી ઢીપના સર્વ અન્ન ઘૃતાદિ વદાર્થો
 નારકીના જીવોને સ્વાદ આપીયે તોપણ તેમની શ્રુતિ જ્ઞાન થાય
 નહીં. ૪ (પિવાસ) કે. ઠપાવેદના તે નારકીના જીવોને સર્વ
 સમુદ્રના અને નદીઓના પાણી પાણે તોપણ તેમની ઠપા જ્ઞાન
 થાય નહીં. ૫ (કંદુર્હિ) કે. નારકીના જીવોને કરવન અથવા
 છરીવની સ્વળતાં પણ તેમની સ્વસનો સ્વરજ ઘટે નહીં. ૬ (પરસં)
 કે. નારકી જીવ નિરંતર પરસ્પર હોય. ૭ (જર) કે. નારકીના
 જીવને અર્થિના રહેનારા પુરુષો કરતા અનંત ગુણો ઝવર પડે તો
 હોય. ૮ (દાઈ) કે. નારકીના જીવોને દાયજ્વર હોય, (૯) મય
 કે. નારકીના જીવોને મય અને ૧૦ (સોગ) કે. શોક મનુષ્યો
 કરતાં અનંતગુણો હોય. નારકીના જીવોને વિભંગ જ્ઞાનપણ અતિ
 દુઃખ આપનારું છે. પરમાધામી દેવોપણ તરવાર વિગેરે શસ્ત્રો દેવાડી
 મહા દુઃખ આપે છે. તેથી નારકીજીવો સર્વદા શોક કરતા રહે છે.
 ૧ (વેર્યતિ) કે. નારકીની સેવવેદના (ઘેર) કે. નિશ્ચે કહી. ૧૧૧૫ ॥

નેરુદ્યાણુષ્ણાઓ. ઉક્કોસં પંચજોયણમયાઈ ॥

દુક્ષ્વેણ મિત્રયાણં, વેયણમયપલ્લમાણાણં ॥ ૩૧૬ ॥

અર્થ—(દુક્ષ્વેણ મિત્રયાણં) કે. દુઃસ્વપ્ની મેદાતા અને
 (વેયણમયપલ્લમાણાણં) કે. ઝેરહો વેદનાથી વચાતા પરા (નેર-
 ડ્યાણ) કે. નારકી જીવોનું (ઉક્કોસં) કે. રૂઝડાણી (વેય-
 જોયણમયાઈ) કે. વાંચ માં યોજન રૂચાણી (રૂપાઓ) કે.
 પરસ્પર થાય છે. ॥ ૩૧૬ ॥ ૧ નારકીનું મિત્રિદાર કહું.

ગયણં ચ પટ્ટાણં, વીમ મહમ્માઈં ચગુદહીવિંહો ॥
 ઘણનણુગાગામા, અમંતજોયણ જુયા વિંહો ॥૩૦

અર્થ—મયાણાંગુમે કરી (લગ્નગુરુ) કે. એક ભાગ યોગ
 ડાર (અમોદ) કે. એમી, (ચાલિય) કે. ચાલોમ, (અટલિય) કે.
 અટારીય (ચોમા) કે. વીમ. (અટાર) કે. અટાર, (ગોમ
 કે. ગોમ, અને (અટ) કે. આટ, એ શર્વ યોગનના (ગરમા
 કે. ગરમ એટલે દમાર ઝોટવા, એટલે જનમધાનું એક ભાગ દમાર
 દમાર યોગનનું, શર્વગમધાનું એક ભાગ ચીમ દમાર યોગનનું,
 યાતુકા મધાનું એક ભાગ અટારાસ દમાર યોગનનું, પંચમધાનું
 એક ભાગ ચીમ દમાર યોગનનું, ધુમધાનું એક ભાગ અટાર
 દમાર યોગનનું, તમમધાનું એક ભાગ ગોમ દમાર યોગનનું, અને
 તમતમમધાનું એક ભાગ આટ દમાર યોગનનું પૂર્વી પીટ જાણવું.
 ચમી (ચગુદહિ ઘણવાય તજુવાયા) કે. ધનોદધિ ઘનવાન તમ
 ચાન—॥ ૩૦ ॥ (ગયણં ચ) કે. અને આજાસ એ ચાો જન
 એક પૂર્વીના મીલે (વાદાળ) કે. આખ્ય એલે આખાકર
 જાણવા, એટલે ધર્મદિષ્ટી ધનોદધિ ઉપર છે, ધનોદધિ ઘનવાન
 ડાર છે, ઘનવાન તજુવાન ઉપર છે અને તજુવાન આજાસ ડાર
 મનિષ્ટ છે, એમ શર્વ પૂર્વીના તમને વિષે જાણવું પડે એટલે વિંદે
 છે કે—ગામપી મરક પૂર્વીના તમે ધનોદધિ ઘનવાન તજુવાન અને
 મધધાને પીટ જુલરણુ કરે છે ॥ (ચગુદહીવિંહો) કે. ધનોદ-
 ધિનો વિંદ ધાધધાને (ચીમ ગરમાઈ) કે. ચીમ દમાર યોગન
 જાણવે છે અને (ઘણનણુગાગામા) કે. ઘનવાન તજુવાન અને
 આજાસ (અમંતજોયણ જુયા વિંહો) કે. એ જલેનો વિંદ અમ
 તજુવા યોગનનો છે, તૈલી ઘનવાનપી અમંતજોયણ યોગન તજુવાન.

અર્થાત્ સૌથી ઉપર નાનું, તેની નીચે મોટું, વગેરે તેની નીચે
પૈવી આકૃતિયે છે. ॥ ૩૧૮

તત્ત્વ સહસ્તા સોલસ, સ્વરકંડં પંચવહુલકંડં તુ ॥

ચુલસીઈ સહસ્ત્રાઈ, અસીઈ જલવહુલકંડં તુ ॥ ૩૧૯

અર્થ—પહેલી રત્નમથા પૃથ્વીનો પીંડ એક લાલ પંજી હજાર
યોજનનો જાડપણે છે. (તત્ત્વ) કે० તેમાં પહેલો (સ્વરકંડં) કે०
સ્વરકંડ (સહસ્તા સોલસ) કે० સોલસાર યોજનનો છે, (તત્ત્વ)
કે० અને ઘાનો (પંચવહુલકંડં) કે० પંચવહુલકંડ (ચુલસીઈ
સહસ્ત્રાઈ) કે० ચોરાસી હજાર યોજનનો છે. (તુ) કે० પ
ઘાનો (જલવહુલકંડં) કે० જલવહુલકંડ (અસીઈ) કે० પ
હજાર યોજનનો છે. ॥ ૩૧૯ ॥

एवं असी उ लक्ष्मा, स्वरकंडाइ हि धम्मपुदवीए ॥

સેસા પુદવી સલ્લા, પુદવિઓ હુંતિ ચાહુલે ॥૩૨૦॥

અર્થ—(એવં) કે० એ પ્રમાણે (સ્વરકંડાઈ) કે० સ્વરકંડ (તત્ત્વ)
(ધમ્મપુદવીએ) કે० પર્મા પૃથ્વીમાં અનુક્રમે પ્રણે પૃથ્વીકંડ એક
કરતા (ભમીલક્ષ્મા) કે० એક લાલ પંજી હજાર પૃથ્વીપીંડ પાંચ
(મેમા પુદવી સલ્લા) કે० વાકી ગરૂરા મમાર્થી આરંભને પૃથ્વીના
સ્તરો (ચાહુલે) કે० યજુરને (પુદવિઓ) કે० ગોચ પ્રમાણે
હુંતિ કે० હોય છે. ॥ ૩૨૦ ॥

इहं पृथ्वीनां पीड तथा पृथ्वीनां भाषय कइं छे.

અમોઈ ઘનિમ અડવિમ, ચીમા અદ્રાર મોલ્ અડમહમા ॥

લક્ષ્મ્યુવરિ પુદવિપિંડો, ઘગુદ્દહિ ઘળવાય નળુવાયા ॥૩૨૧॥

ગયગે ચ પદ્ધાણે. વીમ મહસ્માઈ ઘગુદહીવિંદો ॥

ઘણતણુચાયાગામા. અમંસ્વજોયગ જુયા વિંદો ॥૩૨૨॥

અર્થ—પ્રમાણાંગુને કરી (ચક્રગુચરિ) કે० એક માત્ર યોજન
 હર (અમોદ) કે० યંમી, (ચતિમ) કે० ચતોસ, (અદરિસ) કે०
 અદ્વાવીમ (વીમા) કે० વીમ. (અદાર) કે० અદાર, (સોમ)
 કે० સોમ, અને (અદ) કે० આદ. એ સર્વ યોજનના (સહમા)
 કે० મહમ્ એટલે હજાર જોરવા. એટલે રત્નવધાનું એક માત્ર પંશો
 હજાર યોજનનું, શર્કંગમધાનું એક માત્ર ચત્રીમ હજાર યોજનનું,
 ઘાલુકા મધાનું એક માત્ર અદ્વાવાસ હજાર યોજનનું, પંકમધાનું
 એક માત્ર વીમ હજાર યોજનનું, ધુમમધાનું એક માત્ર અદાર
 હજાર યોજનનું, તમમધાનું એક માત્ર સોમ હજાર યોજનનું, અને
 તમતમમધાનું એક માત્ર આદ હજાર યોજનનું પૃથ્વી પૌંદ જાણવું.
 ચત્રી (ઘણુદહિ ઘનવાય તણુવાયા) કે० ધનોદધિ ઘનવાત તન-
 વાત—॥ ૩૨૧ ॥ (ગયગે ચ) કે० અને આકાશ એ ચારે એક
 એક પૃથ્વીના નીચે (પદ્ધાણે) કે० આપ્રય એટલે આધારરૂપ
 જાણવા. એટલે ધર્માપૃથ્વી ધનોદધિ ઉપર છે, ધનોદધિ ઘનવાત
 ઉપર છે, ઘનવાત તણુવાત ઉપર છે અને તણુવાત આકાશ ઉપર
 મતિષ્ટન છે, એ સર્વ પૃથ્વીના તલને વિષે જાણવું પૈંત્રુ એટલું વિશેષ
 છે કે—માતમી મરક પૃથ્વીના તલે ધનોદધિ ઘનવાત તણુવાત અને
 તેની નીચે અસંસ્કાકાન બહુલ છે ॥ ॥ હવે ધનોદધિ વિગેરે ચારેનું
 મધ્યમાગે પૌંદ સ્પૂલનું કરે છે ॥ (ઘણુદહીવિંદો) કે० ધનોદ-
 વિનો વિંદ મધ્યમાગે (વીમ મહસ્માઈ) કે० વીસ હજાર યોજન
 જાદપણે છે અને (ઘણતણુચાયાગામા) કે० ઘનવાત તણુવાત અને
 આકાશ (અસંસ્વ જોયગજુયા વિંદો) કે० એ ત્રણેનો વિંદ અમં-
 સ્વાના યોજનનો છે. તેમાં ઘનવાતથી અમંસ્વાના યોજન તણુવાત



જડદો) કે. ધનોદધિ, (પગ) કે. ધનરાત્ર અને (નણુરામાણ) કે. નનુરાત્ર એ ધન ચલયની રૂપે (જહમંચ) કે. યથા સંખ્યાએ કરીને (સતિભાગ ગાડય) કે. ધનોદધિમાં એક ગાડ અને એક ગાડનો શ્રીજો ભાગધનરાત્ર ચલયમાં (ગાડય) કે. એક ગાડ, (ચ) કે. અને (નહ) કે. તેનજ નનુરાત્રમાં (ગાડય તિભાગો) કે. એક ભાગનો શ્રીજો ભાગ (તિવિજ્ઞ) કે. નાલીરે ત્યારે શ્રીજી જકેરામખાનો ચલયવિષ્કંધ (હોઈ) કે. હોય છે, (પયં કયેણ) કે. એ અનુક્રમે (ધીવાણ) કે. શ્રીજી નરક દૃષ્ટીમાં સર્વમત્તી ચાર યોજન, કે ગાડ, અને એક ગાડના ભાગ કરીયે તેવા રે ભાગ એટલો શ્રીજી નરક દૃષ્ટીમાં ચારે દિશાએ અત્રોક છે. હયં (તદ્યા-દમુ) કે. ચાલુકામખાદિ પાંચે નરક દૃષ્ટીના ચલયમાં (તંરિ) કે. જે જકેરામખાચલયમાં નાલેન્દુ તેને પણ કમસો કે. અનુક્રમે કરીને (દુતિચડયેવછગુમે) કે. રે ગુણ, ધન ગુણ, ચાર ગુણ, પાંચ ગુણ અને છ ગુણ કરીને (તિવ) કે. મેન્ચરું એટલે ચાલુકાદિકના ચલયનો વિષ્કંધ હોય, ॥ ૩૨૪ ॥ ૩૨૫ ॥

છમતિભાગા પડગાય-પંચ ચલયાળ જોયળપમાળં ॥

અર્થ—ચારમખાગા, સત્ત કમા શ્રીય પુદવીણ ॥ ૩૨૬ ॥

અર્થ—ચારી જકેરામખાના (ચલયાણ) કે. ચલયોનું (જોય-ળપમાળં) કે. યોજનપમાણ તે ધનોદધિચલય (છ સતિ ભાગા) કે. છ યોજન અને એક યોજનનાં ધન ભાગ કરીયે તેવો એક ભાગ એટલું જાણવું, અને ધનરાત્રચલય (પડગા પંચ) કે. પાંચ પાંચ યોજનનું જાણવું. તથા નનુરાત્રના ચલયનું પમાણ (અર્થ) કે. એક યોજન અને (ચારમ ખાગા સત્ત) કે. એક યોજનના ચાર ભાગ કરીયે તેવા સાત ભાગ (કમા) કે. અનુક્રમે કરીને જાણરા. મર્ચ

અને તનુવાનથી અસંસ્થાતા યોજન આકાશ જાણવું ॥ ૩૨૨ ॥

ન ફુસંતિ અલોગં ચતુર્દિસંપિ પુટ્ત્વી ય વલયસંગહિયા ॥

અર્થ—(વલયસંગહિયા) કે૦ ઘનોદધિ ઘનવાન અને તનુ-
વાન સમ્બન્ધી વલયંત્રે વિટલાયેલી (પુટ્ત્વી) કે૦ રત્નમખાદિક
પૃથ્વી (ચતુર્દિસંપિ) કે૦ ચારે દિશાએ પણ (અલોગં) કે૦ અલો-
કને (ન ફુસંતિ) કે૦ ફરસ કરતી નથી. સાતે નરક પૃથ્વીના તલે
મધ્ય ભાગમાં ઘનોદધિ વીણદ્વાર યોજન છે. અને ઘનવાનાદિક
અસંસ્થાતા યોજન છે. ત્યાર પછી મહેશે ઘટતા ઘટતા આપ આપની
પૃથ્વીને છેડે ઘેરા થયા થકા વલયાકારે પૃથ્વીને વીંટી રહ્યા છે.

રયણાં વલયાગં, છદ્વ પંચત જોયણ સદ્ધં ॥ ૩૨૩ ॥

અર્થ—(રયણાં) કે૦ રત્નમખા પૃથ્વીના (વલયાગં) કે૦
ગ્રણે વલયનો વિષ્કંભ પટલે છેડે જાડપણું અનુક્રમે ફરે છે. તેમાં
ઘનોદધિ (છ) કે૦ છ યોજન જાડો, ઘનવાન (અદ્વપંચમ) કે૦
સાડા ચાર યોજન જાડો, અને તનુવાન (જોયણસદ્ધં) કે૦ દોઢ
યોજન જાડો છે. ॥ ૩૨૩ ॥

વિકલંભો ઘણતદહો, ઘણતણુવાયાણ હોઈ જહમંત્વં ॥

સતિભાગ ગાઝયં, ગાઝયં ચ તહ ગાઝય તિમાગો ॥ ૩૨૪ ॥

પદમમહીચલયેસુ, સ્થિતિજ્ઞ એયંકમેણ વીયાણ ॥

દુતિચત્પંચચ્છુણં, તદ્યાઈસુ તંપિ સ્થિતિ કમસો ॥ ૩૨૫ ॥

અર્થ—(વિકલંભો) કે૦ એ ગ્રણેને માથે જોડતાં પહેલી
નરક પૃથ્વીની ચારે દિશાએ ચાર યોજન દૂર અલોક છે. (પદમ
મહીચલયેસુ) કે૦ પહેલી નરક પૃથ્વીના ગ્રણ વલયમાં પટલે (યજ્ઞ-

ઉદ્દી) કે० ધનોદધિ, (પગ) કે० ધનવાન અને (તનુરાપણ) કે० તનુરાત એ ધન સ્વયમ્ની મધ્યે (જહમંચ) કે० યથા સંત્યાપે કરીને (સતિભાગ ગાઝય) કે० ધનોદધિમાં એક ગાઝ અને એક ગાઝનો ધોનો ભાગપનરાત સ્વયમ્ની (ગાઝય) કે० એક ગાઝ, (ચ) કે० અને (મદ) કે० તેમજ તનુરાતમાં (ગાઝય તિભાગો) કે० એક ધાગનો ધોનો ભાગ (તિવિજ્ઞ) કે० માત્રીયે ત્યારે ધીજી શર્કરામખાનો સ્વયમ્નિવિજ્ઞ (દોઈ) કે० દોઈ છે, (પયં કમેળ) કે० એ અનુક્રમે (ધીવાય) કે० ધીજી નરક પૃથ્વીમાં સર્વમત્તી ચાર યોજન, એ ગાઝ, અને એક ગાઝના ભાગ કરીયે તેવા એ ભાગ પટ્ટમાં ધીજી નાક : પૃથ્વીમાં ચારે દિશાએ અલોક છે. હવે (તદ્વા-શ્ચ) કે० શાલુકામખાદિ પાંચે નરક પૃથ્વીના સ્વયમ્ની (તંપિ) કે० જે શર્કરામખાસ્વયમ્ની નાસેનું તેને પણ કમસો કે० અનુક્રમે કરીને (દુનિચડયંચછગુમે) કે० એ ગુણ, ત્રણ ગુણ, ચાર ગુણ, પાંચ ગુણ અને છ ગુણ કરીને (તિવ) કે० સેન્નવર્ણ પટ્ટા શાલુકાદિકના સ્વયમ્નો વિધ્ન્ય દોય, ॥ ૩૨૪ ॥ ૩૨૫ ॥

છસતિભાગા પડગાય-પંચ વલગાળ જોડણપમાણં ॥

એમં ચારસભાગા, સત્ત કમા ધીય પુદ્ગીણ ॥ ૩૨૬ ॥

અર્થ—ધાત્રી શર્કરામખાના (સલવાણ) કે० સલયોનું (જોડ-ણપમાણં) કે० યોજનમમાણ તે ધનોદધિવલય (છ સતિ ભાગા) કે० છ યોજન અને એક યોજનનાં ત્રણ ભાગ કરીયે તેવો એક ભાગ પટ્ટનું જાણવું, અને ધનરાતસલય (પડગા પંચ) કે० પોણા પાંચ યોજનનું જાણવું, તથા તનુરાતના સ્વયમ્નનું પ્રમાણ (એમં) કે० એક યોજન અને (ચારસ ભાગા સત્ત) કે० એક યોજનના ચાર ભાગ કરીયે તેવા માત્ર ભાગ (કમા) કે० અનુક્રમે કરીને જાણરા. સર્વ

પ્રકૃત કરતાં ચાર યોજન જે ગાડ અને એક યોજનના
કરીને તેના જે ભાગ. એટલો ચીતો નરકાર્થીથી ચારે
ખંજોર છે ॥ ૩૨૬ ॥

જોયગ મત્તિભાગુગ, પંચ પૂં ન વલયપરિમાણ
ચારમ ભાગા અદ્વઓ, તદ્વાપ્ જહ્નકમં નેયં ॥૩

અર્થ—(૧) કે. એરીગી (મહ્યાપ) કે. ઘોંતો
મધાના (વલયપરિમાણ) કે. વલયનું પરિમાણ તે (મરકમે
ખનુકમે કરીને (નેય) કે. માગનું. તેમાં ઘનોદશિતપનું
માગ મોયળ (મત્તિભાગુગ) કે. છ યોજન જે ગાડ
ગાડના વળ ભાગ કરીને તેના જે ભાગ મરિક એટલું માગી
વાનનું વલય (વેળ) કે. વાળ યોજનનું માગી. અને
વલય એક યોજન અને (ચારમ ભાગા અદ્વઓ) કે. એક
ચાર ભાગ કરીને તેના માડ માગનું માગી. એ મરિકમીને તે
તક ગાડ અને એક ગાડના વળ ભાગ કરીને તેનો એક ભાગ
એટલો ચારકામભાગથી ચારે દિશાએ ખંજોર છે. ॥ ૩૨૭ ॥

મન મસાયા પંચઓ, વડગાદો જોયગા મડખીપ
વગાડદિશાદવામં, વડવાળં માગમેયં તુ ॥ ૩૨૮

અર્થ—(૧) મડખીપ) કે. ઘોંતો વલયમાના વળકા
દિશા) કે. ઘનોદશિત વિગતના (વડવાળં) કે. વડવાળું (
૧. મસાયા (વળ) કે. આ માગલ કર છે તે મસાયા
મનેદશિત મસાયા (મન) કે. માન યોજનનું વડવાળું
૧. મસાયા વેળના) કે. મસાયા વડવાળું, અને વડવાળું
વડવાળું (વડવાળા) કે. વડવાળું જે યોજનનું, મરિકમી વેળ
કરી, વડવાળું વડવાળું ચાર દિશાએ ખંજોર છે. ॥ ૩૨૮ ॥

મતિભાગમત્ત તદ્ અદ્, છદ્દ વલયાળમાળમેયં તુ ॥

જોયળમેગં ચારમ, ભાગા દમ પંચમીર્દે તદ્દા ॥ ૩૨૯ ॥

અર્થ—(તદ્દા) કે. નેમજ (પંચમીર્દે) કે. પાંચમી ધૂમપમા પૂર્વીના (વલયાળમાળ) કે. વલયોનું પ્રમાણ (એયં) કે. આ પ્રમાણે જાણવું. પનોદરિનું પ્રમાણ (મતિભાગમત્ત) કે. પ્રોજા ભાગે મદિત માત્ર યોજનનું, (તદ્) કે. તથા યનજાનનું પ્રમાણ (અદ્દ છદ્દ) કે. મારા પાંચ યાજનનું, અને નનુજાનનું પ્રમાણ (જોયળમેગં) કે. એક યાજન અને એક યોજનના (ચારમ ભાગા દમ) કે. એક યોજનના ચાર ભાગ કરીયે તેમ દશ ભાગનું, મર્દે ઘડો યોદ યોજન થે માડ અને એક માડના ત્રણ ભાગ કરીયે તેવા થે ભાગ દટ્ટો ધૂમપમાયો ચારે દિશાયે અન્નર છે. ॥ ૩૨૯ ॥

અદ્દતિભાગૂગાઈ, પડળાઈ છદ્દ વલયપરિમાર્ગ ॥

છટ્ટીળ્ જોયળ તદ્દા, ચારમ ભાગાય ફકારા ॥ ૩૩૦ ॥

અર્થ—(તદ્દા) કે. નેમજ (છટ્ટી) કે. છટ્ટી તમપમા નામ પૂર્વીના (વલયપરિમાર્ગ) કે. વલયોનું પ્રમાણ આ પ્રમાણે— (અદ્દતિભાગૂગાઈ જોયળ) કે. પ્રોજા ભાગે આછા આઠ યોજન દટ્ટને માત્ર યોજન થે માડ તથા એક માડના ત્રણ ભાગ કરીયે તેવા થે ભાગ દટ્ટું મનોદરિનું વલય પ્રમાણ જાણવું, તથા (પડળાઈ છદ્દ) કે. પોજા છ યોજનનું યનજાનનું પ્રમાણ જાણવું, અને (ચારમ ભાગાય ફકારા) કે. એક યોજનના ચાર ભાગ કરીયે તેવા અમીવાર ભાગ દટ્ટે નનુજાનનું પ્રમાણ જાણવું. મર્દે ઘડો પંદર યોજન એક માડ અને એક માડના ત્રણ ભાગ કરીયે તેવો એક ભાગ, દટ્ટે તમપમાયો ચારે દિશાએ અન્નર છે ॥ ૩૩૦ ॥

અટ્ટ ય છચ્ચિય દોન્નિય, ઘણોદહિમાઈયાગ માણં તુ
સત્તમમહિણે નેયં, જહસંસ્થેણં ચ તિણ્હંપિ ॥ ૩૩૧ ॥

અર્થ—(સત્તમમહિણે) કે० સાંતમી તમતમમમા (૧)
(ઘણોદહિમાઈયાગમાણં) કે० ઘનોદધિવિગેરે વલ્લયોનું મમા
ઓ મમાગે-ચનાદધિવલ્લયનું પ્રમાણ (અટ્ટય) કે० આઠ (૨)
ઘનવાતનું પ્રમાણ (છચ્ચિય) કે० છ યોજનનું, અને (૩)
પ્રમાણ (દોન્નિય) કે० ત્રે યોજનનું. એમ (તિણ્હંપિ) કે०
વલ્લયનું પ્રમાણ (જહસંસ્થે) કે० યથા સંસ્થાપિત કરીને (૪)
એ સથે મલી સોલ યોજનનો તમતમમમાથી ચારે (૫)
અલોક છે. ॥ ૩૩૧ ॥

અહિં કોડને ગ્રંથા યાચ કે-ચરમ તો “વીમ મહસ્માઈ ધણુ
દહિવિહો” એટલે ઘનોદધિનો પીંડ વીમ હજાર યોજનનો છે એ
કહ્યું છે અને જ્યાં “(છ અટ્ટપચ્ચમ મોયણ સહુ)” એટલે ઘનોદધિ
વલ્લય ॥ યોજન, ઘનવાતનું માદા ચાર યોજન અને તનુવાતનું દો
યોજન કેમ કહો છો ? તો તેનું ગ્રંથકાર પ્રમાણ કરે છે ॥

મજ્ઞેનિય પુદ્ધિઅહે, ઘણુદહિપમુહાણ પિંડપરિમાણં ॥

મણિયં તંઓ કમેણં, હાયદ્દ જાવલ્લય પરિમાણં ॥૨૨

અર્થ—ત્રે “વીમ મહસ્માઈ ધણુદહિ વિહો” એ પાઠ કર્યો
છે તેના (પુદ્ધિઅહે) કે० નરક પુદ્ગીની નીચે (મજ્ઞેનિય) કે०
નિધે મધ્યમાણ (ધણુદહિપમુહાણ) કે० ઘનાદધિ વિગેરેનું (પિંડ-
પરિમાણં) કે० પિંડ પરિમાણ (મણિયં) કે० કહ્યું છે. (તંઓ)
કે० ત્યારપછી (કમેણં) કે० અનુક્રમે (હાયદ્દ) કે० ઘટ્ટન ત્રાય
તે (જાવલ્લયપરિમાણં) કે० જેટલું વલ્લયનું પરિમાણ ॥ યોજન

इत्यादिक कथं छे. तेइछुं जाणवुं एषां विरोध नथी ॥ ३३२ ॥

हये मत्थेक नरकपृथ्वीमां नरकावासानी संख्या कहे छे.

तीस पणवीस पनरस, दस तिन्नि पणूग एगलख्खाइं ॥

पंच य नरया कमसो, चुलसी लख्खाइं सत्तसुवि ॥ ३३३ ॥

अर्थ—जे नारकी जीवोंने उपजवाना स्यानको ते नरकावामा
 कहेवाय छे. ते पहेली नरकपृथ्वीमां (तीस) के० श्रीअ लाख,
 श्रीजीमां (पणवीस) के० पचीअ लाख, श्रीजीमां (पनरस) के०
 पंदर लाख, चौथीमां (दस) के० दस लाख, पांचमीमां (तिन्नि)
 के० धण लाख, छद्दीमां (पणूग एग लख्खाइं) के० एक लाखमां
 पांच ओछा, अने सातमीमां (पंच य) के० फक्त पांच (नरया)
 के० नरकावासी (कमसो) के० अनुक्रमे जाणवा. (सत्तसुवि) के०
 सात नरक पृथ्वीना एकठा करीये एटले (चुलसी लख्खाइं) के०
 चौरासी लाख नरकावामा थाय छे ॥ ३३३ ॥

सातमी नरक पृथ्वीमां पांच नरकावासा क्यां छे ? ते कहे छे.

पुण्वेण होइ कालो, अवरेण अपइइ ओ महाकालो ॥

रुइ दाहिगपासे, उत्तरपासे महारु ॥ ३३४ ॥

अर्थ—(अपइइओ) के० मध्यमां रहेला अमरिष्ठान नामना
 नरकावासपी (पुण्वेण) के० सातमी पृथ्वीमां पूर्वे दिशाने बिपे
 (कालो) के० कालनामनो नरकावास (होइ) के० छे. (अवरेण)
 के० पश्चिम दिशामां (महाकालो) के० महाकाल नरकावास छे.
 (दाहिगपासे) के० दक्षिण दिशामां (रुओ) के० रु रु नामनो
 नरकावास छे, अने (उत्तरपासे) के० उत्तर दिशामां (महारु)
 के० महारु नामनो नरकावास छे. ॥ ३३४ ॥

દ્યે સાતે નરકના પ્રતરોની જૂદી જૂદી સંખ્યાં કહે છે.

તેરિકારસ નવ સગ, પળ તિન્નિગ પયર સધિ ગુણવન્ના ॥

સીમંતાઈ અપહ-દ્યાગંતા ઇંદયા મઝ્ઝે ॥ ૩૩૫ ॥

અર્થ—પહેલી નરક પૃથ્વીમાં (તેર) કે૦ તેર પ્રતર, થીજીમાં (ઇકારસ) કે૦ અગીયાર, થીજીમાં (નવ) કે૦ નવ, ચોંયીમાં (સગ) કે૦ સાત, પાંચમીમાં (પળ) કે૦ પાંચ, છટ્ટીમાં (તિન્નિ) કે૦ પ્રણ, અને સાતમીમાં (ઇગ) કે૦ એક. એ (સધિ) કે૦ સર્વમંત્રી (ગુણવન્ના) કે૦ ઓગળ પચાસ (પયર) કે૦ પ્રતર જાણવા. એ સર્વ પ્રતરના (મઝ્ઝે) કે૦ મધ્યે (સીમંતાઈ) કે૦ સીમંતથી આરંભી (અપહદ્યાગંતા) કે૦ અપ્રતિષ્ઠાન મુખી એટલે પહેલા પ્રતરના મધ્યમાં સીમન્ત નામનો અને ઓગળપચાસમા પ્રતરમાં અપ્રતિષ્ઠાન નામનો (ઇંદયા) કે૦ ઇન્દ્રકા એટલે મુખ્ય નરકાશામ છે. ॥ ૩૩૫ ॥

દ્યે સાતે નરકપૃથ્વીના મળી ઓગળપચાસ પ્રતરના મધ્યમાં ગના ઇંદ્રક નરકવાસનાં નામ કહે છે.

સીમન્તઓ ત્ય પદમો, થીઓ પુળ રોહ્યત્તિ નાયબ્બો ॥

રંમો તત્થય તહઓ, ચત્થો પુળ હોઈ ઉઝ્ઝંતો ॥૩૩૬॥

મંમંતમમંમંતો, વિપ્પંતો ચેવ સત્તમો નેઓ ॥

અટ્ટમઓ મત્તો પુળ, નવમો મીઝત્તિ નાયબ્બો ॥૩૩૭॥

વકંતમવકંતો, વિકલ્લો તહ ચેવ રોહઓ નિરઓ ॥

પદમાણ પુદ્ધીણ, તેરમ નીરિંદયા ણ ॥ ૩૩૮ ॥

अर्थ—(अन्ध) के० हवे (पदयो) के० पहेलो (सीमंतभो
 के० सीमन्त, (पुम) के० बलो (बीभो) के० बीजो (रौरूपति)
 के० रोरुभो (नायव्यो) के० जागरो० (नन्धय) के० ते पहेली
 नरकयो (तइभो) के० बीजो (रंभो) के० रंभ, (पुण) के०
 बयी (पइव्यो) के० चोयो (उज्ज्वलो) के० उज्ज्वलनामनो
 (होइ) के० होय छे—॥ ३३६ ॥ (संभंतमसंभंतो) के० पांचमो
 संभ्रांत अने छटो असंभ्रांत, बयी (सत्तयो) के० सातमो
 (विष्मंतो) के० विभ्रांत (चेव) के० निधे (नेभो) के० जाणरो०
 (पुण) के० बयी (अहयभो) के० आउयो (भत्तो) के०
 भत्त अने (नवयो) के० नवयो (मीउत्ति) के० छीतनामनो
 (नायव्यो) के० जाणरो—॥ ३३७ ॥ (वक्कं वक्कंतो) के० दशमो
 वक्कांत अने अगीयारमो अवक्कांत, बारमो (विरुलो) के० विरुल,
 (नट) के० तथा तेगमो (रोरुभो निरभो) के० रोरुक नामनो
 नरकावास (चेव) के० निधे जाणरो. (पदमाए पुइवीए) के०
 पहेली नरकपृथ्वीना (एए) के० ए पूर्वे कइया (तेरस) के० (तेर
 नीरीदया) के० मध्यना इंदुक नरकावास कया—॥ ३३८ ॥

थगीए धणकेय तहा, मणए चणके य दोइ नायव्वे ॥

घट्टे तह संघट्टे, जिप्मे अवजिप्पीए चेव ॥ ३३९ ॥

लोले लोलावडत्ते, तहेव घणलोलुए य बोधव्वे ॥

चोयाए पुइवीए, इकारम इंदया एए ॥ ३४० ॥

अर्थ—पहेलो (घणीए) के० स्तनिक, (तहा) के० तथा
 बीजो (घणकेय) के० स्तनकेत, बीजो (मणए) के० मणक, (य)
 के० अने चोयो (चणके) के० चणक, ए (दोइ) के० वे (नायव्वे)
 के० जाणवा पांचमो (घट्टे) के० घट्ट, अने (तह) के० तथा छटो

(मंगट) के० मंगट, मागयो (निम्ने) के० निम्ने भने प्राप्ते
(भरतिपीड) के० भरतिभ (वेर) के० निम्ने होय-॥ ३११ ॥
नायो (मोले) के० मोले, दगयो (मोलाहो) के० मोलाहो,
(महेव) के० नेमत्र भगोशायो (गगनोन्मु एव) के० गगनोन्मु
(सोवयो) के० नागयो. (सीयाए पुद्वीए) के० सीजी नरकप्रीना
(एव) के० ए पूर्व कहेला (इहारम) के० भगीपार (इंदया) के०
इंदक नरकावास छे ॥ ३४० ॥

ततो तविआ नयणो, नावणो पंचमो निदिद्वोय ॥

छटो पुण पज्जलिओ, उज्जलिओ सत्तमो

नीरओ ॥ ३४१ ॥

संजलिओ अट्टमओ, संपज्जलिओ यनवमओ भणिओ ॥

तइयाए पुद्वीए, एए नव होति नीरइंदा ॥ ३४२ ॥

अर्थ—यहेलो (ततो) के० तप्त, बीजो (तविओ) के० तरिक,
प्रीजो (नावणो) के० तपन, चोयो (नावणो) के० नायन, (य) के०
अने (पंचमो) के० पांचमो (निदिद्वो) के० निदाय, (पुण)
के० वली (छटो) के० छटो (पज्जलिओ) के० प्रज्वलित, भने
(सत्तमो) के० सप्तमो (उज्जलिओ नीरओ) के० उज्ज्वलित
नरकावास. ॥ ३४१ ॥ (अट्टमओ) के० आठमो (संजलिओ)
के० संज्वलित, (य) के० अने (नवमओ) के० नवमो (संपज्ज
लिओ) के० संप्रज्वलित (भणिओ) के० कथो छे. (तइयाए पुद्वी
ए) के० श्रीजी नरक पृथ्वीना (एए) के० ए पूर्व कहेला (नव)
के० नव (नीरइंदा) के० मोटा इन्द्रक नरकावास (होति)
के० छे. ॥ ३४२ ॥

આરે મારે મારે, વચ્ચે તમણે ય હોઈ નાવચ્ચે ॥

સ્વાહસ્વહે સ્વંહસ્વહે, ઇંદયનિરયા ચતુર્થી ॥ ૩૪૩ ॥

અર્થ—રહેતો (આરે) કે० આર, થીતો (મારે) કે० માર, થીતો (મારે) કે० માર, થીતો (વચ્ચે) કે० વચ્ચે, પાંચમો (તમ-
ણ) કે० તમ, (હોઈ) કે० છે, છત્તો (સ્વાહસ્વહે) કે० સ્વાહસ્વહ
અને સાતમો (સ્વંહસ્વહે) કે० (સ્વંહસ્વહ) એ માત્ર ઇંદયનિરયા)
કે० ઇન્દ્રક નરકાવાસ (ચતુર્થી) કે० ચોથી નરકપૃષ્ઠીને વિશે
જાણવા. ॥ ૩૪૩ ॥

સ્વાણે તમણે ય તહા, ઊંસે અંચે ય તહય નિમિસે ય ॥

એણે પંચમપુટ્ત્રી, પંચવતીરંદયા હંતિ ॥ ૩૪૪ ॥

અર્થ—રહેતો (સ્વાણે) કે० સ્વાણ, થીતો (તમણે) કે०
તમણ, (તહા) કે० તેમજ થીતો (ઊંસે) કે० ઊંસ, થીતો (અંચે)
કે० અંચ, (તહય) કે० તેમજ પાંચમો (નિમિસે) કે० નિમિસ.
(એણે) કે० એ નામના (પંચવતીરંદયા) કે० પાંચ ઇન્દ્રક નરકા-
વાસ (પંચમપુટ્ત્રી) કે० પાંચમી નરકપૃષ્ઠીને વિશે (હંતિ)
કે० છે. ॥ ૩૪૪ ॥

હિમ વહલ લલચ્ચે, નિન્નિત નીરંદયા ઊ છટ્ટી ॥

એકો ય સત્તમાણે, અપદ્ધાણો ય વોધવો ॥ ૩૪૫ ॥

અર્થ—રહેતો (હિમ) કે० હિમ, થીતો (વહલ) કે० વહલ,
થીતો (લલચ્ચે) કે० લલચ્ચ, (નિન્નિત) કે० એ ઘણ (નીર-
ંદયા) કે० ઇન્દ્રક નરકાવાસ (છટ્ટી) કે० છટ્ટી નરકપૃષ્ઠીને
વિશે છે. (ય) કે० અને (સત્તમાણે) કે० સાતમી નરકપૃષ્ઠીને વિશે

(પ્રતો) કે૦ એક (અપાઝાગો) કે૦ અનિષ્ટાન નામના નરકાવાસ
(સોપણો) કે૦ જાણવો ॥ ૩૪૫ ॥

હવે દરેકમતરે એ મધ્યના ઇંદ્રક નરકાવાસાથી કેટલી થગિયો
નિકળે છે ? તથા તે દરેક થગિયાં કેટલા નરકાવાસ છે ?
તે કહે છે.

તેહિતો દિસિ વિદિમિ, વિણિગયા અટ્ટ નિરય આવલીયા
પદમપયરે દિસિ ગુણ-વન્ન વિદિમાસુ અડયાલા ॥૩૪૬॥

અર્થ—અરેક મતરે (તેહિતો) કે૦ તે મધ્યના ઇંદ્રક નરકા-
વાસાથી (દિમિ) કે૦ ચારે દિશામાં અને (વિદિમિ) કે૦ વિ-
દિશામાં (અટ્ટ નિરય આવલીયા) કે૦ આઠ નરક પંક્તિઓ (વિ-
ણિગયા) કે૦ નિકળેલી છે. તેમાં (પદમપયરે) કે૦ પહેલા મત-
રને વિષે (દિમિ) કે૦ ચારે દિશામાં ચારે પંક્તિને વિષે (અગવન્ન)
કે૦ ઓગણપચાસ અને (વિદિમાસુ) કે૦ વિદિશામાં (અડયાલા)
કે૦ અઢતાલીસ નરકાવાસો હોય છે. ॥ ૩૪૬ ॥

વીયાઇસુ પયરેસુ, ઇગ ઇગ હીણા ડ હુંતિ પંતીઓ ॥.
જા સત્તમીયપયરે, દિસિ ઇકિકો વિદિસિ નતિયા ॥૩૪૭॥

અર્થ—(વીયાઇસુ પયરેસુ) કે૦ વીજાથી આરંભીને જે મુતરો
છે તેમાં (ઇગ ઇગ હીણા ડ પંતીઓ) કે૦ દરેક મતરે એક એક નર-
કાવાસે ઓછી પંક્તિઓ (હુંતિ) કે૦ હોય છે. જેયો (જાસત્તમી-
યપયરે) કે૦ સાતમી નરક પૃથ્વીના છેલ્લા ઓગણપચાસમાં મતરને
વિષે (દિસિ) કે૦ ચારે દિશામાં (ઇકિકો) કે૦ એક એક અને
(વિદિસિ) કે૦ વિદિશામાં (નતિયા) કે૦ એક પણ નથી. ॥૩૪૭॥

■ એ દરેક મનરે દિશા તથા ચિદિશાની આવળીના મલ્યા સર્વે નરકાવાસાની સંખ્યા જાણવા માટે કરણ કહે છે.

ઇદ્ધપયરેગદિસિ સંસ્તા, અઢગુણા ચઝવિણા સઙ્ગસંસ્તા ॥

જહ સીમંતયપયરે, ઇગુણનઝયા સયા તિન્નિ ॥ ૩૪૮ ॥

અપઙ્ગાણે પંચ ઝ, પદ્મો મુહમંતિમો હવઙ્ગ ભૂમિ ॥

મુહમંતિમાસઙ્ગ, પયરગુણં હોઙ્ગ સઘ્ગણં ॥ ૩૪૯ ॥

અર્થ—(ઇદ્ધપયર) કે. બાંધિતમનરની (ઇગદિસિ) કે. એક દિશાને વિરે (સંસ્તા) કે. જે નરકાવાસાની સંખ્યા છે તે આવળીનો અપેક્ષાયે છે. આવળી આઠ છે માટે તે સંખ્યાને (અઢગુણા) કે. આઠગુણી કરીયે, પણ ચિદિશામાં એક એક નરકાવાસ ઓછો-ઠોઢાંધી (ચઝવિણા) કે. ચાર ઓછા કરીયે. પછી (સ) કે. એક ઇદ્ધક નરકાવાસ સહિત કરીયે પદ્મે (ઇગસંસ્તા) કે. એક મનરે નરકા વાસાની સંખ્યા થાય. (જહ) કે. જેમ રત્નમથાના (સીમંતયપયરે) કે. સીમંત નામના પહેલા મનરમાં એકદિશાના નરકાવાસાની સંખ્યા ઓગણપચાસ છે, તેને આઠગુણા કરીયે ત્યારે ગ્રણમો થાણું થાય. તેમાંથી ચાર ઓછા કરતા ગ્રણ સો અઢપામો રહે. તેમાં એક ઇદ્ધક મેન્ઢવીયેત્યારે (ઇગુણનઝયા સયા તિન્નિ) કે. ગ્રણ સો ને નેઢ્યાંથી થાય. એવીમરીતે વીજે મનરે એક પ્રમાણે ગણતાં ગ્રણ સો એકયાંથી આવળિકા ગત નરકાવાસા હોય. ॥૩૪૮॥ એવીમ રીતે છેલ્લા ઓગણપચાસમા (અપઙ્ગાણે) કે. અપઙ્ગાણ મનરે એક દિશાયે એક નરકાવાસો છે, તેને આઠ ગુણો કરતા આઠ થાય તેમાંથી ચિદિશાના ચાર કાઢી નાઢીયે. થાકી ચાર રહે તેની માયે એક ઇદ્ધક મેન્ઢવનાં સાતમો નરકે આવળિકા ગત નરકાવાસા (પંચ) કે. પાંચ થાય. ॥

હવે એક એક પૃથ્વીને વિશે આવલિકાગન નરકાવામા જાગ-
 વામાટે પાછલી ગાયાના પાછલા પ્રણ પદેરુગી કર્ણાંતર કહે છે,
 (પદ્યો) કે० પહેલા મીમેનક પ્રવરના પ્રણમો નેચ્યામો આવલિ-
 કાગન નરકાવામાને (મુદ) કે० મુગ્ધ કહીયે અને (અંતિમો) કે०
 છેડા ઓગણપચામમા અપડાણ પ્રવરના પાંચ નરકાવામા તે (મૃતિ
 હવડ) કે મૃતી કહેવાય. પછી (મુદમૃતિ) કે० મુગ્ધના પ્રણ મો
 અને નેચ્યામી તથા મૃતિના પાંચ તેને (સમાપ) કે० એકઠાકરીયે
 સ્વારે પ્રણ મો અને ચોરાણું થાય. તેનું (અર્દ) કે० અર્દ કરનાં
 એક સો અને સત્તાણું થાય. તેને (પચરગુણ) કે० ઓગણપચામ
 પ્રવરે ગુણનાં (સઘચણં દોડ) કે० સર્વે ઓગણપચામે પ્રવરના આવ-
 લિકામાં રહેલા નરકાવાસાની સંખ્યા નવ હજાર છ મો અને પ્રેન
 થાય, એટલા સાતે પૃથ્વીના આવલિકાગન નરકાવામા જાગવા.
 બાકી યાસી ભાલ નેકું હજાર પ્રણ સો નેસદનાલીકા પુણ્યાવકીર્ણ
 જાણવા. ॥ ૩૪૯ ॥



नं. २
नरकवासनुं कोष्टक.

	कां नरके ?	मुखं	मूमि	समाप्तः	समाप्तनु अधः	प्रतर	वर्गिकथ.	पुराण- कीर्तिक	सर्वे संख्या.
०	नाते नरकनुं	२८८	५	२६४	१८७	४८	८६५३	८३६०३४७	८४००००००
१	१ नरकमाया	३८६	२६३	१८३	३४१	१३	४४३३	२४६५५१७	३००००००
२	२ नरकमाया	२८५	२०५	४६०	२४५	११	२६६५	२४६७३०५	२५०००००
३	३ नरकमाया	१६७	१३३	३३०	११५	७	१४८५	१४६८५१५	१५०००००
४	४ नरकमाया	१२५	७७	२०२	१०१	७	७०७	६६६२६८	१००००००
५	५ नरकमाया	१६	२७	१०६	५३	५	२१५	२४६७३५	३०००००
६	६ नरकमाया	२६	१३	४२	२१	३	६३	६६६३३	४६६६५
७	७ नरकमाया	०	०	०	०	१	१	०	५

અહિં એજવાન ગ્રંથકાર કહે છે—

છળ્ણવદ્સય તિવળ્ણા, સત્તસુ પુદ્ગીસુ આવલીનિરયા ॥
સેસ તિયાસી લક્ષા, તિસય સિયાલા નવદ્ સહસ્સા ॥ ૩૫૦ ॥

અર્થ—(સત્તસુ પુદ્ગીસુ) કે० સાતે નરક પૃથ્વીમાં (આવલી નિરયા) કે० આવલિકામાં રહેલા નરકાવાસા (છળ્ણવદ્સય) કે० છન્નુ સો અને (તિવળ્ણા) કે० ત્રેપન છે. અને (શેષ) કે० બાકી (તિયાસી લક્ષા) કે० ત્રિયાસી લાખ, (નવદ્ સહસ્સા) કે० નેવું હજાર, (તિસય) કે० ત્રણ સો અને (સિયાલા) કે० સદતાલોશ. એટલા પુષ્પાવલીને નરકાવાસા જાણવા. સર્વે જ્ઞાનીને ચોરાસી લાખ નરકાવાસા છે. ॥ ૩૫૦ ॥

તિળ્ણિ સયા અઝગનઝયા, દોતિગઝયા ય હુંતિ પુદ્ગી ॥
દોમય પંચાસીયા, પંચુત્તર દોત્તિ ચીયાણ ॥ ૩૫૧ ॥

અર્થ—(પુદ્ગી) કે० પહેલી નરકપૃથ્વીને વિષે (તિળ્ણિ સયા) કે० ત્રણ સો અને (અઝગનઝયા) કે० નેવ્યાસી નરકાવામાનું સુખ તથા (દોતિગઝયા) કે० ચમો અને ત્રણ નરકાવામાની ભૂમિ (હુંતિ) કે० છે. (ચીયાણ) કે० ચીજી નરક પૃથ્વીને વિષે (દોમય પંચાસીયા) કે० ચમોને પંચાસી નરકાવામાનું સુખ અને (પંચુત્તર દોત્તિ) કે० ચમોને પાંચ નરકાવામાની ભૂમિ છે. ॥ ૩૫૧ ॥

મત્તાણુયં મયં ચ, તિત્તીમ મયં મયં ચ પશવીમં ॥
મત્તુત્તરિ અઝગત્તરી, સત્તત્તિમા ય ગુણત્તીમા ॥ તેરમ
મુદ્દ મૂમિઓ ॥ ૩૫૨ ॥

અર્થ—ત્રીજી નરકપૃથ્વીને વિશે (સત્તાણચં મયં ચ) કે० એક
 મોં સત્તાણ નરકાવામાનું મુલ અને (તિત્તીસમયં) કે० એક મોં
 તેત્રીસ નરકાવામાની ભૂમિ છે. ચોથી નરકપૃથ્વીને વિશે (ચપં ચ
 પળવીમં) કે० એક મોં પચોમ નરકાવામાનું મુલ અને (મત્
 ત્તરિ) કે० સિન્ધોત્તેર નરકાવામાની ભૂમિ છે. પાંચમી નરકપૃથ્વીને
 વિશે (અઝગત્તરી) કે० ઓગમોત્તર નરકાવામાનું મુલ અને (મત
 ત્તિમા) કે० સાર્વોત્ત નરકાવામાની ભૂમિ છે. છઠ્ઠી નરકપૃથ્વીને
 વિશે (શુળનીમા) કે० ઓગમગીમ નરકાવામાનું મુલ અને (નૈરમ)
 કે० તૈર નરકાવામાની ભૂમિ છે. ૯ (મુહુમ્બિમો) કે० મુલ અને
 ભૂમિ કયા. પરંતુ સાતમી નરકને વિશે મરો નથી માટે મુલ અને
 ભૂમિ નથી ॥ ૨૬૨ ॥

મત્તદ્વિ પળમય પળ-નવ્વ મહસ્મ લક્ષ્ણ ગુળનીમં ॥
 રયણા સેદિગયા, ચઝ્યાલ મયા ય તિત્તીમા ॥૩૫૩॥

અર્થ—(રયણા) કે० રત્નપ્રભા પૃથ્વીમાં (મલ્લ ગુળ-
 નીસં) કે० ઓગમગીમ માલ, (પળ નવ્વ મહસ્મ) કે० પંચાણ
 હજાર, (પળમય) કે० પાંચ સો અને (મત્તદ્વિ) કે० મહસર
 પટ્ટા પુણાવકીર્ણ નરકાવામા છે. તથા (સેદિગયા) કે० ધેણિમાં
 રહેલા (ચઝ્યાલમયા ય તિત્તીમા) કે० ગુમાનીમ મોં અને
 તેત્રીસ નરકાવામા છે. મર્વ મઝી પ્રીમ માલ નરકાવામા રત્નપ્રભા
 પૃથ્વીમાં જાણવા. ॥ ૨૬૩ ॥

મત્તાણવ્વ મહસ્મો, ચઝવીમં લક્ષ્ણ તિમય પંચહિયા ॥
 ચીયા સેદિગયા, છઝ્ઝીમમયા ય પળનઝયા ॥૩૫૪॥

અર્થ—(ચીયા) કે० ચોત્રી નરકપૃથ્વીમાં (ચઝરોમ

લક્ષ) કે૦ ચોવીસલાલ, (સત્તાળવડ સદસમા) કે૦ સત્તાણુ
 હજાર, (નિસય) કે૦ ત્રણ સો અને (પંચહિયા) કે૦ પાંચ
 અધિક ઇટલા પુણાવકીર્ણ નરકાવાસા છે. તથા (સેદીગયા) કે૦
 શ્રેણિમાં રહેલા (છવીસ સયા) કે૦ છવીસ સો (ય) કે૦ અને
 (પળનડયા) કે૦ પંચાણુ નરકાવાસા છે. સર્વે મળી પચીસ લાલ
 નરકાવાસા શ્રીજી શર્કરાપ્રમા નરકપૃથ્વીમાં જાણવા. ॥ ૩૫૪ ॥

પંચસયા પન્નરસા, અડનડય સહસ્ત લક્ષ ચડદસ ય ॥

તદ્યાણ સેદીગયા, પળસીયાઓ ચડદસયા ॥ ૩૫૫ ॥

અર્થ—(તદ્યાણ) કે૦ શ્રીજી નરકપૃથ્વીમાં (ચડદસ લક્ષ)
 કે૦ ચડદ લાલ, (અડનડય સહસ્ત) કે૦ અડાણુ હજાર,
 (પંચસયા) કે૦ પાંચ સો અને (પન્નરસા) કે૦ પનર ઇટલા
 પુણાવકીર્ણ નરકાવાસા છે. અને (સેદીગયા) કે૦ શ્રેણિમાં રહેલા
 (ચડદસયા) કે૦ ચડદ સો અને (પળસીયાઓ) કે૦ પંચાશી
 નરકાવાસા છે. સર્વે મળી પનર લાલ નરકાવાસા શ્રીજી વાલુકા-
 પ્રમા નરકપૃથ્વીમાં જાણવા. ॥ ૩૫૫ ॥

તેણડયા દોન્નિસયા, નવનવડ સહસ્ત નવ ય લક્ષા ય ॥

પંકાણ સેદીગયા, મત્તસયા હુતિ મત્તહિયા ॥ ૩૫૬ ॥

અર્થ—(પંકાણ) કે૦ ચોથી પંક્રમમા નરકપૃથ્વીમાં (નવ
 ય લક્ષા) કે૦ નવ લાલ, (નવનવડ સહસ્ત) કે૦ નવાણું
 હજાર, (દોન્નિસયા) કે૦ ઘમો અને (તેણડયા) કે૦ ત્રાણુ,
 ઇટલા પુણાવકીર્ણ નરકાવાસા છે, અને (સેદીગયા) કે૦ શ્રેણિમાં
 રહેલા (મત્તસયા) કે૦ માત્ર સો અને (મત્તહિયા) કે૦ માત્ર
 અધિક ઇટલા નરકાવાસા (હુતિ) કે૦ છે. સર્વે મળી દશ લાલ
 નરકાવાસા ચોથી પંક્રમમા નરકપૃથ્વીમાં જાણવા. ॥ ૩૫૬ ॥

રામો [અંતો વદા] કે० મહિમા ભાગમાં મોલાકાર, (પરિ પત્રમ
 કે० ઘડાર ચોરમ અને (રિદ્ધા) કે० નીને (મૂરપસંકાળા)
 મૂરપા પૂલે પાસ કાચાના એક જાના હપીયાર સત્તા ભા
 રવાના અને [પરમદુર્ગંધ] કે० અર્થા દુર્ગંધવ [મંત્રીયા]
 રહેલા છે. તે નરકારામા દેવઓકા આરતિકાગત વિમાનનો
 હત વિશૂળા અને ચોખૂળા ખનુકો જાગતા. (અને પુનારક
 નરકારામા અનેકરકારના સંસ્થાનવાલા જાગતા. ॥ ૩૬૯ ॥

હો નરકારામાનું સંચરણું પડોલાણું અને ડંવાણું કહે છે.

નિમહસ્પુષ્પા સન્ને, મંલનમંલિજ્જ રિત્થિદારામા ॥

પગપાલ્લભિ સીં—નઓ ચલનં અરુદાગો ॥૩૭૦॥

અર્થ—માને નરકા : મીમાં જેણા નરકારામા છે તે (માને
 કે० નર નરકારામા [નિમહસ્પુષ્પા] કે० જમ દગાર યોજન ડં
 છે. નવા (નિમહસ્પુષ્પા) કે० પડોલાકાને અને સ્પર્શ
 મંચનમંલિજ્જ । કે કોઈક મચવાના યોજન અને કારક મા
 ભવાના યોજન છે, પગ તેમાં : મોરેમો કે० પામ મીક
 નાવનો : દ્વક નરકારામાં [પગપાલ્લભિ] કે० પીડાઓમા
 યોજન સ્પર્શો અને પડોકો છે. । પ । કે० અને ખાણમાં
 કે० છેડો અવિવિદ્યત દ્વક નરકારામા સ્પર્શ કે० વ
 આ ૩ યોજન સ્પર્શો અને પડોકો છે. જે અરુદાગાને કરવા કા
 વિર નાર નરકારામા છે તે સ્પર્શને પડોકાને અને કરવા પ
 વિર અર્થવાળા કોઈકોઈ યોજન જાગતા. ॥ ૩૭૦ ॥

દ્વિદો ચગો મદ્દમ્, ડિવિમે કુદ્દઓ મદ્દમ્ તુ ॥

દન્ને મદ્દમ્ મુવિગ, નિત્રિ મદ્દમ્પુવયા નિરવા ॥૩૭૧॥

અર્થ—મર્વે નરકાશામા (દિદો) કે૦ નીચે (પળો મહમ્મ)
 કે૦ એક હજાર યોજનનો પાટ ડંચી પીઠિહાસાન્ના, (મુ) કે૦
 ચલો (ડર્ણોસે) કે૦ ડપરના માગમાં (કુટુમો મહમ્મ) કે૦ એક
 હજાર યોજનના ધિાવસાકારે મોમડાશાન્ના અને (મમ્મો) કે૦ મધ્ય-
 માગને ચિો (મહમ્મ મુમિમ) કે૦ એક હજાર યોજનની પોમ્મા-
 નાશાન્ના છે, એમ સર્વે મળીને (નિશિ મહમ્મ) કે૦ ત્રણ હજાર
 યોજન (ડપવા) કે૦ ડંચા (નિરવા) કે૦ નાશા
 શામા છે. ॥ ૨૬૧ ॥

છસુ હિદુરિ જોગણ, મહમ્મ ચાવનમદ્દ ચરિમાળ ॥

પુદ્ગીનિરવરહિયં, નિરવા સેમંભિ મધામુ ॥ ૨૬૨ ॥

અર્થ—રત્નમધાદિ માને નરકપૃષ્ઠીના જે એક માત્ર પૃષ્ઠી
 હજાર યોજન ચિગેરે પૃષ્ઠીપિંદ કયા છે તેમાં (છમુ) કે૦ પોર્ણી
 રત્નમધાદિકુ છ પૃષ્ઠીમાં (હિદુરિ) કે૦ નીચે અને ડર
 (જોયણ મહમ્મ) કે૦ એક એક હજાર યોજન શેષ નરકાશામાધી
 રહિત જાણવું, અને (ચરિમાળ) કે૦ માગથી નરકપૃષ્ઠીને રિવે
 નીચે અને ડર (ચાવન મદ્દ) કે૦ માટીચાવન હજાર મારિશા
 વન હજાર યોજન (પુદ્ગીનિરવરહિયં) કે૦ શેષ નરકાશામાધી
 રહિત જાણવું. (સેમંભિ મધામુ) કે૦ શીમો ચાવન પૃષ્ઠીને રિવે
 (નિરવા) કે૦ નરકાશામા જાણરા. ॥ ૨૬૨ ॥

હવે દરેક નરક પૃષ્ઠીમાં મરે મરે કેટલું અંતર
 છે ? તે કહે છે.

ચિમહસ્તુગા પુદ્ગી.ચિમહમ્મ મુગિર્હિ નિરવરવગેહિ ॥

ઝગા નિરવૃગપરવર, માર્શિયા પત્થડંતરરં ॥ ૨૬૩ ॥

ચાસો [અંતો વટા] કે૦ યાહિલા ભાગમાં ગોલાહાર, (યદિં ચડસા) કે૦ ઘડાર ચોરમ અને (દિટ્ટા) કે૦ નીને (સૂરપસંઝાણા) કે૦ મૂરપા પાંચે ઘાસ કાપવાના એક જાતના ઢયીયાર સરસા આઠા-રવાના અને [પરમદુર્ગંથા] કે૦ અર્થેન દુર્ગંથવ (સંઝીયા) કે૦ રહેલા છે. તે નરકાવામા દેવલોકના આદિતિહાગર વિમાનનો પેટે દુત ત્રિશૂળા અને ચોમ્બુગા અનુક્રમે જાગરા. અને પુન્યારક્ષીર્ગ નરકાવામા અનેકરકારના મંલ્યાનવાલા જાગરા. ॥ ૩૨૯ ॥

હો નરકાવામાનું જાંબરણું પડોળાણું અને ઝંબરણું કદે છે.

નિમહસ્તુવા મન્વે, મંલમમંભિજ્જ વિચડાયામા ॥

પગપાલ્લવસ મીરં-નઓ યલ્લવં અરડાગો ॥૩૩૦॥

અર્થ—માને નરકા :શોમાં જેટલા નરકાવામા છે તે માને) કે૦ મર નરકાવામા [નિમહસ્તુવા] કે૦ વગ દનાર યોજન ડરા છે. તથા (વિચડાયામા) કે૦ પડોળાડામે બો જ્યારાગે 'મંલમમંભિજ્જ', કે કોઈક મરડાના યોજન બો કાઈક ભગે ભગાના યોજન છે, વગ તેમાં મોંદિમાં કે૦ વમ મીરડા માપને ૧૨૬૬ નરકાવામાં [પગપાલ્લવસ કે૦ પિપાલામ માવ યોજન જાંબો અને પડોળો છે. ય કે૦ ખા ખાડામાં કે૦ છેડો અવનિશ્ચત ૬૨૬૬ નરકાવામા જ્યાર કે ૨૬ જ્યાં વ યોજન જાંબો અને પડોળો છે. ૫ અરડાગાને કરા કરા વિરિં ચાર નરકાવામા છે તે જ્યારામે પડોળાન અને કરા પડો વિરિં અર્થેવાના કોશકોશ યોજન જાગરા. ॥ ૩૩૦ ॥

દિટ્ટો વગો મદમ્મં, ડપિમે કુદ્દઓ મદમ્મ નુ ॥

મદ્દે મદમ્મ મુમિગ,નિત્તિ મદમ્મુવયા નિવા ॥૩૩૧॥

અર્થ—મર્વે નરકાવામા (દિદ્ધો) કે.૦ નીચે (ઘળો મહમ્મ) કે.૦ એક હજાર યોજનની ઘાટ ડંબી પીઠિકાવાળા, (તુ) કે.૦ ચલી (ઉપ્પીમે) કે.૦ ઉપરના માગમાં (કુટ્થો મહમ્મ) કે.૦ એક હજાર યોજનના ચિત્તરાકારે ગોપટાવાળા અને (મુઝ્ઝે) કે.૦ મધ્ય-ભાગને વિશે (મહમ્મ મુમિગ) કે.૦ એક હજાર યોજનની પોશા-ળવાળા છે, એમ મર્વે ચલીને (નિધિ મહમ્મ) કે.૦ ઘળ હજાર યોજન (ઉષ્ણા) કે.૦ ઝંચા / નિરયા / કે.૦ નરકા-વામા છે. ॥ ૩૬૧ ॥

છમુ હિદ્ધુરિ જોગળ, મહમ્મ યાવન્નમટ્ટ ચર્મિમા ॥
પુટ્ઠીનિરયરહિયં, નિરયા મેમંભિ મલામુ ॥ ૩૬૨ ॥

અર્થ—રત્નમખાદિ માને નરકપૃષ્ઠીના જે એક જાત પૃષ્ઠી હજાર યોજન વિશે પૃથ્વીપિંટ વાળા છે તેમાં (છમુ) કે.૦ પટેલી રત્નમખાદિક છ પૃથ્વીમાં (હિદ્ધુરિ) કે.૦ નીચે અને હજાર (જોગળ મહમ્મ) કે.૦ એક એક હજાર યોજન શેષ નરકાવામાથી રહિત જાણવું, અને (ચર્મિમા) કે.૦ જાતથી નરકપૃષ્ઠીને રિપે નીચે અને હજાર (યાવન મટ્ટ) કે.૦ સાદીવાવન હજાર ચારિશા-પન હજાર યોજન (પુટ્ઠીનિરયરહિયં) કે.૦ શેષ નરકાવામાથી રહિત જાણવું, (મેમંભિ મલામુ) કે.૦ થીજો સમસ્ત પૃથ્વીને વિશે (નિરયા) કે.૦ નરકાવામા જાણરા. ॥ ૩૬૨ ॥

હવે દરેક નરક પૃથ્વીમાં મરે મરે કેટલું અંતર છે ? તે કહે છે.

ચિમહસ્સુગા પુટ્ઠી.નિમહસ્મ ગુણિદિ નિરયરયરેદિ ॥
ઝગા નિરુજ્જવયર, ખાઈયા પત્થહેનરયં ॥ ૩૬૩ ॥

અર્થ—(પુટ્તો) કે૦ પહેલી નરકકૃત્ત્રીના પિંડમાંથી (વિમ-
દસ્તુળા) કે૦ એક હજાર ઝરયી અને એક હજાર નીચેથી એમ બે
હજાર યોજન ઓછા કરીયે. પછી દરેક મતર ત્રણ ત્રણ હજાર યોજન
ઝંચા છે માટે (નિમહસ્મ ગુણિરહિ) કે૦ ત્રણ હજારવડે ગુણેના
(નિયપપરેહિ) કે૦ પોતપોતાના મતરોની જે સંખ્યા થાય તે
(ઝળા) કે૦ ઓછી કરશે. પછી (રૂઘૂણ) કે૦ એક રૂઠ કરીને
(નિયપપરમાઈયા) કે૦ પોત પોતાના મતરના જેટલા આંતરા હોય
તેથી ભાગાકાર કરશે એટલે (પત્યંતરયં) કે૦ મતર મતરનું અંતર
સમાન થાય છે. ॥ ૩૬૩ ॥

હવે તે ઝડાહરણથી સ્પષ્ટ સમજાવે છે કે—સ્વપ્રમાણે પૃથ્વીનો
પિંડ એક લાલ પંખી હજાર યોજનનો છે. તેમાંથી બે હજાર યોજન
કાઢીયે એટલે શાકો એક લાલ અઢોનેર હજાર રહે. હવે એ પૃથ્વીના
તેર મતર છે તે દરેક ત્રણ ત્રણ હજાર યોજન ઝંચા છે માટે તેને
ત્રણ હજારે ગુણીયે ત્યારે ઓગળનાલીમ હજાર થાય. એટલા એક
લાલ અઢોનેર હજારમાંથી કાઢીયે શાકો એક લાલ ઓગળનાલીમ
હજાર રહે, તેને તેર મતરની કનમાં ચાર આંતરા છે, માટે ચારે ભાગ
આવીયે એટલે એક એક આંતરે અગોચાર હજાર ગાંધગો અને દ્વાગો
યોજન, અને તે ઝર એક યોજનના ત્રણ ભાગ કરીયે તેમાં એક
ભાગ એટલું સ્વપ્રમાણ મતર મતર ત્રણે અન્તર જાણડું. પરીજ રીં
ચીત્રી નરક કૃત્ત્રીઓને રિં પળ ગોતપોતાના મતરે માગ દીરાથી
જે આંક ભાવે તે મતરે અન્તર જાણડું. એ મતરનો માથાથી કહે છે.

તેમીયા પંચમયા, હજારમ ચેવ જોયગમહમ્મા ॥

સ્વપ્રમાણ પત્યંતર—મેગો ત્રિય જોયગતિભાગો ॥૩૬૪॥

અર્થ—(સ્વપ્રમાણ) કે૦ પહેલી સ્વપ્રમાણ પૃથ્વીમાં (હજારમ

જોયણમહસ્તા) કે૦ અગીયાર હજાર, (પંચસયા) કે૦ પાંચસો અને (તેમીયા) કે૦ ત્યામી ઇટલા યોજન, તથા (ઇગો જોયણ-નિભાગો) કે૦ એક યોજનના ત્રણ ભાગ કરીયે તેઓ એક ભાગ. ઇટલું (પત્યડંતરં) કે૦ પ્રતરે પ્રતરે અંતર (ઘિય) કે૦ નિચે જાણવું. ॥ ૩૬૪ ॥

મત્તાણવડે સયાઈ, ચીયાણ પત્યડંતરં હોઈ ॥

પણહત્તરિ તિણિગ સયા, વારસ સહસ્સ તડયાણ ॥ ૩૬૫ ॥

અર્થ—(ચીયાણ) કે૦ ચીજી નરકપૃથ્વીને ત્રિયે અગીયાર પ્રતરના દશ આંતરામાં (મત્તાણવડે સયાઈ) કે૦ નવ હજાર અને માત્ર માં યોજનનું (પત્યડંતરં હોઈ) કે૦ પ્રતરે પ્રતરે આંતર હોય. (તડયાણ) કે૦ ગ્રીજી નરકપૃથ્વીને ત્રિયે નવ પ્રતરના આઠ આંતરામાં (વારસ મહસ્સ) કે૦ ચાર હજાર, (તિણિમયા) કે૦ પ્રણ સો અને (પળહત્તરિ) કે૦ પંચોત્તર યોજનનું પ્રતરે પ્રતરે અંતર હોય. ॥ ૩૬૫ ॥

છાવહિસયં સોલ્સ, સહસ્સ ઇગો ય દો વિભાગાઈ ॥

અઢાઈજ મયાઈ, પળવીસ મહસ્સ ધૂમાણ ॥ ૩૬૬ ॥

અર્થ—છોપી નરકપૃથ્વીના માત્ર પ્રતરના છ આંતરામાં (સોલ્સ મહસ્સ) કે૦ સોળ હજાર (છાવહિસયં) કે૦ એક સો તે છાસદ યોજન (ય) કે૦ અને (ઇગો દો વિભાગાઈ) કે૦ એક યોજનના પ્રણ ભાગ કરીયે તેવા જે ભાગ ઇટલું પ્રતરે પ્રતરે અંતર હોય. પાંચમી (ધૂમાણ) કે૦ પૃથ્વિમા નરકપૃથ્વીને ત્રિયે પાંચ પ્રતરના ચાર આંતરામાં (પળવીસ મહસ્સ) કે૦ પચીસ હજાર અને (અઢાઈજ મયાઈ) કે૦ અઢીસો અર્ધાન્નિ થમો પચામ યોજનનું પ્રતરે પ્રતરે અંતર છે. ॥ ૩૬૬ ॥

વાવન્ન મહસ્માઈં. પંચેવ હંવંતિ જોયગમયાઈં ॥

પત્યડમંતરમેયં, ઊઢીપુદ્ગીર્ નેયજ્વં ॥ ૩૬૭ ॥

અર્થ—(ઊઢીપુદ્ગીર્) કે० ઊઢી તમમમા નરકપૃથ્વીને ત્રિં
ત્રણ મતરના જે આંતરામાં (વાવન્ન મહસ્માઈં) કે० વાવન દત્તાર
અર્ત (પંચેવ જોયગમયાઈં) કે० પાંચમો યોજન. (પત્યં) કે०
પત્યું (પત્યડમંતરં) કે० મતરં મતરં અંતર (નેયજ્વં) કે० તા-
ળવું. ॥ ૩૬૭ ॥ (મમમ્યાં નંક પ્વ મતરં ઇતિ ત્રિંત્રાંતરં ન મંત-
રતિ ॥ ઉક્તં નારકાગાં મમંગવન્નાદ્રવનદ્યામ્ ॥ અર્થ—વર્ષા ના-
તમો તમમમમા નરકપૃથ્વીમાં પૃક્ત મતર દોવાયી તેમાં આંતર
મંતરે નહીં. પ્વ પ્ મમંગને અનુમર્ગ નારકી જીવોનું મતરદાર કહ્યું.

અથ નારકાણા ભવગાહનાદ્રારમારમ્યતે ॥

હવે તે નારકી જીવોનું અવગાહના દ્વાર પૃથ્વે ધર્મીરમણ-
દાર કહે છે.

પડણદ્વયણુ હ અંગુલ, સ્યણાપ્ દેહમાણમુકોમં ॥

સેમાસુ દુગુણદુ ગુણં, પગ ધણુમય જાવ ચરિમાણ ॥ ૩૬૮ ॥

અર્થ—(સ્યણાપ્) કે० પહેલો રત્નમમા નરકપૃથ્વીમાં નાર-
કીઓનું (મુકોમં) કે० ઉત્કૃષ્ટું (દેહમાણં) કે० ધર્મીર મનાન
(પડણદ્વયણુ) કે० પાંખા આટ ધણુ અને (હ અંગુલ) કે०
હ અંગુલનું દોષ છે. અને (સેમાસુ) કે० શાકીનો હ પૃથ્વીમાં
(દુગુણદુગુણં) કે० મયમની નરક કરનાં વપણું વ્યગું અનુરૂપ
કાવું. તે (જાવ ચરિમાણ) કે० હેટલામાં હેટ્ટી નરકની રીતે ત્રિં

(વળ ધનુષ્ય) કે૦ પાંચ સો ધનુષ્યનું ઉત્કૃષ્ટ ગરીર પ્રમાણ હોય. ॥
 જેવકેદગ્નમમાર્ગો માત્ર ધનુષ્ય પ્રણદાય છ અંગુલ, ગર્ભમમાર્ગો
 વચર ધનુષ્ય રે દાય માત્ર અંગુલ, વાન્ડુકા મમાર્ગો વૃક્ષીન ધનુષ્ય
 વૃક્ષ દાય. વૃક્ષમમાર્ગો વામડ ધનુષ્ય રે દાય, ધૃમમમાર્ગો વૃક્ષ સો
 વૃક્ષીન ધનુષ્ય, નમમમાર્ગો અડી સો ધનુષ્ય, અને નમમમાર્ગો
 પાંચ સો ધનુષ્યનું ઉત્કૃષ્ટ ગરીર પ્રમાણ હોય. ॥ ૩૬૮ ॥

હવે રત્નમમાર્ગો મનર મનરે જુદું જુદું દેહમાન કહે છે.

રચનાવપદમપયરે. હૃત્યનિયં દેહમાગમગુપયરં ॥

છપ્પણંગુલસદ્દા. ચુદ્ધી જા તેરસે પયરે ॥ ૩૬૯ ॥

અર્થ—(રચનાવપદમપયરે) કે૦ રત્નમમાર્ગો પૃથ્વીના પહેલા
 મનરે (હૃત્યનિયં દેહમાગમ) કે૦ વળ દાયનું ઉત્કૃષ્ટ ગરીર પ્રમાણ છે.
 વચર વૃક્ષી (અણુપયર) કે૦ મનરે મનરે (છપ્પણંગુલસદ્દા) કે૦
 માદા છપ્પણ અંગુલી (ચુદ્ધી) કે૦ હૃદિ કરવી કે-જેથી (જા
 તેરસે પયરે) કે૦ તેમજ મનરે પાંચા આઠ ધનુષ્ય અને છ અંગુલનું
 પ્રમાણ પૂર્ણ થાય. ॥ ૩૬૯ ॥

હવે ચર્કરાદિકના મનરે મનરે ઉત્કૃષ્ટું દેહમાન કહે છે.

જં દેહપમાણં ઉચરિ-માણ પુદ્ગલી અંતિમે પયરે ॥

તં ચિય હિદ્દિમપુદ્ગલી-પદમપયરંમિ ચોધર્વં ॥ ૩૭૦ ॥

અર્થ—(ઉચરિમાણ પુદ્ગલી) કે૦ ઉપર ઉપરની પૃથ્વીના
 (અંતિમે પયરે) કે૦ દેહમા મનરને ચિયે ઉત્કૃષ્ટું (અંદેહપમાણ) કે૦
 જે ગરીર પ્રમાણ હોય (તે) કે૦ તે પ્રમાણ (ચિય) કે૦ નિષ્કં
 (હિદ્દિમપુદ્ગલીપદમપયરંમિ) કે૦ નીચેની પૃથ્વીના પહેલા મનરે
 (ચોધર્વં) કે૦ જાણવું ॥ ૩૭૦ ॥

તં ચેગ્ગગમગપયર, મહ્યં ચીયાઙ્ પયર વુદ્ધિમવે ॥
 નિકર તિઅંગુલ કરમત્ત, અંગુલા મહિ ગુગવામ્ ॥ ૩૭૧ ॥
 પગ ધગુ અંગુલવીમં, પનરસવગુ દુન્નિ હત્થ મહા ય ॥
 ચામટ્ટિ ધગુહસહા, પગ પુટ્ઠી પયર વુદ્ધિ ઇમા ॥ ૩૭૨ ॥

અર્થ—(તં ચ) કે૦ તે ચક્રેરાદિક પૃથ્વીના પહેલે પ્રતરે જે દેહમાન આવે તેને (એગ્ગગ) કે૦ એક ડગે (મગંપયર) કે૦ પાંચ પાંચાને પ્રતરે (મહ્યં) કે૦ માગ આપણે. તેન કરતાં જે આંક આવે તે ચક્રેરાદિક પૃથ્વીના (ચીયાઙ્ પયર) કે૦ ચીજા પ્રતરાદિકને વિશે (વુદ્ધિમવે) કે૦ વૃદ્ધિ હોય, પણ તે વૃદ્ધિ ચીજી નરકપૃથ્વીથી આરંભી છટ્ટી પૃથ્વી સુધી એટલે પાંચ પૃથ્વીના થોજા પ્રતરે અનુક્રમે જાણવી. હવે ચક્રેરામમાના પ્રથમ પ્રતરે માત્ર ધનુષ્ય ત્રણ હાથ અને છ અંગુલ દેહમાન છે, તેમાં (નિકર તિઅંગુલ) કે૦ ત્રણ હાથ અને ત્રણ અંગુલનો વૃદ્ધિ કરીયે, નવા ત્રીજા નરકે પ્રથમ પ્રતરે પન્નર ધનુષ્ય વે હાથ અને ચાર અંગુલનું દેહમાન છે તેમાં (કરસત્ત અંગુલા મહિ ગુગવીમ) કે૦ માત્ર હાથ ને માલો ભોગળીશ અંગુલનો વૃદ્ધિ કરીયે—॥ ૩૭૧ ॥ ચોથા નરકના પહેલે પ્રતરે એકવીસ ધનુષ્ય અને એક હાથનું શરીર પ્રમાણ છે. તેમાં (પગ ધગુ અંગુલવીમં) કે૦ પાંચ ધનુષ્ય ને વીસ અંગુલનો વૃદ્ધિ કરીયે. પાંચમા નરકના પહેલે પ્રતરે માલીચામડ ધનુષ્યનું દેહમાન છે, તેમાં (પનરસ વગુ દુન્નિ હત્થ મહાય) કે૦ પન્નર ધનુષ્ય ને અઢીહાથની વૃદ્ધિ કરીયે. છઠ્ઠા નરકના પહેલે પ્રતરે એક સો પચીસ ધનુષ્યનું દેહમાન છે, તેમાં (ચામટ્ટિ ધગુહસહા) કે૦ ચામડ ધનુષ્ય અને વેહાથનો વૃદ્ધિ કરીયે. એમ (પણ પુટ્ઠી પયર વુદ્ધિ ઇમા) કે૦ પાંચ નરક પૃથ્વીના પ્રતરોને વિશે એ પ્રમાણે વૃદ્ધિ કરવી. ॥ ૩૭૨ ॥

એન ચાલ વિસ્તાર મદિન ગમજાને છે કે-શર્કરામખાના પહેલા મગરે માત્ર ધનુષ્ય ગ્રણ દાથ અને છ અંગુલ દેહમાન છે. તે માત્ર ધનુષ્યના અઘ્ઠારીન દાથ થાય તેની સાથે ડરના ગ્રણ દાથ મેલવતાં એકવીસ દાથ થાય. તેના અંગુલ કરવામાટે ચોવીસે ગુણીયે તો માત્ર મો ગુમાલોગ અંગુલ થાય, તેમાં ડરના છ અંગુલ મેલવતાં સર્વ મળી માત્ર મા પચાસ અંગુલ થાય. તેને શર્કરા મખાના અગીયાર મગરને એકે ડાળા કરી ટ્રો ભાગ આરીયે તો એક એક ભાગે પંચોતેર અંગુલ આવે. તેના ગ્રણ દાથ અને ગ્રણ અંગુલ થાય. એટલી શર્કરામખા પૃથ્વીના પહેલા મગરને વિષે દેહમાનની વૃદ્ધિ થાય. એમ થીજા મગરથી આરંભો દરેક મગરે એવીજ રીતે વૃદ્ધિ કરવી. એ મમાણે થીજીથી છઠ્ઠી મુઠી મગરેક નગરુ પૃથ્વીને વિષે જાણવું. મમગણમાટે યંત્ર સ્થાપના જોવી. માત્રમો મરકે એકજ મગર છે માટે ન્યાં ડાહ્ય પાંચમો ધનુષ્યનુંજ દેહમાન છે.

હવે નારકીનું ડાહ્ય નથા જગન્ય ઉત્તરવૈક્રિય શરીરમમાણ કહે છે.

इय साहावियदेहा, उत्तरवेउषिओ य तदुगुणो ॥

दुविहावि जहन्नकमा, अंगुल अमंख मंखंसो ॥३७३॥

અર્થ—(इय) કે. ૦ એ પૂર્વે માને નરકના નારકીઓનું (સા-
હાવિયદેહા) કે. ૦ સ્વાભાવિક એટલે ભવધારણીય શરીર મમાણ કાવું.
(तदुगुणो) કે. ૦ તેનાથી ધમણું (उत्तरवेउषिओय) કે. ૦ ઉત્તર વૈક્રિય-
શરીર જાણવું. જેમકે રત્નમખાને વિષે પચ્ચર ધનુષ્ય વે દાથ અને ચાર
અંગુલ ઉત્તર વૈક્રિય શરીર હોય. અને માત્રમોનરકે એક જનાર
ધનુષ્ય ઉત્તર વૈક્રિય શરીર હોય. એ મગરારણીય અને ઉત્તર વૈક્રિય
શરીરનું મમાણ કહ્યું. હવે (दुविहावि जहन्न कमा) કે. ૦ અનુષ્ઠમે
વે મગરે જગન્ય શરીર મમાણ કહે છે. એક ભવધારણીય થીનું

ઉત્તરર્વક્રિય. એ વચ્ચે શરીર જવન્યયી સાતે નરકમાં અનુક્રમે (અંગુલ અસંખ્ય સંસ્થા) કે૦ અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ તથા સંખ્યાતમો ભાગ હોય. અહિં મર્યાદાર્ણવ શરીર ઉતરતી વેળાએ અંગુલને અસંખ્યાતમે ભાગે અને ઉત્તરર્વક્રિય શરીર પ્રારંભતી વખતે અંગુલના સંખ્યાતમે ભાગે હોય એમ જાણવું. નારકીનું અવગાહના દ્વાર પૂર્ણ થયું ॥

હવે નારકીના જીવોનું ઉપનિવિરહ તથા ચરનવિરહનું દ્વાર દોડ ગાથાથી કહે છે.

મત્તમુ ચત્વીસ મુહૂર્તસગ પનર દિણેગ દુ ચડ છમાસા ॥
 ઉવચાય ચવણવિરહો, ઓહે ચારમ મુહુત્ત ગુરુ ॥૩૭૪॥
 લહુઓ દુહાવિ સમઓ, સંભા પુણ મુસસમા મુણેયવ્યા ॥

અર્થ—(મત્તમુ) કે૦ માત્રે નરકમાં અનુક્રમે પદ્મને પદ્મીય (ચત્વીસ મુહૂર્ત) કે૦ ચોવી મુહૂર્ત, ચોવીય (સગ) કે૦ સાત દિવસ, પીત્તીય (પનર દિણ) કે૦ પચ્ચર દિવસ, ચોવીય (પગ) કે૦ એક માસ, પાંચમીય (દુ) કે૦ બે માસ, છટ્ટીય (ચડ) કે૦ ચાર માસ, અને સાતમીય (છ માસા) કે૦ છમાસ મુખી (ડાવાયચણવિરહો) કે૦ ડગ્યાત તથા ચરનનો વિરહકાલ જાણો. જો કે માત્રે નરકમાં મારકો જીવો ઘણું કરીને નિરંતર રહે છે અને રહે છે, પરંતુ (ઓહે) કે૦ સામાન્યવણે માત્રેમાં ન રહે અને ન રહે તો (લહુઓ) કે૦ મર્યાદાથી માત્રે નરકે (દુહાવિસમઓ) કે૦ માત્રે ૬૪ એક મધ્ય અને જુદો પણ એક મધ્ય રિતર પદે અને (ગુરુ) કે૦ ઉચ્છૃંચી (ચારમ મુહુત્ત) કે૦ ચાર મુહૂર્તનો રિતરકાલ જાણો. (પુણ) કે૦ વચ્ચે નારકીના જીવોની ઝાઝાત તથા ચરણની (સંભા) કે૦ સંભા તો (મુસસમા) કે૦

દેવતાના મરણી પટલે એક સમયમાં એક બે વ્રણ હેવટ સંલયાતા અને અમંલપાના મુખીની મુગેયલા કે० જાણવી. ૧ નારકીનું ઉપપાતિરિદ્ધાર તથા ચવનચિરદ્ધાર કરું.

એ કપો જીવ નરકે જાય તે ગતિદ્ધાર કહે છે.

સંભાડ પજત્ત પર્ણિદિ-તિરિનરા જંતિ નિરણ્ણુ ॥૩૭૫॥

અર્થ—(સંભાડ) કે० સંભ્યાના આયુષ્યવાલા (પજત્ત) કે० પર્ણાત્તા (પર્ણિદિ તિરિનરા) કે० પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્ય નરકાયુ થાંચે જો (જંતિ નિરણ્ણુ) કે० નરકમાં જાય છે. ॥૩૭૫॥

એ કપા જીવો નરકાયુ થાંચે ? તે કહે છે.

મિચ્છદિદ્ધિ મહારંભ, પરિગ્ગહો તિલ્લકોહ નિસ્સીલો ॥

નરયાઝય નિયંધઈ, પાવમઈ રુદ્ધપરિણામો ॥ ૩૭૬ ॥

અર્થ—(મિચ્છદિદ્ધિ) કે० મિથ્યાત્વી, (મહારંભ) કે० મહોદા આરંભ કરનારો, (પરિગ્ગહો) કે० વહુપરિગ્રહધારી, (તિલ્લકોહ) કે० આકરા ક્રોધવાન્નો, (નિસ્સીલો) કે० શીલ રહિત, (ય) કે० વ્ત્તી (પાવમઈ) કે० પાપપુદ્ધિવાલો અને (રુદ્ધપરિણામો) કે० રૌદ્રપરિણામિ એવો જીવ (નરયાઝ) કે० નરકનું આયુષ્ય (નિયંધઈ) કે० થાંચે છે. ॥ ૩૭૬ ॥

એ વિશેષપણથી જૂદી જૂદી નરકગતિનું જનારા જીવો કહે છે.

અસન્નિ સરિસિવ પક્ષી, સીહ ઊરગિ ત્થિ જંતિ જાછદિદ્ધિ ॥

કમસો ઉકોસેજં, મત્તમં પુદ્ધવી મણુયમચ્છા ॥૩૭૭॥

અર્થ—(અસન્નિ) કે० અસંજી સમ્પૂર્ણ પંચેન્દ્રિય પર્ણાત્તા તિર્યંચ જો નરકાયુ થાંચે જો પહેલી નરકે જાય, ત્યાં તે જયન્યથી

દશ હજાર વર્ષ અને ઉત્કૃષ્ઠથી પલ્લોવમના અસંગ્યાતમા માગના આયુષ્યે ઉત્પન્ન થાય તથા (મરિમિત્ર) કેં० મૂજરિમરિ તે નોલીયા દિક જીવો યોજી નરક મુથી જાય, (પક્ષી) કેં० ગોધ મીચા-
ણાદિક માંસાહારી પક્ષીઓ રૌદ્ર અધ્યવમાયને લીધે ગ્રીર્જા નરક-
મુથી જાય, (સીદ્ધ) કેં० મિંદ્ર ચિનરા થીલાદા વિગેરે દિંમરુર્જીવો
ચોથી નરકમુથી જાય, (ઊરગિ) કેં० ઊરપરિમરિ તે દ્રેરક જાતિના
સર્પો પાંચમી નરકમુથી જાય, (સ્થિ) કેં० સ્ત્રીદે નરકાપુવાંચ-
નારા ઈરન્ન પ્રમુલ્લ તે (જાછટ્ટિ) કેં० છટ્ટી નરકમુથી જંતિ કેં०
જાય છે. ચલી મર્ધજપર્યાપ્તા (મણુયમચ્છા) કેં० મનુષ્ય અને મચ્છ
તે (ઉક્કામેગં) કેં० ઉત્કૃષ્ઠથી (મત્તમપુટવી) કેં० માનવી નરક-
મુથી જાય. ઇ (કમમો) કેં० અનુરુમે ઉત્કૃષ્ઠગતિ કર્તા, અને
જયન્યથી રત્નપ્રધાના ગદેલા મનરમુથી જાય. શાર્કાની સર્પ મન્યમ-
ગતિ જાણવી ॥ ૩૭૭ ॥

હવે કેટલાક અતિકૂર નિર્યચનો પ્રાયે કરીને ગતિ કહે છે.

વાલા દાદી પક્ષી, જલચર નરગાગયા ઉ અફૂરા ॥
જંતિ પુળો નરણ્ણુ, શાહુલ્લેણં ન ઉળ નિયમા ॥૩૭૮॥

અર્થ—(વાલા) કેં० વ્યાલ ઇટલે સર્પ વિગેરે, (દાદી)
કેં० દાદવાલા તે મિંદ્ર વિગેરે, (પક્ષી) કેં० પક્ષી તે ગોધ વિગેરે
અને (જલચર) કેં० જલચર તે મન્ય વિગેરે. ઇટલી જાતનો
જીવો (નરગાગયા) કેં० નરકથી આવ્યા હોય તો પણ (અફૂરા)
કેં० અતિ કૃષ્ણાને લીધે (શાહુલ્લેણં) કેં० ઘણુંકરીને (પુળો)
કેં० પણ (નરણ્ણુ) કેં० નરકને વિષે (જંતિ) કેં० જાય છે.
પગ્નુ (નઉળ નિયમો) કેં० તેનો નિશ્ચય નથી. કારણ કોઈ જીવ
નરકથી આવી મન્યસ્વ પામી મારા મંચળને લીધે મોત-
પણ પામે છે. ॥ ૩૭૮ ॥

તે નારકીને મંચણ અને લેશ્યા કહે છે.

દો પદમપુદવિગમગં, છેવઢે કીલિયાઈ મંચણે ॥

ઈપિપાપુદવિયુદ્ધી, આઈનિલેસ્મા ડ નરણ્મુ ॥ ૩૭૯ ॥

અર્થ—(છેવઢે) કે. છેવઢા મંચણવાળો જીવ (દો પદમપુ-
દવિગમગં) કે. પહેલી જે નરકપૃથ્વી મુખી જાય, અને (કીલિયાઈ
મંચણે) કે. કીલિયાઈક મંચણવાળા જીવોની (ઈપિપાપુદ-
વિયુદ્ધી) કે. એક એક નરકપૃથ્વીની ટુદ્ધિ કરવી. જેમ કીલિયા
મંચણવાળા ધોળો નરકપૃથ્વી મુખી જાય. અર્દનારાચવાળા ઘોંધી
મુખી, નારાચવાળા પાંચમી મુખી, ક્રપ્તનારાચવાળા છઠ્ઠી મુખી
અને સ્વરૂપનારાચવાળા માતમી નરકપૃથ્વી મુખી જાય. એ
ડન્ટુટી ગતિ જાણવી. જયન્યધી તો મંચં મંચણવાળા જીવો રત્ન-
મયાના પહેલા મતર મુખી જાય. ॥ તે નારકીને લેશ્યા કહે છે. ॥
(ડ) કે. ઘલી (નરણ્મુ) કે. નારકીને વિષે (આઈનિલેસ્મા) કે.
કૃષ્ણ મીલ અને કાપોત એ મધમની પ્રણ લેશ્યા હોય. ॥ ૩૭૯. ॥

તે એ લેશ્યામાંને વિશેષે ચિરગીને કહે છે.

દુમુ કાઝ તડ્યાણ, કાઝ, નીલા ય નીલ પંકાણ ॥

ધૂમાણ નીલકિણ્હા, દુમુ કિણ્હા હુંતિ લેસ્માઓ ॥ ૩૮૦ ॥

અર્થ—(દુમુ) કે. પહેલી જે નરકમાં (કાઝ) કે. એક
કાપોતલેશ્યા હોય. પરન્તુ પહેલો કરતાં ધોળીમાં અતિમત્તીન લેશ્યા
હોય. (તડ્યાણ) કે. ધોળી નરકમાં (કાઝનીલા ય) કે. કાપોત
અને નીલ લેશ્યા હોય. તેમાં પન્થોપમના અમંલ્યાતમા ભાગે અધિક
એવા પ્રણ પન્થોપમના આયુષ્યવાળાને કાપોત અને તેથી અધિક
આયુષ્યવાળાને મીલ લેશ્યા હોય છે. અને (પંકાઈ) કે. પંકમમાર્માં

ન લ) કે० નીલ લેડ્યા એકજ હોય છે. (ધ્રુમાણ) કે० ધ્રુમપમાર્ગ (નીલકિન્ના) કે० નીલ અને કૃષ્ણ લેડ્યા હોય છે. તેમાં જે જીવોનું પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગે અધિક દ્રવ્ય પલ્લોપનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય હોય તેમને નીલ લેડ્યા અને યૌ વધારે આયુષ્યવાચાને કૃષ્ણ લેડ્યા હોય છે. અને (દુમ્બ) કે० છટ્ટી અને માતમી નરકને વિં (ફિન્હા) કે० કૃષ્ણલેડ્યા છે. તેમાં ઇટ્ઠું વિશેષ છે કે-પ્રયમની કૃષ્ણલેડ્યા કરતા છેટ્ટી વં નારકીની કૃષ્ણ લેડ્યા વિશેષે કૃષ્ણ લેડ્ય હોય છે. (લેસ્સાઓ હુંતિ) કે० માને નરકમાં લેડ્યાઓ હોય છે તે કહી. ॥ ૩૮૦ ॥

હવે ઉપર કહેલી નારકીની લેડ્યા ઈરૂપ છે ? અથવા માત્ર રૂપ છે ? તે મુત્તકાર કહે છે.

મુરનારયાણ તાઓ, દલ્લેસ્મા અવદ્વિયા મળિયા ॥

ભાવપરાવત્તોણ, પુણ એમિં હુંતિ છલ્લેસ્મા ॥ ૩૮૧ ॥

અર્થ—(મુરનારયાણ) કે० દેવતા તથા નારકીને (તાઓ) કે० તે કહેલી (દલ્લેસ્મા) કે० દ્રવ્યલેડ્યા (અવદ્વિયા) કે० સંવ-સંબંધી (મળિયા) કે० કહી છે. કાંઈ વર્ણરૂપ ત જાણવી. (પુણ) કે० વર્તી દ્રવ્યસંવકાલાદિથી તેવી તેવી સામગ્રી પામીને (ભાવપ-રાવત્તોણ) કે० પરિણામના વિષયમાં ઇટ્ઠલે ફેરફારે કરીને (એમિં) કે० એ દેવતા તથા નારકીને (છલ્લેસ્મા) કે० છલેડ્યા (હુંતિ) કે० હોય છે. ॥ ૩૮૧ ॥

હવે નરકચક્રી નિકલેડ્યા જીવો કડ ગનિમાં જાય ? તે કહે છે.
નિરુવટ્ટા ગચ્ચમય, પજત્તમંજાઉ લલ્લિ ણ્ણમિં ॥

ચક્કિ હરિજુઅલ અંરિહા, જિણ જડ્દિ દિમિ મમ્મ
પુહવિકમા ॥ ૩૮૨ ॥

અર્થ—(નિરુદ્ધા) કે० નરકધરી નિકળેલા જીવો (ગમ્ભય) કે० ગમ્ભજ (પજન) કે० પર્યાપ્તા મયા (મંવાઝ કે० મંલ્યાના આયુષ્યવાન્ના ધાય. (દો (પરમિ) કે० પ માતે નરકથી નિકળેલા જીવોને (લટ્ટિ) કે० કેડી કેડી મ્લગી પટ્ટે પટ્ટી માપ ધાય ? તે કહે છે. પહેલી નરકપૃથ્વીથી નિકળેલો જીવ (ચક્રિ) કે० ચક્રવર્તિ ગાય, સીંગી પૃથ્વી મુખીનો નિકળેલા જીવ (દરિદ્રુભય) કે० વામુદેવ મયા ક્લદેવ ધાય. સીંગી નરક પૃથ્વીમુખીનો નિકળેલો જીવ (અરિદા) કે० અર્ધિદન ધાય, પાંચી નરક પૃથ્વી મુખીનો નિકળેલો જીવ (ત્રિણ : કે० સામાન્ય કેતલી ધાય. પાંચમી નરક પૃથ્વી મુખીનો નિકળેલો જીવ (જા કે० મર્વે રિરતિ માપુ હોય, છઠ્ઠી નરક પૃથ્વી મુખીનો નિકળેલો જીવ (દિગ્ધિ) કે० દેશચિરતિ ધાવરુ હોય અને સાતમી નરક પૃથ્વીથી નિકળેલો જીવ (મમ્મ) કે० મમ્મચખારી હોય. ૯ (પુરુષિરુમા) કે० નરક પૃથ્વીનો અનુક્રમે મ્લગી કરી. ॥૧૮૦॥

હવે નારકી જીવો અવધિજ્ઞાનથી કેટલું ધેવ જોડાશે ' તે કહે છે.

રયણાણ્ ઓહિ ગાઝ અ, ચત્તારિ અહુદ્ધ ગુરુલહુ કમેણ ॥
પહ્પુદ્ધિ ગાઝપલ્લં. હાયહ જા મનમિ હગલ્લં ॥૧૮૧॥

અર્થ—(રયણાણ) કે० રત્નમયા પૃથ્વીને રિષે નામ્મો જીવોને (ઓહિ) કે० અવધિજ્ઞાન (ગાઝઅ ચત્તારિ) કે० ચાર ગાઝનું હોય છે તે ગુરુ કે० ઉત્તર જાણવું. અને (અહુદ્ધ) કે० માદાષ્ટ્ર ગાઝનું અવધિજ્ઞાન (મપુ) કે० અગ્નિપથી હોય છે. ૯ (કમેણ) કે० અનુક્રમે જાણવું. ત્યાર પછી (પાપુરિ) કે० દનેક પૃથ્વી (ગાઝપલ્લં હાયહ) કે० ઉત્તરમાં અને અગ્નિપથી

અર્દી અર્દી ગાડ ઓહું કરવું, જેથી (જામનમિ) કે૦ યાવ્
માતમી નરકને વિષે (ફગદં) કે૦ ઉત્કૃષ્ટી એક ગાડ અને જન-
ન્યથી અર્દી ગાડ અવધિગ્નાન હોય છે. ॥ ૩૮૩ ॥ ૫ નરકદ્વાર
પૂર્ગ થયું. ॥

હવે મનુષ્યદ્વાર કહે છે. અહિં મનુષ્યના મવન વિના માડ
દ્વાર કહે છે, તેમાં મ્થિનિદ્વાર અને અવગાહના દ્વાર પ્રથમ કહે છે.
ગન્ધનર તિપલિયાઝ, તિગાડ ઉકોસ તે જહન્નૈન ॥
મુન્હિમ દુહાવિ અંતમુહુ, અંગુલ અમંસભાગ તણૂ ॥૩૮૪॥

અર્થ—(ગન્ધનર) કે૦ ગર્ભજ મનુષ્ય ઉત્કૃષ્ટી (તિપલિ-
યાઝ) કે૦ પ્રથમ પલ્થોમના આયુષ્યવાલા જાણવા. અને (તે)
કે૦ તે ગર્ભજ મનુષ્ય (ઉકોસ) કે૦ ઉત્કૃષ્ટી (તિગાડ) કે૦
પ્રથમ ગાડના દેહમાનવાલા જાણવા. તથા (જહન્નૈન) કે૦ જન-
ન્યથી ગર્ભજ મનુષ્યનું અને (મુન્હિમ) કે૦ સમૂહીમ મનુષ્યનું
(દુહાવિ) કે૦ જનન્ય અને ઉત્કૃષ્ટી (અંતમુહુ) કે૦ અંતમુહ-
તેનું આયુષ્ય હોય છે. તથા ગર્ભજ મનુષ્યનું જનન્યથી (અંગુલ
અમંસભાગ તણૂ) કે૦ અંગુલના અમંસભાગના ભાગનું શરીર
હોય છે. ૩૮૪ ॥

હવે ઉપાન ઉશ્વત્તના વિરહકાલ કહે છે.

વારસ મુહુત્ત ગન્ધમે, ઇપરે ચત્તીમ વિરહ ઉકોસો ॥
જમ્મમરણેસુ સમઓ, જહ્નન મંસા સુરમપાળા ॥૩૮૫॥

અર્થ—(ગન્ધમે) કે૦ ગર્ભજ મનુષ્યને જન્મ આશ્રી તથા
મરણ આશ્રી વિરહકાલ ઉત્કૃષ્ટી (વારસ મુહુત્ત) કે૦ વાર મુહ-
તનો હોય છે. એટલે એક ગર્ભજ મનુષ્ય ઉપન્યા પછી બીજો ઉત્ક-
ષ્ટી વાર મુહુત્તને આંતરે ઉપજે. મરણ પણ પણ પ્રમાણે જાણવું.

અને (રૂપે) કે० સમૃદ્ધિય મનુષ્યને (ડકોમો) કે० ડકુટ્ટી
જન્મમરણનો વિરહ) કે० વિરહકાલ (ચડવીમ) કે० પાંચીમ
મુહૂર્તનો જાણવો. ચલી ગર્ભજ તથા સમૃદ્ધિય મનુષ્યને (જન્મમ-
રણેમુ) કે० જન્મમરણને વિષે વિરહકાલ (સમયો) કે० એક
સમયનો જાણવો. તથા ગર્ભજ અને સમૃદ્ધિય મનુષ્યનો ગગનવાની
(જહાજસંત્રા) કે० જયન્દસંત્રા (સુરસદાના) કે० દેવતાના
ચરત્રી જાણવી. એટલે એક સમયે એક જે ઘણથી આરંભી સંસ્કારના
અસંત્રાના ઉપજે તથા મરણ પામે એમ જાણવું. ॥ ૩૮૦ ॥

હવે કયાં જીવ મરણ મનુષ્યગતિમાં આવે ? તે ગતિદ્યાર કહું છે.

સત્તમમહિનેરૂદ્ધ, તેજ વાઝ અમંત્ર નરતિરિણ ॥

મુત્તૂળ સેસજાવા, ઉપ્પજ્જંતિ નરભવંમિ ॥ ૩૮૧ ॥

અર્થ—(સત્તમમહિનેરૂદ્ધ) કે० શાન્તી નરવૃક્ષીના નારથી,
(તેજ) કે० તેજકાવના જીવો, (વાઝ) કે० શાપુના જીવો તેમજ
(અમંત્ર નરતિરિણ) કે० અસંત્રાના આપુવશાત્ પુનર્જીવા મનુ-
ષ્ય અને તિર્દિચ. એ પાંચ જાતીના જીવોને (મુત્તૂળ) કે० મૂર્ધાને
(દેવ જીવા) કે० શાન્તીના સર્વ જીવા (નરભવંમિ) કે० મનુષ્ય
મરણે વિષે (ઉપ્પજ્જંતિ) કે० ઉપજે છે. ॥ ૩૮૧ ॥

મુરનેરૂદ્ધિં ચિય, દ્યંતિ હરિ અગ્નિ ચક્રિ વલ્લદેવા ॥

ચઝવિહમુર ચક્રિવલ્લા, વેમાણિ હુંતિ હરિ અરિહા ॥ ૩૮૨ ॥

અર્થ—(હરિ) કે० શામુદેવ, (અગ્નિ) કે० અગ્નિદેવ, (ચક્રિ)
કે० ચક્રવર્તી અને (વલ્લદેવા) કે० વલ્લદેવ એ પાંચ (મુરનેરૂદ્ધિં)
કે० દેવતા અને મારવીનો ગતિધી આરંભા (ચિય) કે० તિર્દે
(દ્યંતિ) કે० હોય છે. વધી (ચક્રિવલ્લા) કે० ચક્રવર્તી તથા

ચતુરે (ચતુરિમુર) કે. ચાર નિહાયના દેવતાની ગતિયો મા-
રેલા હોય છે. તેમજ (હરિ અરિહા) કે. ચામુરે અને પ્રસિદ્ધ
(દેવાગિર) કે. રીમાનિક દેવગતિના માટેના (હંરિ) કે.
હોય છે. ॥ ૩૮૭ ॥

હમિગો મગુમ્મ સ્યનાઈ, હુનિ નાગુત્તરેહિ દેવેહિ ॥
જહનંભતમુરાઓ, હયમયમ્મિંદિસ્યનાઈ ॥ ૩૮૮ ॥

અર્થ—જનો (હમિગા) કે. ચામુરે અને ચતુરોના
મનુષ્ય સ્યનાઈ) કે. મનુષ્યના પાંચ સ્થાને (મનુષ્યોરિ
દેવેરિ) કે. પાંચ મનુષ્યના માટેના દેવો (ન હુનિ) કે. ન
હોય. તાપણે જ છે કે—ચામુરે રીમાનિક દેવગતિ મળા માફથી
માટેના હોય છે. તેમાં જા રીમાનિકથી માટેના હોય તો પાંચ
મનુષ્ય રિના પીતા આત્માથી માટેના હોય છે. જોઈ પદ્ધતિની
માટે સ્થાને છે, તેમાં પદ્ધતિ માટે પદ્ધતિ છે અને પદ્ધતિ
માટે પદ્ધતિ છે. તેમાં પદ્ધતિ અને અર્થ જ છે રીમાનિક છે. જા-
તોના પાંચ મનુષ્ય છે. તે પાંચ સ્થાને માટેના માટે, તેમજ, જા-
તોના રીમાનિક અને મનુષ્યમાટેના માટેના ન હોય, જાતુ યો માટે
રિમાનિક માટેના હોય તો પાંચ મનુષ્ય રિના પીતા દેવ સ્થાને
જોઈ માટેના માટેના. તથા (હયમયમ્મિંદિસ્યનાઈ) કે. હમિ,
અર્થ અને પદ્ધતિ માટે સ્થાને જ માટેના (જહનંભતમુરાઓ) કે.
જહનંભત રીમાનિક માટેના. જાતે જે આત્માથી માટેના રિમા-
નિક હોય તે આત્માથી માટેના માટે સ્થાને પદ્ધતિ હોય, જોઈ નાતે
અર્થના મનુષ્યના રિમાનિક તથા મનુષ્ય અને મનુષ્ય દેવદેવ
પદ્ધતિ દેવદેવ પદ્ધતિ આત્માથી માટેના માટે રીમાનિક તથા અર્થ
સ્થાને હોય, તેમજ અર્થના મનુષ્યના રિમાનિક અને મનુષ્ય તથા

જાન દેવલોક મુખીના દેવતા એકેદ્રિ રત્નો દોષ. ॥ ૩૮૮ ॥

ए उरना मानये अर्धवाली षण गाथा कहे छे.

मंडलिय मणुअरयणं, अह सत्तम तेउवाउवज्जेहिं ॥

वासुदेव मणुअरयणा. अगुत्तरविमाणवज्जेहिं ॥ ३८९ ॥

अर्थ—(अह सत्तम तेउवाउवज्जेहिं) કે. નીચેની સાતમી નરકપૃથ્વી તથા તેડકાપ અને ઘાડકાપના જીવાને ચર્જી ઘાતીના ત્રીણ (મંદલિયમણુઅરયણં) કે. મંદલિકા રાજા તથા પાંચ મનુષ્ય-રત્નપણે ઉત્તર થાય છે. ચત્વી (અગુત્તરવિમાણવજ્જેહિં) કે. પાંચ મનુષ્યર વિમાનના જીવો ધર્મને યોગા જીવો વાસુદેવ (મણુઅરયણા) કે. વાસુદેવ અને પાંચ મનુષ્યરત્નપણે ઉત્તર થાય છે. ॥ ૩૮૯ ॥

निरित्थि मणु अमंखाउ-एहिं कष्पाओ जामहस्तारो ॥

हयगयरयणुववाओ, नेरइएहिं च मव्वेसिं ॥ ३९० ॥

अर्थ—(निरि) કે. હમ્ની અને અશ્વરૂપ નિર્ચરતન તથા (ત્થિ) કે. જીરતન તે (મણુઅમંઘાઉએહિં) કે. સંસ્થાના આયુષ્યવાલા મનુષ્ય અને (કષ્પાઓ જામહસ્તારો) કે. સદસાર દેવલોક મુખીના દેવતાઓ થાય છે. (ચ) કે. ચલા (નેરઇએહિં મવ્વેસિં) કે. સાતે નારકાના જીવો (હયગયરયણુવવાઓ) કે. અશ્વ અને હમ્ની રત્નપણે ઉત્તર થાય છે. ॥ ૩૯૦ ॥

एगिंदिय स्यणाइं, असुरकुमारेहिं जावईमाणे ॥

उववज्जंति य नियमा, सेसद्धाणेषु पडिसेहो ॥ ३९१ ॥

પણી (ચર્કા) કેં ૦ ષક ચક્રવર્તી, ત્યાર પછી કેસવ) કેં ૦ એક
 વામુદેવ, ત્યાર પછી (દુર્વર્ત) કેં ૦ ચ ચક્રવર્તી, ત્યાર પછી,
 કેસવ) કેં ૦ ષક વામુદેવ, ત્યાર પછી ચર્કા) કેં ૦ એક ચક્ર-
 વર્તી એમ અનુસરે યજ્ઞ ને વના વિગ્રેષ મમજુતી યન્ત્રમાં જોવી. ॥ ૩૦.૬ ॥

ઉમદે ભરહો અજોળ, મગરો મગરો મગરો મગરો મગરો મગરો ॥

ધમ્મસ્સ ય મંતિન્ન ય જિણન્તરે ચક્રવટ્ટીયુગં ॥ ૩૦.૭ ॥

સંતિકુંથુ નિત્તરો, અગિં ના ચેવ ચક્રવટ્ટી ય ॥

અસ્મલ્લિજંતરે પુન, હોડ મુમુમો ય કોમ્મો ॥ ૩૦.૮ ॥

મુણિમુલ્લયમિજિજે, હુંતિ દુવે પડમનામ હર્મિણા ॥

નમિનેમિ ય જયનામા, નેમિયામંતરે ચંમો ॥ ૩૦.૯ ॥

અર્થ—(ઉમદે) કેં ૦ કપભદેવના ચરને ભરહો) કેં ૦ ભવ

ચક્રવર્તી અને (અજોળ) કેં ૦ ખજિતનાથના ચરને (મગરો)

કેં ૦ સગર ચક્રવર્તી થયેલ છે. (ય) કેં ૦ ચર્કા (મગરો) કેં ૦

ચક્રવર્તી (મગરો) કેં ૦ મગર-કુમાર ચક્રવટ્ટીયુગં) કેં ૦ એ

વે ચક્રવર્તી (ધમ્મસ્સ ય મંતિન્ન ય જિણન્તરે) કેં ૦ ધર્મનાથ

અને જાંતિનાથની વચમાં થયા છે. ॥ ૩૦.૭ ॥ ચર્કા (મંતિ) કેં ૦

જાંતિનાથ, (હુંતિ) કેં ૦ કુંથુનાથ તથા, અગિં, કેં ૦ અગનાથ

(ના) કેં ૦ નેત્રે (જિણન્તરે) કેં ૦ જિનેશ્વર તથા ચક્રવટ્ટી) કેં ૦

ચક્રવર્તી, (હોડ) કેં ૦ નિઝે થયા છે. (પુન) કેં ૦ ચર્કા અર્થાત્તિ-

અંતરે કેં ૦ જાનાથ તથા મર્દાનાથના વચમાં મુમુમો કોમ્મો)

કેં ૦ મુમુમ જાનાથ હોડ કેં ૦ થયો છે. ॥ ૩૦.૮ ॥ નેમિજ મુણિ-

મુલ્લયમિજિજે) કેં ૦ મુણિગુપ્ત મલ્લ નમિનાથ ધર્મના ચરને (ના-

મુલ્લયમિજિજે) કેં ૦ મરણાથ અને હર્મિણ ય (હુંતિ) કેં ૦ ચક્ર



પછી (ચર્કી) કે० એક ચક્રવર્તી, ત્યાર પછી (કેસવ) કે० એક
વાસુદેવ, ત્યાર પછી (દુચર્કી) કે० બે ચક્રવર્તી, ત્યાર પછી,
(કેસવ) કે० એક વાસુદેવ, ત્યાર પછી (ચર્કી) કે० એક ચક્ર-
વર્તી એમ અનુક્રમે થયા છે. તેના વિશેષ સમજુતી યન્ત્રમાં જોવી ॥૩૯૬॥

उसहे भरहो अजोए, सगरो मधवं सणंकुमारो य ॥

धम्मस्स य संतिस्स य, जिणन्तरे चकवट्ठीयुगं ॥૩૯૭॥

मंतिकुंधु जिनवरो, अरिहं ता चेव चकवट्ठी य ॥

अरमल्लिअंतरे पुण, होइ सुभुमो य कोरवो ॥૩૯૮॥

मुणिसुव्वयमिजिणे, हुंति दुवे पउमनाम हरिसेणा ॥

नमिनेमि य जयनामा, नेमिपामंतरे वंभो ॥૩૯૯॥

અર્થ—(उसहे) કે० ઋષભદેવના વચ્ચે (भरहो) કે० ભરત
ચક્રવર્તી અને (अजोए) કે० અજિતનાથના વચ્ચે (सगरो)
કે० સગર ચક્રવર્તી થયેલ છે. (य) કે० ચલી (मधवं) કે०
મધવા તથા (सणंकुमारो) કે० સનત્કુમાર (चकवट्ठीयुगं) કે० એ
બે ચક્રવર્તી (धम्मस्स य संतिस्स य जिणन्तरे) કે० ધર્મનાથ
અને શાંતિનાથની વચ્ચે થયા છે. ॥ ૩૯૭ ॥ ચલી (संति) કે०
શાંતિનાથ, (कुंधु) કે० કુંધુનાથ તથા (अरिहं) કે० અરનાથ
(ता) કે० તે પ્રણે (जिनवरो) કે० જિનેશ્વર તથા (चकवट्ठी) કે०
ચક્રવર્તી (देव) કે० નિશ્ચે થયા છે. (पुण) કે० ચર્કી અરમલ્લિ-
અંતરે કે० અરનાથ તથા મણીનાથના વચ્ચે (सुभुमो कोरवो)
કે० સુભુમ ચક્રવર્તી હોડ કે० થયો છે. ॥ ૩૯૮ ॥ તેમજ (मुणि-
सुव्वयमिजिण) કે० મુનિમુગ્રત મધુ નમિનાથ એમના વચ્ચે (पउ-
मनाम हरिसेणा) કે० મહાપદ અને હરિસેણ એ (दुवे) કે० બે ચક્ર-

મનુષ્યને (હુંતિ) કે० થયા છે. તથા (નમિનેમિય) કે० નમિનાથ
અને નેમનાથના ચરમાં (જયનામા) કે० જય નામનો ચતુર્વર્તી
થયો છે. અને (નેમિપાસંતરે) કે० નેમનાથ તથા પાર્શ્વનાથના
ચરમાં (ચંપો) કે० પ્રથમ્ન ચતુર્વર્તી થયો છે. ॥ ૩૯૫ ॥

હવે વાસુદેવનાં સાત રત્ન કહે છે.

ચક્રં ધણુહં સ્વર્ગો, મળી ગયા તહય હોઈ વળમાલા ॥
સંતો સત્ત ઇમાઈ, રયણાઈ વાસુદેવસ્સ ॥ ૪૦૦ ॥

અર્થ—(ચક્રં) કે० ચક્ર, (ધણુહં) કે० ધનુષ્ય, (સ્વર્ગો)
કે० સ્વર્ગ, (મળી) કે० મળિ, (ગયા) કે० ગદા, (તહય) કે०
તેમજ (વળમાલા) કે० વળમાલા અને (સંતો) કે० સંત- (ઇમાઈ)
કે० એ (સત્તરયણાઈ) કે० સાત રત્ન (વાસુદેવસ્સ) કે० વાસુ-
દેવનાં (હોઈ) કે० હોય છે. ॥ ૪૦૦ ॥

જંબુદ્વીપમાં ઉત્કૃષ્ટી અને જગન્યથી એક ચરતે કેટલાં રત્ન
હોય તે કહે છે.

જંબુદ્વીપે ચરો, સયાઈ વીસુત્તરાઈ ઉક્તોસં ॥
રયણાઈ જહનં પુણ, હુંતિ વિદેહંમિ છપ્પન્ના ॥ ૪૦૧ ॥

અર્થ—(જંબુદ્વીપે) કે० જંબુદ્વીપને વિષે (ઉક્તોસં) કે० ઉત્કૃ-
ષ્ટી (ચરો સયાઈ) કે० ચાર સો અને (વીસુત્તરાઈ) કે० વીસ
અધિક છત્તે ચારસો વીસ (રયણાઈ) કે० રત્નો હોય છે. (પુણ)
કે० બલી (જહનં) કે० જગન્યથી (વિદેહંમિ) કે० મહાવિદેહ
સેત્રમાં (છપ્પન્ના) કે० છપ્પચરત્ન હુંતિ કે० હોય છે. ઉત્કૃષ્ટા ત્રીણ
ચતુર્વર્તી હોય ત્યારે ચારમાં વીસ અને જગન્યથી ચાર હોય ત્યારે
છપ્પચરત્ન હોય છે. ॥ ૪૦૧ ॥ મનુષ્યનું મનિષ્ઠાર પૂર્ણ થયું.

દેવે મનુષ્ય મરીને ક્યાં જાય ? તે આગતિ દ્વાર કહે છે.

સંત્ર નરા ચત્સુ ગર્હસુ, જંતિ પંચસુત્રિ પદ્મસંચયણે ॥

૨. ઇગદુતિ જા અદ્વસયં, ઇગસમણ જંતિ તે સિદ્ધિ ॥૪૦૨॥

અર્થ—(સંત્ર) કે. સંલ્યાના આપુષ્યવાલા (નરા) કે. મનુષ્ય તે (ચત્સુ ગર્હસુ) કે. ચારે ગતિમાં જંતિ) કે. જાય છે. તેમાં જે મનુષ્ય (પદ્મસંચયણે) કે. પહેલા સંચયણવાળા હોય તે (પંચસુત્રિ) કે. મોક્ષ મહિત પાંચે ગતિને વિં પળ જાય છે. મોક્ષમાં કેટલા જાય ? તે કહે છે. (જંતિ) કે. તે મનુષ્ય (ઇગસમણ) કે. એક મમયમાં જમન્યથી (ઇગદુતિ) કે. એક ચે વ્રણ અને ઉત્કૃષ્ટી (જાઅદ્વસયં) કે. યાચુ એક મો આઠ મુથી (સિદ્ધિ) કે. મોક્ષમયં (જંતિ) કે. જાય છે. ॥ ૪૦૨ ॥

દેવે વ્રણ પેદઆથી સિદ્ધિગતિ કહે છે.

વીસિત્થિ દસ નપુંસગ, પુરિસદ્વસયં તુ એગસમણં ॥

મિઝ્ઝદ્દ ગિહિઅન્ન સલિંગ, ચત્તદસ અદ્ધાહિય સયં ચ ॥૪૦૩॥

અર્થ—(સિત્થિ) કે. સીરેદે ઉત્કૃષ્ટી (વીસ) કે. વીસ માંસે જાય. (નપુંસગ) ૦ નપુંસકરૂંદે (દસ) કે. દસ માંસે જાય. (તુ) કે. અને (પુરિસ) કે. પુરુરૂંદે ઉત્કૃષ્ટી (એગસમણં) કે. એક મમયં (અદ્વસયં) કે. એકમો આઠ (મિઝ્ઝદ્) કે. મોક્ષે જાય. વીસી (ગિહિ) કે. મુદ્ધમ્યલિંગે (ચત્ત) કે. ચાર, (અન્ન) કે. તાપમાન્નિકલિંગે (દસ) કે. દસ, (ચ) કે. અને (સલિંગ) કે. માથુલિંગે (અદ્ધાહિય સયં) કે. એકમો આઠ માંસે જાય છે. ॥ ૪૦૩ ॥

ગુલ્લદુમઝ્ઝિવ દોચત્ત-અદ્વસયં ઉદ્ધહો નિરિયલોણ ॥

ચત્તવાવીમટ્ઠનયં, દુમમુદે નિત્તિ સેમજલે ॥ ૪૦૪ ॥

.. અર્થ—(ગુરુ) કે. ઉત્કૃષ્ટ અગાહનાથી પૃથ્વે પાંચમો ધનુષ
 મમાણ ગરીરચાલા અને (લઘુ) ગ્રમ્ય અગાહનાથી પૃથ્વે એ
 દાય મમાણ ગરીરચાલા, તથા (મઙ્ગિમ) કે. મધ્યમ આગાહનાથી
 પૃથ્વે . દાયથી ઉત્તર અને પાંચમો ધનુષથી ઓઢા ગરીર મમાણ-
 ચાલા ઉત્કૃષ્ઠી (દો ચડ અદ્દમયં) કે. ચાર અને એક મો ઓઢ
 મોસને વિશે . ય. ધ્વની (ઉદ્દ્યોતિગીયમ્) કે. ઉદ્દ્યોતિ મરો-
 ત્તોરે અને નિર્ગ્ગાતોરે . ચડ ધાત્રીમદ્દમયં) કે. ચાર ધાત્રીમ અને
 એક મો ઓઢ અનુક્રમે ઉત્કૃષ્ઠી મોસે જાય. અર્થ ઉદ્દ્યોતિ મરો-
 ત્તોરે તે નરનરન જાણવું. અધોત્તોરે તે અધોગ્રામ સિંગે જાણરા
 અને નિર્ગ્ગાતોરે મમિદ્દ છે. ધ્વની (મમુંદ) કે. મમુંદા ૬
 કે. એ તથા (સેમગ્ગે) કે. ગંગાદિક નરીના . ૧ દ્વિતી જા
 વિગેરેમાં (નિમિ) કે. મળ ઉત્કૃષ્ઠી મોસે જાય છે. ॥ ૪૦૪ ॥

અધોગ્રામ કયા છે ? તે કહે છે.

જોયળમયદસગંતે, સમધરણીષ્ અદે અહોગામા ॥
 ધાપાલીસમહસ્સેદિ, ગંતુ મેરુસ્મ પન્નિમ્મઓ ॥૪૦૫॥

અર્થ—(મેરુસ્મ પન્નિમ્મઓ) કે. મેરુપર્વતની પશ્ચિમ દિશા
 નરુ (ધાપાલીસમહસ્સેદિ ગંતુ) કે. બેનાલીસ દ્વાર યોજન
 જાયે ત્યારે (સમધરણીષ્ અદે) કે. સમધરણી પૃથ્વીથી કીચે
 (જોયળમયદસગંતે) કે. એક દ્વાર યોજનને આંતરે તે (અહો-
 ગામા) કે. અધોગ્રામ છે. ॥ ૪૦૫ ॥

જો ચારે ગતિમાંથી અધેલા બેલા કેરુના કીચે રહે
 જાય તે કહે છે.

નરયનિરિયા ગયા દમ, નરદેવ ગઈઆ વીમ અદ્દમયં ॥
 દમ રયણા મપર વા-લુયાઓ ચડ પંક મ્દગઓ ॥૪૦૬॥

અર્થ—(નરયતિરિયાગયા) કે० નરક અને તિર્યંચ ગતિ
 નીકલીને મનુષ્યગતિ પામેલા (દસ) કે० દસ જીવો ઉત્કૃષ્ટ
 એક સમયે મોક્ષે જાય, (નરદેવ) કે० મનુષ્ય મરીને ફરી મનુ
 થયેલા અથવા દેવગતિથી ચલીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (વૈ
 અદ્વમય) કે० વીસ અને એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય. અથ
 મનુષ્ય મરીને મનુષ્ય થયેલા વીસ, અને દેવગતિથી ચલીને મનુ
 થયેલા એક સો આઠ જીવો મોક્ષે જાય છે. ચલી (રચના સર્વ
 વાલ્કયાઓ) કે० રત્નમયા શર્કરામયા અને વાલ્કુકામયા ૬
 નરકથી નીકલીને મનુષ્ય થયેલા જીવો ઉત્કૃષ્ટથી એક સમયે (દસ)
 કે० દશ મોક્ષે જાય, તથા (પંકભૂદગઓ) કે० પંકમમા પૃથ્વ
 કાય અને અપ્કાયથી નીકલીને મનુષ્ય થયેલા જીવો (ચંડ) કે
 ચાર મોક્ષે જાય છે. ॥ ૪૦૬ ॥

છઞ્ઞ વગસ્સઙ્ગ દસ તિરિ,તિરિત્થિ દસ મણુય વીસ નારીઓ

અમુરાઙ્ગ વંતરા દસ, પળ તદ્દેવી ડ પત્તેયં ॥ ૪૦૭ ॥

જોઙ્ગ દસ દેવિ વીસં, ત્રિમાણિયદ્ધસય વીસ દેવીઓ

અર્થ—(વગસ્સઙ્ગ) કે० વનસ્પતિકામયથી મનુષ્ય થયે
 (છઞ્ઞ) કે० છ, (તિરિ) કે० પચ્ચેદ્રિય તિર્યંચથી મનુષ્ય થયે
 (દસ) કે० દશ, (તિરિત્થિ) કે० તિર્યંચની સ્ત્રીથી મનુષ્ય ગતિ
 પામેલા જીવો પણ દશ મોક્ષે જાય. (મણુય દસ) કે० મનુષ્ય
 ગતિથી ફરી મનુષ્ય થયેલા દસ કે० દશ અને (નારીઓ) કે
 મનુષ્યની સ્ત્રીથી ફરી મનુષ્ય ગતિ પામેલા (વીસ) કે० વીસ
 જીવો મોક્ષે જાય છે. ચલી (અમુરાઙ્ગ) કે० અમુરાદિ દશનિકાય
 અને (વંતરા) કે० ધ્યંનરની સર્વ જાતિથી મનુષ્ય થયેલા જીવો
 (દસ) કે० દશ મોક્ષે જાય, તેમજ (તદ્દેવીઙ્ગ) કે० અમુરાદિ

દશ નિકાપની અને વ્યંતરદેવોનો દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા (પતેય) કે० દ્વેક (પણ) કે० પાંચ પાંચ મોસે જાય. ॥ ૪૦૭ ॥ (જોઈ) કે० ય્યોતપી દેવોથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (દસ) કે० દશ માસે જાય, અને (દેવિ) કે० ય્યોતપિની દેવીઓથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० બીસ મોસે જાય. રત્ની (વેમાણિયટ્ટમય) કે० વૈમાનિક દેવપત્ની મનુષ્ય થયેલા જીવો એકસો આઠ તથા (દેવી-ઓ) કે० વૈમાનિક દેવીથી મનુષ્ય થયેલા જીવો (વીસ) કે० થીસ મોસે જાય ॥

સ્વેદેદાશ્ચી સિદ્ધિ કહે છે, તથા મિદ્ધિગનિનો વપ્પાન વિરહાકાલ કહે છે.

તહ પુન્વેર્હિતો, પુરિમો હોઝળ અટ્ટમયં ॥ ૪૦૮ ॥

સેસટ્ટમંગણુ, દસ દસ સિઝ્ઝંતિ સમણં ॥

વિરહો છપાસ ગુરુઓ,લહુ સમઓ ચવળમિહ નતિયા ॥૪૦૯॥

અર્થ—(તહ) કે० તથા (પુન્વેર્હિતો) કે० પુરુષથી કરી (પુરિમો) કે० પુરુષ (હોઝળ) કે० થયા હોય તો એક સમયે ઝળટ્ટથી (અટ્ટમયં) કે० એક સો આઠ જીવો મોસે જાય. તાત્પર્ય એ છે જે-પુરુષદેવવાળો દેવ મનુષ્ય અથવા નિર્યેષથી નીક-સેસો કોઈ જીવ પુરુષ થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ નપુંસક પણ થાય. એવીજ રીતે સ્ત્રી દેવવાળી દેવી વિગેરેથી નીકસેસો કોઈ જીવ સ્ત્રી થાય કોઈ પુરુષ થાય અને કોઈ નપુંસક પણ થાય. એમજ નપુંસક દેવવાળા નારકી વિગેરેથી નીકસેસો કોઈ જીવ નપુંસક થાય કોઈ સ્ત્રી થાય અને કોઈ પુરુષ પણ થાય. એમ એ જર માંગા-માંથી વહેલા માર્ગાચાર્યા ઇત્થે પુરુષ દેવથી પુરુષદેવ થયેલા મનુષ્યો

एक समये एक मो आठ मोसे जाय. ॥ ४०८ ॥ अने (मेमट्ट-
 भंगएमु) के० वाकीना आठ भांगामां नो (मेमएणे) के० एक
 समयमां (दम दम मिज्झंति) के० दम दम जीवो मोसे पासे छे.
 हवे पाछ्या वे पदे करीने मिद्ध गतिनो उपरांत विरहकाल कहें छे.
 मोक्ष जवानो (गुरुओ) के० उच्छ्रो (विरहो) के० विरहकाल
 (छमास) के० छमादिनानो जाणवो. अने (मट्ट) के० जरन्य
 विरहकाल (समयो) के० एक समयनो जाणवो, परन्तु (इह)
 के० ए मोक्षधर्मी (चरण) के० चरण (नन्धि) के० नधी यहुं.
 अर्थात् मोसे गयेछाने फरी संसारमां आवहुं नधी. ॥ ४०९ ॥

अह सग छ पंच चउ, निन्नि दुन्नि इकोय सिज्झमाणेसुं ॥
 वत्तीसाइसुसमया, निरंतरं अंतरं उवरि ॥ ४१० ॥
 वत्तीसा अडयाला, सट्ठी वावत्तरी य बोधव्वा ॥
 चुलसीई छन्नवइ, दुरहिय महुत्तरसयं च ॥ ४११ ॥

अर्थ—(वत्तीसाइसु सिज्झमाणेसुं) के० वत्तीशने आदि दशने
 मोसे जनां जीवोने (अह सग छ पंच चउ निन्नि दुन्नि इकोय)
 के० अनुक्रमे आठ सात छ पांच चार व्रण वे अने एक (समय)
 के० समय (निरंतरं) के० अंतरा बिना मोसे जाय. एयां (उवरि)
 के० उपर (अंतरं) के० अंतरपडे. भावार्थ ए छे के—एक समय
 एक वेधी आरंभी वत्तीश सुधी मोसे जाय तो आठ समय मुधी
 मोसे जाय, पछी अंतर पडे. ॥ ४१० ॥ ते वत्तीश विगेरेनी मंख्या
 कहें छे. (वत्तीमा) के० वत्तीश, (अडयाला) के० अहतालीश,
 (सट्ठी) के० साठ, (वावत्तरी) के० बहोनेर, (चुलसी] के०
 चौराशी, (छन्नवइ) के० छन्नु, (दुरहिय) के० एक मो वे अने

(અદુત્તરમયં ચ) કે૦ એક સો આઠ. એમ અનુક્રમે જાણવા. મા-
 થાર્ય એ છે કે-એકથી આરંભી ત્રીસ ત્રીસ મુધી સમયે સમયે મોક્ષે
 જાય તો આઠ સમય મુધી જાય. પછી એકાદિ સમયનું અંતર
 પહે. તેથીગથી આરંભી અઠનાલીસ મુધી સમયે સમયે મોક્ષે
 જાય તો સાત સમય મુધી જાય. પછી અંતર પહે. ઓગણપચા
 સથી આરંભી માઠ મુધી સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો ૮ સમય
 મુધી જાય, પછી અંતર પહે. એકસઠથી આરંભી પહોંતર મુધી
 સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો પાંચ સમય મુધી જાય, પછી અંતર
 પહે. તહુંતેરથી આરંભી ચોરાસી મુધી સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો
 ચાર સમય મુધી પછી અંતર પંચાસીથી આરંભી છન્નુ મુધી
 સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો ત્રણ સમય મુધી, પછી અંતર પહે. સત્તા-
 શુધી આરંભી એક સો ચે મુધી સમયે સમયે મોક્ષે જાય તો ચે સમય
 મુધી, અને એક સો ત્રણથી આરંભી એક સો આઠ મુધી મોક્ષે
 જાય તો એકજ સમયે મોક્ષે જાય. થીએ સમયે અંતર પહે. ॥૪૧૧॥

હવે મિદ્ધક્ષેત્રનું સ્વરૂપ કહે છે.

પળ્યાલ લક્ષ્મ જોયળ-વિક્ષંભા સિદ્ધિસિલ ફલિ-
 હરિમલા ॥

તદુવરિગજોયળંતે, લોગંતો તત્થ મિદ્ધિર્ઠિ ॥ ૪૧૨ ॥

અર્થ—તર્વાર્થસિદ્ધિ વિપાનથ ચાર યોજન ઉપર (પળ્યાલ-
 જાલ જોયળવિરમ્ભા) કે૦ પીસ્તાલીસ મ્યાલ યોજન વિસ્તારવાળો
 થને (ફલિહરિમલા) કે૦ સ્પટિકરત્ન મમાન નિર્મલ (મિદ્ધિ મિલ)
 કે૦ મિદ્ધીયો છે. (તદુવરિગજોયળંતે) કે૦ને મિદ્ધીયોનાના ઉપર
 એક યોજનને અંતે (લોગંતો) કે૦ લોગંતો છે. (તત્થ) કે૦ ત્થો
 (મિદ્ધિર્ઠિ) કે૦ મિદ્ધનો નિવાસ છે. ॥ ૪૧૨ ॥

વહુમજ્જદેમમાણ, અદ્દેવ જોયણાં વાહુલં ॥

ચરમંતે સુદનણુદ, અંગુલસંભીજ્જદ માગં ॥ ૪૧૩ ॥

અર્થ—તે સિદ્ધશીલા (વહુમજ્જદેમમાણ) કે० મધ્યમાગને વિષે (અદ્દેવ જોયણાં) કે० આઠ યોજન (વાહુલં) કે० જાડી છે. અને (ચરમંતે) કે० હેડે (સુદનણુદ) કે० અગ્નિશાનની થનાં (અંગુલસંભીજ્જદમાગં) કે० અંગુલના સંખ્યાનામે માગે અર્થાત્ માલોની પાંચ સમાન પાનત્રી છે. ॥ ૪૧૩ ॥

અંજણ મુવણ્ણવણ્ણા, સા પુદ્ધવી નિમ્મલા મહાવેગં ॥

ઉત્તાણછત્તસંઘાણ—સંઘિય મણિયા જિણવરેહિં ॥ ૪૧૪ ॥

અર્થ—(અંજણમુવણ્ણવણ્ણા) કે० સ્વેતાંજન સમાન મુવર્ણ-વાલી (સા પુદ્ધવી) કે० તે સિદ્ધશીલા (મહાવેગં) કે० સ્વામા-વિક રીતે (નિમ્મલા) કે० નિર્મલ છે. વળી તે સિદ્ધશીલા (ઉત્તાણછત્તસંઘાણસંઘિય) કે० હંચા ઉપાદેશના છત્રના સરસા સંસ્થાને રહેલી (જિણવરેહિં) કે० જિનેશ્વરોષ (મણિયા) કે० કહી છે. ॥ ૪૧૪ ॥

ઈસીપ્પમારાણ, ઉવરિ સ્વલુ જોયણંમિ જો કોસો ॥

કોસસ્સ ય છન્માણ, સિદ્ધાણોગાહણા મણિયા ॥ ૪૧૫ ॥

અર્થ—(ઈસીપ્પમારાણ) કે० એ કપ્પિયાગ્રમાર નામની સિદ્ધશીલાના (ઉવરિ) કે० ઉપરના (જોયણંમિ) કે० એક યોજનના ઉપરનો (જો કોસો) કે० જે એક ગાઉ છે. (કોસસ્સ છન્માણ) કે० તે ગાઉના ઉપરના છટ્ટા ભાગમાં (સિદ્ધાણોગાહણા) કે० સિદ્ધ જીવોની અવગાહના (મણિયા) કે० કહી છે. ॥ ૪૧૫ ॥

तिन्नीसया तिन्नीसा, यगुहतिभागोय कोमछभागो ॥
 एसा खलु सिद्धाणं, मज्झिम ओगाहणा भणिपा ॥४१६॥

अर्थ—(कोसछभागा) के० उपरनो एक गाउनो छट्टो
 भाग ते (तिन्नीसया तिन्नीसा) के० ऋण सो तेन्नीस धनुष्य अने
 उपर (यगुहतिभागो) एक धनुष्यनो त्रीन्नी भाग (एसा)
 के० एट्ठुं प्रमाण क्षेत्र (खलु) के० निम्न (सिद्धाणं) के०
 सिद्धोनी (मज्झिम ओगाहणा) के० मध्यम अवगाहना (भणिपा)
 के० कही छे. ॥ ४१६ ॥

एगा होई रयणी, अट्ठेवय अंगुलाइं साहिया ॥
 एसा खलु सिद्धाणं, जहम ओगाहणा भणिपा ॥४१७॥

अर्थ—(एगा रयणी) के० एक हाथ अने (अट्ठेवय अंगु-
 लाइं साहिया) के० उपर आठ आंगुल अधिक. (एसा) के०
 एट्ठुं (सिद्धाणं) के० सिद्धोनी (जहम ओगाहणा) के० ज-
 पन्थ अवगाहना (खलु) के० निम्न (भणिपा होई) के० कही छे. ॥४१७॥

सिद्धना आठ गुणो कहे छे.

सम्मत्त नाण दंसण, विरियं सुहुम तद्देव अवगाहणा ॥
 अगुरु अब्बावाहं, अट्ठगुगा हुंति सिद्धाणं ॥ ४१८ ॥

अर्थ—(सम्मत्त) के० सम्यक्त्व, (नाण) के० ज्ञान, (दं-
 सणं) के० टट्टन, विरियं के० वीर्य, (सुहुम) के० मृत्मान्त्र, (तद्देव)
 के० तेमन्त्र (अवगाहणा) के० अवगाहना, (अगुरु) के० अल-
 पगुरु, (अब्बावाहं) के० अब्बावापणं. ए (अट्ठ गुणा) के०

વહુમજ્જદેસમાણ, અદ્દેવ જોયણાં વાહુલં ॥

ચરમંતે સુદત્તણુદ, અંગુલસંસ્વીજ્જદ ભાગં ॥ ૪૧૩ ॥

અર્થ—તે સિદ્ધશીલા (વહુમજ્જદેસમાણ) કે० મધ્યમાને વિષે (અદ્દેવ જોયણાં) કે० આદ્ર યોજન (વાહુલં) કે० જાદી છે. અને (ચરમંતે) કે० છેડે (સુદત્તણુદ) કે० અતિપાતલી થતાં (અંગુલસંસ્વીજ્જદભાગં) કે० અંગુલના સંખ્યાનામે ભાગે અર્થાત્ માલોની પાંચ સમાન પાતલી છે. ॥ ૪૧૩ ॥

અંજણ મુવણ્ણવણ્ણા, સા પુદ્ધવી નિમ્મલા સહાવેગં ॥

ઉત્તાણછત્તસંઘાણ-સંઙિય મણિયા જિણવરેહિં ॥ ૪૧૪ ॥

અર્થ—(અંજણમુવણ્ણવણ્ણા) કે० સ્વેતાંજન સમાન મુવર્ણ-વાલી (સા પુદ્ધવી) કે० તે સિદ્ધશીલા (સહાવેગં) કે० સ્વાભા-વિક રીતે (નિમ્મલા) કે० નિર્મલ છે. વલી તે સિદ્ધશીલા (ઉત્તાણછત્તસંઘાણસંઙિય) કે० ઝંઘા ઝંઘાદેલા છત્રના સરલા સંસ્થાને રહેલી (જિણવરેહિં) કે० જિનેશ્વરોષ્ (મણિયા) કે० કહી છે. ॥ ૪૧૪ ॥

ઈસીપન્મારાણ, ઉવરિં સલુ જોયણંમિ જો કોમો ॥

કોસસ્સ ય છન્માણ, સિદ્ધાણોગાહણા મણિયા ॥ ૪૧૫ ॥

અર્થ—(ઈસીપન્મારાણ) કે० એ રૂપત્વનામાર નામની સિદ્ધશીલાના (ઉવરિં) કે० ઉપરના (જોયણંમિ) કે० એક યોજનના ઉપરનો (જો કોમો) કે० જે એક ગાડ છે. (કોસસ્સ છન્માણ) કે० તે ગાડના ઉપરના છદ્દા ભાગમાં (સિદ્ધાણોગાહણા) કે० સિદ્ધ જીવોની અવગાહના (મણિયા) કે० કહી છે. ॥ ૪૧૫ ॥

તિત્રીસયા તિત્રીમા, ઘગુહનિમાગોય કોમલ્લમાગો ॥
 એમા સ્વલુ મિદ્ધાણં, મઝ્ઝિમ્મ ઓગાદગા મળિયા ॥૪૧૬॥

અર્થ—(કોમલ્લમાગો) કે.૦ ટપ્પનો છક ગાડનો છટાં
 માગ તે (તિત્રીસયા તિત્રીમા) કે.૦ પ્રજા માં મેધોન ધનુષ્ય અને
 ટપ્પ (ધનુનિમાગો) એક ધનુષ્યનો શ્રીજો માગ એમા
 કે.૦ છટાંનું પ્રમાણ રોષ (સ્વલુ) કે.૦ નિધે (મિદ્ધાણ) કે.૦
 મિદ્ધોની (મઝ્ઝિમ્મ ઓગાદગા) કે.૦ મધ્યમ અવગાદના મળિયા
 કે.૦ કરી છે. ॥ ૪૧૬ ॥

એમા હોઈ રયણી, અદ્ધેવય અંગુલ્લાં માદિયા ॥
 એમા સ્વલુ મિદ્ધાણં, જહમ ઓગાદગા મળિયા ॥૪૧૭॥

અર્થ—(એમા રયણી) કે.૦ એક હોય અને (અદ્ધેવય અંગુ-
 લ્લાં માદિયા) કે.૦ ટપ્પ આઠ આંગુલ અધિક. (એમા) કે.૦
 છટાંની (મિદ્ધાણ) કે.૦ મિદ્ધોની (જહમ ઓગાદગા) કે.૦ જ
 મધ્ય અવગાદના (સ્વલુ) કે.૦ નિધે (મળિયા હોઈ) કે.૦ કરી છે. ॥ ૪૧૭ ॥

મિદ્ધના આઠ ગુણો કરે છે.

સમ્મત નાણ દેમણ, ચિરિયં મુદ્ધમ તદેવ અવગાદના ॥
 અગુર અગ્ગાવાદં, અદ્ધગુગા હંવિ મિદ્ધાણં ॥ ૪૧૮ ॥

અર્થ—(સમ્મત) કે.૦ સમ્પત્તિ, (નાણ) કે.૦ દાન, (દે-
 મણ) કે.૦ દર્શન, ચિરિયં કે.૦ શીર્ષ, (મુદ્ધમ) કે.૦ મુદ્ધ, (તદેવ)
 કે.૦ તેમજ (અવગાદના) કે.૦ અવગાદના, (અગુર) કે.૦ અગ-
 વુર, (અગ્ગાવાદં) કે.૦ અગ્ગાવાદનું, (અદ્ધગુગા) કે.૦

સળાય સુદ્ધ વાલુય, મળોસિલા સકરા ય સ્વરપુદ્ધી ॥

ઇમ ચાર ચડદ સોલસ, ઢારસ વાવીમ સમ સહસ્તા ॥૪૨૦॥

અર્થ—(સળાય) કે० મારવાડ દેશની મુકુમાલ માટીની (ઇય) કે० એક હજાર ચર્પની, (સુદ્ધ) કે० મોપીચંદનાદિક મુ-
કુમાલ માટીની (ચાર) કે० ચાર હજાર ચર્પની, (વાલુય) કે०
નદી પ્રમુલ ચેલુનો (ચડદ) કે० ચડદ હજાર ચર્પની, (મળોસિલા)
કે० મનસીલની (સોલસ) કે० સોલ હજાર ચર્પની, (સકરાય)
કે० ગર્કરા દરતાલ સુરમાદિકની (અઢારસ) કે० અઢાર હજાર
ચર્પની, અને (સ્વરપુદ્ધી) કે० શીલા પાપાણ તથા ગ્ન વિગેરેની
(વાવીમ સમસહસ્તા) કે० વાવીશ હજાર ચર્પની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
જાણવી. ॥ ૪૨૦ ॥

રવે પંચેત્રિતિર્યચના જૂદા જૂદા મેદની સ્થિતિ કહે છે.

ગન્ધ ભુય જલયરોમય, ગન્ધોરગ પુષ્કોટિ ઉક્તોસા ॥

ગન્ધચડ્ડપ્પય પક્ષિત્વમુ, તિપલિય પલિયા અમંત્વમો ॥૪૨૧॥

અર્થ—(ગન્ધ) કે० ગર્ભજ એવા (ભુય) કે० ધ્રુવપર્વતપર
નોલીયા વિગેરે તથા (જલયરોમય) કે० ગર્ભજ અને સમૂર્તિમ
એવા જલધર, વમ્બી (ગન્ધોરગ) કે० ગર્ભજ ઉરવરિતર્પ. એ મહેની
(ઉક્તોસા) કે० ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય સ્થિતિ (પુષ્કોટિ) કે० એક
ધ્રુવ કોટી ચર્પની જાણવી. તથા (ગન્ધ ચડ્ડપ્પય) કે० ગર્ભજ-
ચડ્ડપ્પદ તે ગાય મેમ વિગેરેની (તિપલિય) કે० વ્રજ પલ્લોપમની,
અને (પક્ષિત્વમુ) કે० મોર મારસ વિગેરે પક્ષિની (પલિયા અમં-
ત્વમો) કે० પલ્લોપમના અમંત્વપાત્રના ભાગની આયુષ્ય સ્થિતિ
જાણવી. ॥ ૪૨૧ ॥

હવે એક પૂર્વનું પ્રમાણ કહે છે.

પુવ્વસ્સ ઉ પરિમાણં, સય્યરિ સ્વલુ વાસ કોઢિલક્ષ્ણાઓ ॥
છપ્પત્તં ચ સહસ્સા, વોધવ્વા વાસકોડીણં ॥ ૪૨૨ ॥

અર્થ—ચોરાસી લાખ વર્ષનું એક પૂર્વાંગ ધાય અને તે પૂર્વા-
ગને થીજા પૂર્વાંગ સાથે ગુણાકાર કરીયે ત્યારે (પુવ્વસ્સ) કે० એક
પૂર્વનું (પરિમાણં) કે० પ્રમાણ (વોધવા) કે० જાણવું. તે એક પૂર્વમાં
કેટલા વર્ષ ધાય ? તો કહે છે કે—(સય્યરિવાસ કોઢિલક્ષ્ણાઓ)
કે० સીત્તેર લાખ કોટ વર્ષ અને (છપ્પત્તં સહસ્સા વાસકોડીણં)
કે० છપ્પત્ત હજાર કોટ વર્ષ (૭૦૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) એટલી
સંખ્યાના વર્ષે એક પૂર્વ પ્રમાણ ધાય. ॥ ૪૨૨ ॥

હવે સંમૂર્ચ્છિય પંચેદિય ધમ્મવર રિગેરેની ઉત્કૃષ્ટ આયુઃસ્થિતિ
કહે છે.

સમુચ્છિપર્ણિદિ થલસ્યવર, રગભુયગાણ જિદ્ધ દ્વિદ્ધ કમ્મો ॥
વામ સહસ્સા ચુલ્મી, વિમત્તરિ તિપ્પગ ચાયાલા ॥ ૪૨૩ ॥

અર્થ—(સમુચ્છિ) કે० સંમૂર્ચ્છિય વ્વા (પર્ણિદિય સપ-
રરગભુયગાણ) કે० પંચેદિ ધમ્મવર તે ગાય ધેમ, રિગેરે, રોવા તે
ચળ્યા ચક્રના રિગેરે, રગ્ગરિર્મા તે અજગર રિગેરે, અને હુતારિ
માં તે નાંભીયા રિગેરે. તે સર્વ જીવોનો (કમ્મો) કે० મનુષ્યો
કર્મને (જિદ્ધ દ્વિદ્ધ) કે० ઉત્કૃષ્ટ આયુઃસ્થિતિ (વામસહસ્સા
ચુલ્મી) કે० ચાંગત્રી હજાર વર્ષ, (વિમત્તરિ) કે० ચરંત્રી હજાર
વર્ષ, (તિપ્પગ) કે० ચેતન હજાર વર્ષ અને (ચાયાલા) કે० જે
નાર્ચાન હજાર વર્ષનો, એટલે સંમૂર્ચ્છિય પંચેદિય ગાય રિગેરેની

ચોરાની દત્તાર ચર્ચની, સંમૂર્ણિય પાલીની વહોતેર દત્તાર ચર્ચની,
સંમૂર્ણિય ચિંતેન ગ્રેષ્ઠ દત્તાર ચર્ચની, અને સંમૂર્ણિય
નોમોયા ચિંતેરની વેંતાલી દત્તાર ચર્ચની ઉત્કૃષ્ટી આયુ સ્થિતિ
રોય છે. ॥ ૪૨૩ ॥

રૂપે એ જીવોનો કાષ્ઠિયનિ કહે છે.

एसा पुदवार्णं, भवद्वि मंपयं तु कायडिई ॥

चउएगिदिस्सु णेया, उमप्पिणीओ अमंखिज्जा ॥ ४२४ ॥

અર્થ—(પુદવર્ણ) કે० પૃથ્વીકાયાદિક જીવોની (એસા)

કે० એ પૂર્વ કહેલી આયુષ્યરૂપ (ભવદ્વિ) કે० ભવમ્થિનિ કહી.
(તુ) કે० બલી ઇજ જીવોની (મંપયં) કે० દરણાં (કાયડિઈ)
કે० કરી કરી મરણ પામી તેજકાયામાં, ડગરે તે કાયસ્થિતિ કહે
છે. (ચઉ એગિદિસ્સુ) કે० વનસ્થિતિ વિના શાકોના પૃથ્વીકાયાદિ
ચારેકેન્દ્રિયજીવોની ઉત્કૃષ્ટી કાષ્ઠિયનિ (અમંસ્થિજ્ઞા ઉમપ્પિણીઓ)
કે० અમરુપાતા ઉમર્ણિની અમર્ણિની કામની (ણેયા) કે०
જાણવી. ॥ દશ કોદા કોદી માગરોપમે એક ઉમર્ણિની અને દશ
કોદા કોદી માગરોપમે એક અમર્ણિની થાય છે. એ કાષ્ઠિયન
મરણ તથા પ્રવરણની અરેજાઓ જાણવું. એ કાલ મયાજયી કાષ્ઠિ-
યનિ કરી, શેઠથી તો જેટલા ચઉદરાજના આકાશ મદેશ છે
તેટલી મેંસયાદ અસંખ્યાતા લોક કરીને તે લોકના એક એક
મદેશે સમય સમય કાઢતાં અમરુપાતા ઉમર્ણિની અને અમર્ણિની
થાય છે. ॥ ૪૨૪ ॥

ता उ वणंमि अणंता, मंखिज्जा वाममहस्स विगलेसु ॥

पंचिदितिरितरेसु. मत्तद्ध भवा उ उक्कोमा ॥ ४२५ ॥

હવે એક પૂર્વનું મમાળ કહે છે.

પુલ્લસ્સ ઉ પરિમાણં, મય્યરિ સ્વલુ વાસ કોડિલક્કસાઓ ॥
છપ્પન્નં ચ સહસ્સા, ચોધન્વા વાસકોડીણં ॥ ૪૨૨ ॥

અર્થ—ચોરાસી લાખ વર્ષનું એક પુર્વાંગ થાય અને તે પૂર્વા-
ંગને થીજા પુર્વાંગ સાથે ગુણાકાર કરીએ ત્યારે (પુલ્લસ્સ) કેં० એક
પૂર્વનું (પરિમાણં) કેં० મમાળ (ચોધવા) કેં० જાણવું. તે એક પૂર્વમાં
કેટલા વર્ષ થાય ? તો કહે છે કે—(મય્યરિવાસ કોડિલક્કસાઓ)
કેં० મીતરે લાખ કોટ વર્ષ અને (છપ્પન્નં સહસ્સા વાસકોડીણં)
કેં० છપ્પન્ન હજાર કોટ વર્ષ (૭૦૮૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) એટલો
સંખ્યાના વર્ષે એક પૂર્વ મમાળ થાય. ॥ ૪૨૨ ॥

હવે સંમૂલ્લિઘ્મ વંવેદિય ધનચર તિગેરેનો ડન્કટ્ટ ખાપુસ્સિયિ
કહે છે.

સમુલ્લિપ્પિણિદિ થલસયર, ડરગમુયગાણ જિદ્ધ દ્વિદ્ધિ કમમ્મો ॥
વામ સહસ્સા ચુલ્લમી, વિમત્તરિ તિપ્પગ ત્રાયાલા ॥ ૪૨૩ ॥

અર્થ—(સમુલ્લિ) કેં० સંમૂલ્લિઘ્મ વ્વા (વર્ણિદિયન સય-
રડરગમુયગાણ) કેં० વંવેદિ ધનચર તે ગાય ધેમ, તિગેરે, મેચર તે
ચળા ચક્કણ તિગેરે, ડરગમુય તે અજગર તિગેરે, અને ધુતારિ
માં તે નોનોયા તિગેરે. તે મર્વ ત્રીસોનો (કમમ્મો) કેં० મનુષ્યે
કર્મને (જિદ્ધ દ્વિદ્ધિ) કેં० ડન્કટ્ટિ ખાપુસ્સિયિ (વામસહસ્સા
ચુલ્લમી) કેં० ચાંગત્રી હજાર વર્ષ, (વિમત્તરિ) કેં० ચાંગત્રી હજાર
વર્ષ, (તિપ્પગ) કેં० ત્રેણ હજાર વર્ષ અને (ત્રાયાલા) કેં० ત્રે
ત્રાયાણ હજાર વર્ષનો, એટલે સંમૂલ્લિઘ્મ વંવેદિય ગાય તિગેરેનો

હવે એક પૂર્વનું પ્રમાણ કહે છે.

પુલ્લસ્સ ૩ પરિમાણં, મગ્ગરિ સલ્લ વાસ કોડિલક્ષ્ણાઓ ॥
છપ્પન્નં ચ સહસ્સા, વોધન્ના વાસકોડીણં ॥ ૪૨૨ ॥

અર્થ—ચોરામી લાસ્ર વર્ષનું એક પૂર્વાંગ યાય અને તે પૂર્વા-
ગને થીજા પૂર્વાંગ સાથે ગુણાકાર કરીયે ત્યારે (પુલ્લસ્સ) કે० એક
પૂર્વનું (પરિમાણં) કે० પ્રમાણ (વોધન્ના) કે० જાણવું. તે એક પૂર્વનાં
કેટલા વર્ષ યાય ? તો કહે છે કે—(મગ્ગરિવાસ કોડિલક્ષ્ણાઓ)
કે० સીત્તેર લાસ્ર ક્રોડ વર્ષ અને (છપ્પન્નં સહસ્સા વાસકોડીણં)
કે० છપ્પન્ન હજાર ક્રોડ વર્ષ (૭૦૬૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) પડતી
મંડ્યાના વર્ષે એક પૂર્વ પ્રમાણ યાય. ॥ ૪૨૨ ॥

હવે સંમૂલ્લિખ પંચેદિય થલ્લવર વિગેરેની ઉચ્છ્રિત પ્રાપ્તિ
કહે છે.

સમુલ્લિપ્પિદિ થલ્લવર, રગમુયગાણ જિટ્ઠ દ્વિ કમમો ॥
વાસ સહસ્સા ચુલ્મી, વિમત્તરિ તિપ્પગ વાયાલા ॥ ૪૨૩ ॥

અર્થ—(સમુલ્લિ) કે० સંમૂલ્લિખ પદ્ધતિ (પંચેદિયલ સવ-
ર રગમુયગાણ) કે० પંચેદિ થલ્લવર તે ગાય મેમ, વિગેરે, સેવર તે
શગ્ગા ચઠ્ઠા વિગેરે, ટગ્ગરિમા તે અજમર વિગેરે, અને મુજારિ
મને તે નોલીયા વિગેરે. તે મર્વ જીવોનો (કમમો) કે० અનુકરણ
કરીને (જિટ્ઠ દ્વિ) કે० ઉચ્છ્રિત પ્રાપ્તિ મિથિ (વાસસહસ્સા
ચુલ્મી) કે० ચોરામી હજાર વર્ષ, (વિમત્તરિ) કે० વર્ધેર હજાર
વર્ષ, (તિપ્પગ) કે० શેષન હજાર વર્ષ અને (વાયાલા) કે० તે
નાલોગ હજાર વર્ષનો, પડતે સંમૂલ્લિખ પંચેદિય ગાય વિગેરેની



હવે એક પૂર્વનું મમાણ કહે છે.

પુબ્વસ્સ ડ પરિમાણં, સય્યરિ સ્વલુ વાસ કોઢિલસ્સાઓ
છપ્પન્નં ચ સહસ્સા, ચોઘવ્વા વાસકોડીણં ॥ ૪૨૨ ॥

અર્થ—ચોરાસી લાલ્લ વર્ષનું એક પૂર્વાંગ થાય અને તે પૂર્વાંગને ઘીના પૂર્વાંગ સાથે ગુણાકાર કરીએ ત્યારે (પુબ્વસ્સ) કે.૦ પૂર્વનું (પરિમાણં) કે.૦ મમાણ (ચોઘવા) કે.૦ જાણવું. તે એક પૂર્વાંગ કેટલા વર્ષ થાય ? તો કહે છે કે—(સય્યરિવાસ કોઢિલસ્સાઓ) કે.૦ મીતર લાલ્લ ક્રોડ વર્ષ અને (છપ્પન્નં સહસ્સા વાસકોડીણં) કે.૦ છપ્પન્ન હજાર ક્રોડ વર્ષ (૭૦૨૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) એટલે મંગ્યાના વર્ષે એક પૂર્વ મમાણ થાય. ॥ ૪૨૨ ॥

હવે સંમૂર્ચ્છિય પંચેન્દ્રિય ધલ્લચર વિગેરેની ઉલ્લુપ્ત આપૂર્ણાસ્થિ કહે છે.

સમુચ્છિપર્ણિદિ થલ્લચર, ડરગમ્મયગાણ જિહ્વ દ્વિદ કમ્મ
વામ સહસ્સા ચુલ્લમી, વિમત્તરિ તિપ્પગ ચાયાલ્લ ॥ ૪૨૩ ॥

અર્થ—(સમુચ્છિ) કે.૦ સંમૂર્ચ્છિય એવા (પર્ણિદિપ્પલ્લ સ્થિ) કે.૦ ડરગમ્મયગાણ) કે.૦ પંચેન્દ્રિ ધલ્લચર તે માથ મેમ, ગિગેરે, તેજા ચગાળા ચકાળા ગિગેરે, ડગ્ગરિમ્મ તે મજગર ગિગેરે, અને હુતા મર્મ તે નોળીયા ગિગેરે. તે મર્મ જીગોનો (કમ્મમો) કે.૦ મનુષ્ય જગેને (જિહ્વ દ્વિદ) કે.૦ ડ દ્વિદ આપૂર્ણાસ્થિ (વાગગામ્મ ચુલ્લમી) કે.૦ ચોગાલી હજાર વર્ષ, (વિમત્તરિ) કે.૦ ચોગીર હજાર વર્ષ, (તિપ્પગ) કે.૦ ત્રેગન હજાર વર્ષ અને (ચાયાલ્લ) કે.૦ ચોગાલી હજાર વર્ષનો, એટલે સંમૂર્ચ્છિય પંચેન્દ્રિય માથ ગિગેરે

(નો) કે૦ તેથી અમંસ્થાનગણુ (ચાયર વાડ) કે૦ ચાદર વાડ-
 કાયનું હોય, તેથી અમંસ્થાનગણુ (અગગી) કે૦ ચાદર અન્નિ-
 કાયનું ગરીર જાળવું, તેથી અમંસ્થાનગણુ ચાદર (આડ) કે૦
 ચાદર અન્નકાયનું ગરીર જાળવું, તેથી અમંસ્થાનગણુ (પુલ્લી) કે૦
 ચાદર વૃષ્ણોકાયનું ગરીર જાળવું, અને તેથી અમંસ્થાનગણુ
 (નિગોય) કે૦ ચાદર નિગોડનું ગરીર જાળવું. એમ એ દસે ગરીર
 એક સીતાથી અમંસ્થાનગણુ છે. નો એમ તે દરેક ગરીર આંગૂળના
 અમંસ્થાનમા માનનું જાળવું. (નુ) કે૦ ચડો (પંચેયગમરી)
 કે૦ મગ્ગેક વનસ્પતિકાયનું ગરીર (અદિયં જોયગ મહમ્મ) કે૦
 એક હજાર યોજનથી અધિક હોય છે. ॥ ૪૨૯ ॥

અદિ કોઈને મંદા ધાય કે-ત્રે કહેલા મીસોનાં ગરીર કહે-
 વાંગૂલવમાગથી કયાં છે અને સમુદ્ર દર રિંગેરેનું મનાગ મવાગી-
 ગૂલથી છે. નો એક હજાર યોજનનાં હજાર દ્રશાદિકમાં પચનાવ
 રિંગેરેનું ગરીર કેવળ પટે ? મ્યાં મંગલકાર ગર કહે છે કે-

ઉમ્મેદંગુલજાયગ-મહમ્મમાણે જલ્યામગ્, યં ॥

તં વલિરાતમયમુદ્, અઓ પાં પુદવિસ્તં તુ ॥ ૪૩૦ ॥

અર્થ— (ઉમ્મેદંગુલ) કે૦ ઉમ્મેદંગુલેકાગી (જોયગમાગ-
 માગે) કે૦ એક હજાર યોજનનાં મવાગરાણી (જલામગ્) કે૦
 જલામગ્ / નેયં, કે૦ જાળવો. (મ) કે૦ તે વલિરાતમાગી)
 કે૦ એટલે તથા કમ મયુગ એક હજાર યોજનથી અધિક હોય છે.
 (અઓ પાં) કે૦ એથી અધિક હજાર જલામગ્માં પાં મોટી
 જલરો રિંગેરે (વલિસ્ત) કે૦ વૃષ્ણોકાયનાં જાળવો. ॥ ૪૩૦ ॥

જોયગમહમ્મમદિયં, વગમ્મદેદનામમુદિદં ॥

તં ચ કિલ્લ મમુદગયં, જલ્લદનાલં દાદ નમ્ ॥ ૪૩૧ ॥

અર્થ—(જોયણમહમ્મમદિયં) કે० એક હનાર યોજનથી
 ઓધિક (વણસ્મદ્દેહમાર્ગ) કે० અગ્રેક વનસ્તરિકાવનું શરીરમવાળ
 (ઉદિદ્) કે० કમું છે. (મં) કે० તે (કિલ) કે० નિશ્ચે (સમુદ્-
 ગયં) કે० સમુદ્ગાં રહેલા (જન્મરુદનાલં) કે० કમ્પન્નાલ (હરડ)
 કે० હોય છે. (નમં) કે० તે વિના યોગી વનસ્તરિનું શરીર
 નેવું ન હોય. ॥ ૪૨૧ ॥

એ વેદિયાદિક જીવોનાં વિશેષ નામગ્રાણપૂર્વક ઉન્નત્થી
 શરીરમવાળ કહે છે. ॥

ચારસ જોયગ સંસ્થો, નિકોસ ગુમ્મીય જોયણં ભમરો ॥
 મુન્નિહમ્મ ચડપ્પય ભુય ઊરગ.ગાઝ ઘગુ જોયણ પહુત્તં ૪૨૨॥

અર્થ—(સંસ્થો) કે० જાંતરિંગેરે વેન્દ્રીયજીવોનું શરીર (ચારસ
 જોયણ) કે० ચાર યોજનનું હોય છે. (ગુમ્મીય) કે० કાનલગુરુ-
 દિક તેન્દ્રિયજીવોનું શરીર (નિકોસ) કે० પ્રય ગાઝનું જાણવું.
 (ભમરો) કે० ભ્રમર વિંગેરે ચડરિન્દ્રિયજીવોનું શરીર (જોયણં)
 કે० એક યોજનનું હોય છે. વચો (મુન્નિહમ્મચડપ્પય) કે० સંમૂર્ઠિમ
 ચાર પગવાળા ગાય વિંગેરે જીવોનું (ગાઝપહુત્તં) કે० જે ગાઝો
 નવ ગાઝમુગીનું, (મુય) કે० સંમૂર્ઠિમ નોભીયાદિ ભૂજગરિમર્પનું
 (ઘણુપહુત્તં) કે० જે ઘનુપ્પથી નવઘનુપ્પ મુખીનું, અને (ઊરગ)
 કે० ડાગ્પરિમર્પનું (જોયણપહુત્તં) કે० જે યોજનથી નવયોજન
 મુખીનું ઉન્નત્થી શરીર જાણવું. ॥ ૪૨૨ ॥

ગઢમ્મચડપ્પય છગાઝ-પાહ્ ભુયગા ડ ગાઝપહુત્તં ॥
 જોયણમહસ્સમુરગા, મન્ઝા ઝમયાવિ ય મહસ્સં ॥૪૨૩॥
 પક્કિલ્લુગ ઘગુપહુત્તં, મન્ઝાગંગુલ અમંત્રભાગલ્લુ ॥

અર્થ—(ગન્ધચતુષ્પય) કે० ગર્ભજ ચતુષ્પદ દાથી યોગેનું શરીર (છિગાડયાદ) કે० છિગાડનું હોય છે. (ડ) કે० વલી (ધ્રુવંગા) કે० ગર્ભજ ધ્રુવપરિસર્પનું શરીર, (ગાડયપદ્ધત) કે० વેગાડથી નવ ગાડ મુધીનું હોય છે. (ડરગા) કે० ગર્ભજ ડરપરિ-સર્પનું શરીર (જોયણસદ્ધસં) કે० એક હજાર યોજનનું હોય છે. તથા (ડમયાવિ) કે० ગર્ભજ અને સંમૂર્ચ્છિમ (મરછા) કે० મન્સોનું શરીર (સદ્ધસં) કે० એક હજાર યોજનનું હોય છે. ॥ ૪૩૩ ॥ વલી (દુગ) કે० ગર્ભજ અને સંમૂર્ચ્છિમ એવા (પન્તિવ) કે० પક્ષીઓનું શરીરપ્રમાણ (ઘણુપદ્ધત) કે० એ ધ્રુવથી નવ ધ્રુવ મુધીનું હોય છે. અને (મલ્વાણ) કે० એકેન્દ્રિયથી આરંભી પંચેન્દ્રિનિર્યચ મુધીના સર્વે જીવોનું (લહુ) કે० જન્ય શરીર (અંગુલપ્રસંગભાગ) કે० અંગુલના અસંખ્યાંતમા ભાગનું હોય છે. ॥

દ્યે વેન્દ્રી વિગેરે જીવોનો ઉપપાત ચવન વિરહકાલ કહે છે.

વિરહો વિગલામન્નીણ, જન્મમરણેસુ અંતમૂહુ ॥૪૩૪॥

ગન્ધે મુહુત્ત વારસ, ગુરુઓ લહુ સમય મંત્ર મુસ્તુલા ॥

અર્થ—(વિગલ) કે० વેન્દ્રી તેન્દ્રી અને ચડેન્દ્રી તથા (અ-મન્નીણ) કે० સંમૂર્ચ્છિમ પંચેન્દ્રિનિર્યચ એ દરેક જીવોનો (જન્મ-મરણેસુ) કે० જન્મમરણ આથી વિરહકાલ (અંતમૂહુ) કે० એક અન્નમૂહુર્તનો (ગુરુઓ) કે० ઉત્કૃષ્ઠી જાણવો. ॥ ૪૩૪ ॥ અને (ગન્ધે) કે० ગર્ભજ પંચેન્દ્રિનિર્યચનો ઉપપાત ચવન વિરહકાલ (ગુરુઓ) કે० ઉત્કૃષ્ઠી (મુહુત્તવારસ) કે० વારમુહુર્તનો જાણવો, તથા મંત્રનો (લહુ) કે० જન્યથી વિરહકાલ (સમય) કે० એક સમયનો જાણવો. વલી એ વેન્દ્રી વિગેરે જીવોની એક સમયે ઉન્નતિ (મુસ્તુલા) કે० દેશનાની પેટે એક એ વ્રગથી મંત્રપાત્રા અમંદ્યાના મુધીની જાણવી. ॥

એ એકેન્દ્રિયને ડરમચા તથા ચલવાની મંદ્યા કહે છે.

અગુસમયમસંસ્થિજ્ઞા, ઇન્દ્રિય હુંતિ ય ચંતિ ॥૪૩૫॥

વળકાડઔ અનંતા, ઇક્ષિકાઔવિ જં નિગોયાઔ ॥

નિચમસંસ્થો ભાગો, અનંતજીવો ચયદ્ એદ્ ॥ ૪૩૬ ॥

અર્થ—(ઇન્દ્રિય) કે. એકેન્દ્રિય જીવો (અગુસમય) કે. સમય સમય પ્રત્યે (અસંસ્થિજ્ઞા) કે. અસંસ્થાના (હુંતિ) કે. ઉપજે. ય કે. અને (ચંતિ) કે. ચલે. ॥ ૪૩૫ ॥ ચલી (વળકાડઔ) કે. ચલસ્પતિકાચ જીવો પ્રતિસમયે (અનંતા) કે. અનંતા ઉપજે અને અનંતા ચલે. માર્થ એ છે કે-ચલસ્પતિકાચ-માંથી ચલસ્પતિકાચ ડરજે તો અનંતા, અને ઘાટીના પૃથ્વીયાદિ ચાર સ્થાવરમાંથી ચલસ્પતિમાં ડરજે તો અસંસ્થાના ડરજે એમ જાણવું. (જ) કે. તે કારણ માટે (ઇક્ષિકાઔવિ નિગોયાઔ) કે. એક એક એવા નિગોદમાંથી (નિચ) કે. નિરન્તર (અમંસ્થો ભાગો) કે. અસંસ્થાનાનો ભાગ જે (અનંતજીવો) કે. અનંત જીવાત્મક તે (ચયદ્) કે. ચલે છે. અને (એદ્) કે. ડરજે છે. અર્થ નિગોદ તે અનંતા જીવોનું એક સામાન્ય ઔદારિક શરીર સ્તિષ્ઠાકાર એકે પાણીના પરપોટા સુરસું તે નિગોદ જાણવું. તે નિગોદીયા અનંતા જીવો સાથે શ્વામોશ્વાસ-નદે અથવા આદાર કરે છે. તેવા અસંસ્થાના નિગોદ સમુદાયને મોત્યો કહેવાય, તેવા મોત્યા ચંદ્રરાજ લોક અસંસ્થાના છે. ॥ ૪૩૬ ॥

મોત્યા મ અસંસ્થિજ્ઞા, અસંસ્થ નિગોયઔ હવદ્ મોત્યો ॥

ઇક્ષિકંમિ નિગોદ, અનંતજીવા મુણેચ્ચા ॥ ૪૩૭ ॥

અર્થ—મંસારમાં (અસંસ્થિજ્ઞા મોત્યા) કે. અસંસ્થાના

ગોના છે. ચલો (અમલનિગોષ્ઠા) કે. અમલના નિગોષ્ઠા
 ગોનો (દર) કે. એક ગોનો થાય છે. નથા (શિક્ષિતિ નિગોષ્ઠા)
 કે. એક એક નિગોષ્ઠા નિગો (અગંત્રીના મુગેષ્ઠા) કે. અગંત્રી
 જોનો જાણના. ॥ અટિ નિગોષ્ઠા જોનાના એ એર છે. એ
 મંચરદારિયા થોના અમંચરદારિયા. તેમાં જે અનાદિ નિગોષ્ઠા
 નિકળો પૃથ્વીરૂપાદિકમાં જાય તે મંચરદારિયા કરેરાય. કરાદિ
 ને જીર કરો પાજો નિગોષ્ઠામાં જાય નો પણ મંચરદારીકર કરેરાય
 પણ જે જોનો મૂલ્ય નથા ચાદર નિગોષ્ઠાથી નિકળ્યાન નથી ને
 અમંચરદારિયા કરેરાય છે. ॥ ૪૩૭ ॥

અનિ અગંત્રી જીવા, જેહિંન પતો તમાહ પરિગામો ॥

અગંત્રી નવંતિ ય, પુગોવિ તત્તેર તત્તેર ॥ ૪૩૮ ॥

અર્થ—(અગંત્રી જીવા અનિ) કે. તેના અગંત્રીનો છે
 કે (જેહિં) કે. જે જીવો (નિગોષ્ઠામાં) કે. અગંત્રીનો
 અગંત્રીને (ન પતો) કે. પાયા નથી, ને જોનો (પુગોવિ) કે.
 નિકળીને (તત્તેર તત્તેર) કે. મ્યાને સ્થાન (અગંત્રી અગંત્રી
 ય. ॥ કે. અગંત્રી છે અને જો છે ॥ ૪૩૮ ॥

મામગી અમાનાઓ, ચદ્દામિમિ અપનાઓ ॥

મામગી ને અગંત્રી, જે મુનિમુદ્દ ન પાવંતિ ॥ ૪૩૯ ॥

અર્થ—(મામગી અમાનાઓ) કે. મામગી નિર્દેશ નથા
 અમાનાનાનાના મામગીના અમાનાઓ (ચદ્દામિમિ) કે.
 અમાનાનાનાના (અપનાઓ) કે. ન પાવંતિ (અગંત્રી ને અગંત્રી
 કે. તેના મો જોનો પણ અગંત્રી છે કે (જે) કે. જે જોનો અગંત્રી
 મુદ્દ ન પાવંતિ કે. મુનિમુદ્દ ને પાવંતિ ॥ ૪૩૯ ॥

સર્વોવિ કિસલઓ સ્વલુ, ઉગમમાણો અગંતઓ મળિઓ
મોચેવ વિવદંતો, હોઈ પરિતો અણંતો વા ॥ ૪૪૦ ॥

અર્થ—(સર્વોવિ કિસલઓ) કે० સર્વે ઇવા પણ કિસલય
જે કુંડળાં (ઉગમમાણો) કે० ઉદયપામતાં (અણંતઓ મળિઓ)
કે० અનંતકાલ કયાં છે. પરંતુ (મોચેવ વિવદંતો) કે० તેજ
કિસલય શુદ્ધિ પામતાં (પરિતો) કે० પ્રત્યેક ચનસ્પતિકાપના
કિસલય પ્રત્યેક અને (અણંતો) કે० સાધારણ ચનસ્પતિકાપના
કિસલય અનંત ચનસ્પતિકાલ (હોઈ) કે० હોય છે. ॥ ૪૪૦ ॥

જં નરણ નેરડ્યા, દુસ્કં પાવંતિ ગોયમા તિલ્વં ॥
તં પુણ નિગોયમઝ્ઝે, અગંતગુણં મુણેયલ્લં ॥ ૪૪૧ ॥

અર્થ—શ્રીવીર મધુર કાર્ય છે કે—(ગોયમા) કે० હે ગૌતમ !
(નરણ) કે० નરકને વિષે (નેરડ્યા) કે० નારકી જીવો (જં)
કે० જેવા (તિલ્વં) કે० આકરા (દુસ્કં) કે० દુઃસ્થને (પાવંતિ)
કે० પામે છે. (તં પુણ) કે० તેથી પણ (અગંતગુણં) કે० અનંત-
ગણ દુઃસ્થ (નિગોયમઝ્ઝે) કે० નિગોદનીમધ્યે (મુણેયલ્લં)
કે० જાણવું ॥ ૪૪૧ ॥

હવે જીવને કયા કર્મથી એકંદ્રિયપણુ પ્રાપ્ત થાય તે કહે છે.

જયા મોહોદઓ તિલ્લો, અન્નાણં શુ મહમ્મયં
પેલ્લં વેયળીયં તુ, તયા ઇગિંદિયત્તણં ॥ ૪૪૨ ॥

અર્થ—(જયા) કે० જ્યારે (તિલ્લો) કે० આકરો ઇસો
(મોહોદઓ) કે० ત્રિપાભિરૂપ મોહનો ઉદય હોય, (તુ)

કે० નિશ્ચે (મહાભય) કે० મહાભયકારી (અન્નાણ) કે० અન્ના
 હોય, (તુ) કે० વચ્ચી (પેઝવં) કે० અસાર એવું (વેયણીયં)
 કે० અસાતા વેદનીય કર્મ ઉદય આવ્યું હોય, (તયા) કે० ત્યારે
 જીવને (ઈર્ગિદિયત્તગં) કે० એકેન્દ્રિયપણું પ્રાપ્ત થાય છે. ॥૪૪૨॥

હવે તિર્યચની ગતિમાં કયા જીવો આવે ? તે આગતિદ્વાર કહે છે.

તિરિણ્ણુ જંતિ સંસ્વા-ઉતિરિનરા જાદુકણ્ણદેવાઓ ॥
 પજ્જતમંસ ગમ્મય, વાયર ભૂદગપરિત્તેણુ ॥ ૪૪૩ ॥
 તો મહસારંતસુરા, નિરયા પજ્જત સંસ ગમ્મેણુ ॥

અર્થ—એકેન્દ્રી વેદી તેદી ચરિંદ્રી તથા (સંસ્વાઉતિરિનરા)
 કે० મંત્રાના આયુષ્યવાળા પંચેન્દ્રી તિર્યચ અને મનુષ્ય દેવતા
 જીવો મરણ પામી (તિરિણ્ણુ) કે० એકેન્દ્રી વેદી તેદી ચરિંદ્રી
 અને પંચેન્દ્રી તિર્યચને ત્રિણે (જંતિ) કે० જાય છે. વચ્ચી ભુવનપતિ
 વ્યંતર ઝ્યોતષી અને (જાદુકણ્ણદેવાઓ) કે० મૌર્યમ તથા જ્ઞાન
 એ વે દેવલોકના દેવતાઓ મરણ પામીને (પજ્જતમંસગમ્મય) કે०
 પર્યાપ્તા મંત્રાના આયુષ્યવાળા ગર્ભજ તિર્યચમાં તથા (વાયર
 ભૂદગપરિત્તેણુ) કે० પર્યાપ્તા શાદર પૃથ્વીકાય અસ્થાય અને મલેક-
 વનસ્પતિકાયમાં જાય ॥ ૪૪૩ ॥ વચ્ચી (તો મહસારંતસુરા) કે०
 મનન્તમાર્ગી માંદીને મહામા દેવલોક ગુપ્તીના દેવતા તથા (નિરયા)
 કે० નાગકી એ જીવો મૃત્યુ પામીને (પજ્જતમંસગમ્મેણુ) કે०
 પર્યાપ્તા મંત્રાના આયુષ્યવાળા ગર્ભજ તિર્યચમાં જાય ॥ એ તિર્ય-
 ચનું આગતિદ્વાર કહ્યું.

હવે તિર્યચના મરણ પામી કયાં જાય ? તે ગતિ-
 દ્વાર કહે છે.

મંત્રપર્ણિદિય તિરિયા, મરિંડં ચડસુત્રિ ગર્હસુ જંતિ ॥૪૪૪॥

ધાવર વિગલા નિયમા, સંસ્તાડપા તિરિરેસુ ગચ્છંતિ ॥

વિગલા લભિજ્જ ચિરં, સમ્મંપિ ન તેડવાડચુયા ॥૪૪૫॥

અર્થ—(મંત્રપર્ણિદિયતિરિયા) કે. સંખ્યાના આપુપ્યશાલા પંચેદિય નિર્યચ જીવો (મરિંડં) કે. મરણ પામીને (ચડસુત્રિ ગર્હસુ) કે. ચારે ગતિમાં (જંતિ) કે. જાય છે. ॥ ૪૪૪ ॥ વળી (ધાવર) કે. એકેદ્રી જીવો અને (વિગલા) કે. વિકલેદ્રી જીવો (નિયમા) કે. નિમ્નથી (સંસ્તાડપતિરિરેસુ) કે. સંલપાના આપુપ્યશાલા નિર્યચ અને મનુષ્યને વિષે (ગચ્છંતિ) કે. જાય છે. (વિગલા) કે. વિકલેદ્રી જીવો મરણ પામી મનુષ્ય ગતિને પામે તેમ (લભિજ્જ ચિરં) કે. સર્વ સાવચરિરનિરુપ ચારિત્ર પામે, વગ મોક્ષ પામે નહીં. વળી (તેડવાડચુયા) કે. તેડકાપ અને ઘાડકાપના જીવો મરણ પામી મનુષ્ય તો ન પાવ, પરંતુ નિર્યચ ભવ પામે તો વળ (સમ્મંપિ ન) કે. સમક્ષીત પામે નહીં. ॥ ૪૪૫ ॥

હવે નિર્યચને તથા મનુષ્યને લેણ્યા વહે છે.

પુદવિ દગ પરિતવગા, વાયરપજ્જત્ત હુંતિ ચડલેસા ॥

ગચ્છયતિરિયનરાગં, છલ્લેસ્મા તિન્નિ સેસાણં ॥૪૪૬॥

અર્થ—(વાયરપજ્જત્ત) કે. વાદર અને વર્ષાતા દગ (પુદવિદગપરિતવગા) કે. પૃથ્વીકાપ અપ્કાપ અને મનુષ્ય વનસ્પતિકાપ જીવોને (ચડલેસા) કે. કૃષ્ણ જીવ કાપોત અને તેજો એ ચાર લેણ્યા (હુંતિ) કે. હોય છે. તથા (ગચ્છયતિરિયનરાગં) કે. ગર્ભજ નિર્યચ અને મનુષ્યને (છલ્લેસ્મા) કે. છનેણ્યા

હાય છે. તથા (સેમાણ) કે० ઘાકોના સર્વજીવોને (નિમ્નિ) કે
વળ લેશ્યા હાય છે. ॥

અંતમુહુત્તંમિ ગણ, અંતમુહુત્તંમિ સેસણ ચેવ ॥
લેસોહિ પરિણ્યાહિ, જીવા વચંતિ પરલોયં ॥૪૪૭॥

અર્થ—(જીવા) કે० મનુષ્ય તથા નિર્યેચ (લેસોહિ પરિ
ણ્યાહિ) કે० પરચરનો લેશ્યા આવ્યા પછી (અંતમુહુત્તંમિ ગણ
કે० એક અંતમુહુત્તંમિ ગણે ચક્રે પરણ પામે છે અને દેશના તથા ના
રકો (અંતમુહુત્તંમિ સેસણ ચેવ) કે० એક અંતમુહુત્તંમિ પોતાને
લેશ્યા ઘાકી રહી હોય ત્યારેજ (પરલોયં વચંતિ) કે० મરણ
પામે છે. ॥ ૪૪૭ ॥

તેજ વાત આગલી ગાથાથી કહે છે—

નિરિનર આગામિભવે, લેસ્સાણ અણગણ મુરારિણ્યા ॥
પુચ્ચમવ લેસ્સસેસે, અંતમુહુત્તે મરણમિતિ ॥ ૪૪૮ ॥

અર્થ—(નિરિનર) કે० નિર્યેચ તથા મનુષ્ય તે (આગામિ
ભવે) કે० આવતા મરણી (લેસ્સાણ અણગણ) કે० લેશ્યા આ
ગ્યાને અંતમુહુત્તંમિ ગણ પછી મરણ પામે છે. તથા (મુરારિણ્યા)
કે० દેશના અને નારકો તે (પુચ્ચમવ લેસ્સસેસે અંતમુહુત્તે) કે०
પોતાના પૂર્વના પટલે ચાલતા મરણી લેશ્યા એક અંતમુહુત્તંમિ ઘાકી
હોય ત્યારેજ (મરણમિતિ) કે० મરણ પામે છે. પટલે તેજો લેશ્યા
વાળા દેશના પૂર્વી અથ અને મન્યેદ્વનમ્પતિકાદયો આવ્યાને અંત
મુહુત્તંમિ ગણ ત્યાંગુરો તેવને તેજો લેશ્યા હોય છે. આ વાતથી
પૂર્વી અથ અને મન્યેદ્વનમ્પતિકાદયને ચાલ લેશ્યા કરી છે. ॥૪૪૮॥

દરે મનુષ્ય તથા ત્રિપેચને સેવ્યાની વિધિ કરે છે.

અંતમુહુત્તદ્વિદઓ, તિરિયનરાગં દ્વાંનિ લેમ્પાઓ ॥

ચરિમા નરાણ પુળ નર, વાસૂગા પુન્નકોડીવિ ॥૪૮૨॥

અર્થ—(તિરિયનરાગં) કે. પૂવોજાણાદિ નિર્વેષ તથા મનુષ્યને (લેમ્પાઓ) કે. પોતડોમાને સંપત્તી સેવ્યાઓ અંતમુહુત્તદ્વિદઓ) કે. એક અંતમુહુત્તનો વિધિવાળી (દ્વાંનિ) કે. દોષ ॥ (પુળ) કે. સ્ત્રી (નરાણ) કે. મનુષ્યને (વાસૂગા) કે. છેડી શુદ્ધસેવા (નરવામુળા પુન્નકોડીવિ) કે. મરણ વર્ષે ડગી એક પૂર્વકોડી વર્ષે મુખી રહે છે. તે એવી રીતે કે—ગર્ભજાતના નરવામુળા રહિત આઠ વર્ષમાં ચારિશ ન હોય, પાંચે વર્ષમાં જીવ નવમે વર્ષે ચારિશ લઈ કેસપ્પાન પામે અને સ્વારણી નર વર્ષે ડગી એમ એક પૂર્વકોડી વર્ષે વર્ષે જોડનાં રહે ત્રી મુખી કેસપ્પાને એક શુદ્ધ સેવાજ હોય. અને યોગા મનુષ્યને ત્રી શુદ્ધ સેવા અંતમુહુત્ત મુખીજ હોય છે. ॥ ૪૪૧ ॥

તિરિયાગવિ દ્વિદમુદં, અગિયમમેમંપે મંવદં પુન્નં ॥

અભિહિવદારભાદિયં, અગિય જીવાણ મામત્તં ॥૪૮૩॥

અર્થ—(તિરિયાગવિ) કે. એકદિવસી આરંભી વેવેંટો મુખીના મર્થ નિર્વેષની (દ્વિદમુદં) કે. વિધિવિદ્યુત્ત (અગિયમમે) કે. મર્થ આઠે દ્વાર (અગિયં) કે. કપા. (અગિય) કે. રજા (અભિહિવદારભાદિયં) કે. એ દ્વાર પૂર્વે કપા મરી તે (અગિય જીવાણ) કે. ચારે મરિના જોડોના (મામત્તં) કે. મામત્તકપદે દ્વાર (પુન્ન) કે. કરોડ. ॥ ૪૮૦ ॥

દેવા અમંસનગતિરિ—દત્તીપુંચેય ગન્ધનરતિરિયા ॥

મંવાડયા તિયેયા, નપુંમગા નાગાર્દયા ॥ ૪૮૧ ॥

અર્થ—(દેવા) કે० દેવતા તથા (અસંખ નરતિરિ) કે० અસંખ્યાતા આયુષ્યવાલા યુગલિયા મનુષ્ય અને તિર્યચ એ જીવોમાં (રૂપી પુંદ્રેય) કે० સ્ત્રીરેન્દ્ર અને પુરુષરેન્દ્ર એવા રેન્દ્ર હોય છે. બન્નો (સંસ્વાડયા) કે० સંસ્વાતા આયુષ્યવાલા (ગમ્બનરતિ-રિયા) કે० ગર્ભજ મનુષ્ય અને ગર્ભજ તિર્યચ તે જીવોમાં (નિરેયા) કે० પુરુષ સ્ત્રી તથા નપુંસક એવા ત્રણ રેન્દ્ર હોય છે. અને (નાર-ગાર્યા) કે० નારકી આદિ ઘડલે નારકી, એકંદ્રી, બેંદ્રી, ત્રેંદ્રી ચત્રેંદ્રી, સંમુસ્તિમ મનુષ્ય તથા સંમુસ્તિમ તિર્યચ એ જીવો (નપુંસગા) કે० એક નપુંસક રેન્દ્રવાલા જાણવા. ॥ ૪૫૧ ॥

હવે પૂર્વે કહેલા વિદાનાદિક જે અંગુલ્યમાળથી મળાય તે કહે છે.

આયંગુલેણ વત્થું, સરીર મુસ્સેહ અંગુલેણ તદ્દા ॥
નગપુદવિવિમાળાઈં, મિણમુ પમાણંગુલેણંતુ ॥ ૪૫૨ ॥

અર્થ—આંગુલનાં ત્રણ મેદ છે, આખ્યાંગુલ, ઉન્નેદાંગુલ અને પમાણાંગુલ. તેમાં (આયંગુલેણ) કે० આખ્યાંગુલે કરી (વત્થું) કે० શાસ્ત્ર જે ઘર ધૂરા તમાવ તિમેરે મળાય. (તદ્દા) કે० મળ્યા (ઉન્નેદ અંગુલેણ) કે० ઉન્નેદાંગુલે કરીને (સરીર) કે० દેશ તિમેરેનું શરીર મળાય. (તુ) કે० બન્ની (પમાણંગુલેણ) કે० પમાણાંગુલે કરીને (નગપુદવિવિમાળાઈં) કે०. પદ્મ, નરકદમ્પતી, અને રેન્દ્રવિદાન તિમેરે (મિણમુ) કે० મળાય છે. ॥ ૪૫૨ ॥ તે કાલે તે માળીઓ પોતાના હાથના આંગુલથી કાંઈ કરે તે આખ્યાંગુલ કહેવાય છે. અને ઉન્નેદાંગુલનું શાસ્ત્ર કહે છે.

મત્યેણ મુનિસ્મેણયિ, છિનું મિનું ચ જં સિર ન મદ્દા ॥
તં પમાણું મિટ્ટા, વયંતિ આઈં પમાણાણં ॥ ૪૫૩ ॥

અર્થ—(મુનિચલેણત્રિ) કે० અન્યન્ન મીક્ષણ પૃથા (મન્યેણ)
 કે० ગર્ધેકરીને (જ) કે० જે ચમ્તુ (કિર) કે० ત્રિધ (ત્રિધુ
 મિર્ણુ ન સક્તા) કે० હેત્રી મેત્રી ન શકાય. (મિટ્ટા) કે० મિદ
 પૃથે કેવલજ્ઞાની પુરુષો (તં) કે० તે ચમ્તુને . પમ્મા ' વર્ચસિ .
 કે० પરમાણુ કહે છે. અને તે પરમાણુ (પમાણાણં) કે० મર્મ પ્રમા-
 નોની મધ્યે (આરે) કે० આટિ પ્રમાણ છે. ॥ ૪૦૧ ॥

પરમાણુ તસરેણુ રહરેણુ, વાલઅગ્ગ લિલ્લાયા ય ॥

જૂય જવ અઢગુણો, કર્મેણ ઉસ્સેહ અંગુલ્ય ॥૪૫૨॥

અંગુલ છકાં પાઓ, મો દુગુણ વિહત્થિ મા દુગુણ હત્યો ॥

વચ્છત્થં ધણુદુસહસ્સ, કોમો તે જોયણં વચ્છમે ॥૪૫૫॥

અર્થ—(પરમાણુ) કે० આઠ વ્યવહાર પરમાણુ (તસરેણુ)

કે० એક તસરેણુ થાય. આઠ તસરેણુ (રહરેણુ) કે० એક રહ-
 રેણુ થાય. આઠ રહરેણુ (વાલઅગ્ગ) કે० એક વાલ્લાગ્ર થાય.
 આઠ વાલ્લાગ્રે (લિલ્લાયા) કે० એક લીલ થાય. આઠ લીલે
 (જૂય) કે० એક જૂ થાય. આઠ જૂવે (જવ) કે० એક જવ થાય.
 અને (અઢગુણો) કે० જવને આઢગુણો કરીએ ત્યારે (કર્મેણ)
 કે० અનુક્રમે કરીને (ઉસ્સેહ અંગુલ્ય) કે० એક અંગેહીગુલ થાય.
 ॥ ૪૦૪ ॥ (અંગુલપાઠ) કે० તેજા રા અંગેહીગુલે (પાઠ)
 કે० એક પા થાય. (મો દુગુણ) કે० વગને વણનો કરીએ ત્યારે
 (વિહત્થિ) કે० એક જેન થાય. (મા દુગુણ) કે० મે દેતે (હત્યો)
 કે० એક હાથ. (વચ્છત્થં) કે० ચાર હાથે (ધણુ) કે० એક
 ધણુ થાય. (દુસહસ્સ) તેજા રે હજાર ધણુદે (કોમો)
 કે० એક કોમ થાય. (તે વચ્છમે) કે० તે વાચ્છમે (વચ્છમે)
 કે० એક વચ્છમે થાય છે. ॥ ૪૦૫ ॥

વે० માન સાત લાખ યોનિ હોય છે. તથા (વળ પત્તય) કે०
 મરેફ. વનસ્પતિકાયને (દશ) દશલાખ યોનિ હોય છે. અને
 (અર્ધત) કે० સાધારણ વનસ્પતિકાયને (ચતુદ) કે० ચતુદ લાખ
 યોનિ હોય છે. રત્ની (ત્રિગલે) કે० ચંદ્રી તેંદ્રી અને ચરેંદ્રીને દરેકને
 (દુદુ) કે० વે વે લાખ યોનિ હોય છે. તથા (સુરનામ્ય તિરિ)
 કે० દેવતા નારકી અને પંચેંદ્રી નિર્ચયને (ચડ ચડ) કે० ચાર
 ચાર લાખ યોનિ હોય છે. અને (નરેસુ) કે० મનુષ્યને વિષે (ચ-
 તુદમ) કે० ચતુદ લાખ યોનિ હોય છે. ॥ ૪૫૭ ॥ અર્ધિ ધારાશી
 લાખ યોનિ સંભ્યાની ગણતી કરતા સામાન્યપણે યોનિ જાનિયે
 કરી એક જીવ નિકાયમાં જેનો વર્ણ, ગંધ રસ અને સ્પર્શ સમ્ભવો
 હોય તે એક જાતિયોનિમાં ગ્રહણ કરાય. તેવા સર્વ મળી ચોરાશી
 લાખ મંદ થાય છે. ॥

એવે એક એક યોનિમાં કુલ હોય તે કહે છે.

એર્ગિદિણ્ણુ પંચસુ, વાર સગતિ સત્ત અટ્ટવીસા ય ॥

વિગલેસુ સત્ત અટ્ટ નવ, જલ સહ ચત્તપય ઉરગમુયગે ॥ ૪૫૮ ॥

અજ્જતેરસ ધારસ, દસ દસ નવગં નરામરે નિરણ ॥

વારસ છવીસ પ્પણવીસ, હંતિ કુલકોઢિ લક્ષ્ણાઈ ॥ ૪૫૯ ॥

ઇગકોઢિ સત્ત નવઈ, લક્ષ્ણા સદ્ધા કુલાણ કોહીણં ॥

અર્થ—(પંચસુ એર્ગિદિણ્ણુ) કે० પાંચ એર્ધિય એટલે પૃથ્વી
 અપ તેંડ વાડ અને વનસ્પતિકાયને વિષે અનુષ્ઠમે કરીને (વાર)
 કે० વાર લાખ, (સગ) કે० સાત લાખ, (તિ) કે० ત્રણ લાખ,
 (મત) કે० માન લાખ અને (અટ્ટવીસા) કે० અટ્ટવીસ લાખ
 કુલકોટી જાણવી. (વિગલેસુ) કે० વિષલેંટી એટલે ચંદ્રી તેંદ્રી

અને ચતુર્દ્વીને વિષે અનુક્રમે. (સત) કે૦ માત્ર લાલ, (અટ) કે૦ આટ લાલ, અને (નવ) કે૦ નવ લાલ કુલકોટી જાણવી. વ્હી (જલ) કે૦ જલચર, (સહ) કે૦ સેવર, (ચતુષ્પદ) કે૦ ચતુષ્પદ, (વરગ) કે૦ વરપરિ સર્પ અને (મુયને) કે૦ મુજપરિમર્ષે ૫ પાંચેને અનુક્રમે ॥ ૪૬૮ ॥ (અદ્વતેરસ) કે૦ સાદાવાર લાલ, (વારસ) કે૦ વાર લાલ, (દસ) કે૦ દસ લાલ, (દસ) કે૦ દસ લાલ, અને (નવગં) કે૦ નવ લાલ કુલકોટી જાણવી. એમજ (નગમર્ષ નિરય) કે૦ મનુષ્ય, દેવતા અને નારકીને વિષે અનુક્રમે (વારસ) કે૦ વાર લાલ, (છવીસ) કે૦ છવીસ લાલ અને (પણવીસ) કે૦ પચીસ લાલ (હૂંનિ કુલકોટિ લક્ષ્મી) કે૦ કુલકોટી જાણવી. ॥ ૪૬૯ ॥ ૫ મર્ષે મંડ્યા એકટી કરીય ન્યારે (ફગકોટિ) કે૦ એક કોટા કોટી, અને (મગનવડ લક્ષ્મી સદા) કે૦ સાદોમ-સાણુ લાલ કોટી ષટ્કોટી (કુલાગ કોટીગં) કે૦ કુલકોટી ષટ્કોટી ષટ્કોટી જીવોને ઉપજવાની યોનિમાંહે કુલકોટી છે.

દે પીજે પ્રકારે યોની કહે છે.

મંબુડજોણિ મુરેગિંદિ-નારયા વિયડ વિગલ ગમ્બુ-
મયા ॥ ૪૬૦ ॥

અર્થ—(મુર) કે૦ ચાર પ્રકારના દેવતા, (ગિંદિ) કે૦ એકટી ને પૃથ્વા આદિ પાંચ મ્યાવર, અને (નારયા) કે૦ નારકી ૫ મર્ષે - (મંબુડજોણિ) કે૦ ઠાંકેલી યોનિવાળા હોય છે. મ્યાં દેવતાના દેવદુષ્ણે ઠાંકેલા દેવગણનીય હોય, એકદ્રિય જીવોની યોનિ સ્પૃ જાગા પ્રકાય નહીં, નારકીને ઠાંકેલા માલને પ્રાકારે પ્રાણ છે. વ્હી (વિગલ) કે૦ વિદ્યેન્દ્રીને મયા મંમૃષ્ઠિમ તર્યવ પ્રતે મંમૃષ્ઠિમ મનુષ્યને (વિયડ) કે૦ પ્રગટ પ્રજાનય મનોર વિગેરે

દેસાય છે. તથા (ગન્ધુભયા) કે० ગર્ભજ પંચેત્રીતિર્યચ અને ગર્ભજ પંચેત્રી મનુષ્ય ઇ ધન્નેને સંવૃત અને ચિત્તન ઇટલે ઢાંકેલી અને ધગટ ઇમ પ્રકારે યોની હોય છે. ॥ ૪૬૦ ॥

ચત્વી ઇણ યોનીના મેદ કહે છે.

અચિત્તજોણિ સુરનિરય, મીસ ગન્ધે તિમેય સેસાણં ॥
સી ડસિણ નિરય સુરગન્ધ, મીસત્તે ડસીણ સેસ તિહા ૪૬૧ ॥

અર્થ—(સુર) કે० દેવતા અને (નિરય) કે० નારફી તે-
મની (અચિત્તજોણિ) કે० અચિત્તયોની હોય છે. જોકે મૂલ્ય જીવ
તો સર્વલોક વ્યાપી છે તો ઇણ મૂલ્ય એકેત્રી જીવને મદેશે તે ક્ષેપ
સંધેપ નથી. તથા (ગન્ધે) કે० ગર્ભજ તિર્યચ અને ગર્ભજ મનુ-
ષ્યને (મીસ) કે० મીશ ઇટલે સચિત અચિત હોય છે. શુક્ર પ્રતુ
રપિર સંપ્રાપ્ત સચિત અને યીત્રી અચિત જાણવી. (સેસાણં) કે०
એકેત્રી, વેત્રી, તેત્રી, ચતુર્ત્રી, સમૂર્ણિય પંચેત્રી તિર્યચ અને સમૂર્ણિય
પંચેત્રી મનુષ્ય ઇટલાની (તિમેય) કે० સચિત અચિત અને મિથ
યોની હોય છે. જીવની ગાય વિગેરેના શરીરે ક્રમી ડપજે તે સચિત
યોની જાણવી, મૂકા ભાકદામાં ઘુણ વિગેરે ડપજે તે અચિત યોની
જાણવી, અર્ધ મૂકા ભાકદા તથા ગાય વિગેરે શરીરના હાનાદિ-
કમાં ઘુણ ક્રમિ વિગેરે ડપજે તે મિથ યોની જાણવી. (નિરય)
કે० નારફીતીવોને કેટલાકને (સી) કે० શીતયોની અને કેટ-
લાકને (ડસિણ) કે० ડણ યોની હોય છે. (સુર) કે० દેવતાને
તથા (ગન્ધ) કે० ગર્ભજ તિર્યચ અને ગર્ભજ મનુષ્યને (મીસ)
કે० શીત અને ડણ ઇમ મિથયોની હોય છે. (તે) કે० તેડકાપ
જીવોને ઇક ડણ યોની હોય છે. (સેસ) કે० ચાકો રહેલા જે
પૃથ્વી, અર, ષાઢ, ધનસ્પતિ, સમૂર્ણિય તિર્યચ અને સમૂર્ણિય

મનુષ્ય એ છપ્પને (તિહા) કેં શીત, ઉષ્ણ અને શીતોષ્ણ યોની
હોય છે. ॥ ૪૬૧ ॥

હવે એકલા મનુષ્યની યોનીના મેદ કહે છે.

હયગન્ધ સંસ્તવતા, જોળી કુમ્ભુત્રયાઈ જાયંતિ ॥

અરિહરિ ચક્રિરામા, વંસીપતાઈ સેસ નરા ॥૪૬૨॥

અર્થ—મનુષ્યની યોની ત્રણ પ્રકારે છે એક ગંધાવર્તી, બીજી
કુર્મોક્ષતા, ત્રીજી વંસીપત્રા. તેમાં (સંસ્તવતા) કેં ગંધાવર્તી
(જોળી) કેં યોની (હયગન્ધ) કેં હનગર્ભી હાય છે. કારણ
આમાં ઉત્તરેનો ગર્ભ અશ્રવ અગ્નિનામથી ધરણ પામે છે. તેથી યોની
ચક્રવર્તીની સ્ત્રીને હોય છે. બીજી (કુમ્ભુત્રયાઈ) કેં કુર્મોક્ષતા
તે કાચવાની પીઠ સમતી ડંચી હોય. તે માંહે અરિહરિ ચાક-
રામા કેં અરિહંત, વામુદેવ, ચક્રવર્તી અને વલ્લભ (જાયંતિ) કેં
ઉત્પન્ન થાય છે. ત્રીજી (વંસીપતાઈ) કેં વંસીપત્રા તે વાંમના
પત્રાકાર યોની હોય તેમાં (સેસનરા) કેં શાકીના સર્વ મનુષ્ય-
નો જન્મ થાય છે. ॥ ૪૬૨ ॥

હવે આયુષ્યવંશ સંબંધી કાંઈ સિદ્ધિ કહે છે.

આત્મસ વંશકાલો, અશાહકાલો ય અંનમમઓ ય ॥

અપવત્તગ ણપવત્તગ, ઉવકમ્પ ણુવકમા મણિયા ॥ ૪૬૩ ॥

અર્થ—ચાલ્સા મરનું આયુષ્ય પૂર્ણ થવાના વહેણાં પામરાનું
આયુષ્ય શાંતે તે (આત્મસ) કેં આયુષ્યનો (અશાહકાલો) કેં
અશાહકાલ કહેવાય ?, આયુષ્ય શાંત્યા પછી જેણે કાલ્ય ગયે તે
આયુષ્ય ઉદય માં તેના ચલમનો જે કાલ્ય તે (અપવત્તગ)
કેં અપાપકાલ કહેવાય ?, મોગરાનું આયુષ્ય જે મયદે પૂર્ણ થાય



મનુષ્ય એ છપ્પને (ત્રિશ) કેં ઝીન, ડપ્પ અને ત્રીતાણ યોનો
હોય છે. ॥ ૪૬૨ ॥

હવે એકલા મનુષ્યની યોનીના મેદ કરે છે.

દ્યુગન્ધ મન્ત્રવત્તા, જોગી કુમ્મુદ્ધયાઇ જાયંતિ ॥

અરિદ્ધહરિ ચક્રિરામા, વંમીપત્તાઇ સેમ નરા ॥૪૬૩॥

અર્થ—મનુષ્યની યોની થળ મકારે છે એક ધ્રંવાવર્તી, થીજી
કુર્મોદ્ધતા, થીજી વંમીપત્તા. તેમાં (મન્ત્રવત્તા) કેં ધ્રંવાવર્તી
(ત્રીણી) કેં યોની (દ્યુગન્ધ) કેં દ્વગર્ભા હોય છે. કારણ
એમાં ડરજેઓ ગર્ભ અન્ધ અગ્નિનારથી મગ્ન પામે છે. તેથી યોની
ચક્રવર્તીની થીને હોય છે. થીજી (કુમ્મુદ્ધયાઇ) કેં કુર્મોદ્ધતા
તે કાચવાની પોડ મગ્ની ડંચો હોય. તે થોડે અરિદ્ધહરિ ચાક-
રામા કેં અગ્નિંત, વામુદેવ, ચક્રવર્તી અને ચલદેવ (જાયંતિ) કેં
ડવ્યમ થાય છે. થીથી (વંમીપત્તાઇ) કેં વંમીપત્તા તે થાંમના
પત્તાકાર યોની હોય તેમાં (સેમનરા) કેં થાકોના મર્વ મનુષ્ય-
નો જન્મ થાય છે. ॥ ૪૬૨ ॥

હવે આયુષ્યવંશ મંવંરી કાંડ સિમેય કરે છે.

આડમ્મ થંવકાલો, અવાહકાલો ય અંતમમઓ ય ॥

અપવત્તગ ણપવત્તગ, ઉવકમ્મ ણુવકમા મણિયા ॥ ૪૬૩ ॥

અર્થ—ચાલ્યા મરતું આયુષ્ય પૂર્ણ થરાના વહેંયાં વખતું
આયુષ્ય થાંતે (આડમ્મ) કેં આયુષ્યનાં વરદાલો) કેં
વંરદાલ કરેલાય ?, આયુષ્ય થાંત્યા વણો જેણ્યો કાલ ગયે થોડે
આયુષ્ય ડડય થાંતે તેના વચપાનો જે કાલ તે (અવાહકાલો)
કેં અવાહકાલ કરેલાય ?, મોગરાનું આયુષ્ય જે મયને પૂર્ણ થાય

તે (અંતસમયો ય) કે. અંતસમય કહીરે ૨, પળા કાલે રેદરા
 યોગ્ય આયુષ્યને થોડા સમયમાં વેરીરે તે (અવરણ) કે. અવ
 વર્તન કહીરે ૪, જે આયુષ્ય જેટલે કાલે રેદરાગુ છે તે આયુષ્ય
 તેટલેન કાલે રેદાય તે (જનરણ) કે. અનરરર્તન કહીરે ૬,
 તેને કરી આયુષ્ય ઓછુ કરીરે તે (હરણ) કે. સોરઠ્ય કહીરે
 ૬, કારણ મલ્યાં છતાં પણ આયુષ્ય ઘટે ગઈ તે (જુરઠ્યા) કે.
 અનુવચન કહીરે ૭, એવી રીતે આયુષ્યના સાત ઘેર (ધર્મિય)
 કે. કયા છે. ॥ ૪૬૧ ॥

એ તે સાને ઠારને અનુક્રમે વિભાગથી રજાણે છે.

વંધંતિ દેવ નારય. અમંત નરનિરિ સમાસ મેન્નાડ ॥
 પરમવિયાઝ સેસા. નિરુવચન વિભાગ સેન્નાડ ॥ ૪૬૨ ॥
 સોવકમાડયા પુળ. સેસ વિભાગે અહરનરન નાળે ॥
 સત્તાવીસદમે વા, અંતગુહસેતિમે વાવિ ॥ ૪૬૩ ॥

અર્થ—(દેવ) કે. વાર નિકામના દેવ (મેન્નાડ) કે.
 નારકી તથા (અમંત નરનિરિ) કે. અમંતના અનુવચન
 યુગલિયા મનુષ્ય અને ત્રિવિધ તે ત્રણ (છમાસ મેન્નાડ) કે. પોરાના
 ચાલતા મરનું આયુષ્ય છ માસ વાકી હોય તે (પરમવિયાઝ)
 કે. પર મરનું આયુષ્ય (વંધંતિ) કે. વંધે છે. અને (સેન્નાડ)
 કે. ધીના સંત્યાગા આયુષ્યવાલા ત્રિવિધ મનુષ્ય પૂર્વે, મેન્નાડ,
 મેન્નાડ, વૈરેન્નાડ અને પેવેન્નાડ ઝીરો (નિરુવચનવિભાગ) કે.
 નિરુવચન એવાં પોરાનાં મોગરાનાં માનુષ્યને ઝીરો મરન હોય
 ત્યારે પરમવર્તુ આયુષ્ય વાવે છે. ॥ ૪૬૪ ॥ ૧ દુવ કે.
 વલી (સોવકમાડયા) કે. મોરઠ્ય મનુષ્યના મનુષ્ય મરન

ઉત્તમ ચરમસરીસા, મુરનેરહ્યા અમંત્રનર્ગનિગ્યા ॥

હંતિ નિરુવકમાઓ, દુહાવિ સેમા મુણેયયા ॥ ૪૭૦ ॥

અર્થ—પાંચીજ મોર્થકમ, પાર ધકાર્તિ, નર ધાગૃદેર, મર
મનિવામુદેર અને નર ધકાર્તિ પટલા (ઉપમ કે. ઉપમ પુરો
કહેરાય તેમો, મથા (ચરમ સરીસા) કે. મેત્ર મંદે મોર્થ જનામ
ચરમ જીરવાન્દા, મથા (મુર) કે. જા. મકાના દેરના, મથા
(નેરહ્યા) કે. માને નરકના જીરો, મથા (અમંત્રનર્ગનિગ્યા)
કે. અમંત્રના આપુવચાન્દા યુગલિયા મનુષ્ય અને નિર્ધવ દેરના
મીયો (નિરુવકમાઓ) કે. નિરુવકમ આપુવચાન્દા (હંતિ) કે.
દોષ છે. અને (સેમા) કે. તે રિનાના થીના મીરો (દુહાવિ)
કે. સોવકમ આપુવચાન્દા મથા નિરવ પમ આપુવચાન્દા પમ કે
મકારના (મુણેયયા) કે. જાણના. ॥ ૪૭૦ ॥

જેનાડમુવકમિજ્જર, અપ્પમમુલ્લેણ રૂપમેનારિ ॥

મો અજ્ઞવમાનાઈ, ઉવકાનડગુવકમો રૂપમે ॥ ૪૭૧ ॥

અર્થ—(લેણ) કે. લે (અપ્પમમુલ્લેણ) કે. આપ્યાથી
કારમ ધરેરા અપ્પમમુલ્લેણ કરીને અથવા (રૂપમેનારિ) કે.
સોમા ધર રિપારિદે કરીને (આજ્ઞ વરવમિત્તા) કે. પોનાનું
આપુવ મોલું કરીવે. (મો અજ્ઞવમાનાઈ) કે. તે અપ્પમમુલ્લેણ
રિમેરે (ઉવકાન) કે. ઉવકાન જીરે. અને (રૂપમે) કે. રીજા
તે અજ્ઞવમો) કે. અજ્ઞવમ કરીવે. ॥ ૪૭૧ ॥

રૂપે કામવના આન શેદ વહે છે

અજ્ઞવમાણ નિમિત્તે, આહારે વેચના પરાપાણ ॥

પાસે આગારાગૂ, મત્તરિતે મિલ્લણ આઉં ॥ ૪૭૨ ॥

અર્થ—(હંદે-) કે૦ અર્હિ (ઘનુકાલ્દેય, જાંડજં) કે૦ ઘનુ-
કાલે પેદવા યોગ્ય (જં કમ્મ) કે૦ જે આયુષ્ય કર્મ (અપ્પેણ
કાલેણ) કે૦ થોડા કાલમાં (સલ્લપ્પણસમ્મ) કે૦ આત્માના સર્વ
મદેશના અગ્રભાગે (ઉન્ન) કે૦ ઉદય આણી (ચિય) કે૦ નિશ્ચે
(જુગવં) કે૦ સમકાલે (પેદ્દજ્ઞ) કે૦ દેદે ॥ ૪૬૦ ॥ (એયં) કે૦ એ
(આવં) કે૦ આયુષ્ય કર્મ (અપવન્નણિજ્ઞ) કે૦ અપવર્ગન કહીયે,
(અદ્ધવા) કે૦ અથવા આયુષ્યની દંડે (અસેસકમ્મંસિ) કે૦ ધીનાં
સર્વ કર્મ પળ ઘનુકાલે પેદવા યોગ્ય છતાં થોડે કાલે પેદાય તે અપ-
વર્તન કહીયે. અર્હિ કોડને શંકા થાય કે-જેથી રીતે કર્મ વાંધ્યું હોય
તેથી રીતે ન પેદાય તો પછી વાંધ્યા ન વાંધ્યામાં વિશેષ શું ? ત્યાં
ઉત્તર કહે છે કે- (વંધરુમ્પરિ) કે૦ વંધના અવસરે પણ (તે)
કે૦ તે કર્મ (જહા જોગ) કે૦ યથાયોગ્ય મલેન્ના કારણે કરી (ચિય)
કે૦ નિશ્ચે (સિદ્ધિલં વદ્ધં) કે૦ શિથિત દાલે હીલું કર્મ વાંધ્યું
હોય જેથી દેશકાલાદિક કારણ મલચાથી થોડા સમયે તે કર્મ પે-
દાય. તે સોપકમ વહેચાય છે. ॥ ૪૭૦ ॥

જં પુગ ગાઢનિકાયણ-વંધેગ પુષ્પમેવ કિલ્લ વદ્ધં ॥

તં હોદ્ અણપવત્તગ, જુગં કમ વેયણિજ્ઞફલં ॥ ૪૭૧ ॥

અર્થ— પુગ) કે૦ ઘટ્ટો (જં) કે૦ તે કર્મ (ગાઢનિકા-
યણવંધેગ) કે૦ ગાઢ નિકાવિત વંધેદારીને (પુષ્પમેવ) કે૦ પ્રય-
મયોગ (દિત) કે૦ નિશ્ચ (વદ્ધં) કે૦ વાંધ્યું છે. (તે) કે૦ તે
(અણપવત્તગ) કે૦ અણપવર્તન (હોદ્) કે૦ હોય. તે (જુગ)
કે૦ યોગ્ય રીતે (કમ) કે૦ અનુકરે કરી (વેયણિજ્ઞફલં) કે૦
પેદવા યોગ્ય ફળપાત્રું હોય છે. ॥ ૪૭૧ ॥

દાં કયા મોરો મોરદમો અને કયા મોરો નિદાદમી તે કહેડે.

ઉત્તમ ચરમમરોરા, મુરનેરૂયા અમંતનરનિરિયા ॥

હુંતિ નિરુવકમાઓ, દુહાવિ સેમા મુળેયવા ॥ ૪૭૨ ॥

અર્થ—પોવીસ નોર્થકર, ચાર ચકર્તા, નર વામુદેવ, નવ પ્રતિવામુદેવ અને નવ ચન્દ્રદેવ પદલા (ઉત્તમ) કે. ઉત્તમ પુરપો પદેસપ તેઓ, નયા (ચરમ સરોરા) કે. તેજ મ્હે મોક્ષે જનારા ચામ શરીરવાલા, નયા (મુર) કે. ચાર મકારના દેવતા, તથા (નેરૂપા) કે. માને નરકના ખીતે, નયા (અમંતનરનિરિયા) કે. અમંતવાના આયુષ્યવાલા પુગલિયા મનુષ્ય અને નિર્યેવ પદલા જોવો (નિરુવકમાઓ) કે. નિરુવકમ આયુષ્યવાલા (હુંતિ) કે. દોષ છે, અને (સેમા) કે. તે મિનાના પીના જીરો (દુહાવિ) કે. સોરકમ આયુષ્યવાલા નયા નિરપ કમ આયુષ્યવાલા પમ પે મકારના (મુળેયવા) કે. જાળશ. ॥ ૪૭૨ ॥

જેનાડમુવકમિજ્જઈ, અપ્પસમુત્થેણ ઇયરમેળાવિ ॥

સો અજ્ઞવસાળાઈ, ઉવકનડગુવકમો ઇયરો ॥ ૪૭૩ ॥

અર્થ—(જે) કે. જે (અપ્પસમુત્થેણ) કે. આત્માથી ઉત્પન્ન થયેલા અધ્યવસાયાદિકે કરીને અવરા (ઇયરમેળાવિ) કે. પીના શસ્ત્ર વિપાદિકે કરીને (આડં ઉવકમિજ્જઈ) કે. પોતાનું આયુષ્ય ઓલું કરીયે. (સો અજ્ઞવસાળાઈ) કે. તે અધ્યવસાય વિગેરે (ઉવકમ) કે. ઉવકમ કહીયે. અને (ઇયરો) કે. પીના તે અણુવકમો) કે. અણુવકમ કહીયે. ॥ ૪૭૩ ॥

હો ઉવકમના આત્ર મેદ કહે છે.

અજ્ઞવસાળ નિમિત્તે, આહારે વેયણાં પરાધાણ ॥

પાસે આળાયાગુ, સત્તવિહં દિજ્ઞણ આડં ॥ ૪૭૪ ॥

અર્થ—(અજ્ઞવસાણ) કે૦ રાગ સ્નેહ મય વિગેરે મનનો વિકલ્પ, (નિમિત્તે) કે૦ પ્રત્યક્ષ વિગેરે કારણ, (આહારે) કે૦ આહાર, (વેયણા) કે૦ શ્રીઘ્ર વિનામો શૂલાદિ પેદના, (પરાધાએ) કે૦ સ્વાડા કુચામાં તથા દૃઝ વિગેરેથી પડવું. (પાતે) કે૦ સર્વ અગ્નિ ત્રિપ વિગેરેનો સ્પર્શ, અને (આગારાગૂ) કે૦ શ્વાસનું ન્યૂનાધિક ચાલવું. (મત્તવિદં) કે૦ એ. માત્ર મરારે આડં) કે૦ આયુષ્ય (સ્વપ્ન) કે૦ નાત્ર પામે છે. ॥ ૪૭૪ ॥

એ સાત પ્રકારના વાત્સર્ય ક્રોધાદિક ચાર કષાયના કારણથી થાય છે માટે ક્રોધાદિક ચાર કષાયનું સ્વરૂપ કહે છે.

જલરેણુપુદ્ગલિપલ્લવ-રાઈ મરિસો ચડવિહો કોહો ॥
તિણ સલયા કટ્ટદિઅ-સેલત્થંમોવમો માણો ॥૪૭૫॥

અર્થ—મંજલનનો, મન્યાભ્યાનનો અમન્યાભ્યાનનો, અને અનંતાનુવંધીનો એમ (ચડવિહો કોહો) કે૦ ચાર પ્રકારનો ક્રોધ તે અનુક્રમે (જલ) કે૦ પાણીમાં કરેલી રેંછા મરચો, (રેણુ) કે૦ રેતીમાં કરેલી રેંછા મરચો, (પુદ્ગલિ) કે૦ પૃથ્વીમાં પહેલા રેંછા મરચો, અને (પલ્લવરૂપ સરિસો) કે૦ પર્વતમાં પહેલી કાટ મરચો ગણાયો. તથા મંજલનનો, મન્યાભ્યાનનો, અમન્યાભ્યાનનો, અને અનંતાનુવંધીનો એમ ચાર પ્રકારનો (માણો) કે૦ માન તે અનુક્રમે (તિણમટયા) કે૦ નેત્રના યાંપના મરચો, (કટ્ટ) કે૦ શ્વાસના યાંપના મરચો, (અદિઅ) કે૦ હાલકાના યાંપના મરચો, અને (સેલત્થંમોવમો) કે૦ વળગના યાંપના મરચો ગણાયો. ॥ ૪૭૫ ॥

માયાવટેહિગોમુત્તી, મિદમિગવગમમૂલ્લમમા ॥

લોહોદ્દલિદ્ધમંજળ-કદ્દમકિમિગગમાગ્ગિલ્લો ॥ ૪૭૬ ॥

અર્થ—સંજલનની, પ્રત્યાલ્યાનની, અપ્રત્યાલ્યાનની અને
અનંતાનુવંધી એમ ચાર પ્રકારની (માયા) કે. માયા તે અનુક્રમે
(અવલેદિ) કે. વાંસનો છાલ સરસી, (ગોમુતી) કે. ગોમુપ્ર-
સરસી, (ચિદમિત્ર) કે. મેંદાના શિંગદા સરસી, અને (ઘણ-
વંમમૂલસના) કે. કઢીન વાંમના મૂલ સરસી છે. તેમજ સંજલન-
નો, પ્રત્યાલ્યાનનો, અપ્રત્યાલ્યાનનો અને અનંતાનુવંધીનો (જોડો)
કે. જોડો તે (દલિદ) કે. હલદરના રંગ સરસી, (શ્વંજળ)
કે. મરાઠાના મેલ સરસી, (કદમ) કે. કાદબના પાસ
સરસી, અને (કિમિરાગમારિચ્છો) કે. કરમજીના રંગ
સરસી હોય છે. ॥ ૪૭૬ ॥

પક્ષલં ચતુમાસ સંવચ્છર-જાવજીવાણુ ભવે કમસો ॥
દેવનરતિરિય નારય-ગદ સાહનહેઝા ભળીયા ॥ ૪૭૭ ॥

અર્થ—૩ સંજલનાદિક કપાય (કમસો) કે. અનુક્રમે
(પક્ષલં) કે. પંદર દિવસ, (ચતુમાસ) કે. ચાતુમાસ, (સંવચ્છર)
કે. એક વર્ષ અને (જાવજીવાણુ) કે. યાવત્ જીવિત મુખી
(મરે) કે. હોય, જલો તે સંજલનાદિક કપાય અનુક્રમે (દેવ-
નરતિરિયનારયગદ) કે. દેવતા, યતુષ્ય, નિર્પેષ અને નારકીની
મળિના (સાહનહેઝા) કે. નેત્રરચના કારણ (ભળીયા)
કે. કર્ણ છે. ॥ ૪૭૭ ॥

હો સર્વ જીવને પર્યાપ્તિ કરે છે.

આહારસતીરિંદિય, પજ્જતી આગપાણ માસ મળે ॥

ચતુપંચપંચદ્રપિય, રૂગ ત્રિગલ્યાસન્નિમજીળં ॥ ૪૭૮ ॥

અર્થ—પુરુષ પરિણમન હેતુ જે આ-પદ્ધતિરિંદેવ તે પર્યાપ્તિ
કહેવાય. પર્યાપ્તિ છ પ્રકારે છે. (આહાર) કે. આહારપર્યાપ્તિ,
(સતીર) કે. સતીરપર્યાપ્તિ, (રૂંદિય પજ્જતી) કે. રૂંદિયપર્યાપ્તિ,

(શ્વાસપાણ) કે૦ શ્વાસોશ્વાસપર્યાપ્તિ, (માગ) કે૦ માત્રાપર્યાપ્તિ, (મર્ગ) કે૦ મનપર્યાપ્તિ. તેમાં (ઇન્) કે૦ એકંદ્રિયત્વીયને (ચ) કે૦ ચાર, (ત્રિગુણ) કે૦ ત્રિગુણેન્દ્રિયત્વીયને (પંચ) કે૦ પાંચ (અમરિ) કે૦ અમરો પંચેન્દ્રિયને (પંચ) કે૦ પાંચ, અને (મત્રી) કે૦ સંમતી પંચેન્દ્રિયને (છરિત્ય) કે૦ છ પર્યાપ્તિ હોય છે. ॥૪૭॥

આહારસરીરિન્દિઅ, ઝસામવઓ મળોમિ નિવ્યત્તિ ॥
હોઝજઓ દલિયાઓ, કરગં પડ મા ડ પજ્જતી ॥૪૭૧॥

અર્થ—(આહાર) કે૦ આહારપર્યાપ્તિ, (મરીર) કે૦ શરીરપર્યાપ્તિ, (ઇન્દિઅ) કે૦ ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ, (પડ) કે૦ પ્રવે (ઝસામ) કે૦ શ્વાસોશ્વાસપર્યાપ્તિ, (વઓ) કે૦ વચનપર્યાપ્તિ, અને (મર્ગો) કે૦ મનપર્યાપ્તિ, એ છ પર્યાપ્તિની (અભિનિવ્યત્તિ) કે૦ ઝવ્યત્તિ (જઅં દલિઆઓ) કે૦ જે પુરુષ દલ્લયકી આહારાદિકની ઝવ્યત્તિમાં (કરણ) કે૦ જીવ મમ્બન્થી નક્તિવિશેષ (હોઝ) કે૦ યાય (પજ્જતી) કે૦ પર્યાપ્તિ કહેવાય છે. ॥ ૪૭૨ ॥

હવે જીવને દશ માણ હોય તે કહે છે.

પણ ઇન્દિય તિવ્વલ્સા, સાઝ દમ પાણ ચડ છ સગ અઢ ॥
ઇગદુતિચડરિન્દીણં, અસન્નિમન્નીણ નવ દમ ય ॥૪૮૦॥

અર્થ—સ્પર્શન, રસન, ગ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્ર એ (પણ ઇન્દિય) કે૦ પાંચ ઇન્દ્રિય, મનોબલ વચનબલ અને કાયબલરૂપ (તિવ્વલ) કે૦ ગ્રાણ બલ, (ઝસાસ) કે૦ શ્વાસોશ્વાસ, અને (આઝ) કે૦ આયુષ્ય એ (દસ પાણ) કે૦ દશ માણ જાણ્યા. તેમાં (ઇગ) કે૦ એકંદ્રિયને (ચડ) કે૦ ચાર, (દુતિચડરિન્દીણં) કે૦ વેદો તૈદી અને ચડરિન્દીને અનુક્રમે (છ સગ અઢ) કે૦ છ સાન અને આઝ માણ હોય છે. (ય) કે૦ તથા (અસન્નિમન્નીણ) કે૦ અસંતી પંચેન્દ્રીય

નયા મંત્રીપંચેદ્રીયને (નવ દસ) કે. નવ અને દસ માણ
અનુક્રમે જાણવા. ॥ ૪૮૦ ॥

एगिंदियस्सवि आहार-भयमेहुणपरिग्गहाइ सन्नाइ ॥

કોદ્દે માણે માયા-લોદ્દે ઓદ્દે ય લોગે ય ॥ ૪૮૧ ॥

અર્થ—(एगिंदियस्सवि) કે. એકેદ્રીય જીવોને (આહાર)
કે. આહાર, (भय) કે. ભય, (मेहुण) કે. મૈધુન, (परिग्गहाइ)
કે. પરિગ્રહ, (कोद्वे) કે. ક્રોધ, (माणे) કે. માન, (माया) કે.
માયા, (लोद्वे) કે. લોભ. (ओद्वेय) કે. ઓય અને (लोगेय) કે.
લોક. ૬ દસ (સન્નાइ) કે. સંજ્ઞા હોય છે. ॥ ૪૮૧ ॥

इयं जीवोने समुदपात कहे छे.

वेयण कसाय मरणे, वेउव्वी तेय हार केवलिया ॥

સગ પણ વડ તિત્તિ કમા, નર સુર નેરહયતિરિયાણં ॥ ૪૮૨ ॥

અર્થ—(वेयण) કે. વેદના, (कसाय) કે. કસાય, (मरणे)
કે. મરણ, (वेउव्वी) કે. વૈકલ્પ, (तेय) કે. તેજસ, (आहार) કે.
આહારક અને (केवलिया) કે. કેવલી, ૫ સામ સમુદપાત જાણવા—
તેમાં (नर) કે. યનુષ્યને (सग) કે. સાન, (सुर) કે. દેવતાને
(पण) કે. પાંચ, (निरहय) કે. નારકોને (वउ) કે. ચાર, અને
(तिरियाणं) કે. તિર્યચને (तित्ति) કે. ત્રણ સમુદપાત (कमा)
કે. અનુક્રમે હોય છે. ॥ ૪૮૨ ॥

इयं मंक्षेपे संग्रहणीना चोवीस द्वार कहे छे.

मंखित्तयरी उ इमा, सरीरमोगाहणा य संघयणा ॥

સન્ના સંઘાણ કસાય, લેસિંદિય દુ સમુંઘાયા ॥ ૪૮૩ ॥

दिष्टीदंसणनाणे, जोगुबओगोववायचवणद्धिइ ॥

પજ્જતિ કિમાહારે, સન્નિ ગઈ આગઈ વેણ ॥ ૪૮૪ ॥

अर्थ—(इमा) के० आ संग्रहणी (संवित्तयणी) के० अति
संक्षेपमात्र घोषीमद्वारे कही कहे छे, १ (मरीत) के० मरीतद्वार,
२, योगाद्वारा) के० अवगाहना द्वार, ३ (संवयणा) के० सं-
वयणद्वार, ४ (ममा) के० ममाद्वार, ५ (मंडाण) के० मंथा-
नद्वार, ६ (कमाय) के० कमायद्वार, ७ (मेस) के० मेथ्याद्वार,
८ (इंदिय) के० इंदियद्वार, ९ (दुसमुन्याया) के० डिममुदया-
नद्वार, १० (दिहो) के० इष्टिद्वार, ११ (दंसण) के० दंसनद्वार,
१२ (नाणे) के० नानद्वार अने १३ अमानद्वार, १४ (नोग) के०
नोगद्वार, १५ (उवमोग) के० उपमोगद्वार, १६ (उववाय) के०
उपवायद्वार, १७ (चवण) के० चवनद्वार, १८ (द्वि) के० म्यति-
द्वार, १९ (पज्जति) के० पर्याप्तिद्वार, २० (हिमाद्वारे) के०
हिमाद्वारद्वार, २१ (सन्नि) के० मंदाद्वार, २२ (गइं) के० गति-
द्वार, २३ (आगइं) के० आगतिद्वार, २४ (वण) के० वेदद्वारा ४८५॥

मलहारहेमसुरीण, सीमलेसेण मूर्णिना रुयं ॥

संघयणिरयणमेयं, नंदउ जावीरजिगतित्यं ॥ ४८५ ॥

अर्थ—(मलहार हेमसुरीण) के० मलचारी गच्छना हेमच-
न्द्रमूर्तिना (सीमलेसेण) वाचशिष्य एवा (मूर्णिना) के० चन्द्रमू-
रिण (रुयं) के० रुयं (संवयणिरयणं) के० आ संग्रहणीरन्त
(जावीरजिगतित्यं) के० ज्यां सुवी बीरनीयवर्त्तन्यां सुवी (नंदउ)
के० वृद्धिपामो ॥ इति चन्द्रमूरिचिना संग्रहणी मपामा ॥



